

PUBLICZNA SESJA SPRAWOZDAWCZA DOKTORANTÓW I ROKU SZKOŁY
DOKTORSKIEJ UNIWERSYTETU KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ W
KRAKOWIE

PUBLIC REPORTING SESSION OF 1ST YEAR'S PHD STUDENTS OF
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION
KRAKOW

KSIĘGA ABSTRAKTÓW

(LUTY 2025)

BOOK OF ABSTRACTS

(FEBRUARY 2025)

DOCTORAL SCHOOL UNEC
KRAKÓW 2025

**Publiczna Sesja
Sprawozdawcza
Doktorantów I roku
Szkoły Doktorskiej
UKEN**
Kraków 5-7 lutego 2025

**Public Reporting Session
of 1st year
PhD Students of
Doctoral School
UNEC**
Krakow February 5-7, 2025

Księga abstraktów

(Luty 2025)

Book of abstracts

(February 2025)

Doctoral School UNEC
Kraków 2025

Publiczna Sesja Sprawozdawcza Doktorantów I Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Księga abstraktów (luty 2025). Redakcja Władysław Marek Kolasa
Kraków 2025

Public Reporting Session of 1st year's PhD Students of University of the National Education Commission, Krakow. Book of abstracts (February 2025). Edited by Władysław Marek Kolasa
Krakow 2025

Teksty w formie dostarczonej przez autorów / Texts available as supplied by the authors

© Copyright by Authors, University of the National Education Commission, Kraków 2025

Free cover art by Canva - <https://about.canva.com/license-agreements/free-media/>

Free pictures by Flaticon - <https://www.flaticon.com/>

Spis treści

Table of Contents

I. Nauki o polityce i administracji / Political Science and Public Administration

Martha Puhach

Poza ramami zdolności państwa: pomiar roli zagranicznej pomocy rozwojowej na Ukrainie / Beyond State Capacity: Measuring the Role of Foreign Development Aid in Ukraine 13

Seymur Ingilabli

Warunki systemowo-polityczne i geopolityczne dynamiki relacji między USA a Turcją pod rządami Partii Sprawiedliwości i Rozwoju (AKP) / Systemic-Political and Geopolitical Conditions of the Dynamics of Relations Between the US and Turkey Under the Rule of the Justice and Development Party (AKP) 15

II. Nauki o komunikacji społecznej / Communication & media studies

Milena Gajewska

Obraz konfliktu izraelsko-palestyńskiego w mediosferze generacji Z (percepcja – strategie – treści) / The image of the Israeli-Palestinian conflict in the Z-generation mediosphere (perceptions - strategies - content) 19

Kinga Banasik

Wizerunek medialny Heleny Rubinstein / Media image of Helena Rubinstein 21

III. Psychologia / Psychology

Weronika Gajda

Motywacje sprawców zabójstw kobiet w Polsce: analiza uwarunkowań psychospołecznych / Motivations of Perpetrators of Femicides in Poland: An Analysis of Psychosocial Conditions 25

Karolina Dymek

Rozpoznawanie emocji z muzyki w spektrum autyzmu: poszukiwanie neuronalnych korelatów przetwarzania emocji z muzyki / Emotion Recognition in the Context of Music in Autism Spectrum Disorder: Investigating Neural Correlates of Musical Emotion Processing 27

Kamila Sap

Doświadczenia z dzieciństwa i zinternalizowane piętno u osób z diagnozą depresji oraz osób z diagnozą schizofrenii / Childhood experiences and internalized stigma among people with depression diagnosis and people with schizophrenia diagnosis 30

IV. Literaturoznawstwo / Literary Studies**Jan Klósak**

Doświadczenie duchowe i religijne u D.H. Lawrence'a / Spiritual and Religious Experience in D.H. Lawrence 34

Wiktoria Kulak

Archeologie codzienności. Felietonopisarstwo kobiet po roku 1989 / Archeologies of Everyday Life: Women's Column Writing After 1989 36

Anna Szostek

Poetyka Biegunów na przykładzie Dzienników Polskich Badaczy Polarnych XX Wieku / The poetics of polar experience in the diaries of 20th century polar explorers 38

Alicja Wosik

Strategie zaangażowania społeczno-środowiskowego w polskiej poezji najnowszej / Social and Environmental Engagement Strategies in Contemporary Polish Poetry 40

V. Nauki prawne / Legal Sciences**Kinga Dudzik**

Zdrowie psychiczne jako dobro prawem chronione z perspektywy prawa karnego / Mental health as a legally protected good from a criminal law perspective 43

Julia Bernacka

Przetwarzanie danych przez systemy AI jako podstawa ich funkcjonowania – ograniczenia prawne w dostępie do danych osobowych oraz innych, wybranych danych prawnie chronionych a szkolenie systemów / Data processing by AI systems as the basis for their functioning – legal restrictions on access to personal data and other selected legally protected data vs system training 44

Natalia Turaczy

Institucja koronera w polskim systemie prawa na tle porównawczym / The coroner's institution in the Polish legal system in a comparative perspective 47

Paulina Wójcik

Przesłuchanie biegłego. Problematyka prawno-kryminalistyczna / Hearing of the Expert Witness. Legal and Criminological Issues 49

VI. Historia / History

Adrian Jarosz

Endogamia na Górnjej Orawie. Funkcjonowanie rynku matrymonialnego w świetle prawa kanoniczego i cywilnego na pograniczu "polsko-węgierskim" w XIX w. / Endogamy in Upper Orava: The Matrimonial Market in the context of Canon and Civil Law on the "Polish-Hungarian" Borderland in the 19th Century 53

Cezary Ruchała

Rozwój gminy Chełmiec w pierwszym trzydziestoleciu Polski Ludowej (1945-1977) / The Development of the Chełmiec Commune in the First Three Decades of the People's Poland 54

Filip Sitek

Zapomniany podróżnik na krańcach świata. Życie i działalność Sygurda Wiśniowskiego (1841-1892) / The forgotten traveler at the ends of the world – life and activities of Sygurd Wiśniowski 56

Wiktoria Zarębczan

Dziecko ze „Szlaku Nadziei”. Z Kresów II RP, przez Syberię, aż do wolności / A Child from the 'Trail of Hope': From the Eastern Borderlands of Interwar Poland, Through Siberia, to Freedom 58

VII. Nauki biologiczne / Biological Sciences

Kamila Dybaś-Struj

Wiek zachorowania oraz lokalizacja nowotworu w kontekście V klasyfikacji WHO glejaków opartej o diagnostykę molekularną / The Age of Onset and Tumor Location in the Context of the 5th WHO Classification of Gliomas Based on Molecular Diagnostics 62

Anna Kucab

Struktura fitocenotyczna i waloryzacja przyrodnicza łąk w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego / Phytocenotic structure and natural valuation of meadows in the buffer zone of Ojców National Park 63

Paulina Likus

Wpływ antybakteryjnego działania pochodnych 2-chinolonu z modyfikowanym pierścieniem rodaniny na wielolekooporne Gram- ujemne bakterie z rodziny Enterobacteriaceae wytwarzające β -laktamazy o rozszerzonym spektrum substratowym (ESBL) oraz Gram- dodatnie bakterie z rodziny Staphylococcaceae / The effect of antibacterial activity of 2-quinolone derivatives with a modified rhodanine ring on multidrug-resistant Gram-negative bacteria from the Enterobacteriaceae family producing extended-spectrum β -lactamases (ESBL) and Gram-positive bacteria from the Staphylococcaceae family 66

Wiktoria Omachel

Wpływ pochodnych izotiazolin na parametry biochemiczne ludzkich linii komórkowych oraz biofizyczne ich modelowych membran / The effect of isothiazoline derivatives on the biochemical parameters of human cell lines and the biophysical parameters of their model membranes 68

Nhat My Tran (Nhật My Trần)

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz J. Binkowski (IBiNoZ)

Zanieczyszczenie pierwiastkowe w wyniku polowań na ptactwo wodne na terenach wodno-błotnych – eksperymentalny model transferu i remediacji / Elemental pollution from waterfowl hunting in wetlands – experimental model of transfer and remediation 70

Ewelina Żegleń

Magurski Park Narodowy i otulina Parku jako obszar występowania kleszczy i ryzyka narażenia na choroby odkleszczowe mieszkańców, pracowników oraz turystów / Magura National Park and the Park's buffer zone as an area of tick occurrence and a risk of exposure to tick-borne diseases among residents, employees and tourists 72

VIII. Nauki o bezpieczeństwie / Security Sciences**Natalia Borodziuk**

Polityka bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej w latach 2008-2019 w zakresie bezpieczeństwa informacji, bezpieczeństwa militarnego, problemu nielegalnej migracji. Studium porównawcze / Security policy of the Republic of Poland and the Italian Republic in 2008-2019 in the field of information security, military security, the problem of illegal migration. A comparative study 76

Fabian Kobalczyk-Gruda

Miejsce i rola Polski w systemie bezpieczeństwa europejskiego (od 20 lutego 2014 roku do 24 lutego 2022 roku) / Poland's Place and Role in the European Security System (from February 20, 2014, to February 24, 2022) 79

Lucyna Łowisz

Przestępczość transgraniczna i terroryzm a bezpieczeństwo Polski po 2007 roku / Transnational crime and terrorism and the security of Poland after 2007 81

IX. Geografia społeczno-ekonomiczna / Social & Economic Geography**Szymon Błaszczyk**

Potencjał restytucyjny miejscowości pozbawionych praw miejskich w granicach historycznej Ziemi Sanockiej w kontekście ich przemian przestrzennych i demograficznych od XIX wieku do czasów współczesnych / The restitution potential of settlements that lost municipal rights in the historical territory of the Sanok Land in the context of their spatial and demographic changes from the 19th century to the present 84

Aleksandra Jasińska

Rozwój funkcji miejskich i morfologia nowopowstałych i restytuowanych miast. Studium przypadków wybranych miast południowej Polski / Development of Urban Functions and Morphology of Newly Established and Restituted Towns. Case Studies of Selected Towns in Southern Poland 86

Mateusz Zajega

Typologia przestrzenna i regionalizacja nazewnictwa polskich klubów piłkarskich / Spatial typology and regionalization of Polish football club names 88

X. Pedagogika / Pedagogy**Xu He**

Porównanie różnic w edukacji na poziomie szkoły podstawowej (dzieci w wieku 13-15 lat) w Polsce i Chinach: przyczyny tych różnic oraz kierunki dalszego rozwoju obu krajów / Comparison of Differences in Primary Education (Children Aged 13-15) in Poland and China: Causes of These Differences and Directions for Future Development of Both Countries 92

Justyna Janik

Kompetencje cyfrowe i społeczno-emocjonalne a zaangażowanie w cyberprzemoc na przełomie późnego dzieciństwa i wczesnej adolescencji - analiza strategii radzenia sobie z cyberprzemocą i psychospołecznych konsekwencji / Digital and socio-emotional competencies and engagement in cyberbullying at the turn of late childhood and early adolescence- an analysis of coping strategies and psychosocial consequences 94

Van Pham Tran

Znaczenie kompetencji cyfrowych w kształceniu nauczycieli geografii na uniwersytetach pedagogicznych w Wietnamie: studium przypadku / The significance of digital competencies in geography teacher training at pedagogical universities in Vietnam: a case study 97

Thi Lan Nhi Truong

Kompetencje cyfrowe edukatorów nauczycieli w szkolnictwie wyższym w Wietnamie / Teacher Educators' Digital Competence in Higher Education in Vietnam 100

XI. Matematyka / Mathematics**Artur Bromboszcz**

Plus-jeden generowane układy krzywych / Plus-One Generated Curve Arrangements 104

Izabela Leśniak

Krzywe maksymalizujące nieparzystych stopni / Maximizing curves of odd degrees 105

Rafał Stypka

Geometryczne własności przestrzeni Banacha oparte na relacjach dokładnej i przybliżonej ortogonalności / Geometric Properties of Banach Spaces based on Exact and Approximate Orthogonality Relations 107

XII. Fizyka / Physics

Aleksander Zawada

Badanie katod zawierających związki skandu / Study of Cathodes Containing Scandium Compounds 111

Jakub Gajda

Niskoenergetyczne układy katodoluminescencyjne na bazie ZnO / Low-energy cathodoluminescent systems based on ZnO 113

Natalia Wójcik

Wpływ pól magnetycznych na dynamikę galaktyk spiralnych / Influence of magnetic fields on the dynamics of spiral galaxies 116

XIIa. Nauki o Ziemi i środowisku / Earth and Environmental Sciences

Maria Koczur

Interpretacja oscylacji klimatycznych w kredzie w czasie globalnych zdarzeń oceanicznych w oparciu o analizę zespołów promienic z wybranych sekwencji skał osadowych zdeponowanych w dawnym Oceanie Tetydy / Interpretation of Cretaceous climate oscillations during global ocean events based on the analysis of radiolarian assemblages from selected sequences of sedimentary rocks deposited in the ancient Tethys Ocean 118

XIII. Filozofia / Philosophy

Tomasz Bożek-Gogolewski

Pojęciowe granice nauk humanistycznych. Analiza pojęć działania i sprawczości w ramach nowych materializmów / Conceptual Boundaries of the Humanities. Analysis of the Concepts of Action and Agency within New Materialisms 122

Paweł Włodyka

Rector rei publicae w filozofii Cyncerona / Rector rei publicae in Cicero's Philosophy 124

XIIIa. Językoznawstwo / Linguistics

Michał Kozanecki

Przekład medyczny w kontekście dołączania dokumentacji fizjoterapeutycznej do dokumentacji medycznej / Medical translation in the context of including physiotherapy documentation in the medical record 126

XIV. Sztuki plastyczne / Fine Arts

Karolina Jonderko

Między Dokumentalizmem a Aktywizmem: Jak Fotografia Może Chronić i Promować Dziedzictwo Kulturowe? Fotograficzne Badanie Górniczych Orkiestr Dętych / Between Documentary and Activism: How Can Photography Protect and Promote Cultural Heritage? A Photographic Study of Mining Brass Bands 130

Gabriela Palicka

Antarktyda jako współczesna utopia / Antarctica as a contemporary utopia 132

Aleksandra Przybysz

Czy przestaniemy bać się ciemności? Gotyk i horror w Antropocenie. Jak sztuka współczesna może współtworzyć eksperymentalną historię naturalną XXI wieku / Can We Overcome Our Fear of the Dark? How Contemporary Art Can Co-create an Experimental Natural History of the 21st Century 134

XV. Nauki o sztuce / Arts studies

Richard Gregor

Utracone wystawy. Perypetie sztuki słowackiej we Włoszech w 1942 i 1966 roku / Lost Exhibitions. Two vicissitudes of Slovak art in Italy in 1942 and 1966 138

Aleksandra Klimek-Lipnicka

Szaleństwo dokumentowania. Fotografia jako medium histeryczne / The Madness of Documenting: Photography as a Hysterical Medium 140

XVI. Ekonomia i finanse / Economics and Finance

Kamila Koszła

Czynniki wpływające na ujawnienia dotyczące kwestii ESG w spółkach notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie / Factors Influencing ESG Disclosures in Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange 144

Piotr Raźniak

Rola Europejskiego Funduszu Społecznego w zwalczaniu wykluczenia społecznego w makroregionie północno-zachodnim Polski w latach 2014–2023 / The Role of the European Social Fund in Combating Social Exclusion in the Northwestern Macroregion of Poland in 2014–2023 146

Ada Benio

Kultura gwałtu w Polsce. Charakterystyka zjawiska i mechanizmów jego aktywnej reprodukcji / Rape culture in Poland. A characterisation of the phenomenon and mechanisms of its active reproduction 150

Magdalena Wesoły

Moda jako system społeczny - interakcje i relacje w złożonym ekosystemie zmiany w perspektywie socjologicznej / Fashion as a social system - interaction and relations in the complex ecosystem of change through a sociological perspective 152

Program / Programme (February 5-7, 2025) - Timetable..... 155

I

Nauki o polityce i administracji

Political Science and Public

Administration

Mgr Martha Puhach

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Liudmyla Kryvachuk (IDiSM UKEN)

Poza ramami zdolności państwa: pomiar roli zagranicznej pomocy rozwojowej na Ukrainie

Proponowane badanie ma na celu identyfikację, wyjaśnienie, pomiar i ocenę roli zagranicznej pomocy rozwojowej w procesach transformacyjnych na Ukrainie w okresie porewolucyjnym 2014–2022 oraz wojennym po 2022 roku. Dla Ukrainy okres po Rewolucji Godności, okupacji części Wschodniej Ukrainy, aneksji Krymu przez Federację Rosyjską (2013–2014) oraz wojny rozpoczętej w 2022 roku, oznaczał znaczący wzrost pomocy zagranicznej oraz przejście w kierunku porozumień pomocowych na rzecz polityki. W 2022 roku oficjalna pomoc rozwojowa na rzecz Ukrainy osiągnęła wartość 16,1 miliarda USD, a w 2023 roku wzrosła do 38,9 miliarda USD. Ukraina stała się największym beneficjentem międzynarodowej pomocy w historii, jeśli chodzi o jedno państwo w jednym roku. Dyskusje naukowe o roli pomocy zagranicznej (niewojskowej) dotyczą następujących kwestii: pomoc zagraniczna jako narzędzie demokratyzacji (Bermeo, 2016); podmioty dostarczające pomoc (Dunton i Hasler, 2022); warunkowość pomocy zagranicznej (de Mesquita i Smith, 2009); procesy demokratyzacji w krajach postkomunistycznych, które obejmują pomoc zagraniczną jako agencję zmiany (Bunce i Wolchik, 2011); pomoc zagraniczna jako jeden z wskaźników zachodniego wpływu (Way, 2008); działania międzynarodowych darczyńców na rzecz wzmocnienia sektora społeczeństwa obywatelskiego (de Mesquita i Smith, 2017). Wstępna ocena związku między wysokością oficjalnej pomocy rozwojowej (na podstawie danych OECD) a siłą społeczeństwa obywatelskiego (wskaźnik z „Nation in Transit” score) jako zmiennymi niezależnymi, a wdrażaniem reform (Indeks Reform opracowany do regularnych ocen tempa reform przy użyciu transparentnej i powtarzalnej metodologii Vox Ukraine) jako zmienną zależną, wykazała (wstępny) pozytywny, istotny związek: wzrost o jednostkę w pomocy zagranicznej dawał wzrost o 1,11 punktu w Indeksie Reform w prostym modelu OLS dla okresu 2014–2021. Choć ograniczone, to powiązanie stało się punktem wyjścia do postawienia problemów badawczych: 1) Jakie rodzaje zewnętrznej pomocy rozwojowej otrzymywała Ukraina po 2014 roku, czym się charakteryzowały i jak możemy ich klasyfikować? 2) Jakie cechy oraz tendencje są charakterystyczne dla okresu procesów transformacyjnych na Ukrainie w latach 2014–2022 oraz po 2022 roku? 3) Jak możemy zlokalizować rolę pomocy zewnętrznej na Ukrainie po 2014 roku, uwzględniając wielopoziomowy system kluczowych odbiorców, darczyńców oraz podmiotów dostarczających pomoc zagraniczną? 4) Jakie inne zmienne i czynniki miały wpływ na relację między pomocą zewnętrzną a zmianami transformacyjnymi na Ukrainie? 5) Jaka rola zagranicznej pomocy rozwojowej na Ukrainie w kontekście jej pomiaru i oceny w czasach kryzysów militarnych i humanitarnych oraz wpływu na procesy decyzyjne? W ramach projektu badawczego przewiduje się wykorzystanie metod: analizy instytucjonalno-prawnej, porównawczej (komparatystycznej), historycznej, metod ilościowych (budowa modeli regresyjnych) oraz metod jakościowych (wywiady pogłębione i studia przypadków).

Słowa kluczowe: pomoc zagraniczna, pomoc rozwojowa, oficjalna pomoc rozwojowa (ODA), Ukraina, wojna na Ukrainie, transformacje demokratyczne, transformacje instytucjonalne, społeczeństwo obywatelskie, podmioty dostarczające pomoc

Beyond State Capacity: Measuring the Role of Foreign Development Aid in Ukraine

The proposed research aims to track, explain, measure, and assess the role of foreign development aid in the transformational processes in Ukraine during the post-revolutionary period (2014–2022) and the full-scale war period after 2022. For Ukraine, the period following the Revolution of Dignity, the occupation of parts of Eastern Ukraine, and the annexation of Crimea by the Russian Federation (2013-2014), which escalated into a full-scale war with Russia starting in 2022, marked a significant surge in foreign aid and a shift toward aid-for-policy agreements. In 2022, the official development aid to Ukraine reached USD 16.1 billion USD, and in 2023, it increased to 38.9 billion USD. That made Ukraine the largest recipient of international aid ever for any single country in a single year. Scholarly discussions on the role of foreign (non-military) aid look into the following aspects: foreign aid as a tool for democratization (Bermeo, 2016); the entities providing aid (Dunton and Hasler, 2022); the conditionality of foreign aid (de Mesquita and Smith, 2009); democratization processes in post-communist countries, which include foreign aid as an agent of change (Bunce and Wolchik, 2011); foreign aid as one of the indicators of Western leverage (Way, 2008); and the efforts of international donors to strengthen the civil society sector (de Mesquita and Smith, 2017). The preliminary assessment of the association between the amounts of official development aid (based on OECD data) and strength of civil society (the indicator from Nation in Transit score) as independent variables and implementation of reforms (Reform Index developed for regular assessments of the pace of reforms by transparent and replicable methodology of Vox Ukraine) as dependent variable has shown the (preliminary) positive significant association: a one unit increase in foreign aid provided 1.11 increase in Reform Index score in a simple OLS regression pre-model for the period of 2014-2021. Although limited, this association has become the starting point for formulating the following research questions: 1) What types of foreign development assistance were allocated to Ukraine following 2014, what defining characteristics did they have, and how can they be systematically categorized? 2) What key characteristics and emerging trends define the transformational processes in Ukraine from 2014 to 2022 and in the post-2022 period? 3) How can the role of foreign aid in Ukraine post-2014 be examined within the context of the multi-dimensional system involving aid recipients, donors, and delivery actors? 4) What other variables and factors played a role in shaping the relationship between foreign aid and transformational changes in Ukraine? 5) What is the role of foreign development aid in Ukraine in terms of its measurement and assessment amidst military and humanitarian crises, and its possible influence on decision-making processes? The research will draw on methods such as institutional-legal, comparative, and historical analysis, quantitative methods (regression models), and qualitative methods (in-depth interviews and case studies).

Key words: foreign aid, foreign development aid, official development assistance (ODA), Ukraine, war in Ukraine, democratic transformations, institutional transformations, civil society, delivery actor

Bibliography:

- Bermeo, S. B. (2016). Aid is not oil: Donor utility, heterogeneous aid, and the aid-democratization relationship. *International Organization*, 70(1), 1–32.
- Bueno de Mesquita, B., & Smith, A. (2009). A political economy of aid. *International Organization*, 63(2), 309–340. <https://doi.org/10.1017/S0020818309090109>
- Bueno de Mesquita, B., & Smith, A. (2023). Institutional change as a response to unrealized threats: An empirical analysis. *Journal of Conflict Resolution*, 67(5), 1032–1062. <https://doi.org/10.1177/00220027221126073>
- Dreher, A., & Langlotz, S. (2017). Aid and growth: New evidence using an excludable instrument. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2674572>
- Dunton, C., & Hasler, J. (2021). Opening the black box of international aid: Understanding delivery actors and democratization. *International Politics*, 58(5), 792–815. <https://doi.org/10.1057/s41311-020-00276-y>
- OECD (2023). Official development assistance (ODA). <https://www.oecd.org/en/topics/official-development-assistance-oda.html>
- Puhach, M. (2016). Interview by the author: Chaotic Aid. Texty Think Tank. https://texty.org.ua/articles/72225/Haotychna_dopomoga_Khto_jak_i_dla_chogo-72225/
- Raj, R. G., & Subramanian, A. (2008). Aid and growth: What does the cross-country evidence really show? *The Review of Economics and Statistics*, 90(4), 643–665. <https://doi.org/10.1162/rest.90.4.643>
- Way, L. (2008). The real causes of color revolutions. *Journal of Democracy*, 19(3). <http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Way-19-3.pdf>

Mgr Seymour Ingilabli

Academic supervisor: prof. dr hab. Jacek Sroka (IDiSM UKEN)

Auxiliary supervisor: dr UKEN Karol Bieniek (IDiSM UKEN)

Warunki systemowo-polityczne i geopolityczne dynamiki relacji między USA a Turcją pod rządami Partii Sprawiedliwości i Rozwoju (AKP)

Niniejsza dysertacja bada złożone systemowo-polityczne i geopolityczne czynniki kształtujące relacje między Stanami Zjednoczonymi a Turcją pod rządami Partii Sprawiedliwości i Rozwoju (AKP) od jej dojścia do władzy w 2002 roku. Opierając się na założeniu, że wewnętrzne struktury polityczne mają znaczący wpływ na orientację polityki zagranicznej. Badanie to analizuje zmieniający się krajobraz polityczny Turcji, szczególnie po przejściu na system prezydencki w 2017 roku, co doprowadziło do zauważalnej centralizacji władzy. Ta zmiana ma znaczące konsekwencje dla procesu decyzyjnego, zmieniając dynamikę zarządzania i wpływając na międzynarodowe zaangażowanie Turcji. Badanie to identyfikuje kluczowe cechy tureckiego systemu politycznego, w tym współzależność między podziałami społeczno-politycznymi – takimi jak podziały świecko-religijne i napięcia etniczne – a ich wpływem zarówno na politykę wewnętrzną, jak i na stosunki międzynarodowe, zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi. Te wewnętrzne podziały komplikują jednoznaczną decyzję dotyczącą polityki zagranicznej Turcji, Tworzy, sytuację, w której stabilność wewnętrzna często jest priorytetem w porównaniu do współpracy międzynarodowej. Ponadto badanie analizuje, w jaki sposób te czynniki społeczno-polityczne przyczyniły się do wzrostu antyamerykańskich nastrojów w Turcji, zaostrzonych przez

historyczne urazy wynikające z interwencji USA w regionie. Dysertacja bada również związek między polityką gospodarczą a stosunkami międzynarodowymi, zakładając, że strategie ekonomiczne Turcji są ściśle powiązane z jej celami dyplomatycznymi. Podejście AKP do zarządzania gospodarką nie tylko odzwierciedla wewnętrzne priorytety, ale także stara się wykorzystać narzędzia ekonomiczne do wzmocnienia pozycji geopolitycznej Turcji. Ta zależność rodzi pytania o skuteczność polityki zagranicznej Turcji oraz jej zdolność do poruszania się w skomplikowanych relacjach międzynarodowych w obliczu wewnętrznych wyzwań. Stosując metodologię jakościową, badanie to wykorzystuje analizę tematyczną różnorodnych źródeł – w tym dokumentów rządowych, wywiadów i raportów medialnych – aby zapewnić kompleksowe zrozumienie relacji USA-Turcja pod rządami AKP. Porusza też luki istniejące w literaturze dotyczącej integracji czynników ekonomicznych z polityką zagraniczną oraz stosując teorię ról (role theory), badanie to dąży do wzbogacenia dyskursu na temat globalnej dyplomacji we współczesnej geopolityce. Ostatecznie niniejsza dysertacja dostarcza cennych spostrzeżeń na temat tego, w jaki sposób wewnętrzne zmiany polityczne w Turcji wpływają na jej relacje międzynarodowe ze Stanami Zjednoczonymi. Wyniki podkreślają konieczność uwzględniania czynników wewnętrznych przez badaczy i decydentów przy analizie dynamiki polityki zagranicznej, co sprzyja bardziej niuansowemu rozumieniu relacji USA-Turcja w coraz bardziej złożonym krajobrazie globalnym. Dzięki tej analizie, badania mają na celu dostarczenie informacji przyszłym badaniom nad stosunkami międzynarodowymi, podkreślając wzajemne powiązania między polityką wewnętrzną a strategiami polityki zagranicznej.

Słowa kluczowe: Relacje USA-Turcja; Partia Sprawiedliwości i Rozwoju (AKP); Polityka zagraniczna; System polityczny; Strategie ekonomiczne

Systemic-Political and Geopolitical Conditions of the Dynamics of Relations Between the US and Turkey Under the Rule of the Justice and Development Party (AKP)

This dissertation investigates the intricate systemic-political and geopolitical factors shaping the relations between the United States and Turkey under the governance of the Justice and Development Party (AKP) since its ascendance in 2002. Grounded in the premise that domestic political structures significantly influence foreign policy orientations, this research delves into Turkey's evolving political landscape, particularly following the transition to a presidential system in 2017, which has led to a notable centralization of power. This shift has profound implications for policymaking, as it alters the dynamics of governance and influences Turkey's international engagements. The study identifies critical characteristics of Turkey's political system, including the interplay between socio-political cleavages—such as secular-religious divides and ethnic tensions—and their impact on both domestic policies and international relations, especially with the United States. These internal divisions complicate Turkey's foreign policy decisions, creating a landscape where domestic stability is often prioritized over international collaboration. The research further explores how these socio-political factors have contributed to a growing anti-American sentiment within Turkey, exacerbated by historical grievances stemming from U.S. interventions in the region. Moreover, this dissertation examines the relationship between economic policies and foreign relations, positing that Turkey's economic strategies are intricately aligned with its diplomatic objectives. The AKP's approach to economic management not only

reflects internal priorities but also seeks to leverage economic tools to enhance Turkey's geopolitical standing. This alignment raises questions about the effectiveness of Turkey's foreign policy and its ability to navigate complex international relationships amidst domestic challenges. Employing a qualitative methodology, this research utilizes thematic analysis of diverse sources—including government documents, interviews, and media reports—to provide a comprehensive understanding of U.S.-Turkey relations under the AKP government. By addressing existing gaps in literature regarding the integration of economic considerations into foreign policy and applying role theory, this study aims to enrich the discourse surrounding global diplomacy in contemporary geopolitics. Ultimately, this dissertation contributes valuable insights into how Turkey's internal political developments influence its international relations with the United States. The findings underscore the necessity for scholars and policymakers to consider domestic factors when analyzing foreign policy dynamics, thereby fostering a more nuanced understanding of U.S.-Turkey relations in an increasingly complex global landscape. Through this exploration, the research aspires to inform future studies on international relations, emphasizing the interconnectedness of domestic politics and foreign policy strategies.

Key words: US-Turkey Relations; Justice and Development Party (AKP); Foreign Policy; Political System; Economic Strategies

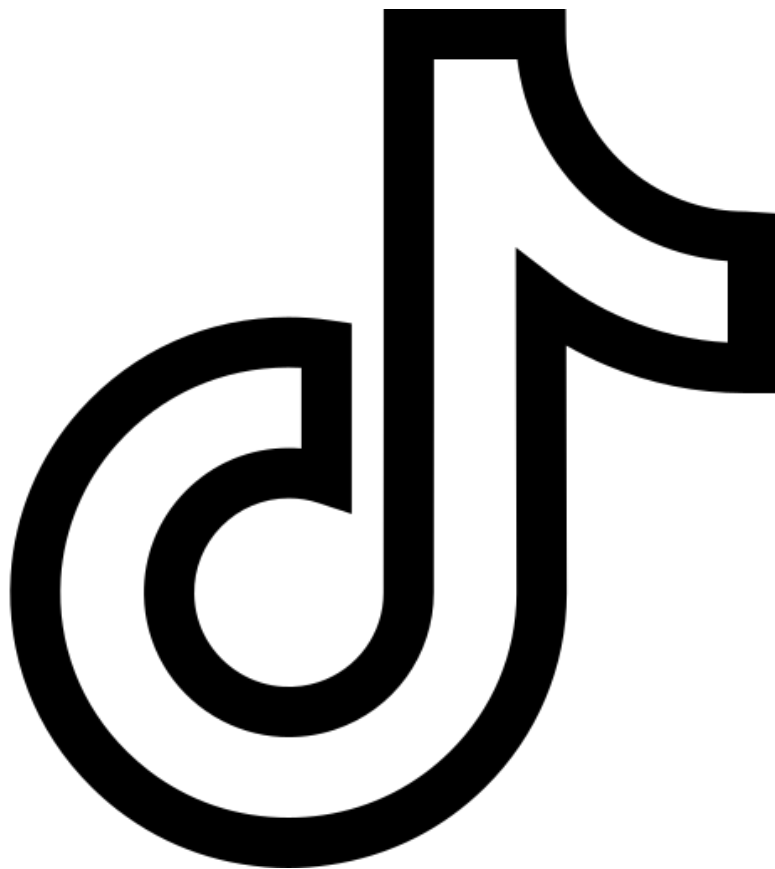
Bibliography:

- Aydın, M. (2019). Turkey's foreign policy in the new era: The AKP's geopolitical vision. Istanbul: Bilgi University Press.
- Arslan, A., Çakmak, C., & Makaradze, T. (2018). The impact of domestic political crises on international alliances: The case of US-Turkey relations. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 22(3), 245-262. <https://doi.org/10.1080/19448953.2020.1766854>
- Coşkun, A. (2017). Turkey's foreign policy: The AKP era and beyond. Istanbul: SETA Publications.
- Togan, S. (2011). Domestic influences on Turkish foreign policy: The Kurdish question and political Islam. *Turkish Studies*, 12(3), 345-367. <https://doi.org/10.1080/14683849.2011.596123>
- Yılmaz, S., & Özdemir, A. (2018). The AKP's consolidation of power and its implications for foreign policy. *Turkish Studies*, 19(1), 1-20. <https://doi.org/10.1080/14683849.2018.1431234>
- Özbudun, E., & Gençkaya, Ö. F. (2009). Democratization in Turkey: The role of civil society and political parties in the AKP era. *Turkish Studies*, 10(2), 215-234. <https://doi.org/10.1080/14683840902878863>
-

II

**Nauki o komunikacji
społecznej i mediach**

**Communication
& Media Studies**

Mgr Milena Gajewska

Academic supervisor: dr hab. prof. UJ Joanna Dyduch (Uniwersytet Jagielloński)

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Władysław Marek Kolasa (INoI UKEN)

Obraz konfliktu izraelsko-palestyńskiego w mediasferze generacji Z (percepcja – strategie – treści)

Konflikt izraelsko-palestyński jest jednym z najbardziej absorbujących opinię publiczną oraz niezwykle aktualnych problemów nie tylko na Bliskim Wschodzie, ale również w wymiarze globalnym. Wzmoczone zainteresowania nim powoduje aktywność mediów rozpowszechniających informacje oraz kształtujących opinie na ten temat. Popularność poszczególnych rodzajów mediów wśród pokoleń jest zróżnicowana. W przypadku generacji Z większym zainteresowaniem cieszą się media społecznościowe niż tradycyjne, rozumiane jako prasa, radio czy telewizja. Niemniej jednak media społecznościowe niekiedy powielają informacje udostępniane przez media tradycyjne. Kształtujący się obraz dotyczący konfliktu izraelsko-palestyńskiego zwłaszcza po 7 października 2023, kiedy to nastąpił atak Hamasu na Izrael, doprowadzając do wojny w Strefie Gazy, w mediach preferowanych przez zoomersów jest zagadnieniem istotnym z punktu widzenia medioznawstwa, ale i również nauk politycznych. Celem badań będzie analiza sposobu, w jaki generacja Z postrzega konflikt izraelsko-palestyński w oparciu o różnorodne treści medialne (społecznościowe, UGC, tradycyjne, oficjalne, alternatywne) oraz prześledzenie strategii narracyjnych stosowanych przez nadawców w celu kreowania określonego obrazu wojny dla tego pokolenia. Problem badawczy sprowadza się do odpowiedzi na pytania: „w jaki sposób media kształtują postawy generacji Z wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego poprzez selekcję, ramowanie, algorytmy i strategie narracyjne, wpływając na percepcję, emocje i zaangażowanie społeczne młodych odbiorców?” W dysertacji zostanie zastosowany szereg metod i technik badawczych, wśród których największe znaczenie będą miały te, które wykorzystują narzędzia empiryczne. Badania zostaną przeprowadzone przy wykorzystaniu analiz ilościowych i jakościowych oraz porównawczych treści publikowanych w wybranych mediach. W odniesieniu do przekazu i strategii zostanie zastosowana ilościowa analiza zawartości mediów, a uzyskane wyniki będą następnie badane pod różnymi kątami, między innymi sentymentu, stopnia perswazyjności czy struktury pojęciowej. Zbiór danych w tym zakresie obejmie zarówno treści pochodzące z mediów społecznościowych, pozyskane metodą webscrapingu, jak i tradycyjnych, zaczerpnięte z baz ProQuest Central oraz Newspaper Source. Zaplanowano objęcie analizą około 50 tytułów lub kanałów. Elementem łączącym oba typy przekazu będą badania porównawcze, w których podjęta zostanie próba wyizolowania intencji w różnych środowiskach wpływu oraz identyfikacja dominujących agend medialnych. Dodatkowo przeprowadzone zostaną wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami pokolenia Z pochodzącymi z Izraela, Palestyny, Niemiec oraz Polski, co wyodrębni cztery grupy badane. W tym zakresie zaplanowano dwa badania: pierwsze zostanie zrealizowane w środowisku wielokulturowym w Berlinie i obejmie zoomersów pochodzących z Izraela, Palestyny i Niemiec, natomiast drugie, kontrolne, przeprowadzone zostanie na grupie Polaków. Przewidywana wielkość zestawu danych badawczych wynosi 120 wywiadów i ich transkrypcji, po 30 dla każdej z czterech grup, co umożliwi zarówno jakościową, jak i w ograniczonym zakresie ilościową analizę wyników. W badaniach zostanie uwzględniona specyfika konfliktu, a także jego tło historyczne i polityczne. Jako narzędzia zostaną wykorzystane między innymi: oprogramowanie analityczne

MAXQDA oraz specjalistyczne programy do webscrapingu (m. in. Apify). Kwestie etyczne będą integralną częścią całego procesu badawczego. Zgodnie z założeniami przeprowadzane badania mogą przyczynić się do rozwoju wiedzy medioznawczej, w szczególności umożliwią lepsze poznanie mechanizmów funkcjonowania mediów społecznościowych oraz sposobów reprezentacji wojny w przekazach medialnych. Wyniki badań mogą również stanowić cenny wkład w nauki społeczne w tym nauki o polityce i administracji. Ponadto badania te w pewnym stopniu potencjalnie rozwiną problematykę związaną z dyplomacją gospodarczą, zwłaszcza dyplomacją cyfrową.

Słowa kluczowe: konflikt izraelsko-palestyński, pokolenie Z, wojna w mediach, mediosfera

The image of the Israeli-Palestinian conflict in the Z-generation mediosphere (perceptions - strategies - content)

The Israeli–Palestinian conflict remains one of the most pressing issues, not only in the Middle East but also globally. The media plays a crucial role in shaping public opinion and disseminating information about this issue. The media's influence is particularly notable in its impact on different generations, with Generation Z showing a marked preference for social media over traditional outlets such as print, radio, or television. Despite this preference, social media often replicates information initially shared by traditional media sources. The portrayal of the Israeli–Palestinian conflict, especially following the Hamas attack on Israel on October 7, 2023, and the subsequent war in Gaza, presents a significant research opportunity. Understanding how this conflict is represented in media channels favored by Generation Z is a critical issue from both media studies and political science perspectives. This research aims to explore how Generation Z perceives the Israeli–Palestinian conflict, analysing content from various media sources—including social media, user-generated content (UGC), traditional media, official reports, and alternative outlets—and to investigate the narrative strategies employed by these media to construct a particular image of the war for this generation. The research question addresses the following: "How do the media shape Generation Z's attitudes toward the Israeli-Palestinian conflict through the selection, framing, algorithms, and narrative strategies, influencing their perception, emotions, and social engagement?" The dissertation will employ a range of research methods and techniques, with particular emphasis on empirical approaches. The study will be conducted through quantitative and qualitative analyses, as well as comparative analyses of content published in selected media. Regarding media messaging and strategy, a quantitative content analysis will be implemented, with the obtained results subsequently examined from multiple perspectives, including sentiment, degree of persuasion, and conceptual structure. The dataset in this domain will comprise content from both social media, gathered using web scraping techniques, and traditional media, sourced from the ProQuest Central and Newspaper Source databases. The analysis is expected to cover approximately 50 titles or channels. A key component linking both forms of media content will be comparative research, aimed at isolating communicative intentions across different spheres of influence and identifying dominant media agendas. Additionally, in-depth interviews (IDI) will be conducted with representatives of Generation Z from Israel, Palestine, Germany, and Poland, thereby defining four distinct study groups. In this regard, two studies have been planned: the first will be carried out in a multicultural environment in Berlin, involving zoomers from Israel, Palestine, and Germany, while

the second, serving as a control study, will be conducted with a Polish cohort. The projected research dataset will consist of 120 interviews and corresponding transcripts, with 30 interviews per group, facilitating both qualitative and, to a limited extent, quantitative analysis of the findings. The study will account for the specific nature of the conflict, as well as its historical and political context. Analytical software, such as MAXQDA, and specialized web scraping programs will be employed as research tools (such as Apify). Ethical considerations will be integrated into all stages of the study. This research is expected to contribute to the advancement of media studies, particularly by enhancing the understanding of social media mechanisms and the representation of war in media discourse. Furthermore, the findings may offer valuable insights for the social sciences, including political and administrative studies. Additionally, this research has the potential to expand, to some extent, discussions on economic diplomacy, with a particular focus on digital diplomacy.

Key words: the Israeli–Palestinian conflict, generation Z, war in media, mediosphere

Bibliography:

- Abdurofiq, A., & Putra, G. R. A. (2023). Political and legal aspects of the Israeli and Palestinian conflict. *Jurnal Cita Hukum*, 11(3), 37119. <https://doi.org/10.15408/jch.v11i3.37119> [available: 27.01.2025]
- Barkin, J. S. (2003). Realist constructivism. *International Studies Review*, 5(3), 325–342. <https://www.jstor.org/stable/3186573> [available: 27.01.2025]
- Elmasry, M. (2024). Images of the Israel-Gaza War on Instagram: A Content Analysis of Western Broadcast News Posts. *JOURNALISM & MASS COMMUNICATION QUARTERLY*. <https://doi.org/10.1177/10776990241287155> [available: 27.01.2025]
- Georgia, C. Ş. (2024). (In)Security in social media: Exploring Israeli and Palestinian narratives. *Critical Studies on Security*, 12(2), 209–223. <https://doi.org/10.1080/21624887.2024.2354576> [available: 27.01.2025]
- Hübscher, M., & von Mering, S. (Eds.). (2022). *Antisemitism on social media*. Routledge.
- Klepka, R. (2016). Wojna w mediach: wybrane zagadnienia dotyczące relacjonowania konfliktów zbrojnych. *Wojny i Konflikty: Przeszłość - Teraźniejszość - Przyszłość*, 1(1), 6-21. <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/1883> [available: 27.01.2025]
- Rinaldi, F., Miracula, V., Picone, A., & Occhipinti, O. (2024). Public sentiment on the Israeli-Palestinian conflict: Insights from YouTube, Mastodon, and Google Trends. *Mathematical Population Studies*, 31(4), 242–266. <https://doi.org/10.1080/08898480.2024.2401339> [available: 27.01.2025]

Mgr Kinga Banasik

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Iwona Pietrzekiewicz (INOI UKEN)

Wizerunek medialny Heleny Rubinstein

Helena Rubinstein, urodzona w żydowskiej rodzinie w 1872 roku na terenie dzisiejszego Krakowa, była jedną z pierwszych przedsiębiorczyń kosmetycznych, twórczynią koncernu o międzynarodowym zasięgu. Swoją działalność zawodową rozpoczęła w Australii w 1902 roku, by po kilku latach przenieść się do Europy Zachodniej, a finalnie do Stanów Zjednoczonych, gdzie

zmarła w 1965 roku. Od pierwszych tygodni jej działalności zawodowej media stanowiły główny filar jej strategii marketingowej. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat życia Rubinstein powstało tysiące komunikatów medialnych dotyczących wielu aspektów jej życia i działalności, które często znacząco się od siebie różniły w zależności od miejsca, czasu, grupy docelowej i celu tychże komunikatów. Ten bogaty zasób źródłowy nigdy wcześniej nie został przebadany. Celem projektu jest odtworzenie wizerunku medialnego Heleny Rubinstein w miejscach przez nią na różnych etapach zamieszkałych. Głównym źródłem badań są komunikaty medialne z terenów ziem polskich (Kraków, Lwów, Katowice, Poznań, Warszawa), Australii (Melbourne i Sydney), Wielkiej Brytanii (Londyn), Francji (Paryż) i Stanów Zjednoczonych (Nowy Jork). Najbogatszym zbiorem źródeł są artykuły prasowe, wywiady i reklamy, których uzupełnienie stanowią zapisy audycji radiowych i telewizyjnych. Punktem wyjścia do badań natury medioznawczej są badania o charakterze historycznym. Ich podstawę stanowią kolekcje archiwów polskich i zagranicznych oraz zbiory archiwów rodzinnych sióstr Heleny Rubinstein, z którymi pozostaję w kontakcie od kilku lat. Artykuły prasowe, zapisy programów radiowych i telewizyjnych zostaną przeze mnie poddane analizie ilościowej i jakościowej. Dokładam starań, aby przeanalizować najbardziej poczytne tytuły prasowe, zarówno kierowane do ogólnego odbiorcy, jak i do kobiecej grupy docelowej, tak aby zrekonstruować wizerunek Rubinstein w sposób możliwie całościowy, ale również wychwycić subtelne różnice. W ramach projektu poszukiwane będą odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jak przedstawiano tożsamość narodową Rubinstein? Czy sugerowano przynależność Rubinstein do jakiegokolwiek religii? Jak kreowano mit założycielski przedsiębiorstwa Rubinstein? Czy w narracji pojawiali się mężczyźni, którzy mieli wspierać Helenę w jej działalności, czy też podkreślano jej samodzielność zawodową? W jaki sposób przedstawiano jej ścieżkę edukacji? Czy w danym okresie/tytule/miejscu pojawiały się jakieś charakterystyczne określenia bądź przydomki, którymi tytułowano Rubinstein? Jak przedstawiano rolę kobiety w społeczeństwie i rolę kosmetyków w życiu kobiety?

Słowa kluczowe: wizerunek, media, kobieta, przedsiębiorczyni, biografistyka, Rubinstein, Polka, Żydówka

Media image of Helena Rubinstein

Helena Rubinstein, born into a Jewish family in 1872 in what is now Kraków, was one of the first cosmetics entrepreneurs and the founder of an international corporation. She began her professional career in Australia in 1902, moving to Western Europe soon after and finally to the United States, where she died in 1965. From the outset of her professional career, the media played a central role in her marketing strategy. Over the decades of Rubinstein's life, thousands of media releases were generated on various aspects of her life and work, often exhibiting significant variations depending on the location, time, target audience, and purpose of these releases. This rich and previously unexamined resource forms the foundation of this project. The aim of this project is to reconstruct the media image of Helena Rubinstein in the locations she inhabited throughout her life. Primary research sources include media releases from Polish territories (Kraków, Lviv, Katowice, Poznań, Warsaw), Australia (Melbourne and Sydney), Great Britain (London), France (Paris), and the United States (New York). The most extensive collection of sources consists of press articles, interviews, and advertisements, supplemented by recordings of radio and television broadcasts. Historical research serves as the starting point for these media

studies. This research draws upon collections from Polish and foreign archives, as well as the family archives of Helena Rubinstein's sisters, with whom I have maintained contact for several years. Press articles and recordings of radio and television programs will undergo both quantitative and qualitative analysis. I strive to analyze the most widely circulated press titles, encompassing both those aimed at the general public and those specifically targeting female audiences, to reconstruct Rubinstein's image as comprehensively as possible while also capturing subtle nuances. This project will seek answers to the following research questions: How was Rubinstein's national identity presented? Was there any suggestion of Rubinstein's religious affiliation? How was the founding myth of the Rubinstein enterprise constructed? Did the narrative include men who were portrayed as supporting Helena in her endeavors, or was her professional independence emphasized? How was her educational background presented? Were there any characteristic terms or nicknames used to address Rubinstein in specific periods, publications, or locations? How was the role of women in society depicted?

Key words: image, media, woman, entrepreneur, biography, Rubinstein, Polish woman, Jewish woman

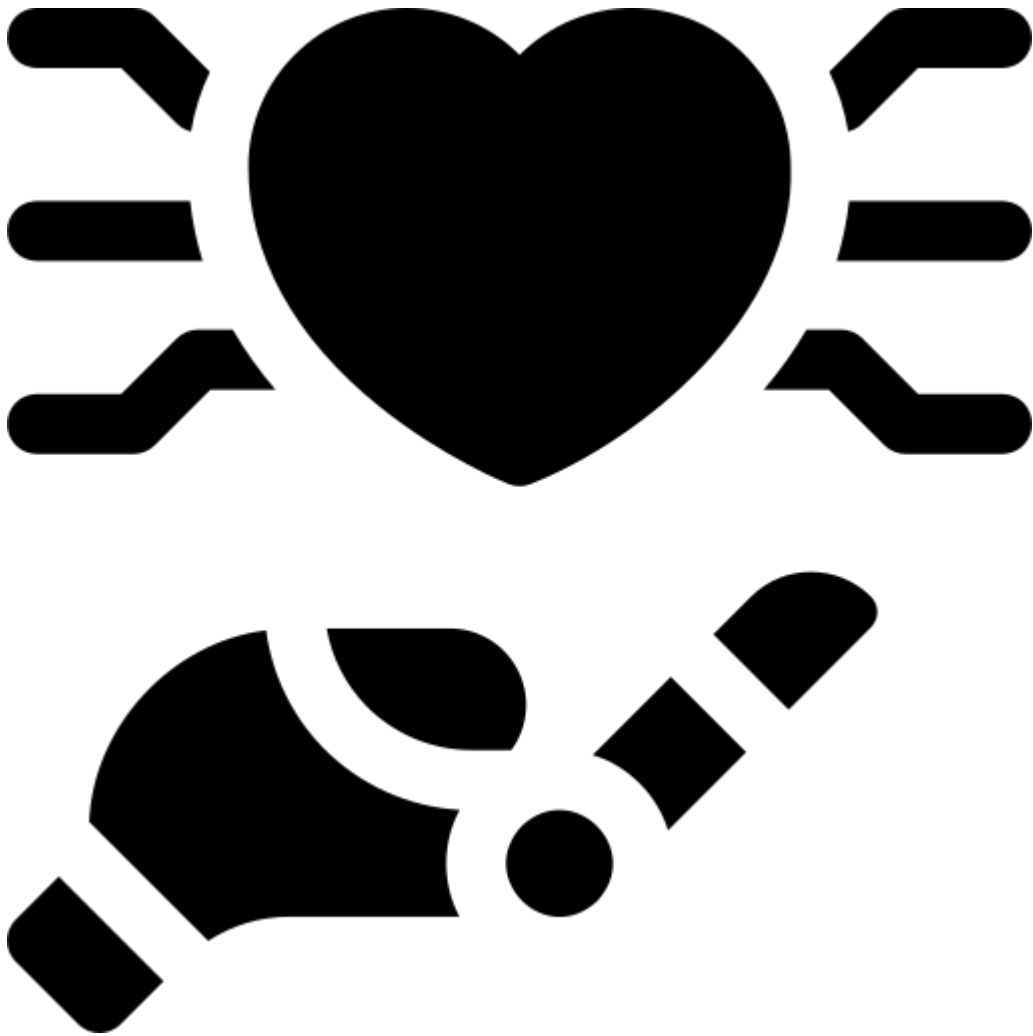
Bibliography:

- Ceulemans M., Fauconnier G., *Mass Media: The Image, Role, and Social Conditions of Women*, Paryż 1979.
- Clark J. P., *The business of beauty. Gender and the body in modern London*, Londyn 2020.
- Gackowski T., Łączyński M., *Metody badania wizerunku w mediach*, Warszawa 2009.
- Migała J., *Polskie programy radiowe w Stanach Zjednoczonych*, Warszawa 1984.
- Paczkowski A., *Prasa polonijna w latach 1870-1939*, Warszawa 1977.
- Pisarek W., *Analiza zawartości prasy*, Kraków 1983.
- Rubinstein H., *My life for beauty*, Nowy Jork, 1965.

III

Psychologia

Psychology

Mgr Weronika Gajda

Academic supervisor: prof. dr hab. Józef Krzysztof Gierowski (Uniwersytet SWPW, Wydział w Katowicach)

Auxiliary supervisor: dr Magdalena Grzyb (Uniwersytet Jagielloński)

Motywacje sprawców zabójstw kobiet w Polsce: analiza uwarunkowań psychospołecznych

Kobietobójstwo (femicide), definiowane jako zabójstwo kobiet przez mężczyzn motywowane płcią (Russell, 2010), stanowi coraz częściej wyodrębnianą kategorię z ogółu przestępstw przeciwko życiu. W Polsce szacuje się, że rocznie od 400 do 500 kobiet pada ofiarą zabójstwa (CPK, 2013), choć oficjalne statystyki policyjne wskazują wartości znacznie niższe (około 150 przypadków). Pomimo powagi problemu, dotychczasowe badania w ograniczonym stopniu podejmują kwestie motywacji oraz psychospołecznych uwarunkowań sprawców tego rodzaju zbrodni. Celem pracy jest charakterystyka sprawców kobietobójstw oraz opracowanie ich typologii, opartej na motywacjach i kontekstach psychospołecznych. Kluczowym elementem analizy jest zastosowanie modelu motywacyjnego sprawców zabójstw autorstwa Gierowskiego (2008), który wyróżnia się kompleksowością i szerokim zastosowaniem w badaniach nad motywami zabójstw. Model ten zakłada istnienie wiodącego motywu determinującego zachowanie sprawcy oraz uwzględnia zarówno czynniki sytuacyjne, jak i osobowościowo-biologiczne (Gierowski, 2011). W niniejszym badaniu zostanie on poszerzony o specyfikę kobietobójstw, co umożliwi uwzględnienie zarówno wewnętrznych czynników (np. impulsywność, zaburzenia psychiczne), jak i zewnętrznych (np. relacje z ofiarą, stresory sytuacyjne). Podstawowym źródłem danych będą akta spraw dotyczących zabójstw kobiet. Narzędzie badawcze, opracowane na podstawie metodologii prof. Gierowskiego (1989) oraz dr Grzyb (2024), zostanie dostosowane do specyfiki kobietobójstw. Analiza obejmie zmienne osobowościowe (np. impulsywność, zaburzenia osobowości), sytuacyjne (np. stresory środowiskowe, dynamika relacji interpersonalnych) oraz kulturowe (np. normy społeczne, stereotypy płciowe). Zastosowanie akt sądowych jest uzasadnione ich wysoką wartością merytoryczną, umożliwiającą dostęp do szczegółowych informacji dotyczących sprawców, ofiar i kontekstów przestępstw. Ze względu na ograniczoną wiarygodność zeznań skazanych wynikającą z wpływu resocjalizacji oraz upływu czasu od popełnienia przestępstwa, nie planuje się przeprowadzania badań w zakładach karnych. Do identyfikacji homogenicznych grup sprawców wykorzystana zostanie analiza skupień, co pozwoli na opracowanie kompleksowej typologii sprawców kobietobójstw. Dodatkowo przeprowadzone zostaną pogłębione wywiady z wybranymi sprawcami reprezentującymi zróżnicowane pod względem motywu wiodącego podgrupy. Zakłada się, że sprawcy kobietobójstw nie tworzą jednorodnej grupy, a najliczniejszą kategorię będą stanowić sprawcy powiązani z przemocą domową (Grzyb, 2024). Wyniki badania mają na celu pogłębienie wiedzy na temat mechanizmów przemocy wobec kobiet oraz stworzenie bardziej efektywnych strategii prewencyjnych.

Słowa kluczowe: kobietobójstwo, zabójstwo kobiety, motywacje sprawców, przemoc domowa, analiza skupień

Motivations of Perpetrators of Femicides in Poland: An Analysis of Psychosocial Conditions

Femicide, defined as the killing of women by men due to their gender (Russell, 2010), is increasingly recognized as a distinct category within homicide studies. In Poland, estimates suggest that between 400 and 500 women are murdered annually (CPK, 2013), although official police statistics report significantly lower numbers (approximately 150 cases). Despite the gravity of the problem, existing research has largely neglected the motivations and psychosocial factors influencing femicide perpetrators. The study aims to characterize femicide perpetrators and develop a typology based on their motivations and psychosocial contexts. The motivational model of homicide perpetrators developed by Gierowski (2008) serves as the analytical framework due to its comprehensiveness and applicability in homicide research. This model postulates the existence of a dominant motive guiding the perpetrator's behavior while accounting for situational and personality-biological factors (Gierowski, 2011). In this research, the model will be adapted to address the specificities of femicides, incorporating both internal factors (e.g., impulsivity, mental disorders) and external factors (e.g., victim-perpetrator relationships, situational stressors). The primary data source will consist of court files related to femicides. The research instrument, based on the methodologies developed by Prof. Gierowski (1989) and Dr. Grzyb (2024), will be tailored to reflect femicide-specific motivational factors. The analysis will include personality variables (e.g., impulsivity, personality disorders), situational factors (e.g., environmental stressors, interpersonal dynamics), and cultural influences (e.g., social norms, gender stereotypes). Court files are considered a valuable data source as they provide detailed information about perpetrators, victims, and crime contexts. Due to the limited reliability of inmate testimonies—affected by resocialization processes and the passage of time since the crime—research within correctional facilities is not planned. Cluster analysis will be used to identify homogeneous groups of perpetrators, facilitating the development of a comprehensive typology. Additionally, qualitative interviews with selected perpetrators representing various motivational subgroups will be conducted to enrich the data with insights into their behavioral motivations. It is hypothesized that femicide perpetrators do not form a homogeneous group, with the largest subgroup likely related to domestic violence dynamics (Grzyb, 2024). The findings aim to contribute to a deeper understanding of violence against women and support the development of more effective preventive interventions.

Key words: femicide, killing of women, perpetrator motivations, domestic violence, cluster analysis

Bibliography:

- Centrum Praw Kobiet (2013). Stereotyp ponad prawem.
- Gierowski, J. K. (1989). Motywacja zabójstw. Akademia Medyczna im. Mikołaja Kopernika w Krakowie.
- Gierowski, J. K. (2008). Psychologiczna ocena osoby sprawcy czynu zabronionego. W: Gierowski, J. K., Jaśkiewicz-Obydzińska, T. i Najda, M. (red.), Psychologia w postępowaniu karnym (s. 333-450). LexisNexis.
- Gierowski, J. K. (2011). Diagnoza procesów motywacyjnych - nowe wyzwania i niewykorzystane możliwości psychologii sądowej. *Chowanna*, t. 2(37), 131-158.

Grzyb, M. (2024). Kobieta jako ofiara zabójstwa. Studium kryminologiczne. Krakowski Instytut Prawa Karnego Fundacja.
Russell, D. E. H. (2010). The Origin and Importance of the Term Femicide.

Mgr Karolina Dymek

Academic supervisor: ass. prof. Felice Iasevoli (University School of Naples 'Fredrico II')

Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz Krzywoszański (IPs UKEN)

Rozpoznawanie emocji z muzyki w spektrum autyzmu: poszukiwanie neuronalnych korelatów przetwarzania emocji z muzyki

Dla osób z diagnozą spektrum autyzmu (ang. Autism Spectrum Disorder, ASD) rozpoznawanie emocji często stanowi wyzwanie. Wiele badań wskazuje na trudności w tym obszarze, w szczególności w kwestii rozpoznawania emocji z ekspresji mimicznych, wskazując na poznawcze i neuronalne podłoże owych odmienności (Corbett i in., 2009; Tottenham i in., 2013; Hadjikhani i in., 2017). Jednakże rozpoznawanie emocji z muzyki wydaje się być odrębnym procesem. Badania z użyciem fMRI sugerują, że zarówno osoby autystyczne, jak i neurotypowe (NT) aktywują podobne obszary mózgu związane z przetwarzaniem emocji i układem nagrody podczas słuchania muzyki (Caria i in., 2011; Gebauer i in., 2014). Pilotażowe badanie EEG wykazało, że dzieci z ASD i NT mogą podobnie przetwarzać emocje przekazywane przez muzykę, chociaż zaobserwowano znaczącą różnicę w reakcjach na określony utwór muzyczny (Portnova i in., 2018). Z kolei inne badanie fMRI uwidocznilo istotnie większą aktywację lewej grzbietowo-bocznej kory przedczołowej i lewej wyspy wobec radosnej vs. smutnej muzyki w grupie ASD, w porównaniu do NT (Gebauer i in., 2014). Odkrycia te rodzą ważne pytania dotyczące natury przetwarzania emocjonalnego w ASD, sugerując istnienie specyficznych różnic. Należy zastanowić się, czy osoby z ASD przetwarzają emocje z muzyki inaczej niż NT, a jeśli tak, to co odpowiada za różnice w reakcjach neuronalnych? Czy jest to emocjonalna wartość samej muzyki, czy też nieprzewidywalność lub nagłe zmiany tempa w muzyce, powodujące rozbieżność emocjonalnych doświadczeń? Aby wypełnić lukę w badaniach z tego obszaru, zaproponowano badanie eksperymentalne. Celem projektu jest zbadanie, czy osoby z ASD inaczej przetwarzają emocje przekazywane przez muzykę. Badanie będzie obejmowało: grupę eksperymentalną (z diagnozą ASD) i grupę kontrolną (bez diagnozy ASD). Uczestnicy zostaną dopasowani pod względem płci oraz poziomu inteligencji. Należy upewnić się, że obie grupy mieszczą się w normie intelektualnej. Ma to kluczowe znaczenie, gdyż trudności w rozpoznawaniu emocji mogą być związane z niską inteligencją werbalną, a nie samym ASD (Anderson i in., 2010). Badanie planuje się przeprowadzić na osobach dorosłych przy użyciu EEG. Procedura eksperymentalna będzie składała się z następujących etapów: 1) pomiaru natężenia autystycznych cech, aleksytymii oraz inteligencji, a także 2) zadania eksperymentalnego zawierającego pomiar aktywności mózgowej (EEG) podczas słuchania utworów muzycznych oraz ocenę nasilenia emocjonalnego prezentowanych bodźców przez osoby badane. Mając na uwadze to, że asymetria czołowa jest uznawana za neuromarker walencji i pobudzenia emocjonalnego, planuje się zastosować techniki uczenia maszynowego (Staffa i in., 2023), celem detekcji odpowiedzi emocjonalnych z zapisu EEG. Wyniki tego badania zapewnią głębszy wgląd w to, jak osoby autystyczne przetwarzają emocje przekazywane przez muzykę, przyczyniając się do lepszego zrozumienia rozpoznawania emocji w ASD.

Słowa kluczowe: spektrum autyzmu (ASD), rozpoznawanie emocji, przetwarzanie emocji z muzyki, EEG

Emotion Recognition in the Context of Music in Autism Spectrum Disorder: Investigating Neural Correlates of Musical Emotion Processing

Individuals with Autism Spectrum Disorder (ASD) often experience challenges with emotion recognition (ER). A substantial body of research has examined these difficulties, particularly in the context of facial expression recognition, exploring both cognitive and neural underpinnings (Corbett et al., 2009; Tottenham et al., 2013; Hadjikhani et al., 2017). However, ER in response to music appears to be a distinct process. Functional magnetic resonance imaging (fMRI) studies suggest that both autistic and neurotypical (NT) individuals activate similar brain regions related to emotion processing and the reward system while listening to music (Caria et al., 2011; Gebauer et al., 2014). Additionally, a pilot EEG study found that autistic and NT children might process emotions conveyed by music similarly, though there was notable difference in their responses to specific musical piece (Portnova et al., 2018). In contrast, another fMRI study showed that autistic individuals exhibited significantly greater activation in the left dorsolateral prefrontal cortex and left insula in response to happy versus sad music, in comparison to NT individuals (Gebauer et al., 2014). These findings raise important questions about the nature of emotional processing in ASD, suggesting that there may be specific differences in how emotions are elicited by music. The fundamental question remains: Do individuals with ASD process emotions from music differently than NT individuals, and if so, what accounts for the differences in neural responses? Is it the emotional valence of the music itself, or unpredictability or sudden tempo changes in musical fragments that contribute to divergent emotional experiences? To address these questions, an experimental study is being proposed, which aims at filling a gap in the current research. The objective is to investigate whether autistic individuals process emotions conveyed by music differently. This study will involve an experimental group (with an ASD diagnosis), and a control group (without a diagnosis). Participants will be matched for gender, and intellectual level - to ensure that both groups are within the intellectual norm. This is crucial, as difficulties in ER may be related to low verbal intelligence, rather than ASD per se (Anderson et al., 2010). The study will be focused on adults and will use EEG as the primary methodology. The experimental procedure will involve several key steps. First, the participant's level of autistic features, alexithymia, and intelligence will be measured. Second, participants will complete an experimental task involving the recording of brain EEG activity while listening to musical fragments. Emotional ratings will also be collected in response to presented stimuli. Given that frontal brain asymmetry is considered a neuromarker of emotional valence and arousal, machine learning techniques developed by Staffa and colleagues (2023) will be applied to analyze the EEG data for emotional responses. The results of this study will provide deeper insights into how autistic individuals process emotions conveyed by music, contributing to our understanding of emotion recognition in ASD.

Key words: autism spectrum disorder (ASD), emotion recognition, emotion processing, music, EEG

Bibliography:

- Anderson, J. S., Lange, N., Froehlich, A., DuBray, M. B., Druzgal, T. J., Froimowitz, M. P., Alexander, A. L., Bigler, E. D., & Lainhart, J. E. (2010). Decreased Left Posterior Insular Activity during Auditory Language in Autism. *American Journal of Neuroradiology*, 31(1), 131–139. <https://doi.org/10.3174/ajnr.A1789>
- Corbett, B. A., Carmean, V., Ravizza, S., Wendelken, C., Henry, M. L., Carter, C., & Rivera, S. M. (2009). A functional and structural study of emotion and face processing in children with autism. *Psychiatry Research Neuroimaging*, 173(3), 196–205. <https://doi.org/10.1016/j.psychresns.2008.08.005>
- Gebauer, L., Skewes, J., Westphael, G., Heaton, P., & Vuust, P. (2014). Intact brain processing of musical emotions in autism spectrum disorder, but more cognitive load and arousal in happy vs. sad music. *Frontiers in Neuroscience*, 8(8 JUL). <https://doi.org/10.3389/fnins.2014.00192>
- Hadjikhani, N., Johnels, J. Å. S., Zürcher, N. R., Lassalle, A., Guillon, Q., Hippolyte, L., Billstedt, E., Ward, N., Lemonnier, E., & Gillberg, C. (2017). Look me in the eyes: constraining gaze in the eye-region provokes abnormally high subcortical activation in autism. *Scientific Reports*, 7(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-017-03378-5>
- Luo, E., Pan, W., & Fan, X. (2023). Music, Language, and Autism: Neurological Insights for Enhanced Learning. *International Journal of Innovative Research in Medical Science*, 8(09), 398–408. <https://doi.org/10.23958/ijirms/vol08-i09/1743>
- Molnar-Szakacs, I., Wang, M. J., Laugeson, E. A., Overy, K., Wu, W.-L., & Piggot, J. (2009). Autism, emotion recognition and the mirror neuron system: the case of music. *McGill Journal of Medicine : MJM : An International Forum for the Advancement of Medical Sciences by Students*, 12(2), 87. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21264050>
- Portnova, G., Maslennikova, A., & Varlamov, A. (2018). Same music, different emotions: assessing emotions and EEG correlates of music perception in children with ASD and typically developing peers. *Advances in Autism*, 4(3), 85–94. <https://doi.org/10.1108/AIA-01-2018-0001>
- Ramirez, R., & Vamvakousis, Z. (2012). Detecting emotion from EEG signals using the Emotive Epc device. *Lecture Notes in Computer Science (Including Subseries Lecture Notes in Artificial Intelligence and Lecture Notes in Bioinformatics)*, 7670 LNAI, 175–184. https://doi.org/10.1007/978-3-642-35139-6_17
- Ramirez-Melendez, R., Matamoros, E., Hernandez, D., Mirabel, J., Sanchez, E., & Escude, N. (2022). Music-Enhanced Emotion Identification of Facial Emotions in Autistic Spectrum Disorder Children: A Pilot EEG Study. *Brain Sciences*, 12(6), 704. <https://doi.org/10.3390/brainsci12060704>
- Redondo Pedregal, C., & Heaton, P. (2021). Autism, music and Alexithymia: A musical intervention to enhance emotion recognition in adolescents with ASD. *Research in Developmental Disabilities*, 116, 104040. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2021.104040>
- Sivathanan, S., Dahary, H., Burack, J. A., & Quintin, E.-M. (2023). Basic emotion recognition of children on the autism spectrum is enhanced in music and typical for faces and voices. *PLOS ONE*, 18(1), e0279002. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0279002>
- Staffa, M., D'Errico, L., Sansalone, S., & Alimardani, M. (2023). Classifying human emotions in HRI: applying global optimization model to EEG brain signals. *Frontiers in Neurobotics*, 17. <https://doi.org/10.3389/fnbot.2023.1191127>
- Su, Y., Liu, Y., Xiao, Y., Ma, J., & Li, D. (2024). A review of artificial intelligence methods enabled music-evoked EEG emotion recognition and their applications. *Frontiers in Neuroscience*, 18. <https://doi.org/10.3389/fnins.2024.1400444>

- Tottenham, N., Hertzog, M. E., Gillespie-Lynch, K., Gilhooly, T., Millner, A. J., & Casey, B. (2013). Elevated amygdala response to faces and gaze aversion in autism spectrum disorder. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 9(1), 106–117.
<https://doi.org/10.1093/scan/nst050>
- Zangwill, N. (2013). Music, autism, and emotion. *Frontiers in Psychology*, 4(DEC).
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00890>

Mgr Kamila Sap

Academic supervisor: dr hab. prof. IP PAN Łukasz Gawęda (Instytut Psychologii PAN)

Auxiliary supervisor: dr Radosław Stupak (IPs UKEN)

Doświadczenia z dzieciństwa i zinternalizowane piętno u osób z diagnozą depresji oraz osób z diagnozą schizofrenii

Internalizowanie piętna (autostygmatyzacja) to proces osadzony w kontekście społeczno-kulturowym, w którym świadomość, akceptacja i stosowanie stereotypów wobec siebie wiążą się z negatywnymi konsekwencjami, takimi jak dewaluacja, poczucie wyobcowania, pogorszenie jakości życia, przekonania o daremności swoich działań (Livingston i Boyd, 2010). Osoby z diagnozami zaburzeń psychicznych mogą internalizować piętno, między innymi ze względu na obecne w społeczeństwie stereotypy i uprzedzenia związane z diagnozami schizofrenii lub depresji (Świtaj, 2009). Projekt zakłada próbę zrozumienia obszaru związanego z autostygmatyzacją i funkcjonowaniem osób z diagnozami zaburzeń psychicznych, również z uwzględnieniem kontekstu doświadczeń z dzieciństwa. W literaturze naukowej dotyczącej osób z diagnozami zaburzeń psychicznych dużo uwagi poświęca się roli negatywnych doświadczeń z dzieciństwa w grupie osób z diagnozami zaburzeń psychicznych, z kolei obszar pozytywnych doświadczeń z dzieciństwa był podejmowany rzadko. Celem projektu będzie identyfikacja liczby i zakresu pozytywnych doświadczeń z dzieciństwa (na przykład wsparcia emocjonalnego, zaspokojenia podstawowych potrzeb) wśród osób z diagnozą depresji i schizofrenii w porównaniu z grupą kontrolną. Celem jest także analiza tego, czy pozytywne doświadczenia z dzieciństwa (np. jako czynnik ochronny) mają związek z autostygmatyzacją oraz sprawdzenie co może pośredniczyć między pozytywnymi doświadczeniami z dzieciństwa a autostygmatyzacją. Pozytywne doświadczenia z dzieciństwa mogą być uznawane za „czynniki prorozwojowe” (Narayan i in., 2018) oraz mogą mieć związek z lepszym funkcjonowaniem wśród grup doświadczających trudności, dodatkowo wyższa liczba pozytywnych doświadczeń z dzieciństwa jest związana z mniejszym nasileniem objawów depresji i lęku (Cunha i in., 2024). W przeciwieństwie do negatywnych doświadczeń z dzieciństwa, które mogą również wiązać się z wyższymi wynikami autostygmatyzacji (Hoffman i in., 2023). W analizach korelacji oraz mediacji zostaną uwzględnione zagadnienia, takie jak efekt „dlaczego próbować” (why try effect), który jest związany z autostygmatyzacją i został zdefiniowany jako poczucie bycia niewartym lub niezdolnym do podejmowania pewnych aktywności (Corrigan i in., 2009) oraz subiektywny status społeczny, który może lepiej odzwierciedlać pozycję społeczną osoby od innych miar statusu społeczno-ekonomicznego oraz ma związek ze zdrowiem psychicznym (Zell i in., 2018). Autostygmatyzację rozumieć można jako nieadaptacyjne przekonania na swój temat, które mogą również przekładać się na gorsze funkcjonowanie społeczne lub większe nasilenie objawów określonych zaburzeń. W badaniu planowane jest użycie: Skali Zinternalizowanego Piętna

Choroby Psychiczej (Ritsher i in., 2003) służącej do pomiaru poziomu zinternalizowanego piętna. Obecność efektu „dlaczego próbować” można sprawdzić z wykorzystaniem pozycji ze „Skali Stygmatyzacji Why Try” (Corrigan i in., 2009). Subiektywny status społeczny można zoperacjonalizować z pomocą „MacArthur Scale of Subjective Social Status” (Adler i in., 2000), z kolei pozytywne doświadczenia z dzieciństwa z wykorzystaniem pozycji z „Benevolent Childhood Experiences Scale” (Narayan i in., 2018; Narayan i in., 2023). Do pozostałych zmiennych również zostaną wykorzystane narzędzia umożliwiające ich rzetelny pomiar.

Słowa kluczowe: zinternalizowane piętno, autostygmatyzacja, pozytywne doświadczenia z dzieciństwa, schizofrenia, depresja

Childhood experiences and internalized stigma among people with depression diagnosis and people with schizophrenia diagnosis

Internalizing stigma (self-stigma) is a process embedded in a socio-cultural context in which the awareness, acceptance, and application of stereotypes towards oneself are associated with negative consequences, such as devaluation, a sense of alienation, deterioration of the quality of life, a sense of futility in one's efforts (Livingston & Boyd, 2010). Individuals diagnosed with mental disorders may internalize stigma, primarily due to the stereotypes and prejudices prevalent in society, particularly those associated with diagnoses such as schizophrenia or depression (Świtaj, 2009). The project seeks to explore self-stigma (internalized stigma) and its impact on the functioning of individuals diagnosed with mental disorders, while also considering the role of childhood experiences in this context. In scientific literature, negative childhood experiences have been studied more extensively among individuals with mental health disorders. In contrast, positive childhood experiences remain relatively understudied. The aim of this project is to identify the prevalence and nature of positive childhood experiences (e.g., emotional support, fulfillment of basic needs) among individuals diagnosed with depression and schizophrenia, in comparison with a control group. The study also aims to analyze whether positive childhood experiences (e.g., as a protective factor) are associated with self-stigma and to explore potential mediators between positive childhood experiences and self-stigma. Positive childhood experiences can be considered “developmental factors” (Narayan et al., 2018) and are associated with better functioning among groups experiencing adversity. Moreover, a higher number of positive childhood experiences has been linked to lower levels of depressive and anxiety symptoms (Cunha et al., 2024). This contrasts with negative childhood experiences, which have been shown to correlate with higher levels of self-stigma (Hoffman et al., 2023). The correlation and mediation analyses will incorporate factors such as the “why try” effect, which is associated with self-stigmatization and defined as a sense of being unworthy or incapable of engaging in certain activities (Corrigan et al., 2009). Additionally, subjective social status will be considered, as it may better capture an individual's social position compared to other measures of socioeconomic status and has been linked to mental health outcomes (Zell et al., 2018). Self-stigma can be understood as maladaptive beliefs about oneself, which can contribute to diminished social functioning or an increased severity of symptoms associated with specific disorders. The study is planning to use: Internalized Stigma of Mental Illness Scale (ISMI; Ritsher et al., 2003) to measure the level of internalized stigma. The presence of the “why try” effect can be checked using items from the “Why Try Stigma Scale” (Corrigan et al., 2009). Subjective social status can be operationalized using the “MacArthur Scale of Subjective Social Status – Adult

Version” (Adler et al., 2000), while positive childhood experiences can be operationalized using items from the “Benevolent Childhood Experiences (BCEs) Scale” (Narayan et al., 2018; Narayan et al., 2023). Reliable measurement tools will also be employed to assess the remaining variables.

Key words: internalized stigma, self-stigma, positive childhood experiences, schizophrenia, depression

Bibliography:

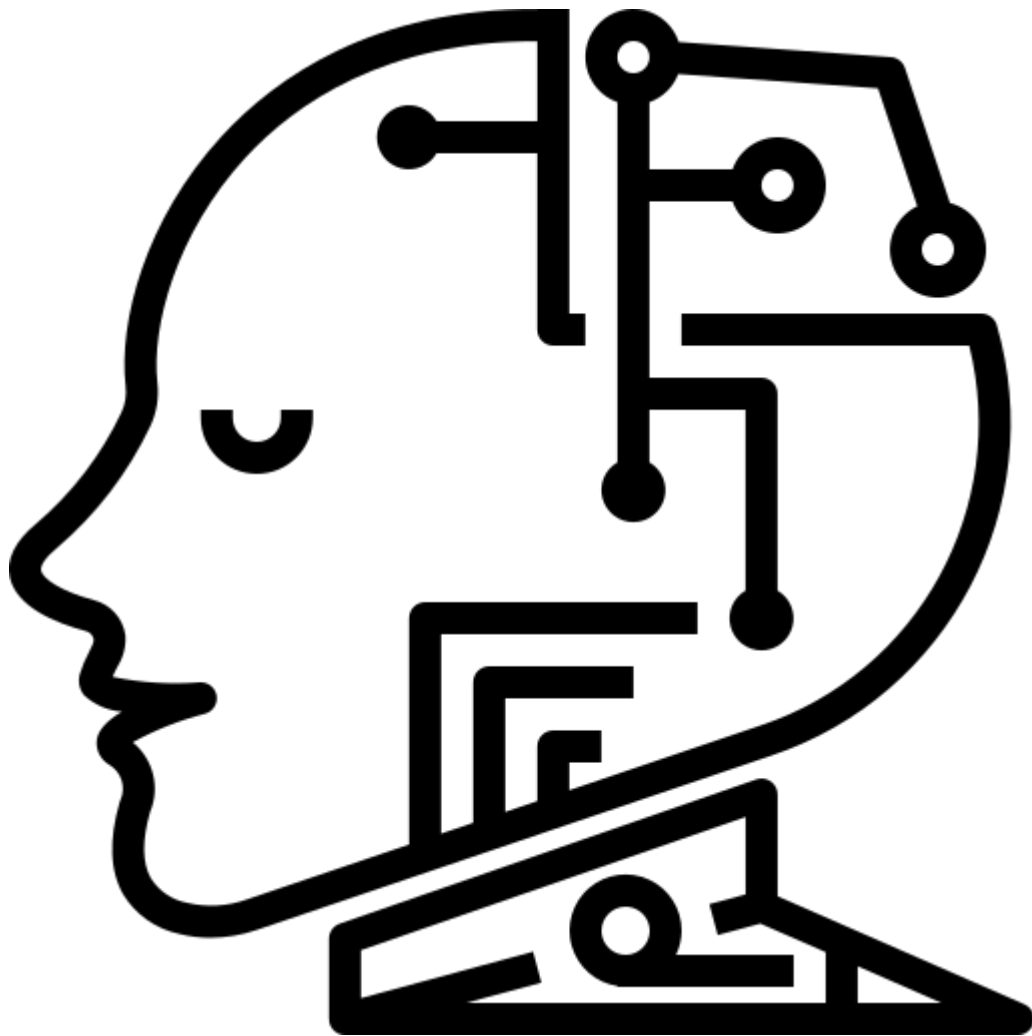
- Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G., Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: preliminary data in healthy white women. *Health psychology: Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 19(6), 586-592.
- Corrigan, P. W., Larson, J., Ruesch, N. (2009). Self-stigma and the “why try” effect: impact on life goals and evidence-based practices. *World Psychiatry*, 8(2), 75-81.
- Cunha, O., Sousa, M., Pereira, B., Pinheiro, M., Machado, A. B., Caridade, S., Almeida, T. C. (2024). Positive childhood experiences and adult outcomes: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 0(0).
- Hofmann, M., Jermann, F., Baggio, S., Küng, A. L., Favre, S., Dayer, A., Aubry, J.M., Richard-Lepouriel, H. (2023). Childhood trauma and self-stigma in mood disorders. *Psychiatry Research Communications*, 3(3), 100129.
- Livingston, J. D., Boyd, J. E. (2010). Correlates and consequences of internalized stigma for people living with mental illness: A systematic review and meta-analysis. *Social science & medicine*, 71(12), 2150-2161.
- Narayan, A. J., Rivera, L. M., Bernstein, R. E., Harris, W. W., Lieberman, A. F. (2018). Positive childhood experiences predict less psychopathology and stress in pregnant women with childhood adversity: A pilot study of the benevolent childhood experiences (BCEs) scale. *Child abuse & neglect*, 78, 19-30.
- Narayan, A. J., Merrick, J. S., Lane, A. S., Larson, M. D. (2023). A multisystem, dimensional interplay of assets versus adversities: Revised benevolent childhood experiences (BCEs) in the context of childhood maltreatment, threat, and deprivation. *Development and Psychopathology*, 35(5), 2444-2463.
- Ritsher, J. B., Otilingam, P. G., Grajales, M. (2003). Internalized stigma of mental illness: psychometric properties of a new measure. *Psychiatry Research*, 121(1), 31-49.
- Świtaj, P. (2009). Rola diagnozy psychiatrycznej w procesie stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi. *Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 18(4), 377-386.
- Zell, E., Strickhouser, J. E., Krizan, Z. (2018). Subjective social status and health: A meta-analysis of community and society ladders. *Health Psychology*, 37(10), 979–987.
-

IV

Literaturoznawstwo

Literary Studies

Mgr Jan Klószak

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Przemysław Michalski (IFA UKEN)

Replacement: dr hab. prof. UKEN Monika Mazurek (IFA UKEN)

Doświadczenie duchowe i religijne u D.H. Lawrence'a

Celem dysertacji jest zaproponowanie nowego ujęcia twórczości D.H. Lawrence'a, które stoi w wyraźnej opozycji do popularnych w ostatnich dekadach perspektyw. Między innymi, dotychczasowa krytyka literacka skupiała się na ujęciu feministycznym, uwzględnieniu zagadnienia industrializacji połączonym z opozycją między naturą człowieka, a rozwojem technologii oraz wątkami mogącymi sugerować załączki myśli faszystowskiej w twórczości pisarza. By przedstawić nową interpretację dzieł Lawrence'a, proponowanym punktem odniesienia są jego teksty skupiające się na miejscu religii i szeroko pojętej duchowości w życiu człowieka. Bezpośrednią konsekwencją takiego podejścia jest poddawanie krytyce literackiej rzadziej analizowanych dzieł. Dysertacja będzie opierać się na esejach Lawrence'a, jego dziełach o psychoanalizie, poezji, książkach podróżniczych oraz jego egzegezie biblijnej apokalipsy. Ponadto oddzielną część pracy będzie stanowić analiza dwóch powieści (Kangaroo i The Plumed Serpent), które można uznać za komentarz odnoszący się do miejsca religii i duchowości – ich niezbędności – w życiu społecznym. Głównym założeniem projektu jest potrzeba nowej interpretacji twórczości D.H. Lawrence'a, która – ukazując ważkość zagadnienia człowieka jako istoty o głębokich potrzebach duchowych – przeciwstawiałaby się interpretacjom, które, na wzór postępującej sekularyzacji, odrzucają a priori specyfikę myślenia religijnego jak i odmienność perspektywy opierającej się na założeniu wyższej – nie dostępnej zmysłom – prawdy. W celu ujawnienia motywacji pisarza oraz źródeł jego poglądów, analizie zostaną poddane jego związki z: filozofią Fryderyka Nietschego, wyjaśniające skupienie się na konflikcie jednostki z kolektywem; pismami Heleny Bławatskiej, które wprowadziły Lawrence'a w zagadnienia spirytualistyczne; oraz rzadziej uwzględniane inspiracje jak Wasilij Rozanow (podczas pisania ostatnich dzieł np. Apocalypse), Blaise Pascal (do którego bezpośrednio nawiązuje tytuł zbioru wierszy Lawrence'a Pansies), czy potencjalne echa sokratycznego ujęcia prawdy zaczerpniętego z twórczości Platona, które mogą wybrzmiewać w uwagach na temat poszukiwania Prawdy. Co więcej, interpretacja dzieł D.H. Lawrence'a przez pryzmat doświadczeń duchowych i religijnych pozwoli – przynajmniej w założeniu – wyjaśnić rzadko spotykaną fluktuację w ocenie wartościującej jego prac, która – zdaniem autora dysertacji – wynika z błędnej oceny punktu wyjściowego w pisarstwie Lawrence'a. Z racji specyfiki poglądów autora – oraz jego otwarcie subiektywnego ujęcia rzeczywistości – posłużę się krytycyzmem biograficznym, aby uzasadnić istotność pewnych wątków; analiza komparatystyczna posłuży natomiast temu, aby osadzić Lawrence'a w kontekstach, które są mu często odmawiane np.: myśli chrześcijańskiej; początkowe ujęcie wad i zalet, ale i wymogów demokracji liberalnej przez jej twórców (John Stewart Mill); czy problematyka opisanie modernistycznej rzeczywistości "językiem" niekojarzonym z prozą modernistyczną, uwzględniającym jednak istnienie sfery sacrum.

Słowa kluczowe: D.H. Lawrence, literatura brytyjska, poezja, modernizm, religia, duchowość, demokracja, feminizm

Spiritual and Religious Experience in D.H. Lawrence

The aim of the dissertation is to propose a new perspective on D.H. Lawrence's work that stands in stark opposition to the perspectives that have been popular in recent decades. Among other things, literary criticism to date has focused on a feminist perspective, a consideration of the issue of industrialisation combined with the opposition between human nature and the development of technology, and themes that might suggest the seeds of fascist thought in the writer's work. In order to provide a new interpretation of Lawrence's works, the proposed point of reference is his texts focusing on the place of religion and spirituality, in the broadest sense, in human life. As a direct consequence of this approach, the subject of the dissertation will be Lawrence's less frequently analysed works. The dissertation will be focused on essays, works on psychoanalysis, poetry, travel books and his exegesis of the biblical apocalypse. In addition, a separate part of the work will be an analysis of two novels (*Kangaroo* and *The Plumed Serpent*) which can be seen as a commentary relating to the place of religion and spirituality – their necessity – in social life. The main premise of the project is the need for a new interpretation of D.H. Lawrence's work, which – by showing the importance of the issue of man as a being with deep spiritual needs – would oppose interpretations that, following the example of progressive secularisation, reject a priori the specificity of religious thinking as well as the difference of perspective based on the assumption of a higher truth, not accessible to the senses. In order to reveal the writer's motivations and the sources of his views, the analysis encompasses: the philosophy of Friedrich Nietzsche, explaining his focus on the conflict between the individual and the collective; the writings of Helena Blavatsky, who introduced Lawrence to spiritualist issues; and less frequently considered inspirations such as Vasily Rozanov (when writing his last works e.g. *Apocalypse*), Blaise Pascal (directly alluded to in the title of Lawrence's collection of poems *Pansies*), or potential echoes of the Socratic view of truth drawn from the works of Plato, which may resonate in remarks on the quest for Truth. Moreover, attempting to interpret D.H. Lawrence's works through the prism of spiritual and religious experience will – at least presumably – provide an explanation for a rare fluctuation in the value judgement of his works, which – according to the author of the dissertation – is due to a misjudgement of the baseline in Lawrence's writing. Because of the specificity of the author's views – and his openly subjective grasp of reality – I will use biographical criticism to justify the relevance of certain themes; comparative analysis, on the other hand, will serve to place Lawrence in contexts that are often denied to him, e.g.: Christian thought; the early framing of the advantages and disadvantages, but also the requirements, of liberal democracy by its founders (John Stewart Mill); or the problem of describing modernist reality in a 'language' not associated with modernist prose, which nevertheless takes into account the existence of a sphere of sacrum.

Key words: D.H. Lawrence, British literature, poetry, modernism, religion, spirituality, democracy, feminism

Bibliography:

Auden, Wystan Hugh. "D.H. Lawrence." *Kronos*, translated by Andrzej Serafin, vol. 52, no.1, 2019, pp. 217–238.

Burgess, Anthony. *Flame Into Being: The Life and Work of D.H. Lawrence*. Sphere Books, 1986.

Feigel, Lara. *Look! We Have Come Through!: Living with D.H. Lawrence*. Bloomsbury, 2022.

- Jacobson, Dan. "D. H. Lawrence and Modern Society." *Journal of Contemporary History*, vol. 2, no. 2, 1967, pp. 81–92.
- Kořakowski, Leszek. *Religion*. Oxford University Press, 1982.
- Lockwood, M.J. *A Study of the Poems of D.H. Lawrence*. Palgrave, 1988.
- Millett, Kate. *Sexual Politics*. University of Illinois Press, 2000.
- Sagar, Keith. *The Art of D.H. Lawrence*. Cambridge University Press, 1966.
- Taylor, D.P. *The Yogi Who Missed His Way: Sex and Spirituality in D.H. Lawrence*. Createspace Independent Publishing Platform, 2017.
- Wilson, Frances. *Burning Man: The Ascent of D.H. Lawrence*. Bloomsbury, 2021.

Mgr Wiktoria Kulak

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Katarzyna Wądołny-Tatar (IFP UKEN)

Archeologie codzienności. Felietonopisarstwo kobiet po roku 1989

Projekt pt. Archeologie codzienności. Felietonopisarstwo kobiet po roku 1989 ma dwa komplementarne cele. Pierwszy – o charakterze historyczno- i teoretyczno-literackim – dotyczy genezy felietonu oraz przekształceń, jakim podlegał on w polu prasoznawczym i literaturoznawczym. Analiza interferencji genologicznych będzie oparta na rozpoznaniach m.in. E. Balcerzana czy G. Grochowskiego. Istotny będzie także ogląd kwestii gatunkowych związanych z przynależnością genderową felietonu (Łebkowska 1995; Iwasiów 1999) oraz zwrócenie uwagi na funkcjonalność gatunku dla (samo)pozycjonowania się pisarek w polu literackim po roku 1989 (Antonik 2014; 2024). Drugim celem jest zbadanie strategii narracyjno-tożsamościowych przejawiających się w pisarstwie felietonistycznym autorek, których felietony zostały wydane po roku 1989 w postaci książkowej. Są to zbiory tekstów: B. Keff, K. Kofty, A. Janko, M. Gretkowskiej, I. Iwasiów, I. Filipiak, S. Chutnik, G. Plebanek, A. Graff, A. Dziewit-Meller, D. Maślowskiej, J. Bargielskiej oraz M. Syrwid. Przykładowo, strategię narracyjno-tożsamościową Bargielskiej można opisać przy pomocy autorskiej formuły „randek ze światem”, które ewokują zmysłowy odbiór rzeczywistości, opierają się na efekcie zaskoczenia, otwarcia, akceptacji, ale też pewnej niestałości, zmienności i tymczasowości kontaktu/relacji. Analizując wybrane zbiory felietonów, zastosuję sposób pracy z tekstem zaczerpnięty z metody case studies. Potraktuję twórczość wybranych pisarek z jednej strony jako studia przypadków, motywowane wypracowanymi przez felietonistki strategiami pisarskim, z drugiej zaś przyjęta później perspektywa porównawcza pozwoli mi na uchwycenie zbieżności w zakresie problematyzowania i kategoryzowania doświadczeń codzienności, ciała, choroby, płci, relacji i klas społecznych itp. Ujęcia te zdecydują o synkretyzmie metodologicznym i interdyscyplinarności moich badań. Ważny punkt odniesienia stanowią dla nich rodzime i obcojęzyczne koncepcje związane z feministyczną krytyką literacką i historią literatury kobiet (m.in. Kłosińska 2010). Istotnych ze względu na „całopsychocieleśny” (Danek 1979), zaangażowany, wspólnotowy, a zarazem osobisty charakter analizowanych tekstów – narzędzi dostarczają ustalenia antropologii i socjologii literatury, badających pisanie jako formę działania (Gajewska 2023), oraz nowej humanistyki – m.in. poetyka doświadczenia (Nycz 2012) czy koncepcja humanistyki służebnej (Tabaszewska 2021). Badając wykorzystywane przez felietonopisarki strategie tożsamościowe i autobiografizujący charakter tekstów, sięgnę też m.in. po zaproponowaną przez R. Sendykę koncepcję zwrotu ku sobie.

Słowa kluczowe: felietonopisarstwo, genologia, literatura kobiet, gatunek pograniczny, tożsamość

Archeologies of Everyday Life: Women's Column Writing After 1989

The project, entitled *Archeologies of Everyday Life: Women's Column Writing After 1989* pursues two complementary goals. The first – of a historical- and theoretical-literary nature - is concerned with the origins of the column as a genre and how it has transformed in the fields of press and literary studies. The analysis of genre interference is based on the insights of such researchers as E. Balcerzan and G. Grochowski. In addition, the project will examine genre issues related to the gendered nature of columnists (Łebkowska 1995; Iwasiów 1999) and highlight the functionality of the genre in (self-)positioning of women writers in the post-1989 literary field (Antonik 2014; 2024). The second objective is to investigate the poetics and identity strategies evident in the column writing of women authors whose collections of columns have been published in book form since 1989. These include works by B. Keff, K. Kofta, A. Janko, M. Gretkowska, I. Iwasiów, I. Filipiak, S. Chutnik, G. Plebanek, A. Graff, A. Dziewit-Meller, D. Masłowska, J. Bargielska, and M. Syrwid. For example, Bargielska's narrative-identity strategy can be described using the columnist's authorial formula: „dating the world”, which evokes a sensual perception of reality, is based on the effects of surprise, openness, acceptance, but also a certain instability, variability and temporality of contact/relationship. I will treat the works of the selected women writers on the one hand as case studies, motivated by the writing strategies developed by the columnists; on the other hand, the comparative perspective adopted later will allow me to capture the convergence in terms of problematizing and categorizing the experiences of everyday life, the body, illness, gender, relations and social classes, etc. These approaches will determine the methodological syncretism and interdisciplinarity of my research. The primary framework of the project are both Polish and international concepts related to feminist literary criticism and the history of women's literature (e.g. Kłosińska 2010). Research in anthropology and sociology of literature, writing as a form of action (Gajewska 2023) and the new humanities, such as the poetics of experience (Nycz 2012) or the concept of servile humanities (Tabaszewska 2021), provide important research tools – due to the „psycho-corporeal” (Danek 1979), engaged, communitarian and at the same time personal nature of the analyzed texts. In examining the identity strategies employed by women columnists and the autobiographical nature of their texts, I will also draw on, among others, R. Sendyka's concept of the turn to self.

Key words: Feature writing, geneology, women's literature, borderline genre, identity

Bibliography:

- Antonik D., *Autor jako marka. Literatura w kulturze audiowizualnej społeczeństwa informacyjnego*, Kraków 2014.
- Antonik D., *Sława literacka albo nowe reguły sztuki. Studia z socjologii i ekonomii literatury*, Kraków 2024.
- Balcerzan E., *W stronę genologii multimedialnej*, „Teksty Drugie” 1999, nr 6, s. 7–24.
- Gajewska A., *Pisanie jako działanie. Kroniki Margaret Atwood, Ursuli Le Guin i Ingi Iwasiów*, „Autobiografia. Literatura, Kultura, Media” 2023, nr 23 (2), s. 97–110.

- Glosowicz M., Feministyczne autoetnografie afektywne, „Autobiografia Literatura Kultura Media” 2023, nr 23 (2), s. 9–21.
- Grochowski G., Pamięć gatunków. Ponowoczesne dylematy atrybucji gatunkowej, Warszawa 2018.
- Iwasiów I., Gatunki i konfesje w badaniach „gender”, „Teksty Drugie” 1996, nr 6, s. 41–55.
- Kłosińska K., Feministyczna krytyka literacka, Katowice 2010.
- Łebkowska A., Czy „płeć” może uwieść poetykę? [w:] Poetyka bez granic, red. W. Bolecki, W. Tomasiak, Warszawa 1995, s. 78–93.
- Nycz R., Poetyka doświadczenia: teoria – nowoczesność – literatura, Warszawa 2012.
- Sendyka R., Od kultury Ja do kultury Siebie. O zwrotnych formach w projektach tożsamościowych, Kraków 2015.
- Tabaszewska J., Humanistyka służebna. Negocjowanie pola i budowanie autonomii w dobie kryzysu, Warszawa 2022.

Mgr Anna Szostek

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Stanisław Jasionowicz (IN UKEN)

Poetyka Biegunów na przykładzie Dzienników Polskich Badaczy Polarnych XX Wieku

Projekt badawczy koncentruje się na literackiej analizie dzienników, raportów oraz świadectw podróży polskich badaczy Arktyki i Antarktydy z XX wieku. Celem pracy jest zbadanie, w jaki sposób surowość przestrzeni polarnej wpływała na styl narracyjny oraz refleksje autorów, kreując unikalne połączenie naukowej dokumentacji z osobistą introspekcją. W analizowanych tekstach Arktyka i Antarktyda jawią się jako przestrzenie graniczne, w których zderzenie człowieka z ekstremalnym środowiskiem prowadzi do pogłębionej refleksji nad naturą, czasem i tożsamością. Przestrzeń okołobiegunowa, często określana jako współczesna Ultima Thule, jest tu przedstawiona jako miejsce konfrontacji człowieka z własną egzystencjalną granicą. Praca wykorzystuje metodologię literaturoznawczą i historyczną, łącząc analizę tekstu z kontekstem kulturowym i biograficznym. Istotnym aspektem badawczym jest identyfikacja kluczowych motywów poetyki polarnej, takich jak samotność, pustka, graniczność, a także dźwięk i cisza w narracjach. Przestrzeń lodowa staje się impulsem do introspekcji, a jej nieskończoność i milczenie podkreślają doświadczenia i emocje badaczy. Analiza tekstów skupia się również na metaforze lodu i śniegu, które pełnią funkcje zarówno estetyczne, jak i symboliczne, odzwierciedlając pojęcia czasu, pamięci oraz efemeryczności ludzkiego doświadczenia. W tym kontekście praca bada także język i styl dzienników polarników, wskazując na poetykę narracyjną, oscylującą między precyzją naukową a ekspresją literacką. Projekt badawczy wnosi nową perspektywę do badań nad literaturą polarną, przesuując akcent z naukowego i historycznego dokumentowania wypraw na analizę literacką i poetycką. Praca analizuje, w jaki sposób dzienniki polarne odzwierciedlają relację człowieka z przestrzenią ekstremalną oraz jak polarnicy przekształcali swoje doświadczenia w refleksyjne narracje, które można interpretować w szerszym kontekście kulturowym i filozoficznym.

Słowa kluczowe: poetyka przestrzeni polarnej, dzienniki polarników, samotność, introspekcja, metafora lodu, narracja polarnego krajobrazu

The poetics of polar experience in the diaries of 20th century polar explorers

This research project focuses on the literary analysis of diaries, reports, and travel testimonies of Polish Arctic and Antarctic explorers from the 20th century. The aim of the study is to examine how the harshness of polar space influenced the narrative style and reflections of the authors, creating a unique combination of scientific documentation and personal introspection. In the analyzed texts, the Arctic and Antarctica emerge as liminal spaces where the collision between humans and extreme environments leads to deeper reflections on nature, time, and identity. The circumpolar regions, often described as a modern Ultima Thule, are presented here as sites where humans confront their own existential limits. The study employs both literary and historical methodologies, combining textual analysis with cultural and biographical contexts. An important aspect of the research is the identification of key motifs in polar poetics, such as loneliness, emptiness, liminality, as well as sound and silence in the narratives. The icy expanse becomes a catalyst for introspection, and its vastness and silence accentuate the explorers' own experiences and emotions. The analysis further delves into the metaphors of ice and snow, which serve both aesthetic and symbolic functions, reflecting concepts of time, memory, and the ephemerality of human experience. In this context, the study also examines the language and style of polar explorers' diaries, highlighting a distinctive narrative poetics that oscillates between scientific precision and literary expression. This research project brings a new perspective to the study of polar literature, shifting the focus from the scientific and historical documentation of expeditions to their literary and poetic dimensions. The work demonstrates how polar diaries provide unique testimony to the relationship between humans and extreme environments, and how explorers transformed their experiences into reflective narratives that can be interpreted within broader cultural and philosophical frameworks.

Key words: poetics of polar space, polar diaries, loneliness, introspection, metaphors of ice, polar landscape narrative

Bibliography:

- Arctowski, H. (2016). *Antarktyczna wyprawa statku "Belgica": zbiór relacji*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Instytut Historii Nauki PAN.
- Birkenmajer, K. (1975). *Polarne drogi i bezdroża*. Warszawa: Wydawnictwo Geologiczne.
- Centkiewicz, C. (1934). *Wyspa mgieł i wichrów*. Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze "Rój".
- Dobrowolski, A. (1914). *Wyprawy polarne: historia i zdobycze naukowe*. Warszawa: Nakład H. Lindenfelda.
- Siedlecki, S. (1935). *Wśród polarnych pustyń Svalbardu*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych.
- Szczepański, J. J., Karolak, J., Narębski, W., Siedlecki, S., Stryczyński, J., & Wojciechowski, J. (1960). *Zatoka Białych Niedźwiedzi*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Terelak, J. F. (1982). *Introspekcje antarktyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.

Mgr Alicja Wosik

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Janusz Waligóra (IFP UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Patryk Szaj (IFP UKEN)

Strategie zaangażowania społeczno-środowiskowego w polskiej poezji najnowszej

Planowana dysertacja ma na celu zbadanie i scharakteryzowanie strategii zaangażowania społeczno-środowiskowego w najnowszej polskiej poezji. Obejmie ona analizę, interpretację oraz porównanie twórczości wybranych poetów i poetek, którzy debiutowali około 2008 roku. Istotne pytania badawcze będą dotyczyły tego, w jaki sposób współczesne utwory poetyckie wyrażają troskę o środowisko naturalne, co charakteryzuje ich poetykę oraz w jaki sposób ekologiczne przesłania korelują z innymi formami zaangażowania społecznego, takimi jak feminizm, kwestie ekonomiczne czy polityczne. Istotną będzie również odpowiedź na pytanie, czy zaangażowanie społeczno-ekologiczne jest trwałym i integralnym składnikiem współczesnej poezji, czy też jedynie reakcją na aktualne problemy. W pracy wykorzystane zostaną narzędzia badawcze wywodzące się z humanistyki środowiskowej, w tym teoria antropocenu Andrzeja Marca, koncepcje marazmu i uspołeczniania antropocenu Ewy Bińczyk, teoria kapitałocenu Jasona Moore'a oraz figura splątania Ewy Haify Giraud. Ważnym punktem odniesienia będzie także humanistyka służebna Justyny Tabaszewskiej, podkreślająca rolę literatury w diagnozowaniu kluczowych wyzwań współczesności oraz teoria humanistyki odpornościowej Magdaleny Ochwat, akcentująca umiejętność adaptacji do warunków kryzysu ekologicznego. Analizy literackie będą prowadzone na podstawie twórczości takich autorów jak m.in. Tomasz Bąk, Maciej Bobula, Kira Pietrek, Małgorzata Lebda, Agata Jabłońska czy Marcin Ostrychacz. Szczególny nacisk zostanie położony na zbadanie różnorodności perspektyw obecnych w utworach, w tym krytykę kapitałocenu, badanie relacji przestrzeni i natury oraz przedstawianie przyrody jako aktywnego podmiotu. Przyjęte podejście umożliwi pełniejsze zrozumienie intersekcjonalnych aspektów zaangażowania w omawianych tekstach. Wyniki badań nad polską poezją powstałą po 2008 roku przyczynią się do poszerzenia wiedzy na temat roli poezji zaangażowanej w kształtowaniu świadomości społecznej i ekologicznej.

Social and Environmental Engagement Strategies in Contemporary Polish Poetry

The planned dissertation aims to examine and characterize the strategies of socio-environmental engagement in contemporary Polish poetry. It will encompass the analysis, interpretation, and comparison of the works of selected poets who debuted around 2008. The key research questions will focus on how contemporary poetic works express concern for the natural environment, what defines their poetics, and how ecological messages intersect with other forms of social engagement, such as feminism, economic issues, or political themes. Another significant question concerns whether ecological and social engagement constitutes a lasting and integral component of contemporary poetry or merely a response to current issues. The dissertation will employ research tools derived from environmental humanities, including Andrzej Marzec's theory of the 'antropocień', Ewa Bińczyk's concepts of the stagnation and socialization of the Anthropocene, Jason Moore's theory of the Capitalocene, and Eva Haifa Giraud's figure of

entanglement. A crucial point of reference will also be Justyna Tabaszewska's concept of serviceable humanities, which underscores the role of literature in diagnosing key contemporary challenges, as well as Magdalena Ochwat's theory of resilience humanities, emphasizing the ability to adapt to the conditions of ecological crisis. The literary analyses will focus on the works of authors such as Tomasz Bąk, Maciej Bobula, Kira Pietrek, Małgorzata Lebda, Agata Jabłońska, Marcin Ostrychacz and others. Emphasis will be placed on the diversity of perspectives present in their texts, including critiques of the Capitalocene, explorations of the relationship between space and nature, and the portrayal of nature as an active subject. This approach will enable a more comprehensive understanding of the intersectional aspects of engagement in the discussed works. The findings from the analysis of Polish poetry created after 2008 will contribute to expanding knowledge about the role of engaged poetry in shaping social and ecological awareness.

Bibliography:

- Bińczyk E., *Epoka człowieka. Retoryka i marazm antropocenu*, Warszawa 2018.
- Bińczyk E., *Uspołecznianie antropocenu. Ekowerwa i ekologizowanie ekonomii*, Toruń 2024.
- Fiedorczyk J., *Cyborg w ogrodzie. Wprowadzenie do ekokrytyki*, Gdańsk 2015.
- Giraud E.H., *What Comes after Entanglement? Activism, Anthropocentrism, and an Ethics of Exclusion*, Durham 2019.
- Ochwat M., *Humanistyka odpornościowa w czasach katastrofy klimatycznej*, „*Postscriptum Polonistyczne*” 2023, nr 2, s. 1-20.
- Tabaszewska J., *Humanistyka służebna. Negocjowanie pola i budowanie autonomii w dobie kryzysu*, Warszawa 2022.
- Albrecht G., *Exiting the Anthropocene and Entering the Symbiocene*, „*Minding Nature's*” 2016, vol. 9, nr 2, s. 12-16.
- Marzec A., *Antropocień. Filozofia i estetyka po końcu świata*, Warszawa 2021.
- Haraway D., *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*, Durham 2016
- J.W. Moore: *Antropocen czy kapitałocen? Natura, historia i kryzys kapitalizmu*, Poznań 2021.
- Szaj P., *Cóż po poet(k)ach w czasach antropocenu? Zarys propozycji trójkąta antropocenicznego*, „*Postscriptum Polonistyczne*” 2023, nr 2, s. 1-23.
-

V

Nauki prawne

Legal Sciences

Mgr Kinga Dudzik

Academic supervisor: prof. dr hab. Włodzimierz Wróbel (Uniwersytet Jagielloński)

Auxiliary supervisor: dr Ewa Czerwińska-Jakimiuk (IDiSM UKEN)

Zdrowie psychiczne jako dobro prawem chronione z perspektywy prawa karnego

Problemem badawczym jest kwestia tego, jak w praktyce prokuratura oraz sądy traktują dobro prawne, jakim jest zdrowie psychiczne – i dlaczego w praktyce sądów nie występują lub praktycznie nie występują sprawy o wyrządzenie uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Kluczowym więc jest zbadanie, czy w sprawach, w których zdrowie psychiczne pokrzywdzonego mogło ucierpieć, ta kwestia jest w ogóle podnoszona w procesie, a także, czy zdarzają się w praktyce sądowej sprawy dotyczące wyłącznie wyrządzenia drugiej osobie uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Powodów takiego stanu rzeczy może być wiele – i problem z pewnością jest znacznie szerszy, niż jedynie ten polegający na trudnościach dowodowych. Problem może leżeć już w samym etapie wszczęcia postępowania przygotowawczego – należy więc zbadać też podejście prokuratury co do zgłoszeń przestępstw dotyczących uszczerbków na zdrowiu, być może także tego, jak i czy w ogóle zabezpieczane są dowody na wystąpienie tego typu uszczerbków. Zbadania wymaga również kwestia, czy w tego typu sprawach w ogóle zapadają wyroki skazujące – a jeśli tak, to na jakie rodzaje kar sprawcy zostają skazywani. Projekt zakłada również analizę opinii biegłych psychologów czy psychiatrów w sprawach dotyczących uszczerbku na zdrowiu psychicznym, szczególnie w zakresie kwestii, które są brane pod uwagę w takich sprawach, jak badany jest pokrzywdzony, jakie narzędzia są wykorzystywane przez biegłych psychologów do wydania opinii, czy doszło do uszczerbku na zdrowiu psychicznym. Dodatkowo, ważnym aspektem projektu będzie opisanie i porównanie problemu z punktu widzenia prawa cywilnego i prawa medycznego - jako że zdrowie psychiczne i ewentualne uszczerbki na nim są również ich aspektem zainteresowania. Po przeanalizowaniu tych węzłowych kwestii (odtworzeniu stanu orzecznictwa, podejścia prokuratury, a także możliwości dowodowych) możliwym będzie zaproponowanie rozwiązań, które pozwolą w przyszłości lepiej reagować w przypadkach tego typu uszczerbków, a także w konsekwencji lepiej chronić dobro prawne jakim jest zdrowie psychiczne – i jest to cel niniejszego projektu.

Mental health as a legally protected good from a criminal law perspective

The research problem is the question of how the prosecution and the courts treat the legal good of mental health in practice - and why mental health damage cases do not or practically do not occur in court practice. It is therefore crucial to examine whether, in cases where the mental health of the victim may have been harmed, this issue is raised at all in the trial, and whether there are cases in court practice that only involve harming another person's mental health. There may be many reasons for this - and the problem is certainly much broader than just that of evidentiary difficulties. The problem may lie in the very initiation stage of the pre-trial proceedings - so the approach of the prosecutor's office to the reporting of offences involving harm to health should also be examined, perhaps including how and whether evidence of such harm is secured at all. It also needs to be examined whether convictions are reached at all in these types of cases - and if so, what types of penalties the perpetrators are sentenced to. The project also envisages analysing the opinions of expert psychologists or psychiatrists in mental

health injury cases, especially with regard to the issues that are taken into account in such cases, how the victim is examined, what tools are used by expert psychologists to give an opinion, whether there has been an injury to mental health. In addition, an important aspect of the project will be to describe and compare the problem from the point of view of civil law and medical law - as mental health and possible harm to it is also an aspect of their interest. Once these key issues have been analysed (reconstructing the state of the jurisprudence, the approach of the prosecution, as well as the evidentiary possibilities), it will be possible to propose solutions to better respond to cases of this type of damage in the future, and consequently to better protect the legal good of mental health - and this is the aim of this project.

Bibliopgraphy:

- M. Małecki, Odpowiedzialność karna za czyny przeciwko zdrowiu w prawie medycznym w: System Prawa Medycznego Tom 6 – Odpowiedzialność Publicznoprawna, red. Barczak-Oplustil A., Sroka T., Warszawa 2022;
- T. Sroka, Odpowiedzialność karna za niewłaściwe leczenie. Problematyka obiektywnego przypisania skutku, Warszawa 2013;
- K. Wierzba, P. Janeczek, P. Kowalski, T. Jurek, Pourazowe zaburzenia zdrowia psychicznego w: Medycyna sądowa. Opiniowanie kliniczne i medycyna sądowa, red. G. Teresiński, Warszawa 2021;
- Bublitz J.C., Merkel R., Crimes Against Minds. On Mental Manipulations, Harms and Human Right to Mental Self-Determination, w: Crim Law and Philos (2014), 8.51-77;
- Psychologia i prawo – między teorią a praktyką, red. Habzda-Siwiek E., Kabzińska J., Sopot 2014;
- Tarapata S., Dobro prawne w strukturze przestępstwa. Analiza teoretyczna i dogmatyczna, Warszawa 2016.

Mgr Julia Bernacka

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Bogdan Fischer (IPEiA UKEN)

Przetwarzanie danych przez systemy AI jako podstawa ich funkcjonowania – ograniczenia prawne w dostępie do danych osobowych oraz innych, wybranych danych prawnie chronionych a szkolenie systemów

Tematyka sztucznej inteligencji w ostatnim czasie zyskuje na znaczeniu, a społeczeństwo upatruje coraz większe szanse w rozwoju tego sektora. Systemy AI dla prawidłowego i efektywnego funkcjonowania, wymagają dostarczania im ogromnej ilości danych, na których mogą się uczyć. W tym celu niezbędne jest zapewnienie odpowiedniej ilości danych o wysokiej wartości, co będzie skutkowało osiągnięciem lepszych i bardziej dopasowanych wyników. Dane wykorzystywane do szkolenia często będą chronione prawnie, ze względu na potrzebę ochrony podstawowych dóbr człowieka, przykładowo jego danych osobowych. To zaś implikuje istnienie regulacji prawnych, które ograniczają sposób korzystania z ww. Wobec tak zarysowanej tematyki należy wskazać, iż przedmiotem niniejszej pracy jest analiza prawna problematyki przetwarzania danych chronionych przez systemy sztucznej inteligencji jako podstawy ich funkcjonowania, skupiając się na aspekcie dostępu do danych prawnie chronionych, z punktu widzenia obowiązujących regulacji prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony danych

osobowych. Celem dysertacji jest uzyskanie wniosków de lege lata co do problemu, czy obowiązujące w naszym systemie regulacje prawne, dotyczące wybranych danych prawnie chronionych, w szczególności danych osobowych, będą hamować rozwój sztucznej inteligencji, przede wszystkim z punktu widzenia ograniczeń prawnych w dostępie do nich. W czasach gdy występowanie systemów AI staje się coraz powszechniejsze potrzeba sprawdzenia, czy aktualne rozwiązania prawne nie ograniczają zbyt mocno możliwości rozwojowych AI, tak by w razie uzasadnionej potrzeby, możliwe było podjęcie właściwych kroków legislacyjnych, celem umożliwienia rozwoju i wykorzystania pojawiającego się potencjału. Obok tego istotne będzie więc również uzyskanie wniosków de lege ferenda co do rozwiązań prawnych, w aspekcie dostępu do wybranych danych prawnie chronionych, umożliwiających efektywny rozwój sztucznej inteligencji na etapie szkolenia systemów. Badaniu należy poddać przede wszystkim regulacje prawne dotyczące wybranych danych prawnie chronionych, które mogą utrudniać ich dostępność na potrzeby szkoleniowe, przede wszystkim w obszarze ochrony danych osobowych oraz innych tajemnic prawnie chronionych. Następnie potrzeba sprawdzenia, czy w naszym systemie prawnym funkcjonują regulacje, które podejmują problematykę dostępności danych prawnie chronionych (w szczególności danych osobowych) na potrzeby rozwijania technologii AI, umożliwiając podmiotom zainteresowanym ich eksploatację na potrzeby szkoleniowe. Dla realizacji powyższego należy skupić się na rozwiązaniach wypracowanych w ramach europejskiej strategii dotyczącej danych, ze szczególnym uwzględnieniem: prawa do ponownego wykorzystania informacji sektora publicznego, regulacji dot. otwartości danych oraz europejskiego zarządzania danymi. Kolejno cenne będzie również zbadanie możliwych propozycji regulacyjnych, dla potrzeby szerokiego dostępu do danych, przy jednoczesnym wystarczającym poszanowaniu ich ochrony we wskazanych obszarach. Dla osiągnięcia tak zarysowanych wyników badań, wykorzystane zostaną przede wszystkim metody dogmatycznoprawna oraz teoretycznoprawna.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, przetwarzanie danych, szkolenie systemów AI, dostęp do danych, ograniczenia prawne, dane prawnie chronione, dane osobowe

Data processing by AI systems as the basis for their functioning – legal restrictions on access to personal data and other selected legally protected data vs system training

The topic of artificial intelligence is gaining importance. Society sees more and more opportunities in the development of this sector. AI systems, in order to function properly and effectively, require a huge amount of data to learn from. To do this, it is necessary to provide an adequate amount of high-value data, which will result in achieving better and more tailored results. Data used for training systems will often be legally protected, due to the need to protect basic human rights, for example personal data. This in turn implies the existence of legal regulations that limit the way of using the above. In view of the topic outlined in this way, it should be noted that the subject of this work is a legal analysis of the issue of protected data processing by artificial intelligence systems as the basis for their functioning, focusing on the aspect of access to legally protected data, from the point of view of applicable legal regulations, with particular emphasis on the protection of personal data. The aim of this dissertation is to achieve de lege lata conclusions about whether the legal regulations applicable in our system,

regarding selected legally protected data, especially personal data, will inhibit development of artificial intelligence, primarily from a perspective of legal restrictions on access to them. In times when the occurrence of AI systems is becoming more and more common, there is a need to verify, whether the legal solutions already adopted do not excessively limit development opportunities. In addition, it will also be important to obtain *de lege ferenda* conclusions regarding legal solutions in terms of access to selected legally protected data, enabling the effective development of artificial intelligence at the stage of training systems. First of all, the study may focus on the legal regulations concerning selected legally protected data that may hinder their availability for training purposes, primarily in the area of personal data protection and other legally protected secrets. Then, it should be checked whether our legal system has regulations that address the issue of access to legally protected data (especially personal data) for the purposes of developing AI technology, enabling interested parties to use them for training purposes. To achieve the above, it is necessary to focus on solutions developed within the European strategy for data, with particular emphasis on: right to reuse public sector information, regulations on data openness and European data governance. It will also be valuable to examine possible regulatory proposals for the need for wide access to data, while sufficiently respecting their protection in the indicated areas. In order to achieve the research results outlined in this way, the following methods will be used primarily: dogmatic-legal and theoretical-legal.

Key words: artificial intelligence, data processing, training AI systems, data access, legal restrictions, legally protected data, personal data

Bibliopgraphy:

- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Dz.Urz.U.E.L 2016 Nr 119, str. 1).
- Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act) (Dz.Urz.U.E.L 2022 Nr 152, str. 1).
- Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Dz.Urz.U.E.L z 2024 r. str. 1689).
- Błażewski M., Behr J., Środki prawne ochrony danych osobowych, Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego nr 124, Wrocław 2018.
- Fischer B., Piskorz-Ryń A., Artificial intelligence in the context of data governance, *International Review of Law, Computers & Technology*, 35(3) 2021, p. 419–428.
- Jędrzejczak M., Protection of Personal Data Processed in Artificial Intelligence Systems, *Gdańskie Studia Prawnicze* 2024/3, p. 86 -98.
- Lubasz D., Zasady legalności, przejrzystości i minimalizacji danych w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych osobowych w kontekście sztucznej inteligencji [in:] *Prawo sztucznej inteligencji*, L. Lai, M. Świerczyński (ed.), Warszawa 2020.
- Poscher R., Artificial Intelligence and the Right to Data Protection [in:] *The Cambridge Handbook of Responsible Artificial Intelligence. Interdisciplinary Perspectives*, S.

Voeneky, P. Kellmeyer, O. Mueller, W. Burgard (eds.), Cambridge Law Handbooks. Cambridge University Press 2022, p. 281-289.

Szpringer W., Datafikacja. Gospodarka oparta na danych. Konkurencja a regulacja. Warszawa 2022.

Mgr Natalia Turaczy

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Czesław Kłak (IPEiA UKEN)

Instytucja koronera w polskim systemie prawa na tle porównawczym

Celem dysertacji jest wykazanie zasadności implementacji instytucji koronera do polskiego porządku prawnego, która niewątpliwie usprawni procedurę stwierdzania zgonu. Od wielu lat zarówno RPO jak i Naczelna Rada Lekarska wskazują na bezwzględną potrzebę wprowadzenia do obrotu prawnego przepisów regulujących materię stwierdzania, dokumentowania i rejestrowania zgonów, w tym powołania stanowiska koronera. W 2021 roku powstał Projekt ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, nowe przepisy miały zapobiec sytuacjom, gdy nie ma osoby, która mogłaby stwierdzić zgon czy też trzeba stwierdzić przyczynę śmierci w razie niespodziewanego i nagłego zgonu. Projekt, jednak do tej pory nie wszedł w życie, blokuje je obowiązujące prawo sprzed 60 lat. Istotnym zamierzeniem jest ukazanie naglącej potrzeby powołania koronera oraz gruntownych zmian związanych z procedurą stwierdzania zgonu. Projektowa funkcja koronera zostanie zestawiona z tą instytucją w krajach anglosaskich tj. w wybranych stanach Stanów Zjednoczonych i w Wielkiej Brytanii oraz w niektórych państwach europejskich tj. Francja, Niemcy oraz Włochy. Zakres porównania będzie zawierał przede wszystkim obowiązki koronera, wymogi powołania, uprawnienia oraz procedurę stwierdzania zgonu i wystawiania karty zgonu. Komparatystyka będzie obejmowała również ustawy w jakich zawarte są regulacje dotyczące koronera. W ramach prowadzonych badań zostanie podjęta próba określenia czy polski ustawodawca może oprzeć się na regulacjach, dotyczących koronera oraz procedury stwierdzania zgonu, wybranych państw anglosaskich i europejskich, a także czy obecnie proponowane regulacje w Projekcie ustawy wystarczająco precyzują zawód koronera. Analiza pozwoli stwierdzić czy polska legislacja jest w stanie przyjąć nowe rozwiązania, dostosowane do specyfiki polskiego porządku prawnego. Rozwiązania proponowane przez ustawodawcę zostaną omówione na podstawie Projektu ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Na tej podstawie skonfrontowana zostanie również funkcja biegłego medycyny sądowej oraz proponowane rozwiązanie koronera na gruncie polskiego porządku prawnego, a co za tym idzie wynikające z tego podobieństwa i różnice oraz ewentualne wątpliwości co do stosowania przepisów. Po przeanalizowaniu proponowanych rozwiązań dotyczących koronera w Polsce oraz porównaniu tej instytucji w ww. państwach, zostaną wskazane postulaty de lege ferenda, które sprecyzują powołanie oraz funkcjonowanie instytucji koronera. Metodologia badań oparta będzie przede wszystkim na wykładni norm prawa tych obowiązujących jak i tych proponowanych oraz metodzie prawno-porównawczej, która pozwoli zobrazować instytucję koronera w innych państwach. Projekt będzie opierał się również na badaniach empirycznych tj. ankietach przeprowadzonych w wybranych instytucjach na terenach województw oraz wywiadów z biegłymi lekarzami medycyny sądowej.

Słowa kluczowe: karta zgonu, koroner, procedura stwierdzania zgonu, ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych

The coroner's institution in the Polish legal system in a comparative perspective

The dissertation aims to indicate legitimacy of implementing the coroner's institution to the Polish legal order, which will undoubtedly improve procedure for the confirmation of death. For many years, the Ombudsman and the Supreme Medical Council have been pointing out the absolute need for legislation to regulate the matter of ascertaining, documenting and registering deaths, including establishment of the coroner's function. In 2021, the Draft of the Cemeteries and Burials Act was created, new legislation was intended to prevent situations in which no one is available to declare death, or the cause of death has to be determined in the case of an unexpected and sudden death. However the project has not entered into force, blocked by an existing law from 60 years ago. Significant intention of the project is to demonstrate critical necessity for the formation of a coroner and the fundamental changes associated with procedure of determining death. Role of the coroner will be compared with this institution in Anglo-Saxon countries, i.e. in selected states of the United States and the United Kingdom, and in some European countries, i.e. France, Germany and Italy. Scope of the comparison will mainly include the duties of the coroner, requirements for appointment, powers and the procedure for determination of death and issuing of a death certificate. Comparison will also include the acts in which the coroners' regulations are contained. The research will attempt to determine whether the Polish legislator can rely on the regulations, concerning coroner and the procedure for confirming death, of selected Anglo-Saxon and European countries, and whether the currently proposed regulations in the Draft Act sufficiently specify the coroner's profession. Analysis will reveal if the Polish legislature is capable of adopting new solutions adjusted to the current circumstances and specifics of the Polish legal regime. Solutions proposed by the legislator will be discussed on the basis of the Draft of the Cemeteries and Burials Act. On this point, the forensic expert's function and proposed coroner's solution on the ground of the Polish legal regulations will also be confronted, and thus the resulting similarities and discrepancies, as well as potential doubts about application of the regulations. After reviewing the new solutions concerning the coroner in Poland and comparing this institution in the above-mentioned countries, *de lege ferenda* postulates will be indicated, which will clarify the establishment and functioning of the coroner's institution. Research methodology will be primarily based on the interpretation of legal norms, both those in force as well as those proposed, and a comparative legal method, which will enable to visualise the concept of the coroner in other countries. The project will also be in coherence with empirical research, i.e. questionnaires conducted in selected institutions in the regions and interviews with forensic medical experts.

Key words: Cemeteries and Burials Act, coroner, death certificate, proceedings to declare a person dead

Bibliopgraphy:

Całkiewicz M., *Oględziny zwłok i ich znalezienia*, Poltex, Warszawa 2019.

Coroners and Justice Act 2009, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/25>.

Drembkowski P., *Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2018.

Marcinkowski T., *Medycyna sądowa dla prawników*, t. I, t. II, Warszawa 2000.

Opinia Rady Legislacyjnej z dnia 30.06.2022 r. o projekcie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów, numer RL. 461.16/2022.

Projekt ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 23 września 2021 r., nr UD 278, IX kadencja Sejmu.

Skiba W., Wykorzystanie dowodu z czynności oględzinowych w procesie karnym i innej działalności, Problemy Praworzędności 1984, nr 2.

Stanowisko Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej Nr 109/21/P-VIII .w sprawie projektu ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz projektu ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 21 października 2021 r.

Stefański R.A., Oględziny i otwarcie zwłok jako czynności procesowe, Prokuratura i Prawo nr 3, 2005.

Witkowska K., Procesowe, kryminalistyczne i sądowno-lekarskie aspekty oględzin zwłok, Państwo i Prawo 2012, nr 6.

Mgr Paulina Wójcik

Academic supervisor: prof. dr hab. Jerzy Kasprzak (IPEiA UKEN)

Przesłuchanie biegłego. Problematyka prawno-kryminalistyczna

W ostatnich latach dynamiczny rozwój technologii znacząco wpłynął na proces karny, szczególnie w kontekście postępowania dowodowego, które stanowi fundament postępowania przygotowawczego. Współczesne ściganie przestępstw, zwłaszcza tych związanych z cyberprzestępczością, wymaga uwzględnienia nowych rodzajów dowodów, takich jak dane komputerowe, logi systemowe, dane z urządzeń mobilnych, wiadomości e-mail czy informacje przechowywane w chmurze. Kodeks postępowania karnego nie precyzuje definicji dowodu, ale obejmuje wszelkie informacje, które mogą przyczynić się do ustalenia prawdy materialnej i skutecznego rozstrzygnięcia sprawy. W tym kontekście rola biegłych, którzy oceniają i prezentują dowody cyfrowe w sposób zrozumiały dla sądu, staje się kluczowa. Przesłuchanie biegłego w postępowaniu karnym jest istotnym elementem procesu dowodowego, zwłaszcza gdy sprawa wymaga specjalistycznej wiedzy wykraczającej poza powszechną kompetencję sądu lub organu prowadzącego postępowanie. W polskim systemie prawnym biegli powoływani są w sprawach z zakresu medycyny, psychologii, kryminalistyki, ekonomii oraz, coraz częściej, cybernetyki i informatyki. W kontekście postępu technologicznego, szczególną uwagę należy poświęcić nowym biegłym, specjalizującym się w zakresie cybernetyki, których opinie stają się niezbędne w sprawach dotyczących cyberprzestępczości. Celem niniejszej pracy jest szczegółowa analiza problemów prawnych i kryminalistycznych związanych z przesłuchaniem biegłego, w tym potrzeby powoływania nowych specjalistów z zakresu informatyki sądowej i cybernetyki. Praca stawia również pytanie o to, na ile opinie biegłych są zrozumiałe dla sądów oraz jakie trudności wynikają z ich interpretacji. Struktura pracy obejmuje kilka głównych rozdziałów. Przedstawione zostaną teoretyczne podstawy prawa dowodowego w polskiej procedurze karnej. Omówiona zostanie rola biegłego, jego procedura przesłuchania czy związane z tym problemy praktyczne. W kontekście rozwoju nowych technologii uwaga zostanie zwrócona na rosnącą potrzebę nowych biegłych, m.in. z zakresu cybernetyki. W ostatniej części pracy zaprezentowane zostaną wyniki badań, obejmujących analizy akt spraw, udział w wokandach sądowych, a także wyniki wywiadów przeprowadzonych z praktykami – sędziami oraz biegłymi. Badania te mają na celu wskazanie istniejących trudności oraz propozycji *de lege ferenda*, które mogą przyczynić się do usprawnienia procedury przesłuchania biegłych oraz ich współpracy z sądem. Wybór tematu pracy

podyktowany jest rosnącą rolą biegłych w postępowaniach karnych, w których opinie biegłych stają się kluczowym źródłem dowodowym, zwłaszcza z zakresu cybernetyki. Praca ta stanowi próbę wszechstronnej analizy problematyki związanej z przesłuchaniem biegłych w postępowaniu karnym, uwzględniając zarówno teoretyczne, jak i praktyczne wyzwania dla prawników, sędziów oraz innych uczestników postępowania karnego.

Słowa kluczowe: procedura karna, biegli sądowi, postępowanie dowodowe, dowód cyfrowy, cyberprzestępczość

Hearing of the Expert Witness. Legal and Criminological Issues

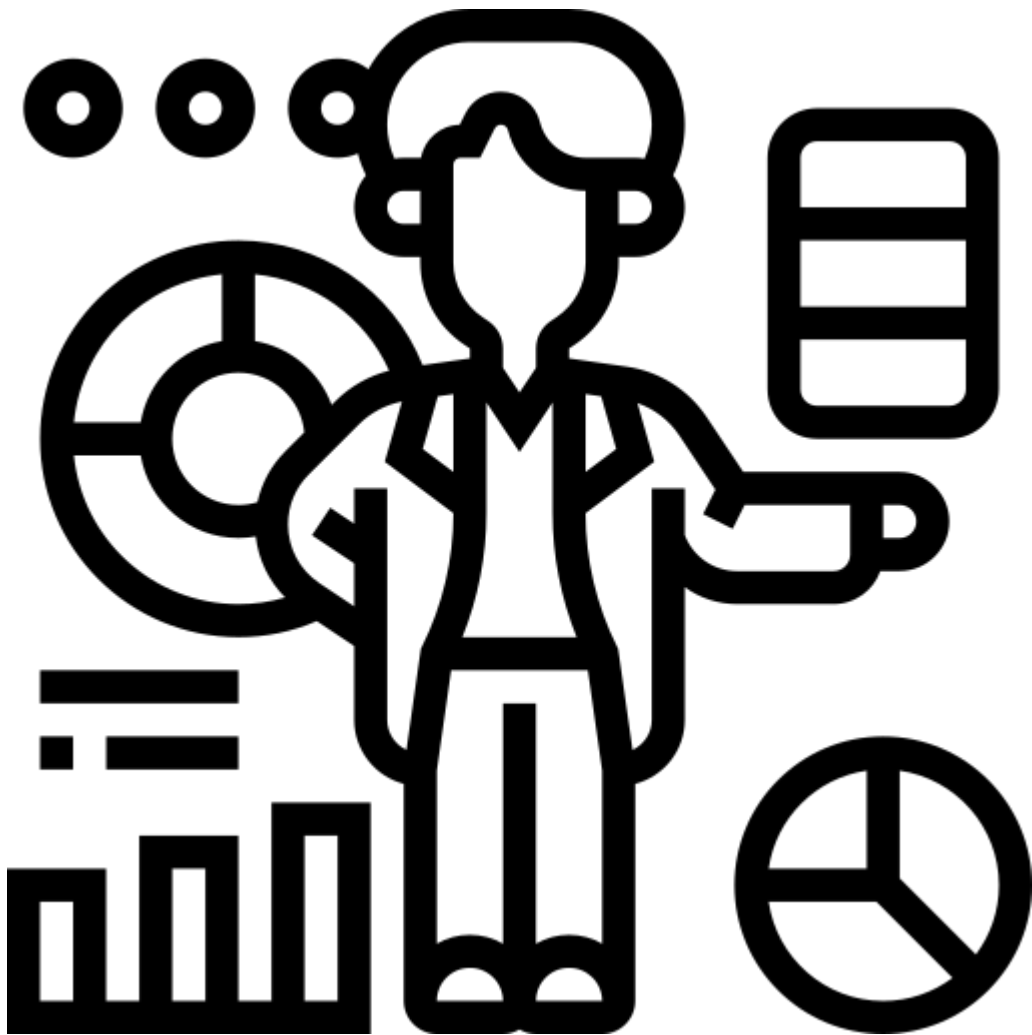
In recent years, the dynamic development of technology has significantly impacted criminal proceedings, particularly in the context of evidence gathering, which forms the foundation of pre-trial procedures. Contemporary criminal prosecution, especially in cases related to cybercrime, necessitates the inclusion of new types of evidence, such as computer data, system logs, data from mobile devices, emails, or information stored in the cloud. The Code of Criminal Procedure does not specify a definition of evidence, but it undoubtedly encompasses any information that can contribute to establishing the material truth and effectively resolving the case. In this context, the role of experts, who assess and present digital evidence in a manner understandable to the court, becomes crucial. The examination of experts in criminal proceedings is an essential element of the evidentiary process, particularly when the case requires specialized knowledge beyond the general competence of the court or the authority conducting the proceedings. In the Polish legal system, experts are appointed in matters related to medicine, psychology, forensics, economics, and, increasingly, cybernetics and information technology. In the context of technological advancements, special attention must be paid to new experts specializing in cybernetics, whose opinions have become indispensable in cases involving cybercrime. The aim of this paper is to conduct a detailed analysis of the legal and forensic issues associated with the examination of experts, including the need to appoint new specialists in the field of forensic computing and cybernetics. The paper also raises the question of how understandable expert opinions are to courts and what difficulties arise from their interpretation. The structure of the paper consists of several main chapters. The theoretical foundations of evidentiary law in Polish criminal procedure will be presented. The role of the expert, the procedure for their examination, and the related practical issues will be discussed. In light of technological advancements, attention will be drawn to the increasing need for new experts, including those in the field of cybernetics. In the final part of the paper, the results of research will be presented, including analysis of case files, participation in court hearings, as well as findings from interviews conducted with practitioners – judges and experts. These studies aim to highlight existing difficulties and de lege ferenda proposals that could contribute to streamlining the procedure for expert examinations and their cooperation with the court. The choice of topic is motivated by the growing role of experts in criminal proceedings, where expert opinions have become a key source of evidence, particularly in the field of cybernetics. This paper represents an attempt at a comprehensive analysis of issues related to the examination of experts in criminal proceedings, taking into account both theoretical and practical challenges for lawyers, judges, and other participants in criminal proceedings.

Key words: criminal procedure, court experts, evidentiary procedure, digital evidence, cybercrime

Bibliography:

- Bieńkowska B.T., W trosce o kontradycyjność dowodu z opinii biegłego, [w]: A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha (red.), *Iudicium et Scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, Warszawa 2011;
- Błaszczak Ł., Markiewicz K. (red.), *Rola biegłego w postępowaniu sądowych*, Wrocław 2016;
- Chrustowski T., *Biegły w postępowaniu przygotowawczym*, Warszawa 1977;
- Doda Z., *Kontrola dowodu z opinii biegłego w trybie art. 182 k.p.k.*, Pal. 1977, Nr 6;
- Gardocka T., *Zagadnienia dowodowe w procesie karnym [w:] Zagadnienie dowodowe w procesie karnym*, D. Jagiełło (red.), Warszawa 2017;
- Goździaszek Ł., *Perspektywy wykorzystania sztucznej inteligencji w postępowaniu sądowym*, „Przegląd Sądowy” 2015, nr 10;
- Jaworski D. (red.), *Cyberprzestępczość i nowe technologie. Współczesne wyzwania nauk prawnych*, Warszawa 2024;
- Juszka K., & Juszka K., *Rola biegłego w przeprowadzaniu oględzin w sprawach o zabójstwo*, *Studia Prawnoustrojowe* 2019, (44), s. 187–194;
- Kasprzak J., *Biegły i specjalista przed sądem – wybrane aspekty taktyczne*, Warszawa 2001;
- Kasprzak W., *Ślady cyfrowe. Studium prawnokryminalistyczne*, Warszawa 2015;
- Kwiatkowska-Wojcikiewicz V., Wilk D., Wójcikiewicz J. (red.), *Kryminalistyka a nowoczesne technologie*, Kraków 2019;
- Lach A., *Dowody cyfrowe w postępowaniu karnym, wybrane zagadnienia praktyczne i teoretyczne*, *PME (dodatek do MoP)* 2005, Nr 3;
- Maziarz J., *Biegły sądowy z zakresu historii prawa*, Kraków 2014;
- Mierzwińska-Lorencka J., *E-rozprawa w sprawach karnych w związku z regulacjami z tarczy 4.0*, *LEX/el.* 2020;
- Płocha E.A., *O pojęciu sztucznej inteligencji i możliwościach jej zastosowania w postępowaniu cywilnym*, „*Prawo w Działaniu*” 2020, nr 44;
- Płocha E.A., Wielec M., *Sztuczna inteligencja jako narzędzie pracy biegłego w procesie karnym [w:] Prawo sztucznej inteligencji i nowych technologii*, red. B. Fischer, A. Pązik, M. Świerczyński, Warszawa 2021;
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 w sprawie biegłych sądowych;
- Skorupka J., *Dowody nienazwane [w:] System prawa karnego procesowego*, t. 8, *Dowody*, cz. 1, Warszawa 2019;
- Tkacz S., Tabor Z., *Prawo a nowe technologie*, Katowice 2019;
- Tomaszewski T., *Przesłuchanie biegłego w postępowaniu karnym*, Warszawa 1988;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., *Kodeks postępowania karnego*;
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2023;
- Wiliński P., *Przesłuchanie świadka na odległość w postępowaniu karnym*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 6;
- Zbiciak A., *Wybrane aspekty wykorzystywania nowoczesnych technologii w pracy sędziego orzekającego w sprawach karnych. Stan obecny i perspektywa na przyszłość*, *Gdańskie Studia Prawnicze*, Nr 2(63)/2024: *Proces karny a nowoczesne technologie*;
- Zieniewicz I., *Wartość dowodowa sprzecznych opinii wydawanych w tej samej sprawie. Potrzeba wykonywania kompleksowych ekspertyz dokumentów*, [w]: Z. Kegel (red.), *Problematyka dowodu z ekspertyzy dokumentów*, tom II, Wrocław 2002.
-

VI
Historia
History

Mgr inż. Adrian Jarosz

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Mateusz Wyżga (IHIA UKEN)

Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Wiktoria Kudela-Świątek (IHIA)

Endogamia na Górnej Orawie. Funkcjonowanie rynku matrymonialnego w świetle prawa kanoniczego i cywilnego na pograniczu „polsko-węgierskim” w XIX w.

Projekt ma na celu analizę procesu tworzenia się społeczeństw endogamicznych na przykładzie rynku matrymonialnego na Górnej Orawie w XIX w. Głównym celem jest zidentyfikowanie czynników społecznych i ekonomicznych wpływających na intensywność występowania małżeństw krewniaczych, a także określenie natężenia tego zjawiska. Analiza instytucji małżeństwa w kontekście prawa kanoniczego i cywilnego pozwoli ustalić mechanizmy doboru małżonków powiązanych relacjami pokrewieństwa i powinowactwa. Badania obejmują okres od wydania patentu małżeńskiego Józefa II (1783) do reformy prawa kanoniczego (1917). W szerszym kontekście projekt odnosi się także do ustaleń w prawie kanonicznym Soboru Laterańskiego IV (1215), który określił IV stopień pokrewieństwa jako przeszkodę do zawarcia małżeństwa. Ograniczenie to obowiązywało do 1917 r., kiedy zakres został zmniejszony do III stopnia. Kluczowym materiałem źródłowym będą akta dyspens, które umożliwią szczegółową analizę argumentów przedstawianych przez proboszczów diecezji spiskiej w imieniu nupturientów starających się o zawarcie małżeństwa. Istotnym aspektem projektu będzie rozpoznanie tendencji wpływających na zmniejszenie zakresu przeszkód kanonicznych, które mogły wynikać z presji społecznych (liczba wniosków o dyspensę) oraz interwencji władz cywilnych (cywilne prawo małżeńskie).

Słowa kluczowe: endogamia, dyspens, prawo małżeńskie, prawo kanoniczne, Orawa, pokrewieństwo

Endogamy in Upper Orava: The Matrimonial Market in the context of Canon and Civil Law on the ‘Polish-Hungarian’ Borderland in the 19th Century

The project analyses the formation of endogamous communities based on the matrimonial market in Upper Orava in the 19th century. The main purpose is to identify social and economic factors affecting the occurrence of kinship marriages, and to define the intensity of this phenomenon. Examining the marriage system in the context of canon and civil law allows the identification of the mechanisms of the spousal selection associated with the affinity and consanguinity bonds. The research covers the period from the establishment of the marriage patent of Joseph II (1783) to the reform of canon law (1917). In the wider context, the project also refers to the provisions of canon law established the Fourth Lateran Council (1215), which defined the fourth degree of consanguinity as an obstacle to marriage. This restriction remained in force until 1917, when the range was reduced to the third degree. The dispensation records themselves will be an essential resource to enable a detailed analysis of the arguments submitted by the parish priests of the Diocese of Spiš on behalf of couples applying for marriage. The significant aspect of the project will be identifying trends that influenced the reduction in

canonical obstacles, which may have resulted from social pressures (the number of requests for dispensations) and interventions by civil authorities (civil marriage law).

Key words: endogamy, dispensation, marriage law, canon law, Orava, consanguinity

Bibliography:

- Dzierżon G., *Ewolucja doktryny oraz dyscypliny dotyczących przeszkody różności religii w kanonicznym porządku prawnym*, Warszawa 2008
- Dzierżon G., *Dyspensa w kanonicznym porządku prawnym. Studium prawnohistoryczne*, Warszawa 2020
- Guzowski P. (red.), Kukło C. (red.), *Rodzina i jej gospodarstwo na ziemiach polskich w geografii europejskich struktur rodzinnych do połowy XX wieku*, Białystok 2019
- Kukło C., *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej*, Warszawa 2009
- Kumor B., *Kancelarie konsystorskie w zaborze austriackim*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1995, pp. 37-40.
- Lanzinger M., *Administrating Kindship: Marriage Impediments and Dispensation Policies in the 18th and 19th Centuries*, Brill 2023
- Olejnik V., *Dzieje biskupstwa spiskiego w latach 1776–1918*, [in:] *Historia Scepusii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, Kraków 2021, pp. 674–711
- Ruciński H., *Chrześcijaństwo na Orawie do końca XVIII wieku*, Białystok 2001.
- Semkowicz W., *Materiały źródłowe do dziejów osadnictwa Górnej Orawy. Część I: Dokumenty*, Zakopane 1932.
- Semkowicz W., *Materiały źródłowe do dziejów osadnictwa Górnej Orawy. Część II: Listy i akta*, Zakopane 1939.
- Woźnicki M., *Ewolucja przeszkód pokrewieństw i powinowactwa w prawie kanonicznym i świeckim. Od prawa biblijnego i rzymskiego do początków XX wieku*, „Studia Elbląskie”, 2016, pp. 191–201.

Mgr Cezary Ruchała

Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Chłosta-Sikorska (IHiA UKEN)

Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Krzysztof Kloc (IHiA UKEN)

Rozwój gminy Chełmiec w pierwszym trzydziestoleciu Polski Ludowej (1945-1977)

Zagadnienie funkcjonowania gminy Chełmiec w okresie Polski Ludowej nie znalazło się dotychczas w obszarze zainteresowania naukowego badaczy. W ostatnich latach możemy zauważyć wzrost liczby opracowań podejmujących tematy związane z najnowszymi dziejami gminy. Zwykle są one jednak znacznie ograniczone oraz poświęcone jedynie wybranym epizodom z historii poszczególnych wsi, najistotniejszych z perspektywy lokalnych społeczności. Dlatego też zdecydowanie najwięcej z prac skupia się na rozwoju szkolnictwa. Przedmiot dużego zainteresowania stanowią również parafie tworzone w okresie Polski Ludowej. Realizowany przeze mnie temat wpisuje się więc w nurt pionierskich badań nad historią lokalną ziemi sądeckiej. Głównym celem podejmowanej tematyki jest zarówno analiza działalności gminy Chełmiec jako organu władzy lokalnej, jak i charakterystyka zbiorowa miejscowości wchodzących

w jej skład. Podstawę do badań stanowi bogaty zasób archiwów państwowych oraz materiały zgromadzone w Instytucie Pamięci Narodowej. Konieczne jest również sięgnięcie do zbiorów miejscowych szkół oraz parafii, a także Urzędu Gminy w Chełmcu. Wśród metod badawczych niezbędne jest skorzystanie z komparatystyki, prozopografii czy metod analitycznych i statystycznych. Jednocześnie zagadnienie to stanowi swoiste studium przypadku (case study) gminy Chełmec. Zakres chronologiczny rozprawy obejmuje lata 1945-1977. Cezurę początkową wyznacza ostateczne wyparcie wojsk niemieckich z obszaru powiatu nowosądeckiego oraz zakończenie walk toczonych w ramach II wojny światowej. Wydarzeniem końcowym jest natomiast przeprowadzenie reformy administracyjnej. W jej efekcie likwidacji uległa gmina wiejska Nowy Sącz, której znaczna część została włączona w granice gminy Chełmec. W ramach dysertacji konieczne jest uwzględnienie najważniejszych aspektów codziennego funkcjonowania miejscowej ludności. Okres powojenny stanowił czas odbudowy oraz przemian społeczno-gospodarczych i politycznych. W kolejnych latach nastąpił natomiast znaczny postęp we wszystkich kluczowych elementach życia. Wśród nich należy wymienić rozwój gospodarki wiejskiej, infrastruktury, oświaty i szkolnictwa, kultury i sportu czy dostępu do opieki medycznej.

Słowa kluczowe: gmina Chełmec, ziemia sądecka, historia lokalna, Polska Ludowa, historia najnowsza, życie wiejskie

The Development of the Chełmec Commune in the First Three Decades of the People's Poland

The issue of the functioning of the Chełmec commune during the Polish People's Republic has not yet attracted significant scholarly attention. In recent years there has been an observable increase in the number of studies addressing aspects of the recent history of the commune. These works, however, are often highly limited in scope, focusing exclusively on selected episodes from the histories of individual villages deemed most significant from the perspective of local communities. Consequently, the majority of these studies concentrate on the development of education. Additionally, parishes established during the Polish People's Republic have emerged as a subject of considerable interest. The research I am undertaking aligns with the trend of pioneering studies on the local history of the Sądecki region. The primary objective of this research is both to analyze the activities of the Chełmec commune as a local government authority and to provide a collective characterization of the villages within its jurisdiction. The study is based on a wealth of resources, including state archives and materials housed in the Institute of National Remembrance. It is also essential to utilize collections from local schools, parishes, and the Chełmec Commune Office. Among the necessary research methods are comparative analysis, prosopography, as well as analytical and statistical approaches. At the same time, this topic serves as a case study of the Chełmec commune. The chronological scope of this dissertation encompasses the years 1945–1977. The starting point is marked by the final expulsion of German forces from the Nowy Sącz County and the conclusion of hostilities associated with World War II. The endpoint, in turn, is defined by the administrative reform, which resulted in the dissolution of the rural commune of Nowy Sącz, with a significant portion of its territory incorporated into the boundaries of the Chełmec commune. The dissertation requires the consideration of the most important aspects of the daily life of the local population. The postwar period was a time of reconstruction as well as socio-economic and political

transformations. In the subsequent years, significant progress was made in all key areas of life. These include the development of the rural economy, infrastructure, education and schooling, culture and sports, as well as access to healthcare.

Key words: Chełmiec Commune, Sądecki region, local history, People's Poland, contemporary history, rural life

Bibliography:

Kasprzycki M., Organ ładu i spokoju w rękach demokracji... Aparat bezpieczeństwa w powiecie nowosądeckim w latach 1945-1975, Kraków 2020.

Korkuć M., Zostańcie wierni tylko Polsce... Niepodległościowe oddziały partyzanckie w Krakowskiem (1944-1947), Kraków 2015.

Kumor B., Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji (1786-1985), Kraków 1985.

Olszewski G., Ziemia sądecka. Monografia historyczna administracji lokalnej, Nowy Sącz 2014.

Wnęk J., Wieś sądecka w latach 1945-1948, „Rocznik Sądecki” 2015, t. 43.

Mgr Filip Sitek

Academic supervisor: dr hab. prof. UJ Janusz Pezda (Uniwersytet Jagielloński)

Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Hubert Chudzio (IHiA)

Zapomniany podróżnik na krańcach świata. Życie i działalność Sygurda Wiśniowskiego (1841-1892)

Celem projektu badawczego jest przywrócenie pamięci oraz opracowanie pierwszej w dziejach polskiej historiografii, kompletnej biografii słynnego polskiego dziennikarza, reportażysty, podróżnika i emigranta – Sygurda Wiśniowskiego, żyjącego w latach 1841-1892. W ciągu 51 lat życia odwiedził on prawie 20 państw położonych na 3 kontynentach. Szczególny podziw budzą podróże Wiśniowskiego do państw zamorskich w czasach przed masową emigracją zamorską, gdy grono Polaków w nich tj. Stanach Zjednoczonych czy Australii było wówczas nieliczne. Z kolei do Nowej Zelandii, Kanady czy na Kubę trafiały z ziem polskich pojedyncze jednostki. W trakcie swoich podróży, Wiśniowski zwiedzał wiele miejsc, podejmował się różnych prac, a nawet brał czynny udział w życiu społecznym i politycznym. Tworzył także liczne dzieła literackie, felietony i reportaże do polskich oraz zagranicznych gazet. Uczestniczył też w wielu przełomowych wydarzeniach w dziejach odwiedzanych przez siebie państw. Były to słynne XIX-wieczne gorączki złota w australijskich stanach: Queensland i Wiktorii [Victoria], w nowozelandzkim regionie Otago czy w amerykańskich Górach Czarnych [Black Hills]. Był również korespondentem prasowym w naukowo-wojskowej wyprawie George'a Custer'a do Gór Czarnych w 1874 roku czy świadkiem koronacji króla wysp Fidżi – Seru Epenisa Cakobau w 1871 roku. Analiza roli w tych wydarzeniach Wiśniowskiego pozwoli też na bliższe przyjrzenie się samym ich dziejom oraz losom innych uczestniczących w nich Polaków. Zbadana zostanie także działalność Wiśniowskiego w krajach europejskich takich jak: Anglia, Francja, Turcja czy Włochy. Praca przyjrzy się też jego losom na ziemiach polskich, zwłaszcza w ostatnich latach życia, gdy stał się pionierem i potentatem naftowym. Omówione zostanie także jego pochodzenie, relacje rodzinne czy ścieżka edukacji. Bogaty życiorys Wiśniowskiego sprawia, że badania nad jego postacią wpłyną na rozwój wielu dyscyplin naukowych: historii, geografii czy literaturoznawstwa. Poszerzą też wiedzę z zakresu migracji międzynarodowych, relacji międzykulturowych, studiów polonijnych czy amerykanistyki.

Wzbogacą także polską biografistykę historyczną o kolejną opracowaną kompleksowo postać i wpłyną na rozwój obecnego stanu wiedzy o emigracji polskiej w XIX wieku. Praca zostanie oparta o kwerendę listów, wspomnień, felietonów i reportaży Wiśniowskiego. Uzupełnieniem będą opracowania przedstawiające zarys, bądź fragment jego życia, poruszające temat XIX-wiecznej polskiej emigracji czy prezentujące historię odwiedzanych przez niego państw. Wykorzystanie zostanie również prasa polska i zagraniczna, która relacjonowała poczynania Wiśniowskiego.

Słowa kluczowe: XIX wiek, Ameryka Północna, Australia i Oceania, emigracja polska, podróżnictwo, Sygurd Wiśniowski, USA

The forgotten traveler at the ends of the world – life and activities of Sygurd Wiśniowski

The aim of the research project is to revive the memory and create the first comprehensive biography in the history of Polish historiography of the famous Polish journalist, reporter, traveler, and emigrant, Sygurd Wiśniowski living in the years 1841-1842. During his 51 years of life, he visited nearly 20 countries located on three continents. Particularly impressive are the overseas countries to which Wiśniowski traveled in the times before mass overseas emigration, when the Polish presence in places such as the United States or Australia was still small. In contrast, destinations like New Zealand, Canada, and Cuba were reached by only a handful of individuals from Polish lands. During his travels, Wiśniowski explored numerous places, undertook various jobs and even participated in social and political life. During this time, he also created numerous literary works, essays, and reports for both Polish and foreign newspapers. He participated in many landmark events in the history of the countries he visited. These included the famous 19th-century gold rushes: in the Australian states of Queensland and Victoria, in the New Zealand region of Otago or in the American Black Hills. He was also a press correspondent in George Custer's scientific and military expedition to the Black Hills in 1874 and a witness to the coronation of the King of the Fiji – Seru Epenisa Cakobau, in 1871. Analyzing Wiśniowski's role in these events will also provide a closer look at their history and the fates of other Poles who participated in them. Wiśniowski's activities in European countries such as England, France, Turkey, and Italy will also be examined. The study will explore his experiences in Polish lands, especially during the last years of his life when he became a pioneer and oil tycoon. It will also examine his origins, family relationships, and educational path. Wiśniowski's rich biography ensures that research on his figure will contribute to the development of numerous scientific disciplines: history, geography, and literary studies. It will also expand research on international migration, intercultural relations, Polish diaspora studies and American studies. Additionally, it will enrich Polish historical biography by adding another comprehensively analyzed figure and advance the current understanding of Polish emigration in the 19th century. The work will be based on an analysis of Wiśniowski's letters, memoirs, columns and reports. Supplementary sources will include studies outlining or fragmenting aspects of his life, discussing 19th-century Polish emigration or presenting the history of the countries he visited. Both Polish and foreign press that reported on Wiśniowski's endeavors will be also used.

Key words: 19th century, Australia and Oceania, North America, Polish emigration, travel, Sygurd Wisniowski, USA

Bibliography:

- Forajter Waclaw, Kolonizator skolonizowany. Przypadek Sygurda Wiśniowskiego, Katowice 2014, pp. 332.
- Grzełoński Bogdań, Ameryka w pamiętnikach Polaków. Antologia, Warszawa 1975, pp. 309.
- Listy Sygurda Wiśniowskiego do Józefa Ignacego Kraszewskiego (1877–1881), ed. Kazimiera Zdzisława Szymańska, „Pamiętnik literacki”, vol. 4, Warszawa 2009, pp. 141-166.
- Paszkowski Lech, Polacy w Australii i Oceanii 1790-1940, Toruń–Melbourne 2008, pp. 396.
- Proces prasowy p. Sygurda Wiśniowskiego z Kołomyi przeciw Redakcji "Gazety polskiej" w Czerniowcach, odbyty przed czerniowieckim sądem przesiętych w dniach 21. i 22. czerwca 1886, Czerniowce 1886, pp. 48.
- Rótkowska Maria i Gerasik Janusz, Nieznany galicyjski okres życia Sygurda Wiśniowskiego (1881-1884) (na podstawie doniesień prasowych i korespondencji pisarza), „Polish Biographical Studies”, nr 9, Toruń 2021, pp. 197-218.
- Wiśniowski Sygurd, Dziesięć lat w Australii, vol. 1-2, Lwów 1873, pp. 750.
- Wiśniowski Sygurd, Koronacja króla Wysp Fidzi oraz inne nowele, obrazki i szkice podróżnicze, ed. Bolesław Olszewicz & Julian Tuwim, Warszawa 1953, pp. 570.
- Wiśniowski Sygurd, W kraju Czarnych Stóp oraz inne nowele, obrazki i szkice podróżnicze, ed. Bolesław Olszewicz & Julian Tuwim, Warszawa 1954, pp. 448.
- Wiśniowski Sygurd, Dzieci królowej Oceanii. Powieść uzupełniona opisem wędrówek autora po Nowej Zelandii, ed. Bolesław Olszewicz & Julian Tuwim, Warszawa 1956, pp. 451.

Mgr Wiktoria Zarębczan

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Hubert Chudzio (IHIA UKEN)

Dziecko ze „Szlaku Nadziei”. Z Kresów II RP, przez Syberię, aż do wolności

W 1940 roku Sowietci zorganizowali trzy akcje deportacyjne obywateli polskich zamieszkałych na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w głąb Związku Sowieckiego. Pierwsza masowa wywózka miała miejsce 10 lutego 1940 roku, kolejne w kwietniu, czerwcu oraz na przełomie maja i czerwca 1941 roku. W wyniku tego w głąb ZSRS trafiło ponad 320 tys. obywateli pochodzenia polskiego. Do dziś pełna liczba okrutnie wywiezionych osób nie jest ustalona. Akcja NKWD (ros. – Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł – Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych w ZSRS) wymierzona była we wszystkich, niezależnie od pozycji społecznej, czy wyznawanej religii oraz wieku. W bydlęcych wagonach poniżeni zesłańcy trafili na odległe tereny Związku Sowieckiego. Niektórzy z nich do końca życia nie zaznali upragnionej wolności. Wśród deportowanych znajdowało się blisko 140 tysięcy dzieci i młodzieży poniżej 16. roku życia. Najmłodsi, słabi fizycznie oraz psychicznie, musieli dzielić los dorosłych. Dzieci powyżej 12. roku życia pracowały na równi z dorosłymi. Każdego dnia zmuszane były do życia w warunkach, które poniżały ludzką godność i brutalnie pozbawiały je dzieciństwa. Historia dzieci na zesłaniu jest poruszająca, jednocześnie nie wszystkim znana, tak jak sama tematyka zsyłek w głąb ZSRS. Rozprawa będzie analizą dziecka ze „Szlaku Nadziei”, rozpoczynając od opisu życia na Kresach Wschodnich II RP przez Sybir do odzyskania dzieciństwa na przykładzie Wielkiej Brytanii. Ponadto ma być formą zaprezentowania zachowanych wspomnień Sybiraków, aktualnie osób w podeszłym wieku lub nieżyjących, które w czasie wywózek były małymi dziećmi lub nastolatkami. W oczach dziecka cała tułaczka jest historią wielu punktów, złączonych w całość. Odwołując się między innymi do badań

prowadzonych w ramach działalności Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie scharakteryzowane zostanie życie dziecka na zesłaniu, temat Junaków i Młodszych Ochotniczek, polskich sierocińców oraz życia po Syberii na przykładzie Afryki. Celem dysertacji jest zachowanie pamięci i tożsamości polskiej we wspomnieniach tułaczki dzieci ewakuowanych z ZSRR wraz z armią polską dowodzoną przez gen. Władysława Andersa podczas II wojny światowej.

Słowa kluczowe: Sybiracy, Sybir, dziecko, zsyłki, „Szlak Nadziei”, II wojna światowa

A Child from the ‘Trail of Hope’: From the Eastern Borderlands of Interwar Poland, Through Siberia, to Freedom

In 1940, the Soviets organized three mass deportation campaigns targeting Polish citizens from the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic, deporting them deep into the Soviet Union. The first action took place on February 10, 1940, followed by others in April, June, and between May and June of 1941. Over 320,000 Polish citizens were forcibly transported into the USSR, though the total number remains uncertain. The NKVD (Russian - Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł - People's Commissariat for Internal Affairs in the USSR) action targeted everyone, regardless of social standing or religion and age. In cattle cars, the humiliated deportees made their way to remote areas of the Soviet Union. Some of them did not experience the longed-for freedom for the rest of their lives. Among the deportees were nearly 140,000 children and young people under the age of 16. The youngest, physically and mentally weak, had to share the fate of adults. Children over the age of 12 worked on an equal footing with adults. Every day they were forced to live in conditions that degraded human dignity and brutally deprived them of their childhood. The story of children in exile is moving, while at the same time not well known to everyone, just like the subject of deportation deep into the USSR itself. The dissertation will be an analysis of a child from the “Trail of Hope,” beginning with a description of life in the Eastern Borderlands of the Second Republic through Siberia to the recovery of childhood on the example of Great Britain. In addition, it is intended to be a form of presenting the surviving memories of Siberians, currently elderly or deceased, who were young children or teenagers at the time of the deportations. From a child’s perspective, the journey of displacement is a series of interconnected episodes. Based on research from the Centre for Documentation of Deportations, Expulsions and Resettlements of the UKEN in Cracow, this study explores children’s lives in exile, the role of youth organizations like Junacy and Młodsze Ochotniczki, Polish orphanages, and post-Siberian life, exemplified by experiences in Africa. The purpose of the dissertation is to preserve Polish memory and identity in the memories of wandering children evacuated from the USSR with the Polish army commanded by General Władysław Anders during World War II.

Key words: Sybiracy, Siberia, child, deportations, “Trail of Hope,” World War II

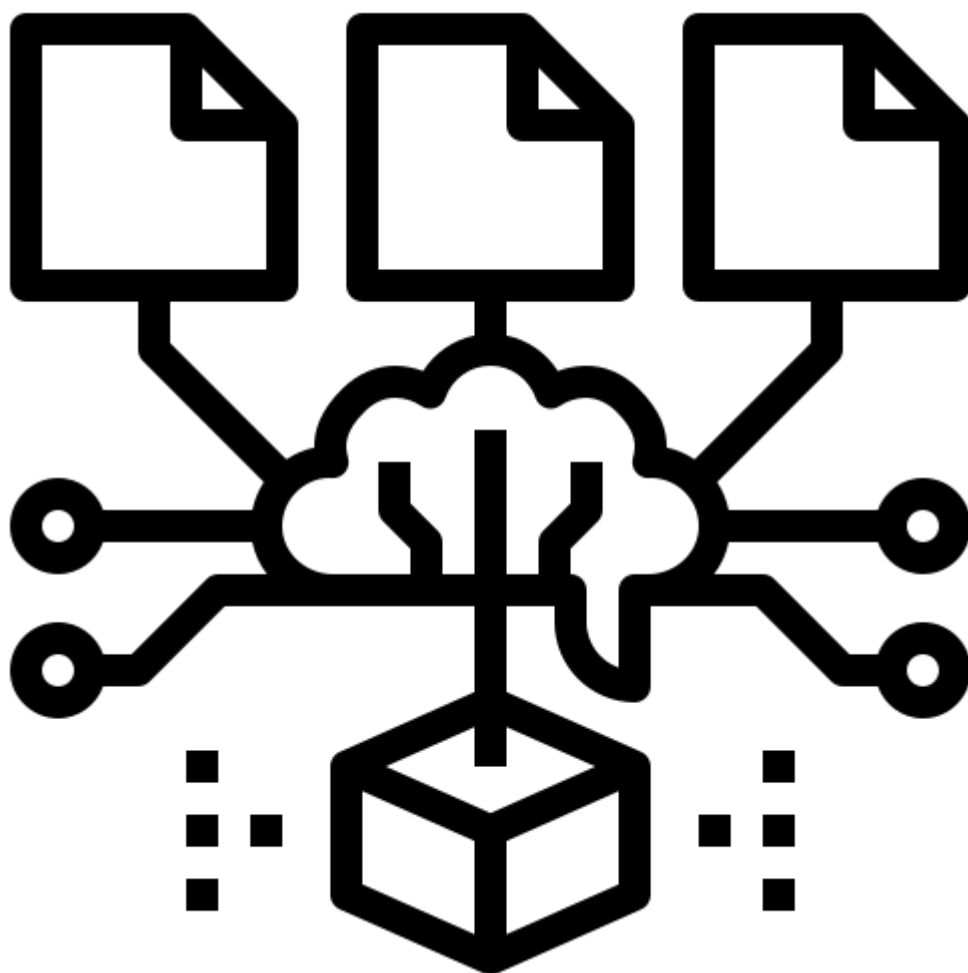
Bibliography:

Boćkowski D., Czas nadziei. Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej w ZSRR i opieka nad nimi placówek polskich w latach 1940-1943, Warszawa 1999.

- Boćkowski D., Jak pisklęta z gniazd... Dzieci polskie w ZSRR w okresie II wojny światowej, Wrocław 1995.
- Bugaj T., Dzieci polskie w krajach pozaeuropejskich 1939-1949, Jelenia Góra 1982.
- Bugaj T., Dzieci polskie w ZSRR i ich repatriacja 1939-1952, Jelenia Góra 1986.
- Królikowski Ł. Z., Skradzione dzieciństwo. Polskie dzieci na tułaczym szlaku 1939-1950, Kraków 2008.
- Ney-Krwawicz M., Na pięciu kontynentach. Polskie dzieci, młodzież i szkoły na tułaczym szlakach 1939-1950, Warszawa 2014.
- Pokolenia odchodzą: relacje źródłowe polskich sybiraków z Wielkiej Brytanii. Coventry, opr. H. Chudzio, A. Hejczyk, A. Szopa, Kraków 2016.
- Tułacze dzieci, red. K. Sulkiwicz, Warszawa 1995.
- Z mrozów Syberii pod słońce Afryki, red. H. Chudzio, Kraków 2012.
-

VII

Nauki biologiczne Biological Sciences

Wiek zachorowania oraz lokalizacja nowotworu w kontekście V klasyfikacji WHO glejaków opartej o diagnostykę molekularną

Glejaki są jednymi z najczęściej występujących guzów ośrodkowego układu nerwowego (OUN). Wywodzą się z komórek neurogleju który budują zrab mózgu. Charakteryzują się wyjątkową złośliwością, a średni czas przeżycia pacjentów jest krótki. Wyróżniają się także dużą heterogennością genetyczną, zarówno w obrębie samego guza, jak i w przypadku innych guzów, które mają podobny obraz histologiczny. Stanowi to poważny problem diagnostyczny oraz terapeutyczny. Nowa klasyfikacja glejaków według WHO redefiniuje podział na oligodendroglioma, astrocytoma i glioblastoma u dorosłych. Zmiany te mogą mieć istotny wpływ na zrozumienie biologii nowo zdefiniowanych podtypów, ich klasyfikację oraz leczenie pacjentów, w porównaniu do wcześniejszych danych. Do 2021 roku klasyfikacja glejaków opierała się głównie na ocenie mikroskopowej materiału tkankowego, która często bywała błędna lub trudna do powtórzenia. Rozpoznanie histopatologiczne glejaków opierano głównie na porównywaniu cech komórek nowotworowych z cechami komórki prawidłowej. Guzy których komórki przypominały astrocyty nazywano gwieździakami, natomiast te które przypominały morfologicznie oligodendrocyty definiowano jako oligodendroglioma. Taki stan rzeczy miał istotne konsekwencje w zakresie leczenia klinicznego i prowadził do rozbieżności w danych demograficznych dotyczących zachorowań. Nowa klasyfikacja pozwala na precyzyjniejszą ocenę materiału, w tym wykorzystanie badań molekularnych. Analiza molekularna ma kluczowe znaczenie w diagnostyce skomplikowanych przypadków, umożliwiając identyfikację mutacji genetycznych, które mogą wskazywać na opcje terapeutyczne wcześniej nie brane pod uwagę. Może także pomóc w dokładniejszym określeniu typu glejaka. Celem badania jest ocena wpływu mutacji genetycznych na precyzyjne określenie podtypu glejaka, a także analiza ich zależności od wieku pacjenta oraz lokalizacji guza. Do badań wykorzystano dane dotyczące około 200 pacjentów, zawierające informacje o ich wieku oraz lokalizacji guzów. Analiza zostanie wzbogacona o badania molekularne, które pozwolą określić obecność mutacji genu IDH, delecji 1p/19q, delecji genu CDKN2A/B, a także występowanie promotora genu MGMT.

Słowa kluczowe: glejak, oligodendroglioma, astrocytoma, glioblastoma, mutacje genetyczne, IDH, 1p/19q, CDKN2A/B, MGMT

The Age of Onset and Tumor Location in the Context of the 5th WHO Classification of Gliomas Based on Molecular Diagnostics

Gliomas are among the most commonly occurring tumors of the central nervous system (CNS). They originate from glial cells, which form the stroma of the brain. Gliomas are characterized by exceptional malignancy, with a short average survival time for patients. They also exhibit significant genetic heterogeneity, both within the tumor itself and in comparison to other tumors with similar histological features. This presents a major diagnostic and therapeutic challenge. The new WHO classification has redefined the categorization of gliomas into oligodendroglioma, astrocytoma, and glioblastoma in adults. These changes may have a significant impact on the

understanding of the biology of the newly defined subtypes, their classification, and patient treatment compared to previous data. Until 2021, glioma classification primarily relied on microscopic evaluation of tissue samples, which was often inaccurate or difficult to replicate. Histopathological diagnosis of gliomas was mainly based on comparing the characteristics of tumor cells with those of normal cells. Tumors whose cells resembled astrocytes were classified as astrocytomas, while those resembling oligodendrocytes were defined as oligodendrogliomas. This situation had significant consequences for clinical treatment and led to discrepancies in demographic data regarding incidence rates. The new classification allows for a more precise assessment, including the use of molecular diagnostics. Molecular analysis plays a crucial role in diagnosing complex cases, enabling the identification of genetic mutations that may suggest therapeutic options previously not considered. It can also assist in more accurate determination of glioma subtype. The aim of the study is to evaluate the impact of genetic mutations on the precise classification of glioma subtypes, as well as to analyze their relationship with the patient's age and tumor location. Data from approximately 200 patients, including information on their age and tumor location, were used in the study. The analysis will be enhanced by molecular studies to assess the presence of IDH gene mutations, 1p/19q codeletion, CDKN2A/B gene deletions, and MGMT promoter status.

Key words: glioma, oligodendroglioma, astrocytoma, glioblastoma, genetic mutations, IDH, 1p/19q, CDKN2A/B, MGMT

Bibliography:

- Gabriela, M., et al. (2021). Znaczenie badań genetycznych i radiologicznych w diagnostyce i doborze terapii glejaków mózgu u dorosłych.
- Bruner, J. M. (1994). Neuropathology of malignant gliomas. *Seminars in Oncology*, 21(2), 126-132.
- Gupta, T., & Sarin, R. (2002). Poor-prognosis high-grade glioma: Evolving an evidence-based standard of care. *Lancet Oncology*, 3(9), 557-564.
- Smith, D. W. (1996). Cancer mortality at very old ages. *Cancer*, 77(7), 1367-1372
- Okła, K., Wawruszak, A., & Biliska, S. (2015). Gliomas – epidemiology, classification and etiology. *Review and Research on Cancer Treatment*, 1(1).

Mgr Anna Kucab

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Beata Barabasz-Krasny (IBiNoZ)

Auxiliary supervisor: dr Anna Sołtys-Lelek (Ojcowski Park Narodowy)

Struktura fitocenotyczna i waloryzacja przyrodnicza łąk w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego

Od połowy ubiegłego wieku powszechnie na całym świecie obserwuje się zmniejszenie różnorodności biologicznej w różnych typach zbiorowisk roślinnych. Jest to niekorzystny proces, który można rozpatrywać, zarówno na poziomie pul genowych, jak i całych ekosystemów. Mechanizmy tego zjawiska wciąż nie są do końca poznane. Zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym, wywołane przede wszystkim działalnością człowieka, prowadzą do pojawiania się

nowych kombinacji gatunków i powstawania wcześniej nie spotykanych ugrupowań roślinnych. W związku z tym zachodzi konieczność ciągłego monitorowania i tworzenia baz danych rejestrujących tego rodzaju zmiany. Dotyczy to również obszarów chronionych, takich jak parki narodowe, rezerwy, użytki ekologiczne itp. Obszar Ojcowskiego Parku Narodowego (OPN) należy do dobrze zbadanych pod względem flory oraz roślinności. Wszystkie jego zbiorowiska roślinne zmapowano, a większość z nich doczekała się osobnych opracowań fitosocjologicznych. Wśród najcenniejszych przyrodniczo siedlisk tego Parku bezsprzecznie znajdują się zbiorowiska nieleśne. Pomimo niewielkiej powierzchni gromadzą ponad 70% fauny i flory Parku. Dotyczy to, zarówno muraw ciepłolubnych porastających zbocza, jak i łąk dolinnych. Zbiorowiska te uznaje się jednak za najbardziej narażone na wyginięcie. Wśród głównych czynników zagrażających ich przetrwaniu wymienia się spontaniczną sukcesję roślinności leśnej czy przenikanie gatunków obcych. Niestety ścisła ochrona w OPN sprawdziła się jedynie w przypadku gatunków i zbiorowisk leśnych. Dlatego już od dłuższego czasu w Parku stosuje się ochronę czynną zbiorowisk nieleśnych, w tym również wypas. Otulina OPN jest obszarem stosunkowo słabo zbadanym, choć poznanie jej roślinności i flory jest pożądane z uwagi na możliwość dostarczenia cennych informacji istotnych w realizacji celów ochrony, zwłaszcza różnorodności biologicznej na terenie samego Parku. Dotychczas opublikowano niewiele prac dotyczących bezpośrednio otuliny OPN. Należy również podkreślić fakt, że nie wykonano żadnych kompleksowych badań tego terenu w aspekcie zbiorowisk łąkowych. Potrzeba przeprowadzenia badań nad roślinnością łąkową na obszarze strefy buforowej została również wskazana przez pracowników naukowych OPN. Celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest poznanie zróżnicowania, a także warunków siedliskowych oraz procesów i czynników ekologicznych, które wpłynęły na powstanie i rozwój obecnych zbiorowisk łąkowych na obszarze otuliny OPN. Efektem badań będzie kompleksowa waloryzacja łąk tego obszaru (m.in. pod kątem wyznaczenia centrów największej różnorodności gatunkowej i w aspekcie sposobów ich użytkowania). Poznanie cech środowiskowych i opracowanie schematów przewidywanych zmian sukcesyjnych występujących tu fitocenoz ułatwi ich rzeczywistą ochronę, a wskazanie możliwych dróg migracji w otulinie gatunków obcych umożliwi opracowanie rozwiązań zabezpieczających przed ich przenikaniem na obszar OPN.

Słowa kluczowe: czynniki środowiskowe, synantropizacja, warunki siedliskowe, zbiorowiska łąkowe, zróżnicowanie roślinności

Phytocenotic structure and natural valuation of meadows in the buffer zone of Ojców National Park

Since the middle of the last century, a decrease in biodiversity in various types of plant communities has been observed all over the world. This is an unfavorable process that can be considered both at the level of gene pools and entire ecosystems. The mechanisms of this phenomenon are still not fully understood. Changes occurring in the natural environment, caused primarily by human activity, lead to the emergence of new combinations of species and the formation of previously unseen plant groups. Therefore, there is a need for continuous monitoring and creation of databases recording such changes. This also applies to protected areas, such as national parks, reserves, ecological sites, etc. The area of the Ojców National Park (OPN) is one of the well-researched in terms of flora and vegetation. All of its plant communities have been mapped, and most of them have received separate phytosociological studies. Among

the most valuable natural habitats of this Park are undoubtedly non-forest communities. Despite their small area, they contain over 70% of the Park's fauna and flora. This applies to both thermophilous grasslands growing on slopes and valley meadows. However, these communities are considered to be the most vulnerable to extinction. The main factors threatening their survival include the spontaneous succession of forest vegetation and the penetration of alien species. Unfortunately, strict protection in the OPN has only proven effective in the case of forest species and communities. Therefore, for a long time now, the Park has been actively protecting non-forest communities, including grazing. The OPN buffer zone is a relatively poorly researched area, although learning about its vegetation and flora is desirable due to the possibility of providing valuable information that is essential for achieving protection objectives, especially biodiversity in the Park itself. So far, few works have been published directly concerning the OPN buffer zone. It should also be emphasized that no comprehensive studies of this area have been conducted in terms of meadow communities. The need to conduct research on meadow vegetation in the buffer zone was also indicated by OPN researchers. This doctoral dissertation aims to learn about the diversity, habitat conditions, and ecological processes and factors that influenced the creation and development of current meadow communities in the OPN buffer zone. The result of the research will be a comprehensive valuation of meadows in this area (including designating the centers of the greatest species diversity and their use). Learning about environmental features and developing patterns of predicted successional changes in the phytocoenoses occurring here will facilitate their actual protection, and indicating possible migration routes in the buffer zone of alien species will enable the development of solutions to prevent their penetration into the OPN area.

Key words: environmental factors, synanthropization, habitat conditions, meadow communities, vegetation diversity

Bibliography:

- Bąba W., Janicka M. 2014. Plan ochrony zbiorowisk nieleśnych Ojcowskiego Parku Narodowego i obszaru Natura 2000 „Dolina Prądnika” PLH 120004 na potrzeby planu ochrony Ojcowskiego Parku Narodowego. Kraków: BULiGL oddział w Krakowie.
- Dzwonko Z. 2007. Przewodnik do badań fitosocjologicznych. Vademecum Geobotanicum 2. Sorus Poznań, IB UJ, Kraków.
- Kącki Z., Śliwiński M. 2012. Polish Vegetation Database: structure, resources and development. Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 81: 75-79.
- Kucharski L., Michalska-Hejduk D. 1994. Przegląd zespołów łąkowych z klasy Molinio-Arrhenatheretea stwierdzonych w Polsce. Wiadomości Botaniczne, 38(1/2): 95-104.
- Sołtys-Lelek A., Barabasz-Krasny B. 2011. Efficiency assessment of different forms of flora and vegetation protection in the Ojców National Park (southern Poland). Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. Botanika-Steciana, 15: 19-30.
- Trąba C. 2009. Fitosocjologia w łąkarstwie dziś i w przyszłości. Łąkarstwo w Polsce, 12: 209-221.
- Wójcik T. 2012. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Problemy zachowania różnorodności florystycznej i fitocenotycznej ekosystemów łąkowych” z cyklu „Szata roślinna łąk w procesie przemian” (Górzno, 6-7 września 2012). Wiadomości Botaniczne, 56(3/4): 66-73.

Mgr Paulina Likus

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Magdalena Greczek-Stachura (IBiNoZ)

Auxiliary supervisor: dr Anna Macieja (Uniwersytet Medyczny w Łodzi)

Wpływ antybakteryjnego działania pochodnych 2-chinolonu z modyfikowanym pierścieniem rodaniny na wielolekooporne Gram-ujemne bakterie z rodziny Enterobacteriaceae wytwarzające β -laktamazy o rozszerzonym spektrum substratowym (ESBL) oraz Gram- dodatnie bakterie z rodziny Staphylococcaceae

Rodzina Enterobacteriaceae obejmuje różne typy bakterii gram-ujemnych. Szczególnym przykładem są bakterie, których szczepy posiadają zdolność do wytwarzania β -laktamaz o poszerzonym spektrum substratowym (ESBL). To enzymy hydrolizujące pierścień β -laktamowy w antybiotykach takich jak penicyliny, cefalosporyny (również trzeciej i czwartej generacji, C3G i C4G) i monobaktamy doprowadzając do inaktywacji cząsteczek antybiotyku (Nicholson i inni, 1994; Canton i inni, 2008). Dwie trzecie zakażeń szpitalnych jest wywoływanych przez szczepy ESCAPE (do których należą Enterobacteriaceae), a na liście priorytetowych bakterii opornych na antybiotyki, opublikowanej przez WHO w 2017 roku, znajdują się w grupie krytycznej pałeczki ESBL odporne na karbapenemy. Zróżnicowane fenotypy oporności ESBL na β -laktamazy prowadzą do szczegółowych preferencji substratowych konkretnych typów ESBL, wyznaczonej czułości na inhibitory, stopnia aktywności enzymatycznej oraz ekspresji, co jest głównym powodem zróżnicowanej oraz pogłębionej identyfikacji. Obecnie zostało opisanych ponad 300 wariantów ESBL dzieląc je na rodziny o oryginalnych cechach: TEM, SHV oraz CTX-M. Warianty powstały w dużej mierze poprzez mutacje w genach kodujących β -laktamazy o poszerzonym spektrum substratowym: TEM-1, TEM-2, SHV-1 (Gniadkowski, 2001). Enzymy CTX-M swoje pochodzenie uzyskały od cefalosporynaz wytwarzanych przez niektóre szczepy bakteryjne roślin (Kluyvera spp.), które kolejno są wprowadzane do ruchomych elementów genetycznych na drodze transformacji lub transpozycji (Humeniuk i inni, 2002). Drobnoustroje, które stanowią kolejny duży problem epidemiologiczny należą do rodziny bakterii gram-dodatnich Staphylococcaceae, która obejmuje wiele rodzajów wysoce patogennych gronkowców, powodujących zróżnicowane formy infekcji. Wyróżnia się szczepy, które są jednymi z najniebezpieczniejszych w środowisku szpitalnym- między innymi gronkowiec złocisty oporny na metycylinę (MRSA), gronkowiec złocisty oporny na wankomycynę (VRSA), gronkowiec złocisty wrażliwy na metycylinę (MSSA), gronkowiec złocisty wrażliwy na penicylinę (PSSA) (Lewis i inni., 2008). Epidemiologia bakterii lekoopornych rozwija się w tempie bardzo szybkim, a jej konsekwencje w przyszłości będą wymagać specjalistycznego ukierunkowania farmakologicznego, projektowania niestandardowych terapii, które nie są jeszcze dostatecznie zdefiniowane (Baraniak i inni, 2005; Jabłoński, 2010). Analizy transkryptomu bakterii dają nadzieję na zwiększenie świadomości diagnostycznej, umożliwiają precyzyjne zrozumienie ekspresji genów, co w rezultacie może skutkować opracowaniem nowych technik terapeutycznych (Paterson i inni, 2001; Novais i inni, 2007). Badania nad antybakteryjnym działaniem pochodnych 2-chinolonu z modyfikowanym pierścieniem rodaniny wskazują na potencjalną aktywność tych związków wobec bakterii opornych na antybiotyki takich jak szczepy MRSA *Staphylococcus aureus* oraz antybiotykoopornych pałeczek gram-ujemnych. Planowane badania mają na celu wykazanie na poziomie molekularnym mechanizmu działania badanych związków i ich ewentualnego

zastosowania w eradykacji zakażeń pałeczkami ESBL oraz opornymi na antybiotyki szczepami *Staphylococcus aureus*.

Słowa kluczowe: mechanizmy oporności, mutacje, bakterie gram-ujemne

The effect of antibacterial activity of 2-quinolone derivatives with a modified rhodanine ring on multidrug-resistant Gram-negative bacteria from the Enterobacteriaceae family producing extended-spectrum β -lactamases (ESBL) and Gram-positive bacteria from the Staphylococcaceae family

The Enterobacteriaceae family includes various types of gram-negative bacteria. A special example are bacteria whose strains have the ability to produce extended-spectrum β -lactamases (ESBLs). These are enzymes that hydrolyze the β -lactam ring in antibiotics such as penicillins, cephalosporins (including third and fourth generation, C3G and C4G) and monobactams, leading to the inactivation of antibiotic molecules (Nicholson et al., 1994; Canton et al., 2008). Two thirds of hospital infections are caused by ESCAPE strains (which include Enterobacteriaceae), and the list of priority antibiotic-resistant bacteria published by the WHO in 2017 includes ESBL rods resistant to carbapenems in the critical group. The diverse phenotypes of ESBL resistance to β -lactamases lead to detailed substrate preferences of specific ESBL types, determined sensitivity to inhibitors, degree of enzymatic activity and expression, which is the main reason for diverse and in-depth identification. Currently, over 300 ESBL variants have been described, dividing them into families with original features: TEM, SHV and CTX-M. The variants have arisen largely through mutations in the genes encoding β -lactamases with an extended substrate spectrum: TEM-1, TEM-2, SHV-1 (Gniadkowski, 2001). CTX-M enzymes obtained their origin from cephalosporinases produced by some bacterial strains of plants (*Kluyvera* spp.), which are subsequently introduced into mobile genetic elements by transformation or transposition (Humeniuk et al., 2002). The microorganisms that constitute another major epidemiological problem belong to the family of gram-positive bacteria Staphylococcaceae, which includes many types of highly pathogenic staphylococci, causing various forms of infections. There are strains that are among the most dangerous in the hospital environment - among others methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA), vancomycin-resistant *Staphylococcus aureus* (VRSA), methicillin-sensitive *Staphylococcus aureus* (MSSA), penicillin-sensitive *Staphylococcus aureus* (PSSA) (Lewis et al., 2008). The epidemiology of drug-resistant bacteria is developing at a very fast pace, and its consequences in the future will require specialized pharmacological direction, designing non-standard therapies that are not yet sufficiently defined (Baraniak et al., 2005; Jabłoński, 2010). Analyses of the bacterial transcriptome give hope for increasing diagnostic awareness, enable precise understanding of gene expression, which may result in the development of new therapeutic techniques (Paterson et al., 2001; Novais et al., 2007). Studies on the antibacterial activity of 2-quinolone derivatives with a modified rhodanine ring indicate the potential activity of these compounds against antibiotic-resistant bacteria such as MRSA *Staphylococcus aureus* strains and antibiotic-resistant gram-negative rods. The planned studies aim to demonstrate at the molecular level the mechanism of action of the tested compounds and their possible use in the eradication of infections with ESBL rods and antibiotic-resistant *Staphylococcus aureus* strains.

Key words: mechanisms of resistance, mutations, gram-negative bacteria

Bibliography:

- Baraniak, A., Fiett, J., Mrówka, A., Walory, J., Hryniewicz, W., Gniadkowski, M. (2005). Evolution of TEM- Type Extended-Spectrum β -Lactamases in Clinical Enterobacteriaceae Strains in Poland. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy*, 49(5), 1872–1880.
- Canton, R., Novais, A., Valverde, A., Machado, E., Peixe, L., Baquero, F., Coque, T.M. (2008). Prevalence and spread of extended- spectrum β -lactamase-producing Enterobacteriaceae in Europe. *Clinical Microbiology Infection*, 1, 144-53.
- Gniadkowski, M. (2001). Evolution and epidemiology of extended spectrum β -lactamases (ESBLs) and producing microorganisms. *Clinical Microbiology and Infection*, 7(11), 597–608.
- Humeniuk, C., Arlet, G., Gautier V., Grimont, P., Labia, Roger., Philippon A. (2002). β -lactamases of *Kluyvera ascorbata*, probable progenitors of some plasmid- encoded CTX-M types. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy – ASM Journals*, 46(9), 3045–3049.
- Lewis H. C., Molbak K., Reese C., Aarestrup F. M., Selchau M., Sorum M., Skov R. L.: Pigs as source of methicillin- resistant *Staphylococcus aureus*. CC398 infections in humans. Denmark. *Emerg. Infect. Dis.* 2008, 14, 1383- -1389.
- Nicholson, K.G, Lambert, H.P., O’Grady, F.W. (1994). Cefalosporyny. *Antybiotyki i chemioterapia*. Wydawnictwo Medyczne, 93-138 [In Polish]
- Novais, A., Canton, R., Moreira, R., Peixe, L., Baquero, F., Coque, T.M.(2007). Emergence and dissemination of Enterobacteriaceae isolates producing CTX-M-1- like enzymes in Spain are associated with IncFII (CTX- M- 15) and broadhostrange (CTX-M-1, -3, and -32) plasmids. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy*, 51, 796– 799.
- Paterson, D.L., Ko, W.C., Von, Gottberg, A., Casellas, J.M., Mulazimoglu, L., Klugman, K.P., Bonomo, R.A., Rice, L.B., McCormack, J.G., Yu, V.L. (2001). Outcome of cephalosporin treatment for serious infections due to apparently susceptible organisms producing extended-spectrum β -lactamases: implications for the clinical microbiology laboratory. *Journal of Clinical Microbiology*, 39, 2206–2212.

Mgr Wiktoria Omachel

Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Anna Barbasz (IBiNoZ)

Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Elżbieta Rudolphi-Szydło (IBiNoZ)

Wpływ pochodnych izotiazolin na parametry biochemiczne ludzkich linii komórkowych oraz biofizyczne ich modelowych membran

Związki pochodne izotiazolin (IT) to syntetycznie substancje organiczne wykorzystywane od wielu lat jako konserwanty. Skala ich stosowania w tym przemyśle jest bardzo duża, ze względu na ich wysoką skuteczność, w związku z tym jest szeroka gama produktów, w których składzie się znajdują. Należą do nich w głównej mierze detergenty, farby, kleje, biocydy przemysłowe, a także kosmetyki. IT przypisuje się odpowiedzialność za wywoływanie reakcji zagrażających zdrowiu. Problem ten nie dotyczy wyłącznie pracowników przemysłu, ale również konsumentów. Szczególną uwagę należy zwrócić na produkty dla niemowląt i małych dzieci, gdyż w kosmetykach dedykowanych dla nich takie związki także się znajdują. Są one istotnie narażone, gdyż ich system

odpornościowy nie jest w pełni ukształtowany i nawet niewielkie ilości IT mogą silnie na nie działać. Pomimo wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych ekspozycji na te związki, mechanizm wywoływania niepożądanych reakcji wciąż nie został dobrze poznany. Celem niniejszego projektu jest zbadanie wpływu pochodnych IT na parametry biochemiczne ludzkich linii komórkowych (U-937, HL-60, SK-N-SH) oraz biofizycznych ich modelowych membran mono- i wieloskładnikowych. Zakłada on ocenę bezpośredniej cytotoksyczności wybranych IT (MIT, CMIT/MIT, OIT) na ludzkie komórki, określenie mechanizmu działania cytotoksycznego oraz zbadanie interakcji biofizycznych z modelowymi membranami badanych komórek. W efekcie jego realizacji poszerzony zostanie stan wiedzy obejmujący omawiane zagadnienia, co może mieć istotne znaczenie dla zrozumienia działania tej grupy związków oraz opisanie i zrozumienie molekularnych mechanizmów ich działania w kontakcie z komórkami.

Słowa kluczowe: Izotiazoliny, cytotoksyczność, monowarstwy Langmuira, komórki ludzkie

The effect of isothiazoline derivatives on the biochemical parameters of human cell lines and the biophysical parameters of their model membranes

Isothiazoline derivatives (IT) are synthetic organic substances used for many years as preservatives. The scale of their use in this industry is very large, due to their high effectiveness, therefore there is a wide range of products in which they are found. These mainly include detergents, paints, adhesives, industrial biocides, and cosmetics. IT is attributed to the responsibility for causing reactions that are hazardous to health. This problem does not only concern industrial workers, but also consumers. Particular attention should be paid to products for infants and young children, because such compounds are also found in cosmetics dedicated to them. They are significantly exposed, because their immune system is not fully formed, and even small amounts of IT can have a strong effect on them. Despite knowledge about the health consequences of exposure to these compounds, the mechanism of causing adverse reactions is still not well understood. The aim of this project is to investigate the effect of IT derivatives on biochemical parameters of human cell lines (U-937, HL-60, SK-N-SH) and biophysical parameters of their model mono- and multicomponent membranes. It assumes the assessment of direct cytotoxicity of selected IT (MIT, CMIT/MIT, OIT) on human cells, determination of the mechanism of cytotoxic action and examination of biophysical interactions with model membranes of the studied cells. As a result of its implementation, the state of knowledge covering the discussed issues will be expanded, which may be of significant importance for understanding the action of this group of compounds and describing and understanding the molecular mechanisms of their action in contact with cells.

Key words: Isothiazolines, cytotoxicity, Langmuir monolayers, human cells

Bibliography:

Burnett, C. L., Bergfeld, W. F., Belsito, D. V., Klaassen, C. D., Liebler, D. C., Marks Jr, J. G., ... & Heldreth, B. (2021). Amended safety assessment of methylchloroisothiazolinone and methylisothiazolinone as used in cosmetics. *International journal of toxicology*, 40(1_suppl), 20S-33S.

- Di Stefano, A., Frosali, S., Leonini, A., Ettore, A., Priora, R., Di Simplicio, F. C., & Di Simplicio, P. (2006). GSH depletion, protein S-glutathionylation and mitochondrial transmembrane potential hyperpolarization are early events in initiation of cell death induced by a mixture of isothiazolinones in HL60 cells. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Cell Research*, 1763(2), 214-225.
- Kim, J., Park, S., Zoh, K. E., Park, J., Choi, S., Hwang, S. H., ... & Park, D. U. (2022). Review of inhalation health risks involving chloromethylisothiazolinone (CMIT) and methylisothiazolinone (MIT) used as disinfectants in household humidifiers. *Journal of Korean Medical Science*, 37(13).
- Park, E. J., & Seong, E. (2020). Methylisothiazolinone induces apoptotic cell death via matrix metalloproteinase activation in human bronchial epithelial cells. *Toxicology in Vitro*, 62, 104661.
- Reeder, M. J., Zhang, D., Aravamuthan, S. R., Warshaw, E. M., DeKoven, J. G., Silverberg, J. I., ... & Pratt, M. D. (2024). More than just methylisothiazolinone: Retrospective analysis of patients with isothiazolinone allergy in North America, 2017-2020. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 90(2), 319-327.
- Silva, V., Silva, C., Soares, P., Garrido, E. M., Borges, F., & Garrido, J. (2020). Isothiazolinone biocides: chemistry, biological, and toxicity profiles. *Molecules*, 25(4), 991.
- Strickland, J., Allen, D. G., Germolec, D., Kleinstreuer, N., Johnson, V. J., Gullledge, T., ... & Savage, S. (2022). Application of defined approaches to assess skin sensitization potency of isothiazolinone compounds. *Applied In Vitro Toxicology*, 8(4), 117-128.
- Uter, W., Aalto-Korte, K., Agner, T., Andersen, K. E., Bircher, A. J., Brans, R., ... & European Environmental Contact Dermatitis Research Group. (2020). The epidemic of methylisothiazolinone contact allergy in Europe: follow-up on changing exposures. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 34(2), 333-339.

Mgr Nhat My Tran (Nhật My Trần)

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz J. Binkowski (IBiNoZ)

Zanieczyszczenie pierwiastkowe w wyniku polowań na ptactwo wodne na terenach wodno-błotnych – eksperymentalny model transferu i remediacji

Amunicja ołowiana stosowana podczas polowań na ptactwo wodne znacząco przyczyniła się do zanieczyszczenia ekosystemów metalami ciężkimi na całym świecie (Reisinger i in. 2009; Binkowski, 2017; Potysz i in. 2023). Toksyczne metale mogą utrzymywać się w osadach wodno-błotnych przez dziesięciolecia, pozostając biologicznie dostępne (Nagajyoti i in. 2010). W uznaniu poważnych szkód powodowanych przez amunicję ołowianą, Europejska Agencja Chemikaliów (ECHA) ogłosiła w 2021 roku zakaz stosowania ładunków ołowianych w obszarach wodno-błotnych i nakazała zastąpienie jej nabojami bez ołowiu na terenie całej Unii Europejskiej (ECHA, 2021). Jednak wpływ środowiskowy tych „nietoksycznych” alternatyw amunicji nie został jeszcze w pełni zbadany, podczas gdy ołowiane śruty pozostawione w środowisku w wyniku wcześniejszych polowań nadal stanowią zagrożenie ekologiczne (Potysz i in. 2023). Celem badania jest ocena zanieczyszczenia metalami ciężkimi, w tym ołowiem (Pb), antymonem (Sb), arsenem (As), żelazem (Fe), niklem (Ni), manganem (Mn) i kobaltem (Co), spowodowanego amunicją ołowianą oraz alternatywną amunicją bez ołowiu w wodzie, osadach oraz roślinach w rejonach polowań na ptactwo wodne w Polsce. Dodatkowo, celem jest opracowanie

eksperymentalnego mikromodelu do oceny potencjalnego biowietrzenia metali ciężkich przez mikroorganizmy (Potysz i in. 2016). Próbkę zostaną pobrane z obszarów polowań na ptactwo wodne w Polsce i poddane analizie metali ciężkich w laboratorium Instytutu Biologii i Nauk o Ziemi (UKEN). Kontrolowane eksperymenty laboratoryjne będą polegały na ekspozycji naturalnych mikroorganizmów na kontakt z amunicją ołowianą i bez ołowiu w symulowanych warunkach wodno-błotnych w celu oceny rozpuszczalności, mobilności i biodostępności tych metali. Badanie będzie monitorować procesy biowietrzenia oraz ich efekty ekologiczne w okresach 60, 75 i 90 dni. Badanie określi wzorce dystrybucji metali ciężkich w ekosystemach wodno-błotnych oraz oceni skuteczność naturalnych organizmów w ograniczaniu zanieczyszczeń związanych z amunicją. Wyniki dostarczą szczegółowych informacji na temat porównawczego wpływu środowiskowego amunicji ołowianej i alternatywnej amunicji bez ołowiu. Ustalenia te będą stanowić kluczowe wskazówki dotyczące ryzyk środowiskowych związanych z alternatywami amunicji oraz informować przyszłe polityki i strategie ochrony obszarów wodno-błotnych oraz remediacji zanieczyszczeń.

Słowa kluczowe: amunicja ołowiana, amunicja bez ołowiu, obszary wodno-błotne, metale ciężkie, biowietrzenie

Elemental pollution from waterfowl hunting in wetlands – experimental model of transfer and remediation

Lead ammunition from waterfowl hunting has contributed significantly to elemental pollution in wetland ecosystems globally (Reisinger et al., 2009; Binkowski, 2017; Potysz et al., 2023). These heavy metals can persist in wetland sediments, remaining bioavailable for decades (Nagajyoti et al., 2010). Recognizing the serious harm caused by lead ammunition, in 2021 the European Chemicals Agency (ECHA) announced a ban on the use of lead ammunition in wetlands and required the replacement of lead ammunition with non-lead composition ammunition throughout the European Union (ECHA, 2021). However, the environmental impact of these “non-toxic” ammunition alternatives has not been fully studied, while lead shots left in wetlands from past hunting continue to pose ecological risks (Potysz et al., 2023). The purpose of this research is to evaluate heavy metal contamination, including Lead (Pb), Antimony (Sb), Arsenic (As), Iron (Fe), Nickel (Ni), Manganese (Mn), and Cobalt (Co), caused by lead ammunition and non-lead composition ammunition in water, sediments, and plants from waterfowl hunting areas in Poland. Additionally, to develop an experimental micro-model to assess the potential for heavy metal bioweathering by microorganisms (Potysz et al., 2016). Samples will be collected from waterfowl hunting areas in Poland and analyzed for heavy metals at the UKEN Laboratory. Controlled laboratory experiments will expose natural microorganisms to lead and non-lead ammunition under simulated wetland conditions to assess the dissolution, mobility, and bioavailability of these metals. The study will monitor bioweathering processes and their ecological effects over 60, 75, and 90 days. The study will determine the distribution pattern of heavy metals in wetland ecosystems and evaluate the effectiveness of natural organisms in remediating ammunition-related pollution. The results will provide detailed information about the comparative environmental impacts of lead ammunition and non-lead composition ammunition. The findings will provide critical insights into the environmental risks of ammunition

alternatives, informing future policies and strategies for wetland conservation and pollution remediation.

Key words: lead ammunition, non-lead ammunition, wetlands, heavy metals, bioweathering

Bibliography:

- Binkowski, Ł.J. 2017. The influence of environmental conditions on lead transfer from spent gunshot to sediments and water: other routes for Pb poisoning. *Chemosphere* 187, 330-337.
- ECHA, 2021. Annex XV Restriction Report- Lead in Outdoor Shooting and Fishing. *Chemosphere* 187, 330-337.
- Nagajyoti, P.C., Lee, K.D., Sreekanth, T.V.M., 2010. Heavy metals, occurrence and toxicity for plants: a review. *Environ Chem Lett* 8, 199-216, <https://10.1007/s10311-010-0297-8>
- Potysz, A., Binkowski, Ł.J., Kierczak, J., Rattner, B.A., 2023. Drivers of Pb, Sb and As release from spent gunshot in wetlands: Enhancement by organic matter and native microorganisms. *Science of the Total Environment* 857, 159121.
- Reisinger, H., Schöller, G., Jakl, T., Quint, R., Riss, A., Brunner, P.H., 2009. Lead, Cadmium and Mercury flow analysis – decision support for Austrian environmental policy. *Österreichische Wasser- und Abfallwirtschaft* 61, 63-69.

Mgr Ewelina Żegleń

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Magdalena Nowak-Chmura (IBiNoZ)

Auxiliary supervisor: dr hab. n. med. prof. SUM Marek Asman (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)

Magurski Park Narodowy i otulina Parku jako obszar występowania kleszczy i ryzyka narażenia na choroby odkleszczowe mieszkańców, pracowników oraz turystów

Kleszcze są wektorami licznych patogenów: wirusów, bakterii i pierwotniaków (Cisak i in. 2008). Jednym z czynników zwiększonego ryzyka zainfekowania drobnoustrojami przenoszonymi przez kleszcze jest rozwój turystyki. Wśród najczęściej odwiedzanych przez turystów miejsc w Polsce znajdują się parki narodowe. Wiele z nich nadal nie zostało dostatecznie zbadanych pod kątem występowania kleszczy i narażenia na choroby odkleszczowe, w tym także Magurski Park Narodowy położony w Beskidzie Niskim (Szafranski 2009). Celem badań jest m.in. zbadanie występowania i liczebności kleszczy w Magurskim Parku Narodowym i w jego otulinie, wykonanie badań molekularnych zebranych kleszczy na obecność patogenów chorób odkleszczowych oraz określenie potencjalnego narażenia na odkleszczową infekcję takimi patogenami jak: wirus kleszczowego zapalenia mózgu (KZM), *Borrelia burgdorferi sensu lato*, *Anaplasma phagocytophilum* czy *Babesia* spp. Badania terenowe będą prowadzone od marca do października w 2025 r. i w 2026 r. w pobliżu szlaków turystycznych w Magurskim Parku Narodowym i w jego otulinie. Podczas badań zastosowana zostanie metoda pól badawczych (Daniel i in. 1986). Metoda ta polega na wyznaczeniu pola badawczego 10 m x 10 m i zebraniu z niego wszystkich aktywnych form rozwojowych kleszczy. Następnie kleszcze są zliczane, oznaczane i wypuszczane na środku danego pola badawczego. Jest to metoda umożliwiająca

badanie rytmu aktywności sezonowej kleszczy *Ixodes ricinus*. Zbiór kleszczy z roślinności do badań na obecność patogenów chorób odkleszczowych będzie prowadzony metodą flagowania (Siuda 1993). Zebrane kleszcze będą umieszczane w próbkach i zamrażane w -20°C . W trakcie badań terenowych będą dodatkowo wykonywane pomiary temperatury i wilgotności powietrza przy użyciu higrometru. Prace laboratoryjne będą polegały na oznaczaniu poszczególnych okazów kleszczy do gatunku oraz stadium rozwojowego z wykorzystaniem kluczy do oznaczania oraz opisów gatunków zawartych w pracach Siudy (1993) i Nowak-Chmury (2013). Materiał genetyczny z kleszczy będzie izolowany metodą kolumnkową za pomocą komercyjnego zestawu do jednoczesnej izolacji RNA i DNA z jednej próbki. Patogeny w badanym materiale będą wykrywane metodą real time PCR (wirus KZM i krętka *B. burgdorferi* s.l.), PCR (*Babesia* spp.) i nested PCR (*A. phagocytophilum*). W czasie dwuletnich badań zostaną przeprowadzone dodatkowo wśród pracowników Parku badania ankietowe dotyczące wiedzy na temat występowania kleszczy i przenoszonych przez nie patogenów. Wyniki otrzymanych badań będą stanowiły cenne źródło danych dla ochrony zdrowia ludzi oraz przyczynią się do powiększenia zasobów wiedzy na temat fauny kleszczy Magurskiego Parku Narodowego.

Słowa kluczowe: kleszcze, *Ixodes ricinus*, choroby odkleszczowe, Magurski Park Narodowy, otulina Parku

Magura National Park and the Park's buffer zone as an area of tick occurrence and a risk of exposure to tick-borne diseases among residents, employees and tourists

Ticks are vectors of numerous pathogens: viruses, bacteria and protozoa (Cisak et al. 2008). One of the factors of increased risk of infection with microorganisms transmitted by ticks is the development of tourism. Among the most frequently visited places by tourists in Poland are national parks. Many of them have still not been sufficiently studied in terms of the occurrence of ticks and exposure to tick-borne diseases, including the Magura National Park located in the Low Beskids (Szafranski 2009). The aim of the research is, among others, to study the occurrence and number of ticks in the Magura National Park and its buffer zone, to perform molecular tests of collected ticks for the presence of pathogens of tick-borne diseases, and to determine the potential exposure to tick-borne infection with pathogens such as tick-borne encephalitis virus (TBE), *Borrelia burgdorferi sensu lato*, *Anaplasma phagocytophilum* or *Babesia* spp. Field studies will be conducted from March to October in 2025 and in 2026 near tourist trails in the Magura National Park and its buffer zone. The research field method (Daniel et al. 1986) will be used during the research. This method consists of designating a 10 m x 10 m research field and collecting all active developmental forms of ticks from it. Then, the ticks are counted, marked and released in the middle of a given research field. This method allows for the study of the rhythm of seasonal activity of *Ixodes ricinus* ticks. Ticks will be collected from vegetation for testing for the presence of tick-borne disease pathogens using the flagging method (Siuda 1993). The collected ticks will be placed in test tubes and frozen at -20°C . During field studies, air temperature and humidity will be additionally measured using a hygrometer. Laboratory work will consist of identifying individual tick specimens to species and developmental stage using identification keys and species descriptions included in the works by Siuda (1993) and Nowak-Chmura (2013). Genetic material from ticks will be isolated using the column method using a

commercial kit for simultaneous RNA and DNA isolation from one sample. Pathogens in the tested material will be detected using real-time PCR (TBE virus and *B. burgdorferi* s.l. spirochetes), PCR (*Babesia* spp.) and nested PCR (*A. phagocytophilum*). During the two-year study, additional surveys will be conducted among Park employees regarding their knowledge about the occurrence of ticks and the pathogens they carry. The results of the studies obtained will be a valuable source of data for the protection of human health and will contribute to increasing the knowledge resources on the tick fauna of the Magura National Park.

Key words: ticks, *Ixodes ricinus*, tick-borne diseases, Magura National Park, Park buffer zone

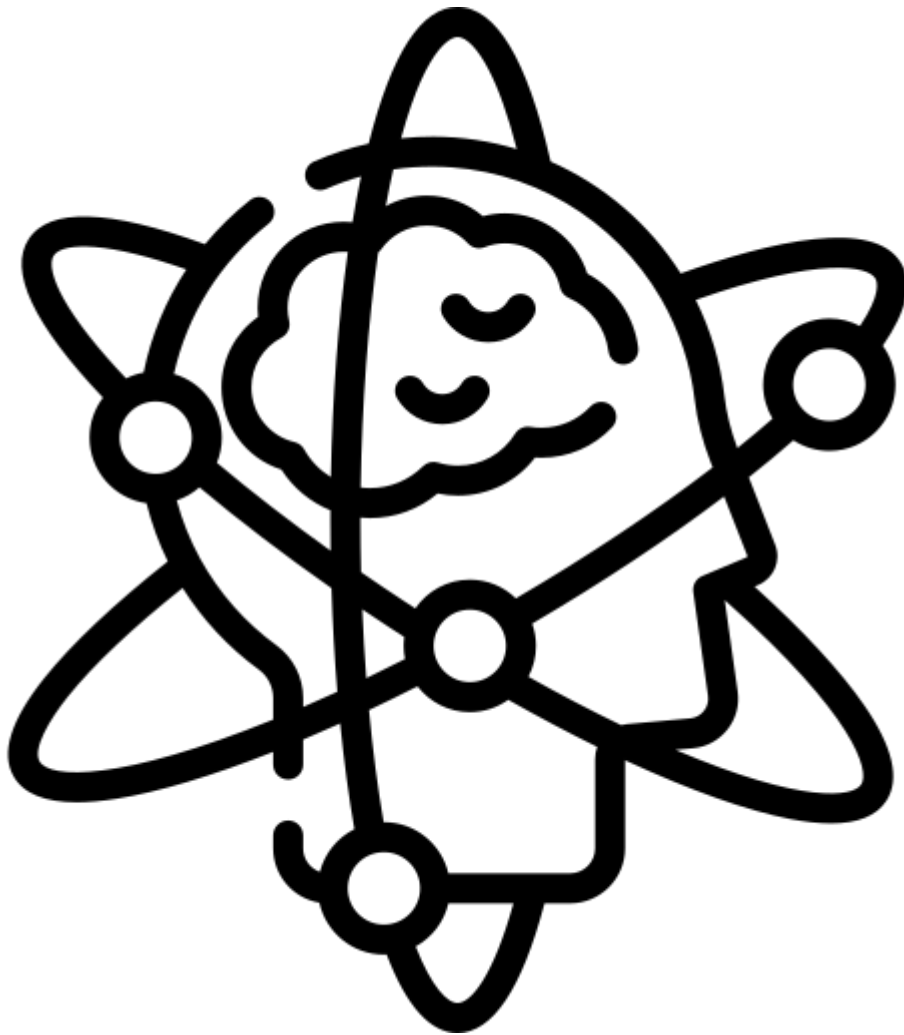
Bibliopgraphy:

- Cisak E., Chmielewska-Badora J., Zwoliński J., Dutkiewicz J. 2008. Choroby przenoszone przez kleszcze: Cz. I. Występowanie i biologia kleszczy, kleszczowe zapalenie mózgu, borelioza z Lyme. *Medycyna Ogólna*, 14(2): 145–159.
- Daniel M., Černý V., Korenberg E.I. 1986. A contribution to the methods of estimating absolute tick numbers. *Folia Parasitologica*, 33(4): 371–379.
- Nowak-Chmura M. 2013. Fauna kleszczy (Ixodida) Europy Środkowej. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Siuda K. 1993. Kleszcze Polski (Acari: Ixodida). Część II. Systematyka i rozmieszczenie. Warszawa: Polskie Towarzystwo Parazytologiczne.
- Szafrański J. 2009. Historia i dzień dzisiejszy Magurskiego Parku Narodowego. [W:] Górecki A., Zemanek B. (red.) *Magurski Park Narodowy – monografia przyrodnicza*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Text.
-

VIII

Nauki o bezpieczeństwie

Security Sciences

Mgr Natalia Borodziuk

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Tomasz Skrzyński (IBiI UKEN)

Polityka bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej w latach 2008-2019 w zakresie bezpieczeństwa informacji, bezpieczeństwa militarnego, problemu nielegalnej migracji. Studium porównawcze

Praca doktorska odnosi się do bezpieczeństwa informacyjnego nie tylko jako kwestia ochrony informacji istotnych dla bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych czy też odpowiednio wdrażanych narzędzi w celach ochrony zasobów informacyjnych, jako zabezpieczenie przeciw atakom sieciowym, cybernetycznym, których konsekwencje rzutowałyby na funkcjonowanie nowoczesnego państwa. W niniejszej pracy doktorskiej problem nielegalnej migracji definiowany jest jako zjawisko przekraczania granic niezgodnie z prawem, nielegalna migracja w pracy rozumiana jest również jako zakłócenie spokoju i bezpieczeństwa państw europejskich na tle społeczno-gospodarczym, które kreują wiele niepożądanych i niekontrolowanych zjawisk. Ze względu na wieloaspektowe rozumienie bezpieczeństwa militarnego w pracy doktorskiej analizowanie bezpieczeństwa militarnego jest w kontekście strategicznym, międzynarodowym i polityki obronnej. Celem pracy doktorskiej jest porównanie polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej w kontekście zmieniających się zagrożeń, przedstawienie oraz ocena roli bezpieczeństwa informacji, bezpieczeństwa militarnego i nielegalnych migracji w procesie kształtowania polityki bezpieczeństwa omawianych państw. Charakteryzowane państwa zostały wybrane z uwzględnieniem różnic społecznych, gospodarczych, geograficznych, a także historycznych. Rzeczpospolita Polska i Republika Włoch wybrana została ze względu na podobieństwa takie jak m.in.: system polityczny, członkostwo w Unii Europejskiej oraz NATO, stabilność polityczna i kryzysy rządowe, podobne wyzwania bezpieczeństwa. Implikacje pracy doktorskiej to propozycje przeanalizowanych i opracowanych strategii, a także metod zwalczania nielegalnych migracji oraz wspomagania procesu kontroli w tym zakresie. Szczegółowa analiza pozwoli na zbadanie zachodzących zmian w obszarze bezpieczeństwa informacji, a w szczególności w zakresie ochrony informacji, cyberzagrożeń, cyberterroryzmu oraz walki informacyjnej. Wynikiem badań w zakresie bezpieczeństwa informacji w pracy doktorskiej będzie przede wszystkim ocena skutecznych i różnych metod ochrony zasobów informacyjnych, identyfikacja słabych punktów bezpieczeństwa informacji, oszacowanie nowo występujących zagrożeń w obszarze cyberbezpieczeństwa. Szczegółowe wyniki pracy doktorskiej dotyczące analizy bezpieczeństwa militarnego państw umożliwiają odpowiednie dostosowanie polityki obronnej, wzmocnienie współpracy międzynarodowej w zakresie obrony, optymalizację zasobów, wzmocnienie sił zbrojnych poprzez wypracowanie odpowiednich strategii. Rezultat przeprowadzonych badań nad bezpieczeństwem militarnym oraz problemem nielegalnych migracji pozwoli na zidentyfikowanie nowo powstających tras migracyjnych, sytuacji zagrożonych naruszeniem praw człowieka, jak militaryzacja granic wpływa na dynamikę nielegalnych migracji, a przede wszystkim na analizę polityki bezpieczeństwa państw w odpowiedzi na problem nielegalnych migracji i ich wpływu na bezpieczeństwo militarne. Rozprawa doktorska obejmuje trzy główne części: teoretyczną, badawczą, wnioskującą. Pierwsza część omawia w sposób teoretyczny aspekt bezpieczeństwa informacyjnego, bezpieczeństwa militarnego, problemu nielegalnej migracji do wybranych państw. Druga część to wykorzystanie badań własnych przy wykorzystaniu metody analizy

porównawczej, której wnioski mają na celu zastosowanie w praktyce dla odpowiednich organów państwowych oraz decydentów. Trzecia część skupia się na przedstawieniu uzyskanych wniosków i zaprezentowaniu prognozy przyszłej sytuacji w zakresie strategii obronnej, a także poruszanych w pracy problemów.

Słowa kluczowe: polityka bezpieczeństwa, bezpieczeństwo militarne, bezpieczeństwo informacji, wojna informacyjna, cyberbezpieczeństwo, polityka migracyjna, niebezpieczeństwo nielegalnej migracji, bezpieczeństwo państwa

Security policy of the Republic of Poland and the Italian Republic in 2008-2019 in the field of information security, military security, the problem of illegal migration. A comparative study

The dissertation addresses information security not only as a matter of protecting information relevant to state security, the security of ICT systems or properly implemented tools for the protection of information resources, as a safeguard against network, cyber attacks, the consequences of which would impinge on the functioning of the modern state. In this dissertation, the problem of illegal migration is defined as the phenomenon of crossing borders illegally, illegal migration in the work is also understood as the disruption of peace and security of European countries against a socio-economic background, which create many undesirable and uncontrolled phenomena. Due to the multifaceted understanding of military security in the dissertation, analyzing military security is in the context of strategic, international and defense policy. The aim of the dissertation is to compare the security policies of the Republic of Poland and the Italian Republic in the context of changing threats, to present and evaluate the role of information security, military security and illegal migration in the process of shaping the security policy of the countries under discussion. The countries characterized were chosen taking into account social, economic, geographic, as well as historical differences. The Republic of Poland and the Italian Republic were also chosen because of similarities such as the political system, membership in the European Union and NATO, political stability and government crises, similar security challenges, among others. Implications of the dissertation include proposals for analyzed and developed strategies, as well as methods for combating illegal migration and assisting the control process in this regard. The detailed analysis will allow the study of the ongoing changes in the field of information security, and in particular in the field of information protection, cyber threats, cyber terrorism and information warfare. The results of the information security research in the dissertation will mainly be the evaluation of effective and different methods of protecting information resources, the identification of information security vulnerabilities, the estimation of newly emerging threats in the area of cyber security. The detailed results of the dissertation on the analysis of the military security of countries make it possible to adjust defense policies accordingly, strengthen international defense cooperation, optimize resources, strengthen the armed forces by developing appropriate strategies. The result of the conducted research on military security and the problem of illegal migration will allow to identify newly emerging migration routes, situations threatened by human rights violations, how militarization of borders affects the dynamics of illegal migration, and, above all, to analyze the security policy of states in response to the problem of illegal migration and its impact on military security. The dissertation includes three main parts: theoretical, research, conclusion. The first part discusses

in a theoretical way the aspect of information security, military security, the problem of illegal migration to selected countries. The second part is the use of own research using the method of comparative analysis, the conclusions of which are aimed at practical application for relevant state bodies and decision-makers. The third part focuses on presenting the conclusions obtained and presenting a forecast of the future situation in the field of defense strategy, as well as the problems raised in the work.

Key words: security policy, military security, security information, information warfare, cyber security, migration policy, danger of illegal migration, state security

Bibliography:

- Armando V., Sciortino G., L'evoluzione delle politiche migratorie in Italia, *Italian Journal of Social Policy*, 2023
- Artificial intelligence in cyber security: research advances, challenges, and opportunities, *Journal of Information Security*, 2024
- Aspekty administracyjnoprawne, *Rocznik Nauk Społecznych*, 2021
- Bellanova R., Glouftsiou G., Sicurezza transnazionale e interoperabilità delle banche dati: un approccio infrastrutturale all'integrazione europea, *Migrazioni e governance digitale. Persone e dati alle frontiere dell'Europa* (pp.49-68) Publisher: Carocci, 2024
- Bistroń M., Artificial Intelligence Applications in Military Systems and Their Influence on Sense of Security of Citizens, *Military University of Technology*, 2021
- Chochowski K., Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej.
- Ejupi B., National security as a comprehensive notion, state security from the aspect of international law and its political manifesto, *Balkan Journal of Interdisciplinary Research*, 2024,
- Furhad M.H., Nawrozy R., Sarker I. H., AI-Driven Cybersecurity: An Overview, *Security Intelligence Modeling and Research Directions*, *SN Computer Science*, 2021,
- Galera G., Gotz I., Franch S., Rapporti di ricerca: Accoglienza ed inclusione di richiedenti asilo, rifugiati e migranti in Italia, *Cooperative sociali Enti di Terzo Settore*, 2021
- Kamińska M., Migracja jako niebezpieczny komponent globalizacji, *Szkoła Wyższa im.*
- Kitler W., Bezpieczeństwo wewnętrzne w świetle współczesnych wyzwań teorii i praktyki problemu, *Wiedza Obronna Tom 285*, 2023,
- Kuznetsova N., International Migration in the World: Current Development Trends and the Global Problems Management, *Modern Economics*, 2021
- Lysianskyi P., Shamsutdinov O., Shevchuk M., Svoboda I., Identification of new threats to the national security of the state, *Cuestiones Políticas*, 2023,
- Marczyk M., Solarz M., Terebiński B., *Cyberbezpieczeństwo zagrożenia i wyzwania*, Wydawnictwo Akademi Sztuki Wojennej, 2023
- Matassa M., Una strategia nazionale a difesa del cyberspazio, *P. A. PERSONA E AMMINISTRAZIONE*, 2023,
- Mazziotti M., Verso l'elaborazione della prima Strategia nazionale di sicurezza italiana: un'analisi comparata, In book: *L'interesse nazionale nell'economia delle aziende* (pp.257-286) Publisher: FrancoAngeli, 2023,
- Mąkosa G., *Bezpieczeństwo cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*, *Studia Bezpieczeństwa Narodowego*, 2021
- Pawła Włodkowska w Płocku, 2020

Prümmer J., van den Berg B., van Steen T., A systematic review of current cybersecurity training methods, *Computers&Security*, 2024
Rogozińska A., Zagrożenia jako główna determinanta bezpieczeństwa międzynarodowego, Towarzystwo Naukowe KUL & Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2021,
Steiner N., *International Migration and Citizenship Today*, Routledge, 2023,
Taherdoost H., *Cybersecurity vs. Information Security*, *Procedia Computer Science*, 2022 Zhang Z.,Huansheng N.,Feifei S.,Fadi F., Xu Y., Xu J., Zhang F.,Kim-Kwang R.C.,

---

Mgr Fabian Kobalczyk-Gruda

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Tomasz Skrzyński (IBiI UKEN)

Miejsce i rola Polski w systemie bezpieczeństwa europejskiego (od 20 lutego 2014 roku do 24 lutego 2022 roku)

Od 20 lutego 2014 roku, kiedy aneksja Krymu przez Rosję i konflikt zbrojny na wschodniej Ukrainie rzuciły wyzwanie stabilności systemu bezpieczeństwa europejskiego, Polska zajęła centralne miejsce w działaniach mających na celu wzmocnienie wschodniej flanki NATO oraz adaptację Unii Europejskiej do nowej rzeczywistości geopolitycznej. Polska, z uwagi na swoje strategiczne położenie i doświadczenia historyczne, podejmowała wysiłki na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa regionalnego, zarówno poprzez działania dyplomatyczne, jak i rozwój własnych zdolności obronnych. Jednak skuteczność tych działań budziła mieszane odczucia wśród obserwatorów i analityków. Z jednej strony Polska była jednym z najaktywniejszych państw w promowaniu sankcji wobec Rosji oraz liderem regionalnym w inicjatywach takich jak Inicjatywa Trójmorza, której celem było wzmocnienie infrastrukturalnej spójności Europy Środkowo-Wschodniej. Wspieranie Ukrainy poprzez pomoc humanitarną i polityczną oraz udział w ćwiczeniach NATO dodatkowo podkreślały jej zaangażowanie. Modernizacja polskich sił zbrojnych, w tym zakupy nowoczesnego sprzętu wojskowego, zwiększyły potencjał obronny kraju i regionu. Jednak realne zmiany dotyczyły głównie późniejszego okresu. Z drugiej strony efektywność budowy systemu bezpieczeństwa w Europie była ograniczona przez brak konsensusu wśród państw Unii Europejskiej co do strategii działania oraz różnice w postrzeganiu zagrożeń. Polska, mimo swoich starań, często spotykała się z oporem w promowaniu swoich wizji, szczególnie w odniesieniu do większego zaangażowania Europy Zachodniej w problemy regionu. Dodatkowo niejednorodne podejście do modernizacji sił zbrojnych oraz trudności w budowie spójnej infrastruktury strategicznej wskazują, że realizacja ambitnych planów napotykała istotne bariery, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Polska w latach 2014–2022 była istotnym podmiotem w kształtowaniu systemu bezpieczeństwa europejskiego, jednak jej działania, choć znaczące, uwidocznily zarówno potencjał, jak i ograniczenia współczesnej polityki bezpieczeństwa w Europie. Ambiwalencja skuteczności tych wysiłków wskazuje na potrzebę głębszej integracji, lepszej koordynacji politycznej oraz większej jedności w ramach NATO i Unii Europejskiej przy jednoczesnym zwiększaniu autonomii i możliwości w obliczu narastających zagrożeń dla stabilności kontynentu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo międzynarodowe, NATO, system odporności, wojsko

Poland's Place and Role in the European Security System (from February 20, 2014, to February 24, 2022)

Since February 20, 2014, when Russia's annexation of Crimea and the armed conflict in eastern Ukraine challenged the stability of the European security system, Poland has assumed a central role in efforts to strengthen NATO's eastern flank and adapt the European Union to the new geopolitical reality. Due to its strategic location and historical experience, Poland undertook efforts to enhance regional security through both diplomatic actions and the development of its own defense capabilities. However, the effectiveness of these efforts elicited mixed reactions from observers and analysts. On the one hand, Poland was one of the most active countries in promoting sanctions against Russia and served as a regional leader in initiatives such as the Three Seas Initiative, aimed at strengthening the infrastructural cohesion of Central and Eastern Europe. Supporting Ukraine through humanitarian and political aid, as well as participating in NATO exercises, further underscored its commitment. The modernization of Poland's armed forces, including the acquisition of modern military equipment, boosted the defensive potential of the country and the region. Nevertheless, tangible changes primarily occurred in a later period. On the other hand, the effectiveness of building a security system in Europe was limited by the lack of consensus among EU member states regarding strategy and differences in threat perception. Despite its efforts, Poland often encountered resistance in promoting its visions, particularly regarding greater Western European engagement with the region's challenges. Moreover, inconsistent approaches to the modernization of armed forces and difficulties in creating cohesive strategic infrastructure highlight that ambitious plans faced significant internal and external obstacles. Between 2014 and 2022, Poland was a key player in shaping the European security system, but its actions, while significant, revealed both the potential and limitations of contemporary European security policy. The ambivalence surrounding the effectiveness of these efforts underscores the need for deeper integration, better political coordination, and greater unity within NATO and the European Union, while simultaneously enhancing autonomy and capabilities in the face of growing threats to the continent's stability.

Key words: national security, international security, NATO, resilience system, military

Bibliography:

- Balcerowicz, B. (2022). *Bezpieczeństwo Polski w świetle wojny na wschodzie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe.
- Balogh, O. (2022). *Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego*. Warszawa: Wojskowa Akademia Techniczna.
- Budzisz, M. (2022). *Samotność strategiczna Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Zona Zero.
- Kuźniar, R. (2024). *Polityka zagraniczna RP 1989–2024*. Warszawa: Scholar.
- Kuźniar, R. i in. (2022). *Bezpieczeństwo międzynarodowe*. Scholar, Warszawa: Scholar.
- Magierek, D. (2019). *Rola i udział Polski we Wspólnej Polityce Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej jako przykład europeizacji wybranych interesów politycznych*. Koszalin: Politechnika Koszalińska.
- Nowak, Z. (2024). *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej. 25 lat członkostwa w NATO*. Gliwice: Wydawnictwo Naukowe Helion.
- Pietraś, M. (2016). *Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Aspra.
- Piotrkowicz, I. (2023). *Geopolityka Polska w grze mocarstw*. Warszawa: Zona Zero.

Mgr Lucyna Łowisz

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Przemysław Wywiat (IBil UKEN)

Przestępczość transgraniczna i terroryzm a bezpieczeństwo Polski po 2007 roku

Współczesny świat zmagają się z licznymi wyzwaniami wynikającymi z dynamicznych przemian geopolitycznych, postępu technologicznego oraz rosnącej globalnej mobilności ludzi i kapitału. Przestępczość transgraniczna i terroryzm stanowią jedne z najpoważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa zarówno na poziomie narodowym, jak i międzynarodowym. Polska, jako członek Unii Europejskiej i NATO, a także państwo graniczne strefy Schengen, odgrywa ważną rolę w systemie bezpieczeństwa regionalnego, jednocześnie mierząc się z wyzwaniami wynikającymi z położenia geograficznego oraz współczesnych trendów globalnych. Celem dysertacji pt. "Przestępczość transgraniczna i terroryzm a bezpieczeństwo Polski po 2007 roku" jest analiza wpływu przestępczości transgranicznej oraz zagrożeń terrorystycznych na bezpieczeństwo narodowe Polski, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów prewencji, przeciwdziałania i współpracy międzynarodowej. Praca skupia się na identyfikacji kluczowych form przestępczości transgranicznej, takich jak przemyt, handel ludźmi, cyberprzestępczość oraz na potencjalnych źródłach i skutkach zagrożeń terrorystycznych w kontekście geopolitycznym i wewnętrznym. Jako główną hipotezę przyjęto, że przestępczość transgraniczna i terroryzm w znaczącym stopniu wpływają na bezpieczeństwo Polski, a skuteczność działań prewencyjnych i przeciwdziałających tym zagrożeniom zależy od stopnia współpracy międzynarodowej oraz wdrażania nowoczesnych technologii w ochronie granic. W kontekście metod badawczych występujących w dysertacji, wskazać należy przegląd literatury naukowej dotyczącej przestępczości transgranicznej i terroryzmu, a także analizę danych statystycznych, które pozwolą dostarczyć obiektywnych wniosków dotyczących danych zagadnień. Oprócz tego wywiady eksperckie, które dostarczą unikalnych, pogłębionych informacji od specjalistów, którzy na co dzień zajmują się problematyką dysertacji. Wskazać należy również metodę dogmatyczno-prawną, która opiera się na interpretacji i analizie tekstów prawnych wykorzystując w tym treść przepisów. Praca pozwoli zidentyfikować główne wyzwania związane z przestępczością transgraniczną i terroryzmem, takie jak przemyt, handel ludźmi, cyberprzestępczość czy potencjalne zagrożenia terrorystyczne w kontekście polskiego bezpieczeństwa narodowego, a także przyczyni się do zrozumienia dynamiki tych zjawisk oraz czynników, które wpływają na ich eskalację lub ograniczenie.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo transgraniczne, terroryzm, Polska, przestępczość transgraniczna

Transnational crime and terrorism and the security of Poland after 2007

The contemporary world faces numerous challenges stemming from dynamic geopolitical transformations, technological advancements, and the increasing global mobility of people and capital. Transnational crime and terrorism represent some of the most serious threats to security, both at the national and international levels. Poland, as a member of the European Union and NATO, as well as a border state of the Schengen Area, plays a significant role in the regional

security system while simultaneously confronting challenges arising from its geographical location and contemporary global trends. The objective of the dissertation titled "Transnational crime and terrorism and the security of Poland after 2007" is to analyze the impact of transnational crime and terrorist threats on Poland's national security, with particular emphasis on mechanisms of prevention, counteraction, and international cooperation. The study focuses on identifying key forms of transnational crime, such as smuggling, human trafficking, and cybercrime, as well as the potential sources and consequences of terrorist threats in both geopolitical and domestic contexts. The main hypothesis posited is that transnational crime and terrorism significantly affect Poland's security, and the effectiveness of preventive and counteractive measures against these threats depends on the degree of international cooperation and the implementation of modern technologies in border protection. In terms of research methods applied in the dissertation, it includes a comprehensive review of scientific literature on transnational crime and terrorism, alongside the analysis of statistical data, which provides objective insights into the discussed issues. Moreover, expert interviews will offer unique, in-depth information from professionals directly involved in addressing the dissertation's thematic challenges. The study also employs the dogmatic-legal method, which is based on the interpretation and analysis of legal texts, utilizing the provisions of relevant laws. The dissertation aims to identify the primary challenges associated with transnational crime and terrorism, such as smuggling, human trafficking, cybercrime, and potential terrorist threats, in the context of Poland's national security. Furthermore, it seeks to contribute to a deeper understanding of the dynamics of these phenomena and the factors influencing their escalation or mitigation.

Key words: transnational security, terrorism, Poland, transnational crime

Bibliography:

- Aleksandrowicz, T. (2008). *Terroryzm międzynarodowy*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Borkowski, K. (eds.). (2009). *Obsługa ruchu turystycznego a karnoprawna obsługa granic Rzeczypospolitej Polskiej*. Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii.
- Chlebowicz, P. (2015). *Nielegalny handel bronią*. Wolters Kluwer S.A.
- Ćwiąg, H., Siewier, M. (eds.). (2018). *Bezpieczeństwo Polski XX i XXI wieku*. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie.
- Kaczmarczyk, B. (eds.). (2017). *Bezpieczeństwo w obszarach przygranicznych*. Tom I. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kownacki, T. (eds.). (2019). *Wybrane systemy współpracy międzynarodowej w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*. ELIPSA.
- Maksimczuk, A., Sidorowicz, L. (2007). *Ochrona granic i obsługa ruchu granicznego*. LEXIS NEXIS.
- Misiuk, A. (2012). *Instytucje Bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce. Zarys dziejów (od X wieku do współczesności)*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Śmiałek, W. (eds.). (2023). *Nienaruszalność, trwałość i bezpieczeństwo granic Rzeczypospolitej Polskiej*. Wydawnictwo Naukowe E Book.
- Wawrzusiszyn, A. (2020). *Bezpieczeństwo transgraniczne Rzeczypospolitej Polskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

IX

Geografia społeczno- ekonomiczna i gospodarka przestrzenna

Socio-economic Geography and Spatial Management

Potencjał restytucyjny miejscowości pozbawionych praw miejskich w granicach historycznej Ziemi Sanockiej w kontekście ich przemian przestrzennych i demograficznych od XIX wieku do czasów współczesnych

W Polsce wiele dawnych miast, które w przeszłości utraciły prawa miejskie, obecnie stara się o ich przywrócenie. Proces ten jest związany z przekształceniami społeczno-gospodarczymi, rosnącą rolą tożsamości lokalnej oraz dążeniem władz samorządowych do wzmocnienia statusu tych miejscowości. Celem pracy doktorskiej jest ocena potencjału restytucyjnego miejscowości historycznej Ziemi Sanockiej, które utraciły prawa miejskie, poprzez analizę ich długoterminowych przemian przestrzennych i demograficznych od XIX wieku po czasy współczesne. Analiza ta uwzględni kluczowe wydarzenia historyczne, takie jak wojny, przesiedlenia i reformy administracyjne, które wpłynęły na strukturę przestrzenną oraz funkcje społeczne i gospodarcze tych miejscowości. Ważnym elementem będzie także określenie, na ile zachowane układy przestrzenne i struktura funkcjonalna tych ośrodków pozwalają na spełnienie współczesnych kryteriów miejskości. W ramach pracy przeprowadzona zostanie analiza archiwaliów, map katastralnych i kartograficznych oraz współczesnych danych statystycznych, co umożliwi odtworzenie historycznych struktur przestrzennych i ich ewolucji w długiej perspektywie czasowej. Szczególna uwaga zostanie poświęcona badaniom demograficznym, które pozwolą zidentyfikować zmiany w strukturze ludnościowej wynikające z takich czynników, jak migracje, wojny i powojenne przesiedlenia. Ważnym elementem będą również badania opinii mieszkańców i ich stosunku do potencjalnej zmiany statusu miejscowości. Dodatkowo wyniki analiz zostaną osadzone w szerszym kontekście poprzez porównanie przemian zachodzących w tych miejscowościach ze współczesnymi miastami Ziemi Sanockiej, w tym takimi, które utraciły kiedyś prawa miejskie i je odzyskały. Taki wielowymiarowy charakter badań pozwoli na dokładne określenie potencjału restytucyjnego dawnych miast oraz stworzenie modelu oceny ich możliwości rozwoju. Opracowanie to dostarczy nowych danych, które mogą wspierać decyzje władz lokalnych dotyczące planowania przestrzennego i gospodarczego, a także posłużyć jako wkład w rozwój wiedzy o procesach urbanizacji. Wyniki badań mogą również wpłynąć na dyskurs o dawnych miastach, uwidaczniając zarówno historyczne, jak i współczesne uwarunkowania ich rozwoju.

Słowa kluczowe: potencjał restytucyjny, przemiany przestrzenne, geografia osadnictwa, geografia historyczna, miasta zdegradowane, urbanistyka

The restitution potential of settlements that lost municipal rights in the historical territory of the Sanok Land in the context of their spatial and demographic changes from the 19th century to the present

In Poland, many former towns that lost their municipal rights in the past are now seeking to have them restored. This process is linked to social and economic changes, the growing importance of local identity, and the efforts of local authorities to improve the status of these settlements. The

aim of doctoral dissertation is to evaluate the restitution potential of settlements in the historical territory of the Sanok Land that have lost their municipal rights by analyzing their long-term spatial and demographic changes from the 19th century to today. The analysis will consider key historical events, such as wars, resettlements, and administrative reforms, which have shaped the spatial structure as well as the social and economic roles of these places. A significant part of the study will focus on assessing how the preserved spatial layouts and functional structures of these settlements align with modern criteria for being classified as towns. The research will include the study of archival records, cadastral maps, historical and modern cartography, and contemporary statistical data to reconstruct historical spatial structures and track their evolution over time. Special attention will be given to demographic changes, including shifts in population caused by migration, wars, and post-war resettlements. The study will also explore residents' views and attitudes toward the possibility of regaining municipal rights. The findings will be compared with changes observed in modern towns in the Sanok Land, including those that have already regained their municipal rights after losing them in the past. This comprehensive approach will make it possible to determine the restitution potential of former towns and create a framework for assessing their development opportunities. The results will provide valuable insights for local authorities to use in spatial and economic planning and contribute to the understanding of urbanization processes. Furthermore, the findings may influence discussions about former towns by highlighting both historical and current factors shaping their development.

Key words: restitution potential, spatial changes, settlement geography, historical geography, degraded towns, municipal rights, urban planning

Bibliopgraphy:

- Dawidejt-Drobek, E., & Drobek, W. (2015). Cultural aspects of urban restitution in Poland / Kulturowe aspekty restytucji praw miejskich w Polsce. In: Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.), *Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce* (pp. 37–38 / 39–59). *Geneza, rozwój, problemy*. Gothenburg: University of Gothenburg.
- Dymitrow, M. (2012). *The Hidden Face of Urbanity. Morphological Differentiation of Degraded and Restituted Towns in Poland in the Context of the Efficacy of the National Administrative System*. Gothenburg: University of Gothenburg, Master Thesis.
- Jóźwik, J., & Dymek, D. (2022). Kryteria identyfikacji miast na świecie. *Prace Geograficzne*, (166), 9-26.
- Koter, M. (1994). Od fizjonomii do morfogenezy i morfologii porównawczej. Podstawowe zagadnienia teoretyczne morfologii miast. In: Koter, M., & Tkocz, J. (Eds.), *Zagadnienia geografii historycznej osadnictwa w Polsce. Materiały konferencyjne*. Toruń–Łódź: UMK, UŁ, 23-32.
- Krzysztofik, R. (2007). *Lokacje miejskie na obszarze Polski: dokumentacja geograficzno-historyczna*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kwiatek-Sołtys, A. (2002). Miejsce byłych miast w sieci osadniczej południowej Polski. In: Kitowski, J. (Eds.), *Czynniki i bariery regionalnej współpracy transgranicznej – bilans dokonań* (pp. 425–432). Rzeszów: Polskie Towarzystwo Geograficzne, Fosze.
- Szmytkie, R. (2003). Próba zastosowania kryterium fizjonomicznego w procedurze nadawania praw miejskich. *Czasopismo Geograficzne*, 74(4), 345-353.

- Szmytkie, R. (2015). Degraded towns in Poland as potentially new towns / Miasta zdegradowane w Polsce jako potencjalne nowe miasta. In: Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.), Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems/Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy (pp. 295–297 / 299–318). Gothenburg: University of Gothenburg, School of Business, Economics and Laws.
- Szmytkie, R. (2018). Kryteria morfologiczne w procedurze administracyjnej nadawania statusu miasta. Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician, 63(12), 40-56.
- Wytrążek, W. (2020). Administracyjnoprawny charakter nadania statusu miasta na wniosek gminy. Roczniki Nauk Prawnych, 30(2), 153-171.

Mgr inż. Aleksandra Jasińska

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Sołtys (IPEiA UKEN)

Rozwój funkcji miejskich i morfologia nowopowstałych i restytuowanych miast. Studium przypadków wybranych miast południowej Polski

W ostatnich latach sieć osadnicza Polski wzbogaciła się o dziesiątki miast, z których większość odzyskała prawa miejskie utracone w wyniku dawnych reform administracyjnych. Obserwowany trend restytucji oraz nadawania statusu miejskiego rodzi pytanie o współczesną definicję 'miejskości' oraz znaczenie statusu miasta dla rozwoju społeczno-przestrzennego. Celem niniejszej rozprawy jest szczegółowa diagnoza rozwoju funkcji miejskich i morfologii nowopowstałych oraz restytuowanych miast na wybranych przykładach. W pracy zastosowana zostanie złożona metodologia, łącząca analizy morfologiczne, społeczne i funkcjonalne. Wykorzystane zostaną nie tylko opracowane przez innych autorów wskaźniki mierzące 'miejskość' jednostek osadniczych, ale również zaproponowana zostanie własna, autorska metoda pomiaru. Dodatkowo przeprowadzona zostanie analiza kartograficzna przy użyciu oprogramowania QGIS, umożliwiającą rekonstrukcję zmian przestrzennych i urbanistycznych od XIX do XXI wieku. Ważnym aspektem badań będzie również inwentaryzacja urbanistyczna, pozwalająca na szczegółową ocenę krajobrazu miejskiego analizowanych miejscowości, obejmująca cechy takie jak m.in. zwartość zabudowy i regularność układu ulic. Przeprowadzone wśród mieszkańców i turystów badania ankietowe pozwolą natomiast na ocenę społecznej percepcji zmian wynikających z nadania bądź przywrócenia statusu miasta oraz na poznanie oczekiwań i potrzeb lokalnych społeczności. Celem naukowym rozprawy jest weryfikacja czy restytucja statusu miasta odzwierciedla faktyczny rozwój badanych jednostek, czy jest raczej wynikiem przywracania dawnej rangi historycznym osadom. Kluczowe pytania badawcze obejmują wpływ posiadania historycznych praw miejskich na obecny poziom rozwoju funkcji miejskich oraz rolę położenia geograficznego jako czynnika wpływającego na stopień urbanizacji. Wyniki pracy wniosą wkład w dyskusję nad pojęciem 'miejskości', dostarczając narzędzi i wskaźników pomocnych w bardziej precyzyjnym definiowaniu kryteriów miejskości w procesach administracyjnych. Przeprowadzone analizy pozwolą na porównanie stopnia rozwoju funkcji miejskich między nowo utworzonymi a restytuowanymi miastami, co umożliwi weryfikację wpływu historycznego statusu miejskiego na współczesne procesy urbanizacyjne.

Słowa kluczowe: prawa miejskie, miasta restytuowane, miasta zdegradowane, miejskość, morfologia miast, fizjonomia miast

Development of Urban Functions and Morphology of Newly Established and Restituted Towns. Case Studies of Selected Towns in Southern Poland

In recent years, Poland's settlement network has been enriched by dozens of towns, most of which regained municipal rights lost due to past administrative reforms. The observed trend of restitution and granting of town status raises questions about the contemporary definition of "urbanity" and the significance of town status for socio-spatial development. The aim of this dissertation is to diagnose the development of urban functions and morphology in newly established and restituted towns, using a selection of several localities as case studies. The research employs a comprehensive methodology that integrates morphological, social, and functional analyses. Not only will existing indicators measuring the "urbanity" of settlement units—developed by other scholars—be utilized, but a proprietary method for such measurement will also be proposed. Additionally, cartographic analysis using QGIS software will enable the reconstruction of spatial and urban changes from the 19th to the 21st century. An important aspect of the study will also involve urban inventorying, which will provide a detailed assessment of the urban landscape of the analyzed towns, focusing on features such as building density and street grid regularity. Surveys conducted among residents and tourists will assess the social perception of changes resulting from the granting or restitution of town status and explore the expectations and needs of local communities. The scientific objective of this dissertation is to verify whether the restitution of town status reflects the actual development of the examined units or rather serves to restore historical prestige to former settlements. Key research questions include the impact of historical town rights on the current level of urban functional development and the role of regional location as a factor influencing the degree of urbanization. The findings will contribute to the discussion on the concept of "urbanity" by providing tools and indicators to more precisely define urban criteria in administrative processes. The analyses will allow for comparisons of urban functional development between newly created and restituted towns, enabling verification of the historical town status's influence on contemporary urbanization processes.

Key words: municipal rights, restituted towns, degraded towns, urbanity, urban morphology, urban physiognomy

Bibliography:

- Dymitrow M. 2015. Pojęcie miejskości w świetle reformy gminnej w Polsce międzywojennej. W: Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (red.), Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems/Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg, School of Business, Economics and Laws, 65-115
- Dymitrow, M., Krzysztofik, R. 2015. Degradacja i restytucja jako pryzmaty pojęcia miejskości w kontekście jego formalnoprawnej zmienności. W: Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (red.), Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems/Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg, School of Business, Economics and Laws, 443–462.
- Jóźwik, J. 2024. Przesłanki miejskości i rola nadawania statusu miasta w rozwoju jednostek osadniczych we współczesnej Polsce. Wydawnictwo UMCS.

- Jóźwik, J., Dymek, D. 2022. Kryteria identyfikacji miast na świecie. *Prace Geograficzne*, 2022 (Zeszyt 166), 9-26.
- Koter M. 1974. Fizjonomia, morfologia i morfogeneza miasta. Przegląd rozwoju oraz próba uściślenia pojęć. *Zeszyty Naukowe UŁ, Nauki Matematyczno-Przyrodnicze*, 3-16.
- Krzysztofik R. 2007. Lokacje miejskie na obszarze Polski. Dokumentacja geograficzno-historyczna. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kwiatek-Sołtys A. 2002. Miejsce byłych miast w sieci osadniczej południowej Polski. W: Czynniki i bariery regionalnej współpracy transgranicznej–bilans dokonań. Rzeszów: Polskie Towarzystwo Geograficzne, Fosze, 425-432.
- Kwiatek-Sołtys, A. (2023). Small towns in Poland, the present problems and challenges. *CITY. HU Városudományi Szemle 2023/III. évfolyam 1. szám*, 35.
- Lisowska, A., Szmytkie, R. 2014. Definicja miasta i kryteria miejskości w prawie polskim, [w:] *Miasta, aglomeracje, metropolie w nurcie globalnych przemian*, red. Katarzyna Kuć-Czajkowska, Monika Sidor, Lublin: Wydawnictwo UMCS, s. 17-32.
- Szmytkie R. 2018. Kryteria morfologiczne w procedurze administracyjnej nadawania statusu miasta. *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, 63(12), 40-56.

Mgr Mateusz Zajęga

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Sławomir Kurek (IPEiA UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Tomasz Pađło (IMiEA UKEN)

Typologia przestrzenna i regionalizacja nazewnictwa polskich klubów piłkarskich

Piłka nożna stała się zjawiskiem społecznym, które przekracza wszelkie bariery od tych geograficznych aż po kulturowe. Dla wielu to także symbol przezwyciężenia trudności czy ucieczka od znojów życia codziennego. Pasjonuje, łączy, uczy ciężkiej pracy i tolerancji. Nie budzi zatem zdziwienia, że stała się nieodłącznym elementem życia miliardów ludzi, a śledzenie rozgrywek reprezentacyjnych i klubowych wpisało się na stałe w naszą codzienność. W Polsce działa około sześć tysięcy klubów piłkarskich, z których nazwami spotykamy się na co dzień – czy tego chcemy, czy też nie. Trudno się nie zgodzić, że najbardziej eksponowanym elementem w przypadku klubów piłkarskich są właśnie nazwy i warto zwrócić uwagę, że pomimo tak olbrzymiej ekspozycji na nie, mało kto zastanawia się nad ich pochodzeniem, a co dopiero nad implikacjami z tego płynącymi. Nawet w środowisku naukowym tematyka „nazw klubów sportowych” nie zdobywa szerokiego uznania. W ramach projektu wszystkie nazwy działających klubów piłkarskich zrzeszonych w Polskim Związku Piłki Nożnej zostaną indywidualnie przeanalizowane. Celem pracy będzie między innymi stworzenie typologii przestrzennej oraz regionalizacji. Ponadto zostaną wykazane zaistniałe zależności i częstotliwość występowanie poszczególnych aspektów przestrzennych oraz to, jak środowisko geograficzne i historia wpływają na nazewnictwo klubów piłkarskich, oraz czy istnieją czynniki lub wydarzenia historyczne (jak rozbiory czy transformacja systemowa), które wpłynęły na rzeczone nazewnictwo zarówno w skali regionalnej, jak i całego kraju. Zbadane zostaną związki pomiędzy nazwami klubów a aspektami kulturowymi oraz społecznymi, a także występowanie globalnych wpływów. Nazwy klubów piłkarskich zazwyczaj nie są przypadkowe. Badanie tych nazw może pozwolić na lepsze zrozumienie dynamiki społecznej i kulturowej na poziomie lokalnym. Analiza nazewnictwa klubów piłkarskich to ciekawe spojrzenie na mikrohistorię i tożsamość regionalną w Polsce. W kontekście rosnącego zainteresowania badaniami nad tożsamością i kulturą sportową, projekt

ten ma potencjał wnieść nową wiedzę do socjologii sportu, historii lokalnej, kultury popularnej czy geografii społecznej. W pracy zostaną wykorzystane między innymi literatura przedmiotu, bazy piłkarskie PZPN oraz 90minut.pl, fanpage'e i strony internetowe lokalnych drużyn oraz zgromadzonych wokół nich społeczności oraz serwisy sportowe i encyklopedie piłkarskie. Badania zostaną przeprowadzone z wykorzystaniem metod analizy statystycznej, analizy kartograficznej oraz wywiadów pogłębionych.

Słowa kluczowe: piłka nożna, onomastyka, kluby piłkarskie, geografia sportu, Polski Związek Piłki Nożnej

Spatial typology and regionalization of Polish football club names

Football has become a social phenomenon that transcends all barriers, from geographical to cultural ones. For many, it is also a symbol of overcoming difficulties or an escape from the struggles of daily life. It inspires passion, unites people, and teaches hard work and tolerance. It is therefore not surprising that football has become an integral part of the lives of billions of people, with following national and club competitions becoming a regular part of our daily routines. In Poland, there are approximately six thousand football clubs whose names we encounter daily – whether we want to or not. It is hard to deny that the most visible element of football clubs is their names, and it is worth noting that despite such extensive exposure to them, few people reflect on their origins, let alone the implications they carry. Even within academic circles, the topic of “sports club names” does not enjoy wide recognition. As part of this project, all names of currently operating football clubs affiliated with the Polish Football Association (PZPN) will be individually analyzed. One of the objectives of the study will be to create a spatial typology and regionalization. Additionally, the study will identify existing patterns and the frequency of occurrence of particular spatial aspects, as well as examine how the geographical environment and history influence the naming of football clubs. It will also investigate whether there are factors or historical events (such as the Partitions of Poland or systemic transformation) that have impacted this naming both regionally and nationally. The research will explore the relationships between club names and cultural and social aspects, as well as the presence of global influences. Football club names are rarely accidental. Examining these names can provide a better understanding of social and cultural dynamics at the local level. Analyzing the names of football clubs offers an interesting perspective on microhistory and regional identity in Poland. In the context of growing interest in studies on identity and sports culture, this project has the potential to contribute new insights to the field of sports sociology, local history, popular culture, and social geography. The research will utilize various sources, including relevant literature, PZPN football databases, the website 90minut.pl, fan pages and websites of local teams and their surrounding communities, as well as sports services and football encyclopedias. The studies will be conducted using methods such as statistical analysis, cartographic analysis, and in-depth interviews.

Key words: football, onomastics, football clubs, sports geography, Polish Football Association

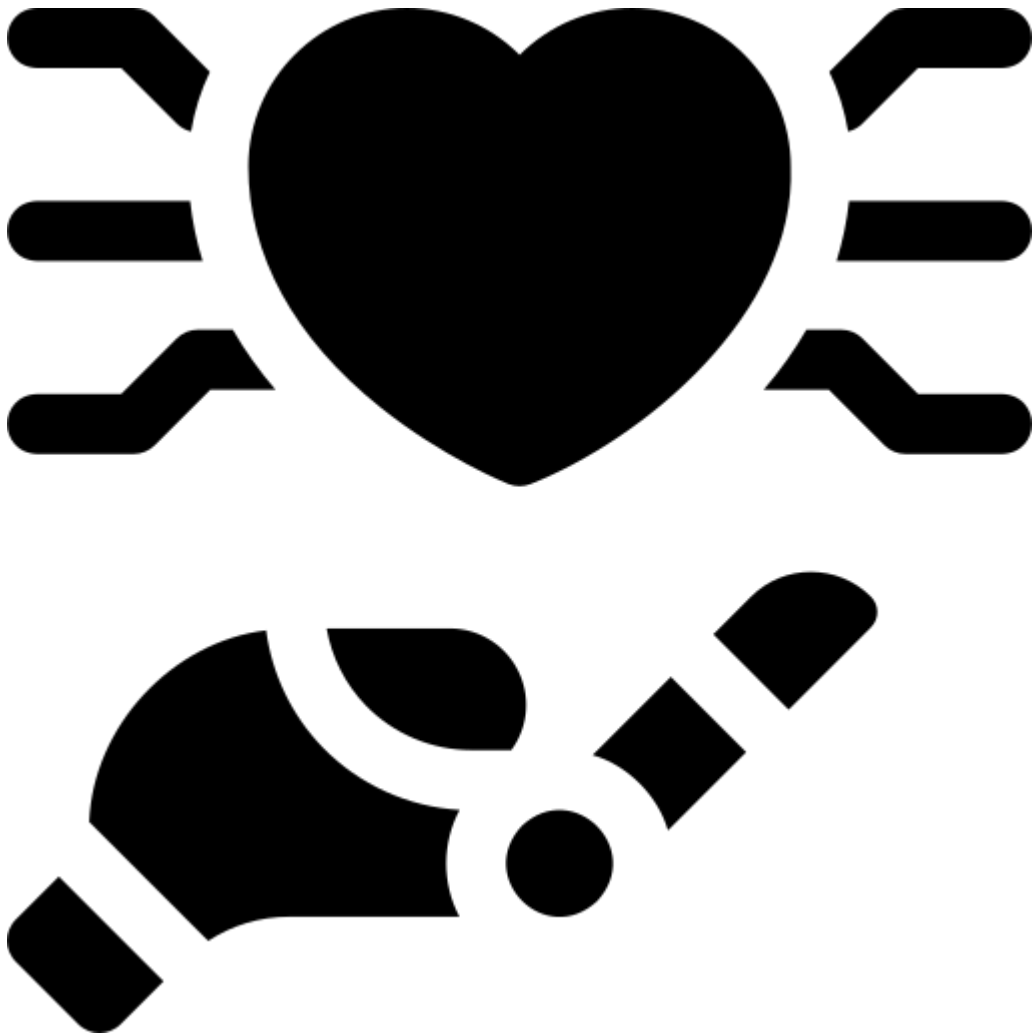
Bibliopgraphy:

- Czyżak, Kamil (2006). „Nazwy warmińsko-mazurskich klubów piłkarskich”. *Rozprawy Naukowe i Zawodowe PWSZ w Elblągu*, z. 1, pp. 173-186.
- Dunaj, Bogusław (2007). „Teoretyczne problemy onomastyki sportowej: Sposoby identyfikacji klubów”. *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*, red. Aleksandra Cieślikowa, Barbara Czopek-Kopciuch i Katarzyna Skowronek, pp. 489-494.
- Fastyn, Marcin (2021). „Nazewnictwo czarnogórskich klubów piłkarskich”. *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*, z. 56.
- Jaros, Violetta (2023). „Natura jako element nominacyjny w kreacji nazw polskich klubów piłkarskich”. *Roczniki humanistyczne*, z. 6, pp. 131-147.
- Jaruszewski, Kazimierz (1997). „Współczesne nazewnictwo klubów i organizacji sportowych województwa zielonogórskiego”. *Rocznik Lubuski*, z. 2, pp. 81-95.
- Lica, Zenon (2005). „Nazwy pomorskich klubów piłki nożnej”. Jolanta Ignatowicz-Skowrońska (Red.), *Nazewnictwo na pograniczach*, pp. 379–387.
- Ożdżyński, Jan (1972). „Nazwy polskich klubów sportowych”. *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny*, z. 47, pp. 99-124.
- Reczek, Stefan (1969). „O stylu polskiej prasy sportowej”. *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie*, z. 4 (6), pp. 191–218.
- Wilczyński, Wojciech (1999). „O nazwach polskich klubów piłkarskich występujących w ekstraklasie w latach 1927-1998”. *Prace Językoznawcze*, z. 1, pp. 116-127.
-

X

Pedagogika

Pedagogy

Mgr Xu He

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Barbara Nowak (IP UKEN)

Porównanie różnic w edukacji na poziomie szkoły podstawowej (dzieci w wieku 13-15 lat) w Polsce i Chinach: przyczyny tych różnic oraz kierunki dalszego rozwoju obu krajów

Proponowane badanie dotyczy porównania różnic w edukacji na poziomie szkoły podstawowej (uczniowie w wieku 13-15 lat) w Polsce i Chinach, przyczyn tych różnic oraz kierunków dalszego rozwoju edukacji w obu krajach. Współczesne badania często nie zapewniają dogłębnego zrozumienia systemu edukacyjnego Chin. Wiele wniosków dotyczących chińskiego modelu edukacji opiera się na stereotypach lub nie uwzględnia zmian, które zaszły w chińskim systemie edukacyjnym w ostatnich dekadach. W niniejszej pracy, oprócz porównania różnic, przedstawione zostaną szczegóły dotyczące chińskiego systemu edukacji oraz jego fundamentów. Edukacja w Chinach i Polsce różni się pod względem celów, systemu oraz podejścia. Różnice te odzwierciedlają odmienne aspekty kulturowe, historyczne, polityczne, gospodarcze, religijne oraz społeczne. Okres dojrzewania, przypadający na wiek 12-18 lat, to czas, w którym dzieci są szczególnie podatne na negatywne wpływy otoczenia. W tym czasie rozwija się ich samoświadomość i pragnienie niezależności, jednak ich umysły nie są jeszcze w pełni dojrzałe, co czyni je bardziej podatnymi na wpływy rówieśników, mediów społecznościowych i otoczenia. W tym okresie często kwestionują autorytety i eksplorują swoją tożsamość, co może prowadzić do naśladowania niewłaściwych zachowań w celu uzyskania akceptacji lub wyrażenia siebie. Brak odpowiedniego wsparcia i wskazówek może prowadzić do zachowań dewiacyjnych i odchyień od właściwych norm i wartości. Według danych China Court Network, w ostatnich latach szczytowy wiek przestępczości nieletnich przesunął się z 16-18 lat do 13-15 lat. Badania te wskazują, że młodzież w wieku 13-15 lat jest bardziej podatna na złe wpływy i może wykazywać dewiacyjne zachowania. W związku z tym w artykule skupiono się na badaniu uczniów w tej grupie wiekowej, uwzględniając fakt, że mają już oni własne pomysły i mogą samodzielnie uczestniczyć w wywiadach lub wypełniać ankiety. Wybrana metoda badawcza obejmuje analizę dokumentów, porównanie programów nauczania, treści podręczników oraz historii i ewolucji systemów edukacyjnych obu krajów. Obserwacje w szkołach polskich i chińskich pozwolą na analizę sposobu prowadzenia zajęć oraz relacji między nauczycielami a uczniami. Przeprowadzone zostaną również wywiady i ankiety dotyczące systemu oceniania, roli prac domowych, systemu nagród i kar, poziomu satysfakcji z obecnej edukacji oraz szkolnictwa prywatnego wśród nauczycieli. Przewidywana próba badawcza obejmie około 100 uczestników, w tym uczniów i nauczycieli z obu krajów oraz ekspertów z dziedziny edukacji. Celem badania jest zidentyfikowanie kluczowych różnic w podejściach, celach i systemach edukacyjnych Polski i Chin oraz zrozumienie czynników wpływających na te różnice. Analiza mocnych i słabych stron obu systemów edukacyjnych pozwoli na sformułowanie propozycji dalszego rozwoju edukacji w obu krajach. Proponowany temat badawczy może umożliwić profesjonalistom zajmującym się edukacją w obu krajach lepsze zrozumienie zalet i wad poszczególnych systemów, co w efekcie może przyczynić się do poprawy i rozwoju edukacji podstawowej.

Słowa kluczowe: chińska edukacja, polska edukacja, system edukacji, cele edukacji, podejścia edukacji

Comparison of Differences in Primary Education (Children Aged 13-15) in Poland and China: Causes of These Differences and Directions for Future Development of Both Countries

The proposed study focuses on comparing differences in primary education (students aged 13-15) in Poland and China, examining the causes of these differences and the directions for the future development of education in both countries. Contemporary research often fails to provide a deep understanding of the Chinese education system. Many conclusions about the Chinese educational model are based on stereotypes or fail to consider the changes that have occurred in China's education system over the past decades. In this study, in addition to comparing differences, details about the Chinese education system and its foundations will be presented. Education in China and Poland differs in terms of goals, systems, and approaches. These differences reflect varying cultural, historical, political, economic, religious, and social aspects. Adolescence, which spans ages 12-18, is a time when children are particularly vulnerable to negative environmental influences. During this period, their self-awareness and desire for independence develop, yet their minds are not fully mature, making them more susceptible to peer pressure, social media, and environmental influences. At this stage, they often question authority and explore their identity, which can lead to imitating inappropriate behaviors to gain acceptance or express themselves. Without adequate support and guidance, this can result in deviant behaviors and departures from proper norms and values. According to data from China Court Network, in recent years, the peak age for juvenile delinquency has shifted from 16-18 years to 13-15 years. These studies indicate that youth aged 13-15 are more vulnerable to harmful influences and may exhibit deviant behaviors. Consequently, this paper focuses on studying students within this age group, acknowledging that they already have their own ideas and can independently participate in interviews or complete surveys. The chosen research method involves document analysis, comparison of curricula, textbook content, and the history and evolution of educational systems in both countries. Observations in Polish and Chinese schools will enable analysis of teaching methods and teacher-student relationships. Additionally, interviews and surveys will be conducted on topics such as grading systems, the role of homework, reward and punishment systems, satisfaction with the current education system, and private schooling among teachers. The anticipated research sample will include approximately 100 participants, comprising students and teachers from both countries, as well as experts in the field of education. The study aims to identify key differences in the approaches, goals, and educational systems of Poland and China and to understand the factors influencing these differences. An analysis of the strengths and weaknesses of both education systems will allow for the formulation of proposals for the further development of education in both countries. The proposed research topic has the potential to enable education professionals in both countries to better understand the advantages and disadvantages of their respective systems, which could ultimately contribute to the improvement and development of primary education.

Key words: Chinese education, Polish education, education system, educational goals, educational approaches

Bibliography:

- Andrzejak, Z., Kacprzak, L., & Pająk, K. (Red.). (2005). *Polski system edukacji po reformie 1999 roku: Stan, perspektywy, zagrożenia (T. 2)*. Elipsa Dom Wydawniczy i Handlowy.
- Banach, C. (1998). *Polska szkoła i system edukacji: Przemiany i perspektywy*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Bogaj, A., Kwiatkowski, S. M., & Szymański, M. J. (1997). *System edukacji w Polsce: Osiągnięcia, przemiany, dylematy (Wyd. 2)*. Instytut Badań Edukacyjnych.
- Kacperska, M. (b.d.). *Czy system edukacji w Polsce odpowiada na potrzeby współczesnego rynku pracy?* Adam Mickiewicz University.
- Mańkowska, A. (2021). *Edukacja w Chinach: Studium systemu edukacji i jego społeczno-kulturowych uwarunkowań*. [Wydawca nieznany].
- Pawlica, B. (Red.), Szczepański, M. S. (Red.), & Wagner, I. (Red.). (2000). *Polska szkoła: Szkoła i system edukacyjny w procesie przemian: Zapis dekady transformacji*. Wydawnictwo Naukowe Śląsk.
- Pęczkowski, R. (Red.). (2005). *Polski system edukacji po reformie 1999 roku: Stan, perspektywy, zagrożenia (T. 3)*. Elipsa Dom Wydawniczy i Handlowy.
- Podobiński, S. (Red.). (1997). *System edukacyjny w procesie przemian w latach 1989-1996: Wyzwania, konteksty i prognozy socjo-pedagogiczne*. Wydawnictwo WSP.
- Waśko, P. (Red.), Wrońska, M. (Red.), & Zduniak, A. (Red.). (2005). *Polski system edukacji po reformie 1999 roku: Stan, perspektywy, zagrożenia (T. 1)*. Elipsa Dom Wydawniczy i Handlowy.
- Wiłkomirska, A. (2014). *Edukacja Polska po 1989: Dokonania i wyzwania. Dyskusja panelowa z udziałem byłych ministrów edukacji narodowej RP*. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 232(1-2), 17–40. University of Warsaw Press.

Mgr Justyna Janik

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Henryk Noga (INT UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Tomasz Nesterak (ANS w Nowym Sączu)

Kompetencje cyfrowe i społeczno-emocjonalne a zaangażowanie w cyberprzemoc na przełomie późnego dzieciństwa i wczesnej adolescencji – analiza strategii radzenia sobie z cyberprzemocą i psychospołecznych konsekwencji

We współczesnym świecie zaobserwować można rosnące znaczenie świata wirtualnego w życiu młodych ludzi, którzy w literaturze przedmiotu określane są jako „cyfrowi tubylcy” czyli osoby urodzone po 1990 roku, które nie poznały świata bez istnienia Internetu (Solecki, 2017). Średni czas korzystania z Internetu przez dzieci i młodzież wynosi w dni powszednie 5 godzin 36 minut. Wczesna jest także inicjacja korzystania z urządzeń elektronicznych i Internetu, gdyż średnia wieku wynosi 7 lat i 9 miesięcy (Lange i inni, 2023). Taki stan rzeczy może mieć wiele negatywnych reperkusji, a jedną z nich jest narażenie na cyberprzemoc. Z raportu EU Kids Online 2020 wynika, iż w Polsce wskaźnik wiktyimizacji cyberprzemocą wśród dzieci i młodzieży występuje na poziomie 40%, a sprawstwa na poziomie 38%. Jest to najwyższy wynik spośród 19 badanych krajów Unii Europejskiej (Smahel i inni, 2020). Bezpieczne poruszanie się w świecie wirtualnym przez dzieci i młodzież wymaga posiadania zestawu cech i kompetencji, a w szczególności kompetencji cyfrowych i społeczno-emocjonalnych, tak, aby stworzyć przestrzeń cyfrową, która jest inkluzyjna

i pozbawiona cyberprzemocy. Wykazuje się, że iż sprawcy cyberprzemocy posiadają niższy poziom kompetencji społecznych i emocjonalnych niż ofiary. (Zych, Beltrán-Catalán, Ortega-Ruiz i Llorent, 2018). Celem proponowanego projektu jest ukazanie w jaki sposób poziom kompetencji cyfrowych i emocjonalnych koreluje z zaangażowaniem w cyberprzemoc (w perspektywie sprawcy i ofiary) w późnym dzieciństwie i wczesnej adolescencji oraz jakie strategie radzenia sobie z tym problemem przyjmują osoby doznające jej. Ponadto planowane jest ukazanie konsekwencji cyberprzemocy w sferze funkcjonowania psychospołecznego. Planowane badania empiryczne prowadzone będą w paradygmacie ilościowym, wśród ok. 1000 osób uczęszczających do klas 4-8 szkoły podstawowej. Wybraną metodą badawczą jest sondaż diagnostyczny, a techniką- ankietą. Do realizacji badań posłużą następujące narzędzia badawcze: do zbadania poziomu kompetencji społeczno-emocjonalnych i cyfrowych: Social and Emotional Competencies Questionnaire (Zych, Ortega-Ruiz, Muñoz-Morales i Llorent, 2018); Kwestionariusz Kompetencji Cyfrowych wśród Adolescentów (autorskie narzędzie badawcze); do zbadania skali cyberprzemocy: The European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire (Twardowska-Staszek i Zych, 2019); do ukazania strategii radzenia sobie z cyberprzemocą: The Coping with Cyberbullying Questionnaire (Sticca i inni, 2015); do ukazania psychospołecznych skutków cyberprzemocy: Social Connectedness Scale-Revised (Lee, Draper i Lee, 2001); Rosenberg Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965); DeJong Gierved Loneliness Scale (Grygiel, Humenny, Rębisz, Świtaj i Sikorska, 2013). Planowane jest wykonanie badania pilotażowego przedstawionych narzędzi badawczych w celu ich weryfikacji. Wyniki badań mogą pomóc w opracowaniu programów profilaktycznych łączących edukację cyfrową i emocjonalną oraz w stworzeniu narzędzi wspierających pedagogów. Ważne będzie wypracowanie strategii radzenia sobie z cyberprzemocą, uwzględniających potrzeby młodzieży i redukujących jej psychospołeczne skutki.

Słowa kluczowe: cyberprzemoc, wczesna adolescencja, kompetencje cyfrowe, kompetencje społeczno-emocjonalne

Digital and socio-emotional competencies and engagement in cyberbullying at the turn of late childhood and early adolescence- an analysis of coping strategies and psychosocial consequences

In the contemporary world, the growing importance of the virtual world in the lives of young people can be observed. These individuals are referred to in the literature as “digital natives,” meaning those born after 1990 who have never experienced a world without the existence of the Internet (Solecki, 2017). The average time spent by children and adolescents on the Internet on weekdays is 5 hours and 36 minutes. The initiation of the use of electronic devices and the Internet also occurs at an early age, with the average age being 7 years and 9 months (Lange et al., 2023). This situation may have many negative repercussions, one of which is exposure to cyberbullying. According to the EU Kids Online 2020 report, in Poland, the rate of cyberbullying victimization among children and adolescents is 40%, and the perpetration rate is 38%. This is the highest result among the 19 European Union countries surveyed (Smahel et al., 2020). Safe navigation in the virtual world by children and adolescents requires possessing a set of characteristics and competencies, particularly digital and socio-emotional competencies, in order to create a digital space that is inclusive and free of cyberbullying. It has been shown that perpetrators of cyberbullying have lower levels of social and emotional competencies than

victims (Zych, Beltrán-Catalán, Ortega-Ruiz, & Llorent, 2018). The aim of the proposed project is to examine how the level of digital and emotional competencies correlates with involvement in cyberbullying (from the perspective of both the perpetrator and the victim) in late childhood and early adolescence, and what coping strategies are adopted by those who experience it. Furthermore, the project aims to show the consequences of cyberbullying in the domain of psychosocial functioning. The planned empirical research will be conducted within a quantitative paradigm, involving approximately 1000 individuals attending grades 4-8 of primary school. The chosen research method is diagnostic surveying, with the technique being a questionnaire. The following research tools will be used: to measure the level of socio-emotional and digital competencies: the Social and Emotional Competencies Questionnaire (Zych, Ortega-Ruiz, Muñoz-Morales, & Llorent, 2018); the Digital Competence Questionnaire for Adolescents (an original research tool); to measure the scale of cyberbullying: the European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire (Twardowska-Staszek & Zych, 2019); to examine coping strategies for cyberbullying: the Coping with Cyberbullying Questionnaire (Sticca et al., 2015); to show the psychosocial consequences of cyberbullying: the Social Connectedness Scale-Revised (Lee, Draper, & Lee, 2001); the Rosenberg Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965); and the DeJong Gierved Loneliness Scale (Grygiel, Humenny, Rębisz, Świtaj, & Sikorska, 2013). A pilot study of the proposed research tools will be conducted to verify them. The results of the research may help in the development of preventive programs that combine digital and emotional education and in the creation of tools to support educators. It will be important to develop coping strategies for dealing with cyberbullying, taking into account the needs of young people and reducing its psychosocial consequences.

Key words: cyberbullying, early adolescence, digital competencies, socio-emotional competencies

Bibliography:

- Grygiel, P., Humenny, G., Rębisz, S., Świtaj, P. i Sikorska, J. (2013). Validating the Polish adaptation of the 11-item De Jong Gierveld Loneliness Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 29(2), pp. 129-139.
- Lange, R., Wrońska, A., Ładna, A., Kamiński, K., Błażej, M., Jankiewicz, A. i Roślaniec, K. (2023). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów i rodziców*. Warszawa: NASK-Państwowy Instytut Badawczy.
- Lee, R., Draper, M. i Lee, S. (2001). Social Connectedness, Dysfunctional Interpersonal Behaviors, and Psychological Distress: Testing a Mediator Model. *Journal of Counseling Psychology*, 48(3), pp. 310-318.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton University Press.
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Olafsson, K., Livingstone S., Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*.
- Solecki, R. (2017). *Aktywność młodzieży w cyberprzestrzeni. Profilaktyka patologicznego używania Internetu*. Warszawa-Milanówek: Oficyna Wydawnicza Von Velke.
- Sticca, F., Machmutow, K., Stauber, A., Palladino, B., Nocentini, A., Menesini, E., Corcoran, L., Guckin, C. (2015). The Coping with Cyberbullying Questionnaire: Development of a New Measure. *Societies*, 5(2), pp. 515-536.

- Twardowska-Staszek, E. i Zych, I. (2019). Bullying and Cyberbullying among Children and Adolescents: A Comparative Analysis of Research Projects Conducted in Poland and Spain. Challenges for Prevention. *Studia Paedagogica Ignatiana*, 22(3), pp. 115-136.
- Zych, I., Beltrán-Catalán, M., Ortega-Ruiz, R. i Llorent, V. (2018). Social and Emotional Competencies in Adolescents Involved in Different Bullying and Cyberbullying Roles. *Revista de Psicodidáctica*, 23(2), pp. 86-93.
- Zych, I., Ortega-Ruiz, R., Muñoz-Morales, R. i Llorent, V. (2018). Dimensions and Psychometric Properties of the Social and Emotional Competencies Questionnaire (SEC-Q) in youth and adolescents. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 50(2), pp. 98-106.
-

Mgr Van Pham Tran

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz Albański (IP UKEN)

Znaczenie kompetencji cyfrowych w kształceniu nauczycieli geografii na uniwersytetach pedagogicznych w Wietnamie: studium przypadku

Celem badania jest usystematyzowanie podstaw teoretycznych i praktycznych dotyczących opisu zjawiska transformacji cyfrowej w kształceniu nauczycieli geografii na uniwersytetach pedagogicznych w Wietnamie. Badanie analizuje obecny stan wykorzystania transformacji cyfrowej w tym procesie, identyfikuje mocne i słabe strony, wyzwania i możliwości oraz proponuje rozwiązania optymalizujące integrację technologii cyfrowych w celu podniesienia jakości kształcenia. Transformacja cyfrowa, będąca częścią rewolucji przemysłowej 4.0, wpływa na wiele dziedzin, w tym edukację. W obecnej erze nauczyciele muszą dostosować się do zmian i wprowadzać innowacje technologiczne do swoich miejsc pracy. Aby skutecznie stosować transformację cyfrową w nauczaniu, muszą posiadać odpowiednie kompetencje cyfrowe. W związku z tym uniwersytety pedagogiczne powinny zapewniać studentom odpowiednie przygotowanie w zakresie kompetencji cyfrowych już na etapie studiów, co pozwoli im na efektywną pracę po ukończeniu nauki. Jednocześnie wykładowcy również muszą być przygotowani cyfrowo, aby kształcić swoich studentów w sposób adekwatny do współczesnych wymagań. Wzrost poziomu kompetencji cyfrowych w kształceniu nauczycieli geografii jest zatem niezbędnym krokiem w celu dostosowania do zmian w edukacji ogólnej i poprawy jakości nauczania. Jednak w Wietnamie proces ten napotyka liczne trudności, takie jak niedostateczna infrastruktura techniczna, ograniczone zasoby finansowe, niska jakość kadr akademickich oraz brak spójnych polityk wspierających. Chociaż krajowe strategie edukacyjne promują transformację cyfrową, rzeczywista implementacja w większości szkół wyższych jest niespójna, a jej efekty nie zostały jeszcze dokładnie ocenione. W kształceniu nauczycieli geografii kluczowym wyzwaniem jest integracja technologii cyfrowych z programem kształcenia, rozwój kompetencji cyfrowych nauczycieli i studentów oraz przygotowanie do pracy w środowisku wymagającym elastyczności i kreatywności. Niniejsze badanie wykorzystuje metody mieszane, łącząc dane ilościowe i jakościowe, aby uzyskać pełny obraz znaczenia kompetencji cyfrowych na procesy kształcenia. Dane pierwotne zebrano za pomocą ankiet, wywiadów i obserwacji, a dane wtórne pochodziły z dokumentacji i instytucji szkolnictwa wyższego. Do analizy danych zastosowano metodę triangulacji oraz analizę SWOT, opisując czynniki wpływające na kompetencje cyfrowe i proponując rozwiązania dla poprawy jakości kształcenia. Główna hipoteza badania zakłada, że kompetencje cyfrowe w kształceniu nauczycieli geografii mają znaczenie na jakość kształcenia i efektywność nauczania. Badanie odpowie na trzy główne pytania badawcze:

(1) Jaki jest obecny stan transformacji cyfrowej w kształceniu nauczycieli geografii w wietnamskich uniwersytetach pedagogicznych?

(2) Jakie czynniki wpływają na wdrażanie transformacji cyfrowej w kształceniu nauczycieli geografii?

(3) W jaki sposób kompetencje cyfrowe mają znaczenie dla jakości kształcenia i efektywność nauczania?

Badanie będzie użyteczne dla wykładowców uniwersytetów pedagogicznych, studentów studiów podyplomowych oraz menedżerów edukacyjnych, pomagając w lepszym zrozumieniu znaczenia i korzyści wynikających z transformacji cyfrowej. Zastosowanie transformacji cyfrowej przyczyni się do stworzenia nowoczesnej edukacji cyfrowej, zgodnej z globalnymi trendami. Opracowanie ma potencjał do zastosowania nie tylko w Wietnamie, ale także w innych krajach.

Słowa kluczowe: transformacja cyfrowa, kompetencje cyfrowe, kształcenie nauczycieli geografii, uniwersytety pedagogiczne, Wietnam

The significance of digital competencies in geography teacher training at pedagogical universities in Vietnam: a case study

This study aims to systematize the theoretical and practical basis for digital transformation in training of Geography teachers at pedagogical universities in Vietnam. Research on the current status of using digital transformation in the training of Geography teachers at pedagogical universities in Vietnam. Identify strengths, weaknesses, challenges, and opportunities, and propose solutions for optimizing the integration of digital technologies to improve the quality of training. Digital transformation is taking place strongly in the context of the Industrial Revolution 4.0, affecting many fields, especially education. In this era, the role of teachers changes as an inevitable mission as teachers need to bring technological innovations into their workplaces. In order for teachers to apply digital transformation to teaching they need to possess digital capabilities. This requires universities to equip students with digital competencies right in the training process, ensuring that graduates can perform their teaching jobs successfully. This means that university professors also need to have digital capabilities so that they can train their students at pedagogical universities. In that context, digital transformation in geography teacher training in universities of education has become an inevitable requirement to meet the innovation of general education and improve training quality. However, the digital transformation process in geography teacher training in Vietnam faces many difficulties and challenges from facilities and digital capacity of lecturers to accessibility and application of students. National policies have set goals to promote digital transformation in education, but the actual implementation in conventional colleges is still not synchronous, and the effectiveness has not been evaluated. In the field of geography teacher training, the urgent requirement is how to integrate digital technology into the educational training program, improve the digital capacity of teachers and students, and prepare for teaching in an environment that is increasingly dependent on technology. However, there are still many problems with the current state of technical infrastructure, financial resources, quality of lecturers, and support policies of the Vietnam University of Education. The study used a mixed method to combine quantitative and qualitative data, providing a comprehensive view of the significance of digital competencies in Geography teacher training. Primary data were collected through surveys, interviews, and observations, while secondary data were obtained from professional documents and teacher

training colleges. In addition, SWOT analysis was applied to assess influencing factors and propose solutions to improve training quality. The argumentation process in this study is built in a logical structure to clarify the problem and propose solutions. The introduction presents the context of digital transformation in education, especially emphasizing the importance of digital transformation for geography teacher training in the 4.0 era. Next, the theoretical basis and research problem section focuses on clarifying current concepts, policies, and the current status of digital transformation applications in teacher training colleges. To answer the research question, the research methodology section describes in detail the mixed approach, combining quantitative and qualitative data to collect and analyze information comprehensively. Based on that, the expected results section examines the current status, influencing factors, and impacts of digital transformation on the quality of teacher training. Finally, the recommendations and applications section provides specific solutions to improve digital capacity, enhance training quality, and propose the possibility of widely applying the research results in other educational contexts. The main hypothesis is that the digital competencies of geography teacher training have a positive and significant effect on training quality and teaching effectiveness. To test this hypothesis, this study will focus on three main questions:

(1) What is the current status of the digital transformation of geography teacher training in pedagogical universities in Vietnam?

(2) What factors influence the implementation of digital transformation in Geography teacher training?

(3) How do digital competencies impact training quality and teaching effectiveness?

A reference for lecturers of universities and colleges with Geography teacher training and a reference for postgraduate students, postgraduate research majoring in Geography. In addition, the project will help managers understand the importance and benefits of digital transformation to promote the transformation and application process quickly. If this is done, it will contribute to creating a modern education, digital education in line with the trend of global education. The application of digital transformation will contribute to training students, future teachers will have full qualities, competencies and skills suitable for the educational context that requires flexibility, thinking and creativity and fostering the capacity of lecturers to have flexible changes in teaching methods, creative. This project is not only applied in Vietnam but also widely shared with other countries. This project is not only applied in Vietnam but also widely shared with other countries.

Key words: Digital transformation, digital competencies, Geography teacher training, University of Education, Vietnam

Bibliography:

Albański, Ł., & Kowalski, M. (2022). Does AI come to schools? Some concerns about teaching in times of the COVID-19 pandemic. *Polish Journal of Social Rehabilitation/Resocjalizacja Polska*, 24, 73. <https://doi.org/10.22432/pjsr.2022.24.06>

Afonso, A., & others. (2022), *Impact of Digital Transformation in Teacher Training Models*. Business Science Reference. ISBN-13: 978-1799895398. India

Bui, T. N., Le, V. T., & Luu, D. L. (2020). Higher education: Opportunities and challenges in digital transformation. *Journal of Information and Communication*.

- Bondarenko, O., & others. (2023). Digitalization of geographic higher education: problems and prospects. *Journal of Physics Conference Series* 2611(1): 012015. DOI:10.1088/1742-6596/2611/1/012015.
- De Oliveira, K. K. S., & de Souza, R. A. C (2022). Digital transformation towards Education 4.0. *Informatics in Education*. Vol.21, No.2, 283-309
- Le, Q. M., & Le, N. T. (2024). Solutions for digital transformation in education at military universities today. *Vietnam Journal of Educational Science*.
- Le, V. T., & others. (2023). Implementing digital transformation in higher education institutions in the current period. *Educational Management Journal*, 15(5).
- McCarthy, A. M., Maor, D., McConney, A., & Cavanaugh, C. (2023). Digital transformation in education: Critical components for leaders of system change. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 100479. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100479>.
- Nguyen, T. L. Y., & others. (2020). Digital education: Trends and perspectives in teacher education in Vietnam. In S. Pal et al. (Eds.). *Digital education pedagogy* (pp. 32). Apple Academic Press.
- Pham, T.T.L. (2023). Digital transformation in global higher education: a review of literature and implications for vietnamese universities. *Dong Thap University Journal of Science*. Vol. 12, No. 7, 2023, 3-11.
- Zhang, X., Xu, Y. Y., & Ma, L. (2023). Information technology investment and digital transformation: The roles of digital transformation strategy and top management. *Business Process Management Journal*, 29(2), 528–549.

Mgr Thi Lan Nhi Truong

Academic supervisor: prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Kompetencje cyfrowe edukatorów nauczycieli w szkolnictwie wyższym w Wietnamie

Rozwój technologii cyfrowych ma kluczowe znaczenie dla współczesnej edukacji, w tym w kontekście kształcenia nauczycieli akademickich, którzy przygotowują przyszłych nauczycieli do pracy w cyfrowym społeczeństwie. W szczególności w Wietnamie, kraju rozwijającym się z rosnącym dostępem do technologii, kwestia kompetencji cyfrowych nauczycieli akademickich staje się coraz bardziej istotna. Badania dotyczące kompetencji cyfrowych nauczycieli akademickich w Wietnamie są stosunkowo nowym obszarem, a ich celem jest analiza, jak te kompetencje są integrowane w procesie nauczania oraz w jaki sposób nauczyciele przygotowują swoich studentów do pracy w cyfrowym środowisku edukacyjnym. Przedmiotem badań jest także rozwój kompetencji cyfrowych samych nauczycieli akademickich oraz wpływ warunków instytucjonalnych i systemowych na ten proces. Badania będą miały charakter jakościowy i obejmą trzy duże miasta Wietnamu: Hanoi, Ho Chi Minh City i Da Nang. Przeprowadzona zostanie analiza porównawcza, mająca na celu zrozumienie, jak różnorodne warunki w poszczególnych regionach wpływają na rozwój kompetencji cyfrowych nauczycieli akademickich. Istotnym celem jest zbadanie, w jaki sposób technologie cyfrowe są wykorzystywane w nauczaniu przyszłych nauczycieli, jaką rolę pełnią w tym procesie oraz w jaki sposób przygotowują one studentów do pracy w cyfrowym społeczeństwie. Badania skupią się także na mechanizmach wykorzystywanych przez nauczycieli akademickich do rozwoju swoich własnych kompetencji cyfrowych, analizując wyzwania, z jakimi się spotykają, oraz formy wsparcia, które są im

oferowane. Ponadto, w badaniach uwzględniona zostanie analiza polityk edukacyjnych, programów wsparcia i dostępności infrastruktury cyfrowej, które wpływają na jakość nauczania i rozwój kompetencji cyfrowych nauczycieli. Wyniki badań będą miały znaczący wpływ na rozwój polityki edukacyjnej w Wietnamie oraz na praktyczne aspekty integracji technologii w edukacji wyższej, szczególnie w kontekście kształcenia nauczycieli. Badania te mają również na celu zidentyfikowanie luk w kompetencjach cyfrowych nauczycieli akademickich oraz wskazanie obszarów wymagających interwencji i wsparcia. Wyniki mogą przyczynić się do opracowania rekomendacji dla władz edukacyjnych w Wietnamie dotyczących polityk wspierających rozwój kompetencji cyfrowych wśród nauczycieli akademickich oraz poprawy jakości kształcenia nauczycieli w kontekście cyfryzacji. Ostatecznie badania dostarczą cennych informacji na temat rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli akademickich i będą miały kluczowe znaczenie dla przyszłości wietnamskiego systemu edukacyjnego.

Słowa kluczowe: kompetencje cyfrowe, edukatorów nauczycieli, szkolnictwo wyższe, ramy HeDiCom

Teacher Educators' Digital Competence in Higher Education in Vietnam

The development of digital technologies is crucial for modern education, particularly in the context of training teacher educators who prepare future educators for working in a digital society. In Vietnam, a developing country with increasing access to technology, the issue of digital competencies of teacher educators is becoming increasingly important. Research on digital competencies of teacher educators in Vietnam is a relatively new field, and its aim is to analyze how these competencies are integrated into the teaching process and how teachers prepare their students for work in a digital educational environment. The research will also focus on the development of digital competencies of teacher educators themselves, as well as the impact of institutional and systemic conditions on this process. The study will adopt a qualitative approach, covering three major cities in Vietnam: Hanoi, Ho Chi Minh City, and Da Nang. A comparative analysis will be conducted to understand how diverse conditions in different regions affect the development of digital competencies among teacher educators. A significant goal is to explore how digital technologies are used in teaching future educators, the role they play in this process, and how they prepare students for working in a digital society. The research will also focus on the mechanisms used by teacher educators to develop their own digital competencies, examining the challenges they face and the forms of support provided to them. Additionally, the study will include an analysis of educational policies, support programs, and the availability of digital infrastructure that impact the quality of teaching and the development of digital competencies among teachers. The findings of this research will have a significant impact on the development of educational policy in Vietnam and on the practical aspects of technology integration in higher education, particularly in the context of teacher education. The research also aims to identify gaps in the digital competencies of teacher educators and highlight areas that require intervention and support. The results may contribute to the development of recommendations for educational authorities in Vietnam regarding policies that support the development of digital competencies among teacher educators and improve the quality of teacher education in the context of digitalization. Ultimately, this research will provide valuable insights into the

development of digital competencies among teacher educators and will be crucial for the future of the Vietnamese educational system.

Key words: digital competence, teacher educators, higher education, HeDiCom framework

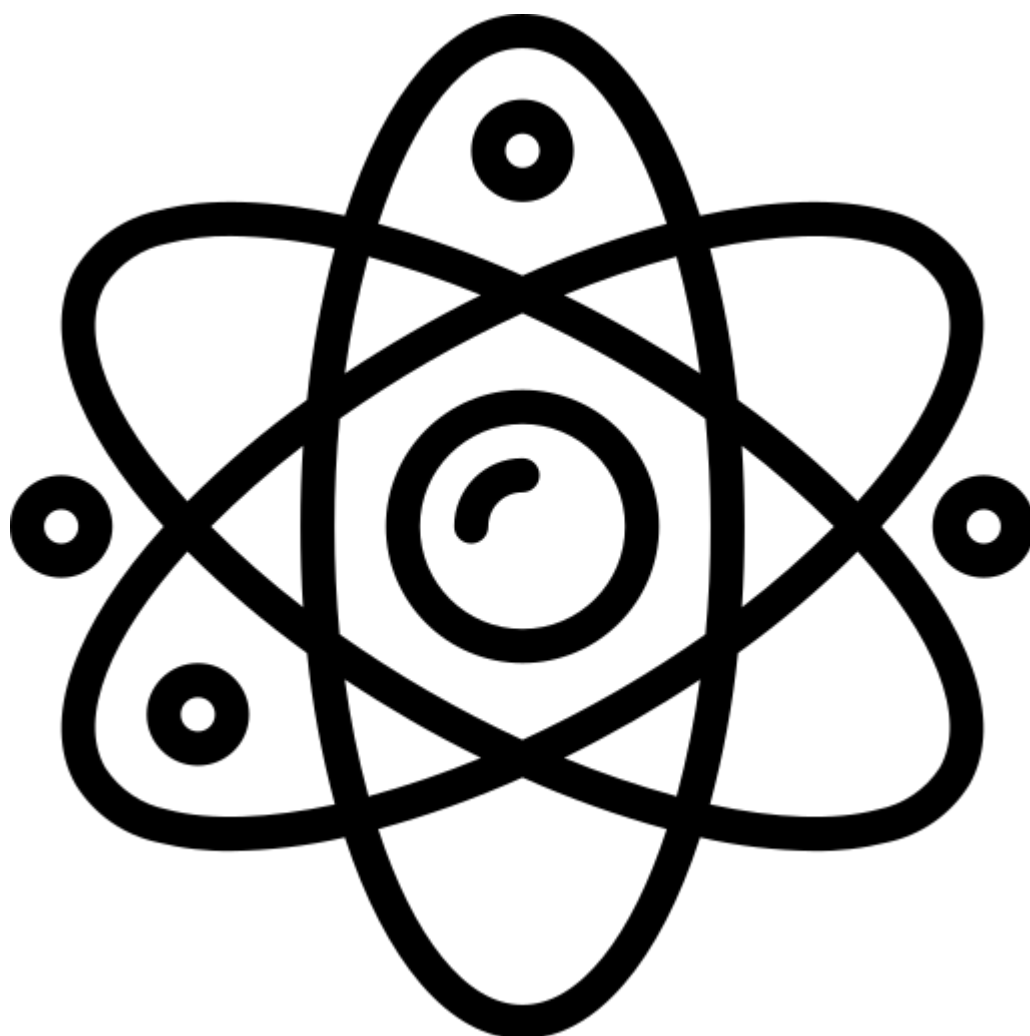
Bibliography:

- Akour, M., & Alenezi, M. (2022). Higher Education Future in the Era of Digital Transformation. *Education Sciences*, 12(11). <https://doi.org/10.3390/educsci12110784>
- Alenezi, M. (2021). Deep dive into digital transformation in higher education institutions. *Education Sciences*, 11(12). <https://doi.org/10.3390/educsci11120770>
- Creswell. (2017). *Research design qualitative quantitative and mixed methods approaches*
- Flores, M. A., & Swennen, A. (2020). The COVID-19 pandemic and its effects on teacher education. In *European Journal of Teacher Education* (Vol. 43, Issue 4, pp. 453–456). Routledge. <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1824253>
- Thái, D. T., Quỳnh, H. T., & Linh, P. T. T. (2021). DIGITAL TRANSFORMATION IN HIGHER EDUCATION: AN INTEGRATIVE REVIEW APPROACH. *TNU Journal of Science and Technology*, 226(09), 139–146. <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.4366>
- Tondeur, J., Howard, S., Van Zanten, M., Gorissen, P., Van der Neut, I., Uerz, D., & Kral, M. (2023). The HeDiCom framework: Higher Education teachers' digital competencies for the future. *Educational Technology Research and Development*, 71(1), 33–53. <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10193-5>
- Zhao, Y., Pinto Llorente, A. M., & Sánchez Gómez, M. C. (2021). Digital competence in higher education research: A systematic literature review. *Computers and Education*, 168. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104212>
-

XI

Matematyka

Mathematics

Mgr Artur Bromboszcz

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Piotr Pokora (IM UKEN)

Plus-jeden generowane układy krzywych

Badania nad układami hiperpłaszczyzn plus-jeden generowanych zostało zapoczątkowane w roku 2021 przez T. Abe [1]. Układy plus-jeden generowane są ściśle powiązane z wolnymi układami hiperpłaszczyzn, które posiadają zbliżone własności z perspektywy algebry homologicznej, co czyni je interesującymi obiektami w kontekście aktualnych badań nad układami wolnymi [2], [3]. Układ hiperpłaszczyzn nazywamy wolnym, jeśli związany z nim moduł różniczkowań jest modułem wolnym nad pierścieniem wielomianów. Dla układów plus-jeden generowanych moduł ten nie jest wolny, lecz posiada zbliżoną postać minimalnej rezolwenty wolnej algebry Milnora. Głównym celem pracy jest poznanie własności algebraicznych i kombinatorycznych układów krzywych plus-jeden generowanych oraz ich zilustrowanie poprzez podanie nowych przykładów układów o wspomnianych własnościach. W pierwszym etapie skupiam się na badaniu układów prostych na płaszczyźnie rzutowej będących minimalnie plus-jeden generowanych, nakładając ograniczenia kombinatoryczne, które pozwalają wyrazić liczbę punktów przecięcia w danym układzie. W trakcie badań korzystam z technik dowodowych zawartych w cyklu prac [4], [5] i [6] oraz narzędzi wspomagających obliczenia symboliczne SINGULAR [7] w celu opisu układów plus-jeden generowanych. W dalszej części badań będę skupiał się na układach krzywych wyższego stopnia, w szczególności na układach stożkowych i prostych.

Słowa kluczowe: plus-jeden generowane krzywe, układy prostych, punkty przecięcia, kombinatoryki

Plus-One Generated Curve Arrangements

Studies on plus-one generated hyperplane arrangements were initiated in 2021 by Abe [1]. These objects are closely related to free hyperplane arrangements, which share similar homological properties, making them particularly interesting in the context of current studies on free arrangements [2], [3]. A hyperplane arrangement is said to be free if its associated module of derivations is a free module over the polynomial ring. For plus-one generated arrangements, this module is no longer free, but has a form similar to the minimally free resolution of the associated Milnor algebra. The primary goal of our project is to explore the algebraic and combinatorial properties of plus-one generated curves and to illustrate these properties by providing new examples of such objects. In the first stage, I focus on studying line arrangements in the complex projective plane that are minimally plus-one generated, imposing some combinatorial constraints. In the course of the research, I use proof techniques developed in the series of works [4], [5], and [6], as well as tools for symbolic computation, such as SINGULAR [7], to describe plus-one generated arrangements. In subsequent stages of the research, I will focus on higher degree curve arrangements, in particular arrangements of conic and line arrangements.

Key words: plus-one generated curves, line arrangements, intersections, combinatorics

Bibliopgraphy:

- [1] T. Abe, Plus-one generated and next to free arrangements of hyperplanes. *Int. Math. Res. Not.* Vol. 2021(12): 9233– 9261 (2021).
- [2] A. Macinic and P. Pokora, On plus-one generated conic-line arrangements with simple singularities. arXiv:2309.15228, to appear in *Rendiconti Lincei – Matematica e Applicazioni*.
- [3] M. Cuntz and P. Pokora, Singular plane curves: freeness and combinatorics. arXiv:2403.13377.
- [4] A. Dimca, G. Sticlaru, Minimal plus-one generated curves and Briancon-type polynomials. arXiv:2406.19795.
- [5] A. Dimca, On plus-one generated curves arising from free curves. *Bull. Math. Sci.* 14(3): Art. Id. 2450007 (2024).
- [6] A. Dimca, On rational cuspidal plane curves and the local cohomology of Jacobian rings. *Comment. Math. Helv.* 94(4): 689– 700 (2019).
- [7] W. Decker, G.-M. Greuel, G. Pfister, H. Schonemann, Singular 4-1-1 — A computer algebra system for polynomial computations, <http://www.singular.uni-kl.de> (2018).

Mgr Izabela Leśniak

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Piotr Pokora (IM UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Marek Janasz (IM UKEN)

Krzywe maksymalizujące nieparzystych stopni

Pojęcie krzywych maksymalizujących nieparzystego stopnia zostało wprowadzone przez Dimcę i Pokorę, które nawiązuje do krzywych maksymalizujących parzystego stopnia, zdefiniowanych wcześniej przez Perssona. Klasa tych krzywych płaskich charakteryzuje się posiadaniem wyłącznie osobliwości ADE oraz krzywe te osiągają maksymalnie możliwą całkowitą liczbę Tjuriny. Największym znanym nieparzystym stopniem krzywej, dla którego istnieje dokładnie jeden przykład krzywej maksymalizującej, jest stopień 9. Problem konstrukcji krzywych maksymalizujących o wyższych stopniach wynika z faktu, że wraz ze wzrostem stopnia, oczekiwana całkowita liczba Tjuriny rośnie, co oznacza, że krzywe te wymagają coraz bardziej złożonych układów osobliwości. Potwierdza to kryterium nieistnienia pewnych krzywych maksymalizujących nieparzystych stopni. W odpowiedzi na ten problem definiuję wraz z promotorem nową klasę krzywych płaskich określaną jako M-krzywe, tzn. zredukowane wolne krzywe płaskie, które również dopuszczają osobliwości ADE, ale dodatkowo proste osobliwości eliptyczne, oraz mają maksymalną możliwą całkowitą liczbę Tjuriny. W pierwszym etapie skupiam się na badaniu M-układów prostych, które definiujemy jako układy prostych dopuszczające podwójne, potrójne i poczwórne punkty przecięcia. Punkt podwójny, potrójny oraz poczwórny to punkt, w którym odpowiednio dwie, trzy oraz cztery proste się przecinają. M-układy prostych spełniają kombinatoryczne własności, które można uzależnić od liczby prostych w tych układach. W dalszej części badań będę skupiała się na konstrukcji M-układów krzywych, które stanowią rozszerzenie problemu krzywych maksymalizujących.

Słowa kluczowe: krzywe maksymalizujące, układy stożkowych i prostych, osobliwości, układy prostych, punkty przecięcia, wolność

Maximizing curves of odd degrees

The concept of maximizing curves of odd degree was introduced by Dimca and Pokora, which refers to the maximizing curves of even degree defined earlier by Persson. The class of these plane curves is characterized by having only ADE singularities and these curves reach the maximum possible total Tjurina number. The highest known odd degree maximizing curve is in degree 9. The problem of constructing maximizing curves with higher degrees arises from the fact that, as the degree increases, the expected total number of Tjurina increases, which means that these curves require higher complexity configurations of singularities. This confirms our criterion on the non-existence of certain maximizing curves of odd degree. In response to this problem, I define with my supervisor a new class of plane curves called M-curves, i.e., reduced free plane curves that admit not only ADE singularities, but in addition simple elliptic singularities, and have the maximum possible total Tjurina number. In the first stage, I focus on the study of M-arrangements of lines, which we define as arrangements of lines admitting double, triple and quadruple intersection points. A double, triple or quadruple point is a point where two, three and four lines intersect, respectively. M-arrangements of lines satisfy some combinatorial properties that can depend on the number of lines. In the forthcoming research, I will focus on the construction problem of M-arrangements of curves which is considered as an extension of the problem devoted to maximizing curves.

Key words: maximizing plane curves, conic-line arrangements, singularities, line arrangements, intersection points, freeness

Bibliopgraphy:

- [1] A. Dimca, P. Pokora, Maximizing Curves Viewed as Free Curves. *International Mathematics Research Notices* 22: 19156 – 19183 (2023).
- [2] V. I. Arnold, Local normal forms of functions. *Invent. Math.* 35: 87 – 109 (1976).
- [3] M. Cuntz, S. Elia, J.-P. Labbé, Congruence normality of simplicial hyperplane arrangements via oriented matroids. *Ann. Comb.* 26(1): 1 – 85 (2022).
- [4] A. Dimca, G. Ilardi, P. Pokora, G. Sticlaru, Construction of free curves by adding lines to a given curve. *Results Math.* 79: Art. Id 11 - 31 pages (2024).
- [5] A. Du Plessis and C. T. C. Wall, Application of the theory of the discriminant to highly singular plane curves. *Math. Proc. Camb. Philos. Soc.* 126(2): 259 – 266 (1999).
- [6] M. Janasz, I. Leśniak, On the existence of maximizing curves of odd degrees. <https://arxiv.org/abs/2411.17366> (2024).
- [7] U. Persson, Horikawa surfaces with maximal Picard numbers. *Math. Ann.* 259: 287 – 312 (1982).
- [8] I. Czarnota, On maximizing curves of degree 7. *Ann Univ Ferrara* 70, 1479–1489 (2024).
- [9] W. Decker, G.-M. Greuel, G. Pfister, and H. Schönemann, Singular 4-1-1 — A computer algebra system for polynomial computations, <http://www.singular.uni-kl.de> (2018).

Mgr Rafał Stypka

Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Jacek Chmieliński (IM UKEN)

Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Paweł Wójcik (IM UKEN)

Geometryczne własności przestrzeni Banacha oparte na relacjach dokładnej i przybliżonej ortogonalności

Celem planowanych badań jest pogłębienie wiedzy na temat ortogonalności w przestrzeniach Banacha, ze szczególnym uwzględnieniem przybliżonej ortogonalności Birkhoffa-Jamesa, oraz jej zastosowań w badaniu izomorfizmów między przestrzeniami unormowanymi. Tematyka rozprawy doktorskiej wpisuje się w nurt analizy funkcjonalnej i geometrii przestrzeni Banacha, podejmując próbę rozbudowania istniejących koncepcji i wprowadzenia nowych definicji dotyczących operatorów zachowujących przybliżoną ortogonalność. Kluczowe pytanie badawcze dotyczy tego, w jaki sposób ortogonalność Birkhoffa-Jamesa może zostać zastosowana do identyfikacji izomorfizmów, zarówno w przestrzeniach skończone wymiarowych, jak i nieskończone wymiarowych, przy użyciu operatorów liniowych oraz nieliniowych. Inspiracją dla badań jest praca Ryotaro Tanaki *Nonlinear equivalence of Banach spaces based on Birkhoff-James orthogonality*, która stanowi punkt wyjścia do dalszych analiz i uzupełnienia wyników. W szczególności, podjęte zostaną próby znalezienia nowych dowodów twierdzeń dotyczących nieskończone wymiarowych przestrzeni Banacha oraz ich zastosowania w szerszym spektrum przypadków. Analiza obejmie próbę ograniczenia założeń lub całkowicie ich wyeliminowanie, w stosunku do dowodów przedstawionych przez R. Tanakę tj. refleksywność lub gładkość. W ramach badań planuje się również rozważyć różne podejścia zakładające addytywność zamiast pełnej liniowości. Tego rodzaju podejścia mogą pozwolić na rozwiązanie określonych problemów oraz wyprowadzenie znanych już wyników w alternatywny sposób lub ich uogólnienie na nowe klasy przestrzeni Banacha. Takie analizy mogą przyczynić się do poszerzenia spektrum dostępnych narzędzi w teorii przestrzeni unormowanych oraz lepszego zrozumienia relacji między różnymi formami ortogonalności. Planowane jest także badanie struktur płaszczyzn Radona w kontekście symetrii ortogonalności Birkhoffa-Jamesa. Wyniki te pozwolą na lepsze zrozumienie roli operatorów zachowujących ortogonalność w różnych przestrzeniach Banacha. Dalsze etapy pracy obejmą modyfikację założeń i rozwinięcie pojęć zachowywania kątów ostrych i rozwartych w kontekście przybliżonej ortogonalności. Przyjęta metodologia bazuje na współczesnych narzędziach analizy funkcjonalnej i geometrii przestrzeni unormowanych, oferując nowe perspektywy w badaniach dotyczących struktury przestrzeni. Przedmiotem rozprawy doktorskiej będzie zatem nie tylko rozbudowa wiedzy teoretycznej w zakresie izomorfizmów przestrzeni Banacha, ale również rozwinięcie i modyfikacja koncepcji ortogonalności Birkhoffa-Jamesa w celu otwarcia nowych możliwości badawczych i aplikacyjnych w analizie funkcjonalnej.

Słowa kluczowe: przestrzenie Banacha, ortogonalność Birkhoffa-Jamesa, izomorfizmy, geometria przestrzeni unormowanych, analiza funkcjonalna, przestrzenie refleksywne, płaszczyzny Radona, addytywność

Geometric Properties of Banach Spaces based on Exact and Approximate Orthogonality Relations

The aim of the planned research is to deepen the understanding of orthogonality in Banach spaces, with particular emphasis on the Birkhoff-James approximate orthogonality, and its applications in studying isomorphisms between normed spaces. The dissertation topic aligns with the field of functional analysis and the geometry of Banach spaces, seeking to expand existing concepts and introduce new definitions related to operators preserving approximate orthogonality. The key research question concerns how Birkhoff-James orthogonality can be applied to identify isomorphisms in both finite-dimensional and infinite-dimensional spaces, utilizing linear and nonlinear operators. The research is inspired by Ryotaro Tanaka's work, Nonlinear equivalence of Banach spaces based on Birkhoff-James orthogonality, which serves as a starting point for further analysis and supplementing existing results. Specifically, attempts will be made to find new proofs of theorems concerning infinite-dimensional Banach spaces and extend their application to a broader spectrum of cases. The analysis will aim to relax or entirely eliminate assumptions, such as reflexivity or smoothness, present in Tanaka's proofs. The research will also explore alternative approaches based on additivity rather than full linearity. Such approaches may enable the resolution of specific problems and lead to alternative derivations of known results or their generalizations to new classes of Banach spaces. These analyses may contribute to expanding the range of available tools in the theory of normed spaces and to a better understanding of the relationships between different forms of orthogonality. Additionally, the study plans to investigate the structures of Radon planes in the context of the symmetry of Birkhoff-James orthogonality. These results will enhance the understanding of the role of operators preserving orthogonality in various Banach spaces. Further stages of the research will involve modifying assumptions and developing concepts related to preserving acute and obtuse angles in the context of approximate orthogonality. The adopted methodology is based on modern tools of functional analysis and the geometry of normed spaces, offering new perspectives for research on the structure of spaces. Therefore, the dissertation will not only expand theoretical knowledge in the area of isomorphisms of Banach spaces but also develop and modify the concept of Birkhoff-James orthogonality to open new research and application opportunities in functional analysis.

Key words: Banach spaces, Birkhoff-James orthogonality, isomorphisms, geometry of normed spaces, functional analysis, reflexive spaces, Radon planes, additivity

Bibliography:

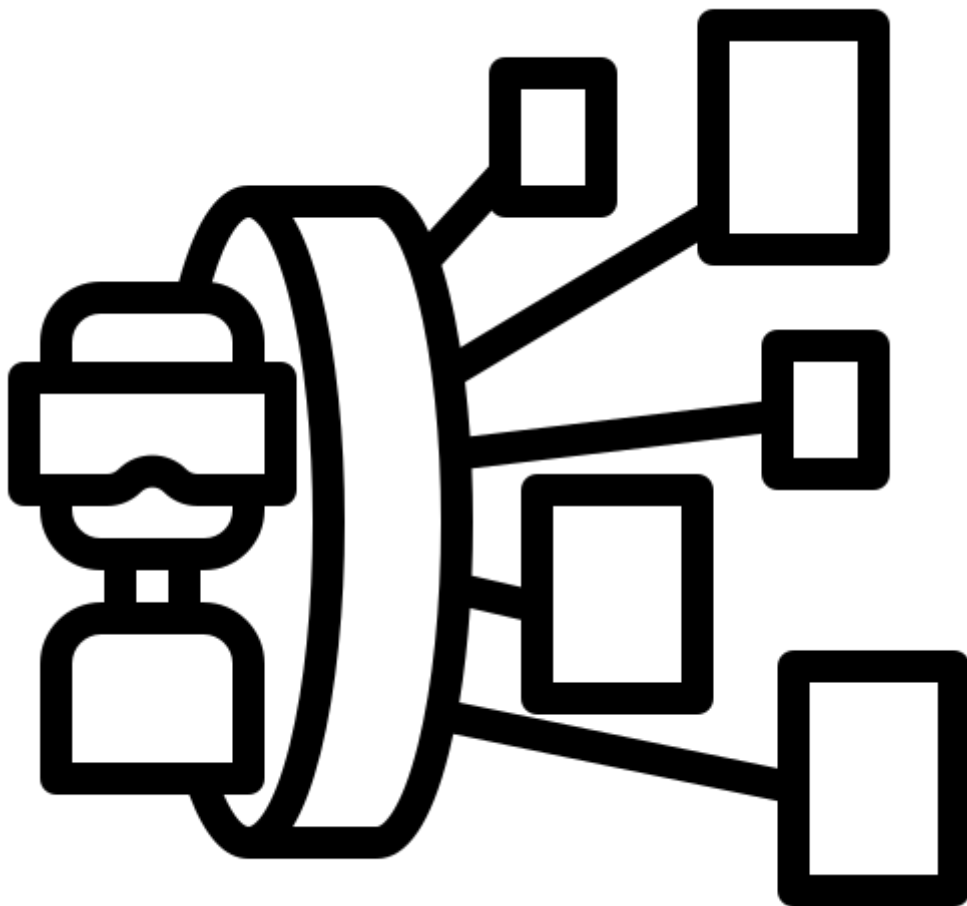
- [1] R. Tanaka. Nonlinear equivalence of Banach spaces based on Birkhoff-James orthogonality. *J. Math. Anal. Appl.*, 505(2022):125444, 2022.
- [2] D. Ilišević and A. Turnšek. Nonlinear Birkhoff-James orthogonality preservers in smooth normed spaces. *J. Math. Anal. Appl.*, 511(2022):126045, 2022.
- [3] R. E. Megginson. *An Introduction to Banach Space Theory*. Graduate Texts in Mathematics, vol. 183, Springer, New York, 1998.
- [4] J. Chmieliński. Approximate Birkhoff-James orthogonality in normed linear spaces and related topics. In R. M. Aron et al. (eds.), *Operator and Norm Inequalities and Related Topics*, Trends in Mathematics, Springer, 2022, pp. 303–322.

- [5] J. Chmieliński, T. Stypuła, and P. Wójcik. Approximate orthogonality in normed spaces and its applications. *Linear Algebra Appl.*, 531:305–317, 2017.
  - [6] A. Mal, K. Paul, D. Sain, Birkhoff-James orthogonality and geometry of operator spaces, Infosys Science Foundation Series in Mathematical Sciences, Springer (2024).
-

XII

**Fizyka i Nauki o Ziemi i
Środowisku**

**Physics & Earth and
Environmental Sciences**

Mgr inż. Aleksander Zawada (Physics)

Academic supervisor #1: dr hab. Piotr Konarski (Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Tele- i Radiotechniczny)

Academic supervisor #2: prof. dr hab. Henryk Teisseyre (Instytut Fizyki Polskiej Akademii Nauk)

Badanie katod zawierających związki skandu

Celem projektu jest poznanie procesów fizycznych i fizykochemicznych, zachodzących w katodach tlenkowych z dodatkiem związków skandu [1-3]. Tego typu katody znajdują się obecnie w kręgu zainteresowań badaczy ze względu na możliwość uzyskiwania dużych gęstości prądu emisji elektronów przy relatywnie niskich temperaturach pracy [4, 5]. Intensywnie badane są przede wszystkim katody impregnowane, zaś do tych badań szeroko stosuje się badania „ex situ”. Nie są natomiast szeroko stosowane metody „in situ” co powoduje, że katody nie są badane w warunkach najbardziej zbliżonych do normalnych warunków pracy [6, 7]. Utrudnia to interpretację wyników badań. Z tego względu w tym projekcie zaproponowano szersze zastosowanie badań „in situ”, którym do tej pory poświęcano niewiele uwagi. Historycznie, jeszcze w latach 60. XX wieku, pierwsze badania „in situ” katod w warunkach zbliżonych do normalnych warunków ich pracy polegały na analizie składu atmosfery gazów reszkowych z zastosowaniem spektrometrii mas. W tym ujęciu lampa elektronowa była traktowana jako układ ciało stałe - faza gazowa, w którym faza gazowa oddziałuje na powierzchnię ciała stałego. Zazwyczaj ograniczano się tylko do analizy termodynamicznej możliwych procesów zachodzących w strukturze katody, uzupełniając te rozważania teoretyczne analizą gazów reszkowych. W tym projekcie szczególna uwaga będzie poświęcona analizie procesów zachodzących w samej katodzie, stanowiącej układ ciał stałych: rdzenia katody oraz jej tlenkowego pokrycia. Jednym z celów pracy jest zbadanie składu pierwiastkowego powierzchni katod a także rozkładu głębokościowego pierwiastków metodą spektrometrii mas jonów wtórnych (SIMS). W ramach projektu planuje się przebudowę uchwytu próbek w aparaturze Hiden Analytical SIMS Workstation, tak aby możliwe były badania SIMS „in situ”, tzn. w warunkach utrzymywania wysokiej temperatury badanych katod (ok. 1000 K) oraz w warunkach wysokiej próżni. To stworzy możliwość oceny zmian koncentracji składników katody w zależności od temperatury jej pracy. Te badania „in situ” zostaną uzupełnione metodami „ex situ”, w tym spektroskopią elektronów Augera (AES) a także dyfrakcją rentgenowską (XRD) i skaningową mikroskopią elektronową ze spektroskopią dyspersji energii (SEM, EDS). Badanie AES umożliwi zbadanie wpływu zanieczyszczeń powierzchniowych i ewentualnie międzywarstwowych na właściwości emisyjne katod, a badanie XRD pozwoli na zbadanie budowy krystalicznej związków wchodzących w skład past emisyjnych. Badania SEM pozwolą na zbadanie morfologii powierzchni a badania EDS będą pomocne przy interpretacji ilościowej wyników SIMS. Zastosowanie różnorodnych metod badawczych umożliwi optymalizację procesów technologicznych obróbki katod (odpompowywanie lamp, formowanie i aktywacja) a także umożliwi dobór parametrów pracy lamp z takimi katodami, aby wydłużyć czas ich eksploatacji. Projekt ma charakter aplikacyjny. Przystrojony elektrony (a więc różnego rodzaju lampy elektronowe) są nadal budowane i produkowane. Zakres ich stosowalności obejmuje takie ważne dziedziny jak medycyna i obronność, gdzie długowieczność i niezawodność emiterów elektronów jest bardzo ważna.

Słowa kluczowe: termoemisja, emiter elektronów, badania „in situ”, katoda skandowa, katoda tlenkowa

Study of Cathodes Containing Scandium Compounds

The aim of this project is to investigate the physical and physicochemical processes occurring in oxide cathodes with the addition of scandium compounds [1-3]. Scandium-containing cathodes have garnered significant attention due to their potential to achieve high current densities at relatively low operating temperatures [4, 5]. Currently, research predominantly focuses on impregnated cathodes, utilizing primarily "ex situ" methods. However, "in situ" methods are not widely used, which means that cathodes are not tested in conditions that are as close to their normal operating conditions [6, 7]. This makes it difficult to interpret the test results. To address this, the project proposes a broader application of "in situ" studies, which have received minimal attention thus far. Historically, the first "in situ" studies of cathodes under conditions approximating normal operation were conducted in the 1960s and involved the analysis of residual gas atmosphere using mass spectrometry. These studies treated the electron tube as a solid-gas phase interaction system, focusing primarily on the thermodynamic analysis of potential processes within the cathode structure. This theoretical model was often complemented by residual gas analyses. One of the aims of this project is to investigate elemental composition of the cathode surface and the depth distribution of elements using secondary ion mass spectrometry (SIMS). Within the project we plan to rebuild the sample holder in the Hiden Analytical SIMS Workstation to enable "in situ" measurements, i.e. in conditions which allow to maintain high temperature of the analysed cathodes (approx. 1000 K) in high vacuum conditions. Such a sample holder will allow us to evaluate changes in the concentration of cathode components depending on the cathode temperature. These "in situ" studies will be supplemented by "ex situ" methods, including Auger electron spectroscopy (AES), X-ray diffraction (XRD) and scanning electron microscopy with energy dispersive spectroscopy (SEM, EDS). The AES study will enable examination of surface and interlayer contamination and XRD will enable study of the crystalline structure of compounds included in the emission pastes. SEM studies will allow for examination of the surface morphology and EDS spectroscopy will be helpful in quantitative interpretation of the SIMS results. The combination of these diverse research methods will optimize the technological processes for cathode treatment, including electron tube evacuation, formation and activation of cathodes, as well as determine optimal operational parameters for tubes. The project has a strong applied focus, as electron devices (e.g., various types of electron tubes) continue to be developed and manufactured. Their applications are important for e.g. medicine and defence, where the long life-time and reliability of electron emitters are paramount. Understanding the processes occurring in scandium-doped oxide cathodes could extend device lifetimes.

Key words: Thermoemission, electron emitter, "in situ" studies, scandium cathode, oxide cathode

Bibliography:

1. Timm, A. E., Rovey, J. L., & Vancil, B. (2024). Evaluation of a Planar Scandate Cathode for all Thruster Operation. In AIAA SCITECH 2024 Forum (p. 0484). doi.org/10.2514/6.2024-0484

2. Wang, J., Yang, Y., Wang, Y., Liu, W., Zhou, M., & Zuo, T. (2019). A review on scandia doped tungsten matrix scandate cathode. *Tungsten*, 1, 91-100. doi.org/10.1007/s42864-019-00007-8
3. Vancil, B., Ohlinger, W. L., Green, M. C., Osborne, C., Schmidt, V., & Vancil, A. (2018). New findings on powder synthesis for scandate cathode matrices. *IEEE Transactions on Electron Devices*, 65(6), 2077-2082. DOI: 10.1109/TED.2018.2820606
4. Kapustin, V. I., Li, I. P., Shumanov, A. V., Lebedinskii, Y. Y., & Zablotskii, A. V. E. (2017). Physical operating principles of scandate cathodes for microwave devices. *Technical Physics*, 62, 116-126. doi.org/10.1134/S1063784217010108
5. Yang, F., Wang, J., Wang, Y., Liu, W., & Zhu, X. (2016). Investigation of nanosized-scandia-doped dispenser cathodes with machined surfaces. *IEEE Transactions on Electron Devices*, 63(4), 1728-1733. DOI: 10.1109/TED.2016.2528580
6. Vaughn, J. M., Jamison, K. D., & Kordesch, M. E. (2009). In situ emission microscopy of scandium/scandium-oxide and barium/barium-oxide thin films on tungsten. *IEEE Transactions on electron devices*, 56(5), 794-798. DOI: 10.1109/TED.2009.2015410
7. Wang, J., Wang, Y., Tao, S., Li, H., Yang, J., & Zhou, M. (2003). Scandia-doped tungsten bodies for Sc-type cathodes. *Applied surface science*, 215(1-4), 38-48. doi.org/10.1016/S0169-4332(03)00322-2

Mgr inż. Jakub Gajda (Physics)

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Wojciech Bąk (INT UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Piotr Dulian (Politechnika Krakowska)

Niskoenergetyczne układy katodoluminescencyjne na bazie ZnO

Celem projektu jest opracowanie celowego i powtarzalnego sposobu domieszkowania pierwiastkami bloku f i d tlenku cynku do zastosowań w zakresie wytwarzania luminoforów wykazujących zjawisko katodoluminescencji, a także optymalizacja warunków syntezy powstałego układu tak, aby osiągnąć powtarzalność procesów technologicznych. Istotnym celem jest również wykorzystanie dostępnych metod badawczych do opisu zjawisk fizycznych (optyczno-strukturalnych) występujących w domieszkowanych luminoforach ZnO w celu uzyskania jak największej kontroli nad parametrami optycznymi powstałego luminoforu w procesie jego wytwarzania. W proponowanych badaniach szczególnie istotna jest intensywność występowania efektów ekscytonowych, struktura subtelnych pasm emisyjnych, występowanie powtórzeń fononowych na widmach katodoluminescencji i względne przesunięcie długości fali pasma katodoluminescencji. Planowane jest również zbadanie zjawiska występowania wąskich linii emisyjnych związanych z przejściami 4f-4f prazeodymu obserwowanych za pomocą widm katodoluminescencji (CL). Rozwój technologii opartych na ZnO i jego domieszkowanych wersjach jest tematem przyszłościowym oraz posiada ogromny potencjał w wielu dziedzinach fizyki, w szczególności w optyce oraz fizyce medycznej. Wyzwania związane z domieszkowaniem i badaniem zjawisk fizycznych w materiałach optycznych opartych na ZnO, takich jak luminofory są obecnie przedmiotem intensywnych badań. Aktualnie prowadzone są szerokie badania związane z obiecującymi zastosowaniami tlenku cynku jako materiału optoelektronicznego. Jest to spowodowane występowaniem ZnO na liście materiałów w pełni bezpiecznych (potencjalne zastosowania w technice medycznej), a także jego parametrami fizycznymi, takimi jak wysoka

energia wiązania ekscytonu sprawiająca, że ekscytony są stabilne nawet w temperaturze pokojowej oraz szeroka przerwa energetyczna. Brak badań poza kilkoma znaczącymi pracami poświęcono natomiast wytwarzaniu niskoenergetycznych luminoforów katodoluminescencyjnych na bazie tlenku cynku, szczególnie domieszkowanych pierwiastkami bloku f, takimi jak lantan, prazeodym, europ, iterb. Wykonane wcześniej symulacje tego typu układów z zastosowaniem komputerowych metod obliczeniowych, takich jak ab initio, wykazały, że użycie domieszek prazeodymu może istotnie wpłynąć na zmianę krawędzi absorpcji, gdyż jony Pr^{3+} zmniejszają przerwę energetyczną. Ma to związek z różnicą promieni jonowych jonów Zn^{2+} oraz Pr^{3+} . Brak jest jednakże wyczerpujących badań charakteryzujących strukturę fizyczną tak powstałego układu, co jest istotne w celu optymalizacji warunków jego wytwarzania do praktycznych zastosowań aplikacyjnych. Niewiele uwagi poświęcono również próbom domieszkowania innymi pierwiastkami bloku f oraz ich wpływom na pasmo katodoluminescencji i modyfikację parametrów luminoforu. Przedstawioną lukę w badaniach możliwości aplikacyjnych ZnO w tym zakresie ma uzupełniać niniejszy projekt.

Słowa kluczowe: Luminofory ZnO, Katodoluminescencja, Układy niskoenergetyczne, Pierwiastki bloku f, Domieszkowanie bloku d, Przejścia prazeodymu, Właściwości optyczne, Efekty ekscytonowe, Widma emisyjne, Synteza, Materiały optoelektroniczne, Optymalizacja przerwy energetycznej

Low-energy cathodoluminescent systems based on ZnO

The aim of the project is the development of a targeted and reproducible method of doping zinc oxide with f and d block elements for applications in the production of phosphors exhibiting cathodoluminescence, as well as the optimisation of the synthesis conditions of the resulting system to achieve reproducibility of technological processes. An important objective is also to use available research methods to describe physical phenomena (optical-structural) occurring in doped ZnO phosphors in order to achieve the greatest possible control over the optical parameters of the resulting phosphor during its fabrication process. The intensity of the occurrence of exciton effects, the structure of the subtle emission bands, the occurrence of phonon repeats in the cathodoluminescence spectra and the relative wavelength shift of the cathodoluminescence band are of particular interest in the proposed studies. It is also planned to investigate the occurrence of narrow emission lines associated with 4f-4f praseodymium transitions observed with cathodoluminescence (CL) spectra. The development of technologies based on ZnO and its doped versions is a forward-looking topic and holds great potential in many areas of physics, particularly in optics and medical physics. The challenges of doping and studying physical phenomena in ZnO-based optical materials such as phosphors are currently the subject of intensive research. Currently, there is extensive research related to the promising applications of zinc oxide as an optoelectronic material. This is due to ZnO's appearance on the list of fully safe materials (potential applications in medical technology), as well as its physical parameters, such as its high exciton binding energy making excitons stable even at room temperature and its wide energy gap. In contrast, a lack of research apart from a few notable papers has been devoted to the fabrication of low-energy cathodoluminescent phosphor based on zinc oxide, especially doped with f-block elements such as lanthanum, praseodymium, europium, ytterbium. Previously performed simulations of such systems using computer-based computational

methods, such as ab initio, have shown that the use of praseodymium doping can significantly alter the absorption edge, as Pr³⁺ ions reduce the energy gap. This is related to the difference in ionic radii of Zn²⁺ and Pr³⁺ ions. However, there is a lack of comprehensive studies characterising the physical structure of the resulting system, which is important in order to optimise its fabrication conditions for practical applications. Little attention has also been paid to attempts at doping with other f-block elements and their effects on the cathodoluminescence bandwidth and modification of phosphor parameters. The presented gap in researching the applicability of ZnO in this field is to be filled by the present project.

Key words: ZnO phosphors, Cathodoluminescence, Low-energy systems, f-block elements, d-block doping, Praseodymium transitions, Optical properties, Exciton effects, Emission spectra, Phosphor synthesis, Optoelectronic materials, Energy gap optimization

Bibliography:

1. Binnig C., Rohrer H.: Scanning tunneling microscopy. "Helv. Phys. Acta" (55, 1982, s. 721-724).
2. Egerton R.: Electron energy – loss spectroscopy. „Physics World”, (April, 1997, s. 47-51).
3. Wróblewski A. K.: „Encyklopedia fizyki współczesnej”, PWN, Warszawa 1985, (s. 533-542).
4. Yan Lang, Yaie Zhao: „Journal of American Ceramic Society”, “Synthesis of Ni²⁺-doped ZnAl₂O₄/ZnO Composite Phosphor Film with Largely Enhanced Polychromatic Emission via a Single-Source Precursor “ AMS, Chicago 2013.
5. Lupan, Oleg ; Viana, Bruno ; Pauporté: „Journal of physical chemistry. C”, 2013-12, Vol.117 (50), p.26768-26775
6. Applied material science and related technologies : selected, peer reviewed papers from the 2014 3rd International Conference on Intelligent System and Applied Material (GSAM 2014), January 18-19, 2014, Taiwan
7. Cruz-Vázquez, C. ; Bernal, R. ; Burruel-Ibarra, S.E. ; Cota-Valenzuela: „Thermoluminescence of β -Irradiated ZnS–ZnO Phosphors”, “Journal of electronic materials”, 2015-10, Vol.44 (10), p.3477-3480.
8. Hasabeldaim, Emad ; Ntwaeaborwa A.: “Surface analysis and cathodoluminescence degradation of undoped ZnO and ZnO:Zn phosphors”, Journal of vacuum science and technology. B, Nanotechnology & microelectronics, 2016-07, Vol.34 (4)
9. Wang, Zhenling ; Lin, Cuikun ; Liu, Xiaoming ; Li, Guangzhi ; Luo, Yan ; Quan, Zewei ; Xiang, Hongping: „Tunable Photoluminescent and Cathodoluminescent Properties of ZnO and ZnO:Zn Phosphors” The journal of physical chemistry. B, 2006-05, Vol.110 (19), p.9469-9476
10. Kaur, Puneet ; Kriti ; Rahul ; Kaur, Simranpreet ; Kumar, Vishnu: „Temperature-dependent characteristics of ZnO phosphors from synchrotron-based vacuum ultraviolet photoluminescence spectroscopy”, European physical journal plus, 2022-01, Vol.137 (1), p.142, Article 142, Springer Berlin
11. Emad Hasabeldaim; Odireleng M. Ntwaeaborwa; Robin E. Kroon; Hendrik C. Swart: „Surface analysis and cathodoluminescence degradation of undoped ZnO and ZnO:Zn phosphors”, Journal of Vacuum Science and Technology B (Volume 34, July 2016).
12. Mosquera, Edgar Eduardo: „Luminescence at low temperature in pure ZnO phosphors”, Ingeniería y competitividad, 2020-12, Vol.22 (2), p.1-7

Mgr inż. Natalia Wójcik (Physics)

Academic supervisor: dr hab. Joanna Jałocha-Bratek, prof. PK (Politechnika Krakowska)

Auxiliary supervisor: dr inż. Magdalena Krupska-Klimczak (IBiI UKEN)

Wpływ pól magnetycznych na dynamikę galaktyk spiralnych

Problem płaskiej krzywej rotacji występujący w astrofizyce jest rozwiązywany poprzez wprowadzenie masywnego sferycznie symetrycznego halo z ciemnej materii niebarionowej. Ponieważ dotychczas jeszcze nie odkryto cząstek będących budulcem ciemnej materii niebarionowej, można postulować jej brak, lub znacznie mniejszą niż dotychczas zakładaną ilość występującą w galaktykach spiralnych. Projekt badawczy ma na celu zbadanie dynamiki materii w galaktykach spiralnych pod kątem hipotezy modelu dyskowego, który tłumaczy dynamikę galaktyki bez odwoływania się do masywnego sferycznie symetrycznego halo z ciemnej materii niebarionowej oraz sprawdzenie jaki wpływ na dynamikę materii ma wielkoskalowe pole magnetyczne, dotychczas często zaniebywane w modelowaniu. Wobec tego formułujemy hipotezę, o następującej treści: „Aktywność na dysku, czyli wybuchy supernowych, czarne dziury itd., ma wpływ na pole magnetyczne oraz dynamikę materii w galaktykach spiralnych”. Przeprowadzenie badań polega na opracowaniu dostępnych danych empirycznych z wykorzystaniem języka Python oraz oprogramowania Mathematica dla wybranych galaktyk spiralnych. Rozkład gęstości oraz masa galaktyki bez masywnego sferycznie symetrycznego halo z ciemnej materii niebarionowej są wyznaczane za pomocą następujących równań i zależności: równanie Poisson’a dla potencjału grawitacyjnego, związek pomiędzy gęstością powierzchniową, a potencjałem oraz związek pomiędzy potencjałem, a prędkością rotacji. Pole magnetyczne oddziałujące z zjonizowaną materią galaktyczną jest opisywane za pomocą równań Navier’a-Stockes’a. Otrzymane wyniki należy przeanalizować pod kątem znalezienia zależności pomiędzy zwiększoną aktywnością w centrum oraz na dysku galaktyki a ilością ciemnej materii jaka byłaby potrzebna do wytłumaczenia płaskiej krzywej rotacji. Celem badań jest zarówno zbadanie dynamiki materii jak i próba wyjaśnienia jak czynniki takie jak pole magnetyczne, aktywność w centrum oraz na dysku, oraz brak ciemnej materii wpływają na krzywą rotacji. Weryfikacja tych hipotez może zmienić rozumienie struktury galaktyk oraz wpłynąć na wiedzę o ciemnej materii i jej roli w dynamice galaktyk spiralnych.

Słowa kluczowe: Model dyskowy, galaktyki spiralne, dynamika galaktyk, płaska krzywa rotacji, ciemna materia niebarionowa, pole magnetyczne, aktywność w centrum, aktywność na dysku

Influence of magnetic fields on the dynamics of spiral galaxies

The problem of the flat rotation curve encountered in astrophysics is addressed by introducing a massive, spherically symmetric halo composed of non baryonic dark matter. Since the particles that constitute non baryonic dark matter have not yet been discovered, it's possible to hypothesize its absence or a significantly smaller amount than previously assumed to occur in spiral galaxies. The aim of this research project is to investigate the dynamics of matter in spiral galaxies using the disk model hypothesis, which explains the galaxy dynamics without invoking a massive, spherically symmetric halo composed of non baryonic dark matter, as well as to examine the impact of large scale magnetic fields, often neglected in modeling, on matter dynamics. The

following hypothesis formulates: „The activity in the disk, such as supernovae, black holes etc., influences the magnetic field and the dynamics of matter in spiral galaxies.” The research will involve the analysis of available empirical data using Python and Mathematica software for selected spiral galaxies. The distribution of density and mass of the galaxy without a massive, spherically symmetric halo composed of non baryonic dark matter will be determined using the following equations and relations: Poisson’s equation for the gravitational potential, the relation between surface density and potential, and the relation between potential and rotational velocity. The magnetic field interacting with the ionized matter of the galaxy is described using the Navier-Stokes equations. The results will be analyzed to explore the correlation between increased activity at the center and the disk of the galaxy and the amount of dark matter needed to explain the flat rotation curve. The goal of this research is both to investigate the dynamics of matter and to attempt to explain how factors such as magnetic fields, central and disk activity, and the absence of dark matter influence the rotation curve. Verifying these hypotheses could alter the understanding of galaxy structure and impact knowledge about dark matter and its role in the dynamics of spiral galaxies.

Key words: Disk model, spiral galaxies, galaxy dynamics, flat rotation curve, non-baryonic dark matter, magnetic field, central activity, disk activity

Bibliopgraphy:

- Landau Lew D., Lifszyc Jewgienij M., *Elektrodynamika ósrodków ciągłych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2021
- Rainer Beck, *Magnetic Fields in Spiral Galaxies*, *A&ARev* 24:4, 2016
- E.Battaner and E.Florido, *A two-dimensional model of magnetohydrodynamically driven rotation of spiral galaxies without dark matter*, *Mon. Not. R. Astron. Soc.* 277,1129-1133, 1995
- Joanna Jałocha, Łukasz Bratek, Jan Pękala, Szymon Sikora, and Marek Kutschera, *Magnetic flux density from the relative circular motion of stars and partially ionized gas in the galaxy mid-plane vicinity*, *The Astrophysical Journal*, 833:174 (7pp), 2016
- Joanna Jałocha, Łukasz Bratek, Jan Pekala and Marek Kutschera, *A possible influence of magnetic fields on the rotation of gas in NGC 253*, *Mon. Not. R. Astron. Soc.*427, 393–396, 2012
- Joanna Jałocha, Łukasz Bratek, Marek Kutschera and Piotr Skindzier, *Global disc models for galaxies NGC 1365, 6946, 7793 and UGC 6446*, *Mon. Not. R. Astron. Soc.* 406, 2805–2816, 2010
- Joanna Jałocha, Łukasz Bratek, *Galactic magnetic fields in the context of dark matter. Influence on the rotation curves of spiral galaxies*, *PoS(ICRC2019)513*, 2019
- Joanna Jałocha, Łukasz Bratek, Jan Pekala and Marek Kutschera, *The role of large-scale magnetic fields in galaxy NGC 891: can magnetic fields help to reduce the local mass-to-light ratio in the galactic outskirts?*, *Mon. Not. R. Astron. Soc.* 421, 2155–2160, 2012
- Povilas Palunas, T. B. Williams, *Maximum disk mass models for spiral galaxies*, *The astronomical journal*, 120:2884-2903, 2000
- Sellwood J. A., Kosowsky A., in Hibbard J. E., Rupen M. P., van Gorkom J. H., eds, *ASP Conf. Ser. Vol. 240, Gas and Galaxy Evolution*. *Astron. Soc. Pac.*, San Francisco, p. 311, 2000

Mgr Maria Koczur (Earth & Environmental Sciences)

Academic supervisor: prof. dr hab. Marta Bąk (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)

Auxiliary supervisor: dr Agnieszka Ciurej (IBiNoZ UKEN)

Interpretacja oscylacji klimatycznych w kredzie w czasie globalnych zdarzeń oceanicznych w oparciu o analizę zespołów promienic z wybranych sekwencji skał osadowych zdeponowanych w dawnym Oceanie Tetydy

W czasie kredy miało miejsce szereg zdarzeń geotektonicznych, które oddziaływały zarówno na atmosferę ziemską jak i na ocean. Rozpad superkontynentu Pangei oraz związane z tym otwieranie się Atlantyku były przyczyną wzmożonego wulkanizmu, który dostarczał do atmosfery ogromnych ilości dwutlenku węgla. Nadwyżki CO₂ w atmosferze przyczyniły się do powstania efektu cieplarnianego, a gaz przenikający do powierzchniowych wód oceanu powodował wysoką produktywność fitoplanktonu. Duża masa materii organicznej utleniała się wtedy podczas opadania na dno morskie, powodując deficyt tlenowy w wodach głębszych, aż do wystąpienia warunków beztlenowych w wodach głębinowych oraz w osadzie dennym. Tego typu mechanizm zadziałał w czasie kredy kilkakrotnie, pozostawiając po sobie ślad w zapisie kopalnym w postaci poziomów czarnych łupków wzbogaconych w nieutlenioną materię organiczną, których sedimentacja mogła trwać nawet milion lat. Zmiany środowiska oceanicznego w tamtym okresie czasu będą badane poprzez analizę zespołów pierwotniaków o szkielecie opalowym (Radiolaria), które licznie występują w utworach kredowych. Badania będą prowadzone w utworach głębokiej platformy węglanowej zlokalizowanej na obszarze dawnego Oceanu Tetydy, której obecne odsłonięcia są zlokalizowane w Apeninach (rejon Umbria-Marche, środkowe Włochy). Według dotychczasowego stanu wiedzy ilość i zróżnicowanie radiolarii w wodzie morskiej zależą ściśle od dostępnych zasobów pokarmu, natlenienia wód oraz temperatury. Biorąc pod uwagę preferencje ekologiczne poszczególnych gatunków tych organizmów, zostaną wydzielone zespoły, które żyły w różnych masach wód morskich, od powierzchniowych (w przewadze oligotroficznym) aż do mezopelagialu (bogatych w nutrienty) i na tej podstawie zostaną zrekonstruowane zmiany temperatur wód oraz stopień ich natlenienia w czasie kredy. Najważniejszym, spodziewanym efektem tych badań będzie przedstawienie schematu rozkładu termicznego mas wód powierzchniowych w Zachodniej Tetydzie dla okresu kredy. A kolejnym, interpretacja zmian cyrkulacji tych wód w strefie równikowej i podzwrotnikowej, z wykorzystaniem współczesnych modeli klimatycznych, odnoszących się do zjawisk w podobnych strefach klimatycznych, tj. zjawisk typu La Niña, El Niño oraz takich zjawisk, które polegają na wielkoskalowym oddziaływaniu i wymianie energii pomiędzy atmosferą i oceanem jak AMO (ang. Atlantic Multi-decadal Oscillation), PDO (ang. Pacific Decadal Oscillation) i IOD (ang. Indian Ocean Dipole). Przyjmujemy tutaj hipotezę, że zmienność w zespołach mikroplanktonu kopalnego jest narzędziem do rekonstrukcji okresów ociepleń i ochłodzeń klimatu do jakich dochodziło w kredzie w wyniku krótko- i długookresowych zmian temperatury wód powierzchniowych. Odnosząc się do współczesnych okresowych zmian termiki wód w strefie równikowej wnioskujemy, że przemieszczanie się mas wód ciepłych i chłodnych (a z nimi zespołów mikroplanktonu) oraz związane z tym wahania termokliny były wynikiem sezonowo zmieniającej się siły pasatów oraz wielkości komórek Walkera ponad strefą równikową.

Słowa kluczowe: kreda, promienice, oscylacje klimatyczne, Tetyda, Umbria-Marche

Interpretation of Cretaceous climate oscillations during global ocean events based on the analysis of radiolarian assemblages from selected sequences of sedimentary rocks deposited in the ancient Tethys Ocean

During the Cretaceous, a series of geotectonic events took place that affected both the Earth's atmosphere and the ocean. The breakup of the supercontinent Pangaea and the related opening of the Atlantic caused increased volcanism, which delivered huge amounts of carbon dioxide to the atmosphere. The excess CO₂ in the atmosphere contributed to the greenhouse effect, and the gas penetrating the surface waters of the ocean caused high phytoplankton productivity. A large mass of organic matter then oxidized as it sank to the seabed, causing an oxygen deficit in deeper waters, until anoxic conditions occurred in deep waters and in the bottom sediment. This type of mechanism operated several times during the Cretaceous, leaving a trace in the fossil record in the form of black shale levels enriched in unoxidized organic matter, whose sedimentation could have lasted up to a million years. Changes in the ocean environment during that period will be studied by analyzing assemblages of protozoa with opal skeletons (Radiolaria), which occur in large numbers in Cretaceous formations. The research will be conducted in the deposits of a deep carbonate platform located in the area of the former Tethys Ocean, the current exposures of which are located in the Apennines (Umbria-Marche region, central Italy). According to the current state of knowledge, the number and diversity of Radiolaria in sea water depend strictly on available food resources, water oxygenation and temperature. Taking into account the ecological preferences of individual species of these organisms, assemblages will be distinguished that lived in different masses of sea water, from surface (predominantly oligotrophic) to mesopelagic (nutrient-rich), and on this basis, changes in water temperature and the degree of their oxygenation during the Cretaceous will be reconstructed. The most important expected effect of these studies will be the presentation of the thermal distribution pattern of surface water masses in the Western Tethys for the Cretaceous period. And the next one, the interpretation of changes in the circulation of these waters in the equatorial and subtropical zones, using contemporary climate models referring to phenomena in similar climate zones, i.e. La Niña, El Niño type phenomena and such phenomena that involve large-scale interaction and energy exchange between the atmosphere and the ocean as AMO (Atlantic Multi-decadal Oscillation), PDO (Pacific Decadal Oscillation) and IOD (Indian Ocean Dipole). We assume here the hypothesis that variability in fossil microplankton communities is a tool for reconstructing periods of climate warming and cooling that occurred in the Cretaceous as a result of short- and long-term changes in surface water temperature. Referring to the contemporary periodic changes in water thermal conditions in the equatorial zone, we conclude that the movement of warm and cold water masses (and with them microplankton communities) and the related thermocline fluctuations were the result of the seasonally changing strength of the trade winds and the size of Walker cells above the equatorial zone.

Słowa kluczowe: Cretaceous, Radiolaria, climatic oscillations, Tethys, Umbria-Marche

Bibliopgraphy:

- Bąk, M., 2011. Tethyan radiolarians at the Cenomanian–Turonian Anoxic Event from the Apennines (Umbria-Marche) and the Outer Carpathians: Palaeoecological and Palaeoenvironmental implications. *Studia Geologica Polonica*, 134, 5–279.
- Bąk, M., Bąk, K. & Michalik, M., 2018. Decadal to millennial variations in water column parameters in pelagic marine environments of the Western Tethys (Carpathian realm) during Middle–Late Jurassic — Evidence from the radiolarian record. *Global and Planetary Change*, 162 (3), 148–162.
- Bąk, M. & Bąk, K., 2019. Palaeoceanographic regime during the Oxfordian–Kimmeridgian in the Western Tethys recorded by radiolarian assemblages in the siliceous sediments of the Pieniny Klippen Belt, Carpathians. *Geological Journal*. 54 (6), 3362–3375.
- Matsuoka, A., 2007. Living radiolarian feeding mechanisms: new light on past marine ecosystems. *Swiss Journal of Geosciences*, 100, 273–279.
- Menegatti, A.P., Weissert, H., Brown, R.S., Tyson, R.V., Farrimoud, P., Strasser, A., Caron, M., 1998. High-resolution d13C stratigraphy through the early Aptian “Livello Selli” of the Alpine Tethys. *Paleoceanography*, 13, 530-545.
-

XIII

Filozofia i Językoznawstwo
Philosophy & Linguistics

Mgr Tomasz Bożek-Gogolewski (Philosophy)

Academic supervisor #1: dr hab. prof. UW Michał Herer (Uniwersytet Warszawski)

Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Tomasz Sikora (IFA UKEN)

Pojęciowe granice nauk humanistycznych. Analiza pojęć działania i sprawczości w ramach nowych materializmów

Celem dysertacji jest analiza pojęć „działania” i „sprawczości” w naukach humanistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnych nurtów materialistycznych oraz zwrotu materialistycznego. Termin „nowy materializm” został wprowadzony niezależnie przez Manuela DeLandę i Rosi Braidotti w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, aby opisać grupę wyłaniających się teorii, które charakteryzują się odejściem od perspektywy antropocentrycznej, zerwaniem z dualistyczną metafizyką oraz demokratyzacją dyskursu, prowadzącą do tworzenia tzw. płaskich ontologii. Badacze związani z tymi nurtami formułują operacyjne przestrzenie w formie asamblaży lub sieci, w ramach których byty nie-ludzkie są pojmowane jako znaczący gracze, obdarzeni własną sprawczością. Projekt ma na celu prześledzenie genezy i problematyki pojęć „sprawczości” oraz „działania” używanych w ramach tych teorii, a także zestawienie tradycyjnych modeli materializmu marksistowskiego z nowymi paradygmatami, takimi jak realizm spekulatywny, posthumanizm oraz ontologia zwrócona ku przedmiotom (OOO). W ramach projektu przeprowadzona zostanie analiza porównawcza tradycyjnych i współczesnych materializmów, obejmująca także dialog z myślą filozoficzną Gillesa Deleuze’a, Alaina Badiou, Fredrica Jamesona i Slavoję Žižka. Szczególnie istotne będzie zbadanie relacji między nowymi materializmami a klasycznym materializmem historycznym, a także ocena, w jakim stopniu współczesne podejścia odpowiadają na współczesne wyzwania, takie jak kryzys ekologiczny, polityczny czy kulturowy. Główne pytania badawcze dotyczą tego, jaki rodzaj „materialistycznej” polityki wyłania się z projektów współczesnych materializmów i jak wpływa ona na współczesne nauki humanistyczne. Projekt zakłada także próbę oceny, czy te teorie oferują ramy teoretyczne zdolne do generowania rzeczywistej zmiany historycznej i społecznej. Analiza obejmie również krytykę potencjalnego fetyszyzmu ontologicznego oraz dążenie do wypracowania bardziej zrównoważonej metodologii w obrębie współczesnych nauk humanistycznych. Wstępna hipoteza badawcza zakłada, że perspektywy współczesnych materializmów znacząco modyfikują tradycyjne rozumienie sprawczości, kładąc nacisk na rolę materii i aktorów nie-ludzkich. Jednakże szerokie stosowanie metod i perspektyw tych nurtów ujawnia szereg niespójności teoretycznych. Projekt dąży również do wykazania, jak przyjęcie perspektywy genealogiczno-problemowej, sformułowanej zgodnie z założeniami teoretycznymi Luisa Althussera, Gillesa Deleuze'a i Michała Herera, może pomóc w opracowaniu zrównoważonego podejścia w naukach humanistycznych. Główne pytanie badawcze brzmi: Jaki rodzaj „materialistycznej” polityki wyłania się z projektu współczesnych materializmów i jak wpływa on na współczesne nauki humanistyczne? Dodatkowo, warto zastanowić się, czy teoretyczne ramy tych teorii oferują perspektywy zmiany lub transformacji historycznej.

Słowa kluczowe: sprawczość, działanie, nowy materializm, materializm historyczny, marksizm, płaskie ontologie, antropocentryzm, humanistyka

Conceptual Boundaries of the Humanities. Analysis of the Concepts of Action and Agency within New Materialisms

The dissertation aims to analyze the concepts of "action" and "agency" within the humanities, with a particular focus on contemporary materialist currents and the materialist turn. The term "new materialism" was independently introduced by Manuel DeLanda and Rosi Braidotti in the 1990s to describe a group of emerging theories characterized by a departure from anthropocentric perspectives, a break with dualistic metaphysics, and the democratization of discourse, leading to the creation of so-called flat ontologies. Researchers associated with these currents formulate operational spaces in the form of assemblages or networks, within which non-human entities are perceived as significant players endowed with their own agency. The project aims to trace the genesis and issues surrounding the concepts of "agency" and "action" used within these theories, as well as to compare traditional models of Marxist materialism with new paradigms such as speculative realism, posthumanism, and object-oriented ontology (OOO). The project will conduct a comparative analysis of traditional and contemporary materialisms, including a dialogue with the philosophical thought of Gilles Deleuze, Alain Badiou, Fredric Jameson, and Slavoj Žižek. A particularly important aspect will be examining the relationship between new materialisms and classical historical materialism, as well as assessing the extent to which contemporary approaches address current challenges such as ecological, political, or cultural crises. The main research questions explore the type of "materialist" politics emerging from contemporary materialist projects and their impact on the modern humanities. The project also aims to assess whether these theories offer theoretical frameworks capable of generating real historical and social change. The analysis will include a critique of potential ontological fetishism and strive to develop a more balanced methodology within the modern humanities. The initial research hypothesis suggests that the perspectives of contemporary materialisms significantly modify traditional understandings of agency, emphasizing the role of matter and non-human actors. However, the broad application of methods and perspectives from these currents reveals a number of theoretical inconsistencies. The project also seeks to demonstrate how adopting a genealogical-problem perspective, formulated in accordance with the theoretical assumptions of Louis Althusser, Gilles Deleuze, and Michał Herer, can help develop a balanced approach in the humanities. The main research question is: What kind of "materialist" politics emerges from the project of contemporary materialisms, and how does it impact the modern humanities? Additionally, it is worth considering whether the theoretical frameworks of these theories offer perspectives for historical transformation or change.

Key words: agency, action, new materialism, historical materialism, Marxism, flat ontologies, anthropocentrism, humanities

Bibliography:

- Althusser, Louis (2006), *W imię Marksa*, Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Badiou, Alain (2005), „Democratic Materialism and the Materialist Dialectic”, *Radical Philosophy*, 130: 20–24.
- Bednarek, Joanna (2018), „Różnica epistemologiczna i cięcie sprawcze: materializm marksistowski a nowy materializm”, in: *Feministyczne nowe materializmy: usytuowane kartografie*, ed. O. Cielemęcka & M. Rogowska-Stangret, Lublin: E-naukowiec.

- Bennett, Jane (2010), *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham: Duke University Press.
- Coole, Diana & Frost, Samantha (eds.) (2010), *New Materialisms: Ontology, Agency and Politics*, Durham & London: Duke University Press.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Félix (1991), *Qu'est-ce que la philosophie?*, Paris: Minuit. [wyd. pol.: *Co to jest filozofia?*, trans. P. Pieniążek, Gdańsk: słowo/obraz terytoria, 2000].
- Eagleton, Terry (2016), *Materialism*, New Haven & London: Yale University Press.
- Haraway, Donna (2016), *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*, Durham: Duke University Press.
- Schleusener, Simon (2021), „A Politics of Things? Deleuze and the New Materialism”, *Deleuze and Guattari Studies*, 15: 523–542.
- Žižek, Slavoj (2014), *Absolute Recoil: Towards a New Foundation of Dialectical Materialism*, London: Verso.

Mgr Paweł Włodyka (Philosophy)

Academic supervisor: dr hab. Kazimierz Mrówka, prof. UKEN (IS UKEN)

Rector rei publicae w filozofii Cyncerona

Rozprawa dotyczy postaci, która w filozofii Cyncerona jest znana jako *rector rei publicae*. Zakładam, że *rector* jest etycznym ideałem obywatela, który powinien być realizowany przez członków ciała obywatelskiego w najwyższym możliwym stopniu. W celu wykazania prawdziwości tego założenia dokonam analizy czterech dialogów filozoficzno-politycznych Cyncerona – *De oratore* (O mówcy), *De re publica* (O państwie), *Cato Maior de senectute* (Katon Starszy o starości), *Laelius de amicitia* (Leliusz o przyjaźni) – oraz traktatu *De officiis* (O powinnościach), przedstawiając te dzieła jako wzajemnie powiązanie. Wykorzystując dialog *O mówcy* przedstawię ścieżkę wykształcenia oczekiwaną od kandydata na *rectorem*, który powinien osiągnąć szeroki zakres wiedzy, w szczególności z zakresu filozofii, retoryki, prawa i historii. Dzięki nabytej wiedzy kandydat ten może ukształtować w sobie trzy podstawowe cnoty potrzebne w życiu publicznym – sprawiedliwość, roztropność i wielkość ducha. Te cnoty pozwalają *rectori* wypełniać jego obowiązki wobec wspólnoty politycznej, którymi są stanie na straży jej stabilności, tworzenie prawa oraz doradztwo współobywatelom. W celu wykazania, iż *rector* może realizować ostatni z wymienionych obowiązków za pośrednictwem aktywności filozoficznej przeanalizuję dwa dzieła Cyncerona napisane po *Idach Marcowych* – *O przyjaźni* oraz *O powinnościach* – pokazując ich bardzo bliskie powiązanie z sytuacją polityczną w Rzymie po zabójstwie Cezara. Pisząc *O przyjaźni* Cynceron dążył do przeformułowania tradycyjnego pojęcia przyjaźni w Rzymie, która powinna być uważana za prawdziwą przyjaźń tylko jeśli istnieje między ludźmi cnotliwym, którzy dbają o dobro wspólnoty obywatelskiej. *O powinnościach*, ostatnie dzieło filozoficzne Cyncerona, było rodzajem podręcznika etyki obywatelskiej stworzonym dla młodych rzymskich obywateli, mogących w przyszłości ocalić i skonsolidować republikański kształt ustroju. Ostatnia część rozprawy będzie dotyczyła neorzymskiej koncepcji wolności. Koncepcja ta, bardzo wpływowa w krajach anglosaskich, jest przedstawiana jako bardziej emancypacyjna niż negatywna koncepcja wolności autorstwa Isaiaha Berlina, z uwagi na konieczność zachowania stanu nie-dominacji, w którym dana osoba nie jest zależna od arbitralnej woli innej osoby. Zwolennicy neorzymskiej koncepcji wolności twierdzą, że najistotniejszym

czynnikiem dotyczącym stanu nie-dominacji jest prawo, jednakże analiza Cycerońskiego ideału rectoris pokazuje, iż dla Cycerona najważniejszą częścią nie-dominacji jest etyka obywatelska, która zapewnia stabilność ciała obywatelskiego oraz polityczną partycypację obywateli. W celu zaproponowania uzupełnienia neorzymskiej koncepcji wolności, spróbuję odpowiedzieć na pytanie, co Cycerońska etyka obywatelska może oznaczać dla dwudziestopierwszowiecznej filozofii polityki.

Słowa kluczowe: rector rei publicae, Cyceron, filozofia rzymska, filozofia starożytna

Rector rei publicae in Cicero's Philosophy

The dissertation concerns a character that in Cicero's philosophy is known as rector rei publicae. I assume that rector is an ethical ideal of citizen which should be realised by members of civic body in the highest practicable degree. In order to proof this assumption I shall analyse four Cicero's politico-philosophical dialogues – De oratore (On the Orator), De re publica (On the Commonwealth), Cato Maior de senectute (Cato the Elder on Old Age), Laelius de amicitia (Laelius on Friendship) – and treatise De officiis (On duties), showing them as interrelated. Using dialogue On the Orator I shall present education demanded from a candidate on rector, who ought to possess wide range of knowledge, concerning especially philosophy, rhetoric, law and history. Thanks to acquired knowledge the candidate is able to shape in him three primary virtues needed in public life – justice, prudence and magnanimity. These virtues allow rector fulfil his duties towards political community, which are guardianship of community's stability, lawgiving and advising his fellow-citizens. In aim of demonstrating that rector can realise the latter duty by philosophical activity, I shall analyse two Cicero's works written after the Ides of March – On Friendship and On duties – showing their very close connection with political situation at Rome after the assassination of Caesar. Writing On Friendship Cicero endeavoured to reformulate traditional Roman notion of friendship, which should be considered as real friendship only if exists between virtuous people who care of well-being of civic community. On duties, Cicero's last philosophical work, was a kind of handbook of civic ethics created for young Roman citizens, who might save and consolidate republican form of government in the future. The last part of the dissertation will concern neo-Roman concept of liberty. That concept, very influential in Anglo-Saxon countries, is presented as more emancipating than Isaiah Berlin's negative concept of liberty, because of necessity of retaining state of non-domination, in which a person does not depend on another person's arbitrary will. Supporters of neo-Roman concept of liberty claim that the most essential factor concerning the state of non-domination is law, however an analysis of Cicero's ideal of rector shows that for Cicero the most important part of non-domination is civic ethics, which ensure stability of civic body and citizens' political participation. In order to propose complement of neo-Roman concept of liberty, I shall try to answer the question what Cicero's political ethics could mean for twenty-first-century political philosophy.

Key words: rector rei publicae, Cicero, Roman philosophy, ancient philosophy

Bibliopgraphy:

Atkins J.W., Roman Political Thought, Cambridge University Press, Cambridge 2018.
Baraz Y., A Written Republic: Cicero's Philosophical Politics, Princeton University Press, Princeton 2012.

- Cycon M.T., *O mówcy*, trans. B. Awianowicz, Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2010.
- Cycon M.T., *Pisma filozoficzne*, t. 1-4, trans. Z. Cierniakowa, W. Kornatowski, J. Śmigaj, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1960-3.
- Fantham E., *The Roman World of Cicero's De oratore*, Oxford University Press, Oxford 2004.
- Nicorski W., *Cicero's Skepticism and His Recovery of Political Philosophy*, Palgrave Macmillan, New York 2016.
- Pettit Ph., *Republicanism: A Theory of Freedom and Government*, Oxford University Press, Oxford 1997.
- Zarecki J., *Cicero's Ideal Statesman in Theory and Practice*, Bloomsbury Academic, London and New York 2014.
- Zetzel J.E.G., *The Lost Republic: Cicero's De oratore and De re publica*, Oxford University Press, Oxford 2022.

Mgr Michał Kozanecki (Linguistics)

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Gicala (IFA UKEN)

Przekład medyczny w kontekście dołączania dokumentacji fizjoterapeutycznej do dokumentacji medycznej

Rozprawa ma na celu, poprzez pracę analityczną z korpusem tekstów do tłumaczenia, stworzenie dla pary języków polski-angielski (w dwóch językach, polskim i angielskim), metodologii pracy tłumaczeniowej z nowym rodzajem dokumentacji medycznej, a mianowicie dokumentacją fizjoterapeutyczną, włączoną przez polskiego ustawodawcę do grupy dokumentacji medycznej. Odbiorcami tych wytycznych będą przede wszystkim studenci i absolwenci studiów przekładoznawczych oraz studenci kierunków medycznych (fizjoterapia i inne kierunki medyczne lub pielęgniarstwo). Jednocześnie dysertacja ma na celu zbadanie odrębności nieustrukturyzowanego jeszcze języka fizjoterapii na tle ogólnego języka medycznego poprzez pokazanie, jak wygląda dziś język fizjoterapii w polszczyźnie i jakie czynniki go kształtują (np. wpływ języka angielskiego i wpływ ogólnego polskiego języka medycznego na język fizjoterapii) oraz czym charakteryzuje się język fizjoterapii; dokumentacja med. z zakresu fizjoterapii w stosunku do dokumentacji lekarskiej-medycznej. Dzięki temu praca ta będzie mogła pomóc ustalić, jaki jest aktualny stan tłumaczeń dokumentacji medycznej (lekarskiej) zarówno na język polski, jak i na język angielski w sensie językoznawczym, poprzez scharakteryzowanie stosowanego słownictwa, terminologii i struktur leksykalnych, a także rodzaju konstrukcji leksykalnych, w typach dokumentacji i ich zawartości w odniesieniu do różnych opisów pacjentów i ich schorzeń; będzie to obejmować opis kontekstu używanego języka; jego słownictwa i struktur używanych aby przedstawić konkretne choroby i stan zdrowia. Kolejne rozdziały rozprawy będą zawierały charakterystykę translacyjną obecnie funkcjonującej dokumentacji fizjoterapeutycznej w języku angielskim i polskim, a co za tym idzie wynikające z niej różnice w stosunku do dokumentacji medycznej. W ten sposób dysertacja będzie zmierzała do wyodrębnienia języka fizjoterapii jako nowego podtypu specjalistycznego języka medycznego. W pracy zostanie również zbadany wpływ ICF (Międzynarodowa klasyfikacja funkcjonowania, niepełnosprawności i zdrowia) na dokumentację fizjoterapeutyczną i jej tłumaczenie w obu kierunkach pol-ang i ang-pol, w porównaniu z wpływem ICD (Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych) na dokumentację medyczną i jej tłumaczenie.

Dodatkowo do wcześniej wymienionych celów pracy, analiza ta może również zaowocować stworzeniem ewentualnego dwujęzycznego leksykonu zestawu terminów wraz z ich środowiskowymi definicjami z zakresu fizjoterapii, dla studentów, tłumaczy i praktyków wydziałów medycznych. Praca powstanie w ścisłej współpracy ze środowiskami akademickimi z dziedzin Fizjoterapii (Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie).

Słowa kluczowe: Język Specjalistyczny, przekład medyczny, przekład specjalistyczny, dokumentacja medyczna, terminologia, Język Fizjoterapii

Medical translation in the context of including physiotherapy documentation in the medical record

The dissertation aims to: through analytical work on the corpus of collected texts for translation, to create for Polish-English language pair (in two languages, Polish and English), guidelines, and to define a methodology for translation work with a new type of medical documentation, namely physiotherapy documentation, included by the Polish legislator to the group of medical documentation. The recipients of these guidelines will be mainly students and graduates of translation studies and students of medical faculties (physiotherapy and other medical or nursing). At the same time, dissertation aims to explore the distinctiveness of the as yet unstructured language of physiotherapy against the background of general medical language by showing what the language of physiotherapy looks like in Polish language today and what factors shape it (e.g. the influence of English and the influence of the general Polish medical language on the language of physiotherapy) and what are the characteristics of physiotherapy medical records in relation to medical records. within medical documentation. By that the work the dissertation will firstly establish what is the current state of translation of medical (doctor's) documentation into both Polish and into English in the linguistic sense, i.e. to define the vocabulary and terminology used. The characteristics of the vocabulary, terminology and lexical structures used, as well as the type of lexical constructions, in the types of documentation and their content, in relation to the various descriptions of patients and their conditions; This will involve description of the the context of the language used; its vocabulary and structures, to depict specific disease and health conditions. Subsequent chapters of the thesis will make a translational characterisation of currently functioning physiotherapy documentation in English and Polish and, consequently the resulting differences from medical documentation. In this way the work will aim to separate the physiotherapy language as a new sub-type of medical language specialist language. The paper will also examine the impact of the ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) on physiotherapy documentation and its translation, in comparison to the impact of the ICD (International Statistical Classification of Diseases and Health Problems), on medical documentation and its translation. Additionally to the previously mentioned goals of the project work outcome may also result in the creation of a possible bilingual lexicon of a set of terms with their environmental definitions from physiotherapy, for students, translators and practitioners of medical faculties. The work will be created in close cooperation with the Bronisław Czech University School of Physical Education in Kraków.

Key words: LSP, medical translation, Terminology. Language of Physiotherapy, Specialized Language, medical record, specialized translation

Bibliopgraphy:

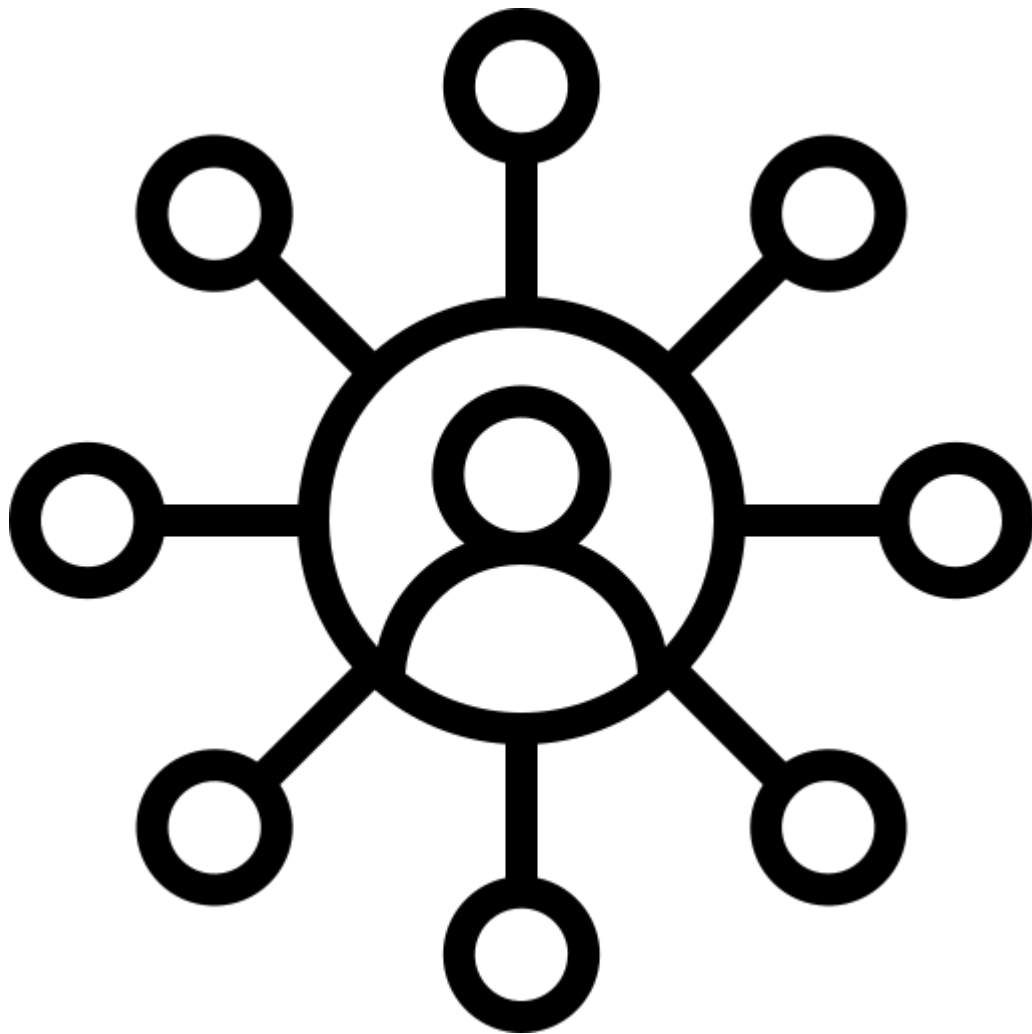
- Kornacka M. (2008) Języki programowania jako języki specjalistyczne, in Lukszyn J. (ed) Podstawy technolingwistyki I Warszawa KJS/ KTJiA
- Piotrowska, Maria (2007), Proces decyzyjny tłumacza, Wyd. Nauk. Akademii Pedagog. w Krakowie
- Grucza, S. (2008). Lingwistyka języków specjalistycznych. Wydawnictwo Euro-Edukacja.
- Cabré, M. T. (1999). Terminology: Theory, methods and applications. Amsterdam: Benjamins
- Vermeer, H. J. (2004). The role of the translator (K. Reiss, Ed.). Gunter Narr Verlag. (Original work published 1978)
- Karwacka, W. (Ed.). (2018). Toward understanding medical translation and interpreting. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Lewandowska-Tomaszczyk, B. (2011) Język specjalistyczny w teorii i praktyce tłumaczeniowej. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Eugene Nida (1964) Toward a Science of Translating. Brill
-

XIV

Sztuki plastyczne

Fine Arts

Mgr Karolina Jonderko

Academic supervisor: dr hab. Wojciech Sternak (Uniwersytet Warszawski)

Auxiliary supervisor: dr Michał Łuczak (ISiD UKEN)

Między Dokumentalizmem a Aktywizmem: Jak Fotografia Może Chronić i Promować Dziedzictwo Kulturowe? Fotograficzne Badanie Górniczych Orkiestr Dętych

Projekt badawczy podejmuje próbę zrozumienia roli górniczych orkiestr dętych jako istotnych nośników dziedzictwa kulturowego, jednocześnie poszukując nowych strategii ich ochrony i promocji za pomocą fotografii. Jako Ślązaczka, córka górnik, nie wyobrażam sobie Śląska bez orkiestr dętych, które przez dekady integrowały lokalne społeczności i stanowiły fundament śląskiej tożsamości. Celem projektu jest opracowanie nowoczesnych strategii fotograficznych łączących dokumentalizm z aktywizmem, które pozwolą nie tylko na dokumentowanie zjawiska, ale również na wzmacnianie świadomości społecznej i aktywizację lokalnych społeczności w celu ochrony zanikającego dziedzictwa. Orkiestry te, będące częścią tradycji górniczej, odgrywały kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości kulturowej regionu. Jednakże w wyniku przemian społeczno-gospodarczych ich liczba drastycznie spadła, a wiele z nich znajduje się na skraju zapomnienia. Projekt zakłada interdyscyplinarne podejście. Badania obejmą kwerendę literatury, analizę dokumentów archiwalnych, wywiady z członkami orkiestr i ich rodzinami oraz studia porównawcze z podobnymi zjawiskami za granicą. Centralnym elementem będzie jednak stworzenie serii fotografii dokumentalnych, które nie tylko oddadzą wizualną wyjątkowość górniczych orkiestr dętych, ale również wywołają emocje i refleksję nad koniecznością ich ochrony. Rozważam także zastosowanie sztucznej inteligencji (AI) jako narzędzia wzbogacającego narrację wizualną. Chcę zbadać czy użycie sztucznej inteligencji do odtworzenia uroczystości w których kiedyś orkiestry brały udział lecz nie zostało to udokumentowane. Nowatorstwo projektu polega na łączeniu fotografii z aktywizmem kulturowym oraz na eksploracji potencjału nowych technologii w tworzeniu narracji wizualnych. Wyniki badań mają na celu wypracowanie strategii, które mogą być zaadaptowane w innych kontekstach ochrony dziedzictwa kulturowego. Finalnym rezultatem projektu będzie wystawa fotograficzna oraz publikacja zawierająca zdjęcia, eseje i analizy, które będą stanowiły wielowymiarowy zapis życia i działalności górniczych orkiestr dętych, ukazując ich znaczenie dla lokalnej i globalnej kultury. Projekt ten nie tylko dokumentuje zanikające dziedzictwo, ale również stawia pytania o przyszłość tradycyjnych form kulturowych w dobie globalizacji i szybkich zmian społecznych, wskazując na rolę sztuki jako narzędzia ochrony i promocji tożsamości regionalnej.

Słowa kluczowe: fotografia, sztuki plastyczne, górny Śląsk, górnictwo, muzyka, orkiestra dęta, aktywizm, sztuczna inteligencja, dziedzictwo kulturowe, Śląsk, ai, dokumentacja

Between Documentary and Activism: How Can Photography Protect and Promote Cultural Heritage? A Photographic Study of Mining Brass Bands

The research project aims to understand the role of mining brass bands as significant carriers of cultural heritage while exploring new strategies for their protection and promotion through photography. As a Silesian and the daughter of a coal miner, I cannot imagine Silesia without

brass bands, which for decades have brought local communities together and formed the foundation of Silesian identity. The goal of the project is to develop modern photographic strategies that combine documentary practices with activism, enabling not only the documentation of the phenomenon but also raising social awareness and mobilizing local communities to protect this vanishing heritage. These bands, integral to the mining tradition, have played a key role in shaping the cultural identity of the region. However, due to socio-economic changes, their numbers have drastically declined, and many now face the brink of oblivion. The project adopts an interdisciplinary approach. The research will include a literature review, analysis of archival documents, interviews with band members and their families, and comparative studies with similar phenomena abroad. However, the central element will be the creation of a series of photographs that not only capture the visual uniqueness of mining brass bands but also evoke emotions and reflection on the need to preserve them. I am also considering the use of artificial intelligence (AI) as a tool to enrich the visual narrative. Specifically, I want to explore whether AI can be employed to recreate ceremonies in which these bands once participated but were never documented. The innovative aspect of the project lies in combining photography with cultural activism and exploring the potential of new technologies in creating visual narratives. The research findings aim to develop strategies that can be adapted to other contexts of cultural heritage preservation. The project's final outcome will be a photography exhibition and a publication containing photographs, essays, and analyses that provide a multidimensional record of the lives and activities of mining brass bands, highlighting their significance for both local and global culture. This project not only documents disappearing heritage but also raises questions about the future of traditional cultural forms in an era of globalization and rapid social change, emphasizing the role of art as a tool for protecting and promoting regional identity.

Key words: photography, visual arts, Upper Silesia, mining, music, brass band, activism, artificial intelligence, cultural heritage, Silesia, AI, documentation

Bibliography:

- Azoulay A., *The Civil Contract of Photography*, Zone Books, New York 2008.
- Collier J., Collier M., *Visual Anthropology: Photography as a Research Method*, University of New Mexico Press, Revised and Expanded Edition, Albuquerque 1986.
- Michałowska M., *Foto-teksty. Związki fotografii z narracją*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2012.
- Michałowska M., *Obraz utajony. Szkice o fotografii i pamięci*, Wydawnictwo Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2008.
- Olechnicki K., *Antropologia obrazu: fotografia jako metoda, przedmiot i medium nauk społecznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2003.
- Rokita Z., *Kajś: Opowieść o Górnym Śląsku*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2020.
- Rosler M., *If You Lived Here: The City in Art, Theory, and Social Activism*, Bay Press, Seattle 1991.

Mgr Gabriela Palicka

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Małgorzata Niespodziewana-Rados (ISiD)

Antarktyda jako współczesna utopia

Mark Fisher, na początku książki *Realizm Kapitalistyczny* przywołuje stwierdzenie że łatwiej wyobrazić sobie koniec świata niż koniec kapitalizmu. Odnoszę wrażenie że obecnie dominują społeczne narracje mające zapobiec lub spowolnić pewne procesy, zamiast zaproponować alternatywę dla wadliwych systemów. Nowe pomysły znajduje na polu literatury science-fiction, spekulatywnego dizajnu oraz akceleracjonistycznych zapędach części potentatów branży technologicznej, często powiązanych z ucieczką w kosmos (i zbudowaniem społeczeństwa od zera). Dlatego jako temat i punkt wyjścia moich badań stawiam sobie pytanie o możliwość istnienia współczesnej utopii na Antarktydzie. Kontynent ten w wielu aspektach powiązany jest ze źródłostwem słowa Utopia - zlepku outopos i eutopos (nie-miejsce i dobre miejsce). Struktury żyjących tam społeczeństw mają konkretny podział na role (jak klasyczne utopie), bazy polarników przywodzą na myśl wizje Sci Fi kolonii na obcych planetach, istnieje "celowość" tam ludzkiej obecności. Sam kontynent ukryty jest w większości pod grubą warstwą lodowca (który, paradoksalnie jest dla naukowców cennym źródłem wiedzy o historii planety). Biel lodowców kontrastuje z bogactwem morskiego życia. Antarktyda jest dosłownym końcem świata, estetycznym *carte blanche*. Zaryzykuję twierdzenie że Antarktyda kwalifikuje się do kategorii Foucaultowskiej heterotopii. W ramach moich poszukiwań teoretycznych podejmę próbę zdefiniowania czym cechuje się potencjalna współczesna utopia, z uwzględnieniem w jej strukturach osób nie-ludzkich, podejścia do środowiska naturalnego, szanowania umów międzynarodowych. Chciałabym uzyskać jasny obraz jakie są założenia ideowe funkcjonujących tam ludzkich siedlisk, zadać pytanie o to czy dotarł tam kapitalizm, jaka jest praktyka funkcjonowania osób tam przebywających. Nie mam ścisłych ram tej części poszukiwań - specyfika sztuki jako narzędzia badawczego pozwala na meandrowanie, eksplorowanie specyficznych wątków które przyciągną uwagę artysty-badacza. Planowane metody badawcze to sięgnięcie do literatury przedmiotu, nawiązanie kontaktu z instytucjami zajmującymi się badaniem kontynentu oraz przeprowadzenie wywiadów z osobami które przebywały na Antarktydzie. W poszukiwaniach uwzględnię także istniejące realizacje artystyczne związane z tematem utopii i Antarktydy. Część stricte artystyczna badań będzie wynikała z efektów poszukiwań teoretycznych - w mojej praktyce artystycznej staram się by forma podążała za treścią. Nie wykluczam że jeśli projekt rozwinie się wielowątkowo, elementem spinającym różne obszary/powstałe dzieła będzie forma artbooka.

Słowa kluczowe: Antarktyda, utopia, posthumanizm, science-fiction, wizje futurystyczne, kapitalizm

Antarctica as a contemporary utopia

Mark Fisher, at the beginning of his book *Capitalist Realism*, recalls the statement that it is easier to imagine the end of the world than the end of capitalism. It is my impression that currently dominating social narratives are focused to prevent or slow down certain processes, rather than to offer an alternative for failing systems. New ideas are found in the realm of science-fiction

literature, speculative design and the accelerationist undertones of some of the giants of technological industry (often linked to leaving Earth behind and start new society from scratch). Therefore, as the topic and starting point of my research, I pose the question of the possibility of the existence of a contemporary utopia in Antarctica. This continent is in many aspects related to the root of the word Utopia - a cluster of outopos and eutopos (non-place and good place). The structures of the societies living there have a clear division of roles (like in classical utopias), the polar bases are reminiscent of Sci Fi visions of colonies on alien planets, there is a 'purpose' to the human presence there. The continent itself is mostly hidden under a thick glacial layer (which, paradoxically, is a valuable source of knowledge about the planet's history for scientists). The whiteness of the glaciers contrasts with the abundance of marine life. Antarctica is the literal end of the world, an aesthetic carte blanche. I would risk saying that Antarctica qualifies as a Foucaultian heterotopia. As part of my theoretical research, I will attempt to define what a potential contemporary utopia is characterised by, including non-human persons in its structures, approach to the environment and respect for international agreements. I would like to get a clear picture of what are the mission statements of the human habitats that function there, to ask whether capitalism has arrived there, what is the human practice of functioning there. I do not have a strict framework for this part of the research - the specificity of art as a research tool allows for meandering, exploring specific threads that will attract the attention of the artist-researcher. The research methods I plan to use include accessing the literature on the subject, contacting institutions involved in the exploration of the continent and interviewing people who have been to Antarctica. I will also include existing artworks related to the theme of utopia and Antarctica in my research. The strictly artistic part of the research will be a result of the effects of the theoretical research - in my artistic practice I aim for the form to follow the content. I do not exclude the possibility that if the project develops in a multithreaded way, artbook will be a chosen medium to link different areas/artworks produced in the research process.

Key words: Antarctica, utopia, posthumanism, science-fiction, visions of the future, capitalism

Bibliography:

- Dunne A., Raby F., *Speculative Everything*, The MIT Press, Cambridge Massachusetts 2013
Amundsen R., *Moje życie polarnika*, tłm. Halina Thylwe, Iskry, Opole 1993
Fisher M., *Realizm Kapitalistyczny*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2020
Aranda J. Wood B. Vidokle A. (red.), *Supercommunity – Diabolical Togetherness Beyond Contemporary Art*, Verso, Nowy Jork 2017
Richard Noble (red.), *Utopias*, Whitechapel Gallery, Londyn 2009
Peter Fretwell, *Antarctic Atlas*, Particular Books 2021
Baudrillard J., *The Illusion of the End*, Polity Press, Oxford 1994
Ranciere J., *Estetyka jako polityka*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2007
Morton T., *Dark Ecology*, Columbia University Press, Nowy Jork 2016

Mgr Aleksandra Przybysz

Academic supervisor: prof. dr hab. Alicja Panasiewicz (ISiD UKEN)

Czy przestaniemy bać się ciemności? Gotyk i horror w Antropocenie. Jak sztuka współczesna może współtworzyć eksperymentalną historię naturalną XXI wieku

Historia naturalna XXI wieku to m.in. przestrzenie postindustrialne, krajobrazy postnuklearne, tereny zdziczałe i toksyczne. Produkuje nowe, syntetyczne materiały, których rozkład wynosi setki, tysiące lat, jak beton czy plastik. Wytworzył się nowy rodzaj skały – plastiglomerat – wykonana jest z mieszanki ziaren osadowych, biologicznych szczątków, uformowanych przez plastik. W wyniku prób nuklearnych na pustyni w Nowym Meksyku wytworzył się nowy minerał jakim jest trinityt. Współczesna historia naturalna jest zapisem hiperobektów. Termin zaproponowany przez filozofa T. Mortona odnosi się do fenomenów odpowiedzialnych za koniec świata. Hiperobiekty to monstrualnych rozmiarów zjawiska, których nie możemy zobaczyć w całości, są zbyt rozproszone w czasie i przestrzeni. Hiperobektami są m.in.: globalne ocieplenie, produkty kapitalizmu, złoża ropy naftowej, rozpad plutonium- 239. Widzimy oraz czujemy w danym momencie jedynie pozostawione przez nie ślady. Doświadczamy drastycznych zmian w krajobrazie, anomalii pogodowych, hałd śmieci czy smogu. Są obecne w naszym ciele np. pod postacią mikroplastiku. Brak reprezentacji estetycznej hiperobektów jest problematyczny. Przyczynia się do denializmu klimatycznego. Jedynymi ich przedstawieniami są dane naukowe – wykresy, wskaźniki, tabele, które nie przemawiają do ludzkiej wyobraźni. Potrzebne jest wytworzenie nowych wzorców estetycznych. Sam autor teorii hiperobektów uważa, że sztuka jest najlepszym sposobem ich reprezentacji oraz doświadczania dzięki afektowi jaki wywołuje u odbiorcy. Hiperobiekty coraz częściej przejawiają się w aktach twórczych. Sztuka w XXI wieku pełna jest nie- ludzkiej estetyki, czegoś obcego, bezkształtnego i spotworniałego. Tyczy się to również materiałów, po jakie sięgają artyści: plastiku, odpadków technologicznych, wszelkiego rodzaju śluzowatych, lepkich substancji. Często pojawiają się w niej wątki zaczerpnięte z posthumanistycznego horroru, który przedstawia strach człowieka w obliczu planety. Działanie artystyczne jest w stanie przepracować postantropocentryczny lęk przed unicestwieniem. Pozwala na przyzwyczajanie się do obecności katastrofy i wyjście z niej. Pomaga w oswojeniu ciemności. Według założeń Mortona ciemność doskonale oddaje tą zaciemnioną stronę rzeczywistości, gdzie zachodzą skomplikowane, symbiotyczne relacje wiążące nas z tym co odrażające. Sztuka stoi przed ważnym zadaniem. Odgrywa ona kluczową rolę w rozpracowaniu przejawów hiperobektów poprzez swoje interdyscyplinarne możliwości. Posiada narzędzia do wpisania w historię naturalną obrazu zjawisk, które wymykają się poznaniu. Głównym celem i założeniem mojej pracy jest wdrażanie teorii hiperobektów do działań artystycznych. Ich realizacją będzie instalacja interdyscyplinarna. Moje badania będą opierać na teoriach posthumanistycznych, filozofii spekulatywnej, teoriach fizyki kwantowej oraz naukach przyrodniczych. Badania będą przeprowadzać w odniesieniu do sztuki współczesnej i kultury popularnej.

Słowa kluczowe: hiperobekt, historia naturalna, mroczna ekologia, ciemność, Antropocen, materiały syntetyczne, horror, posthumanizm, estetyka, globalne ocieplenie, kapitalizm, interdyscyplinarność

Can We Overcome Our Fear of the Dark? How Contemporary Art Can Co-create an Experimental Natural History of the 21st Century

The natural history of the 21st century includes post-industrial spaces, post-nuclear landscapes, and wild, toxic terrains. We are producing new synthetic materials, such as concrete and plastic, whose decomposition takes hundreds or even thousands of years. A new type of rock, plastiglomerate, has emerged—a mixture of sediment grains and biological debris, fused together by plastic. Similarly, nuclear testing in the New Mexico desert gave rise to a new mineral: trinitite. Modern natural history is a record of hyperobjects. The term hyperobject, proposed by philosopher Timothy Morton, refers to phenomena responsible for the end of the world. Hyperobjects are massive, dispersed in time and space, and impossible to perceive in their entirety. Examples include global warming, the byproducts of capitalism, oil reserves, and the decay of plutonium-239. We only witness the traces they leave behind—drastic changes in landscapes, weather anomalies, mountains of waste, or smog. They also inhabit our bodies, for instance, in the form of microplastics. The lack of aesthetic representation of hyperobjects is problematic, as it contributes to climate denialism. Currently, their representations are limited to scientific data—graphs, indicators, and tables—that fail to engage the human imagination. There is an urgent need to develop new aesthetic patterns. According to Morton, art is the most effective way to represent and experience hyperobjects, as it evokes affective responses in the audience. Hyperobjects are increasingly manifesting in creative acts. Contemporary art in the 21st century is filled with non-human aesthetics, featuring something alien, shapeless, and grotesque. This extends to the materials artists use: plastics, technological waste, and various slimy, sticky substances. Themes of posthumanist horror frequently appear in this art, reflecting humanity's fear in the face of planetary changes. Artistic activity has the power to process post-anthropocentric anxieties about annihilation. It enables us to adapt to the presence of catastrophe and find a way through it. Art helps us embrace the darkness. According to Morton, darkness perfectly represents the obscured aspects of reality, where complex, symbiotic relationships connect us with the repugnant and the grotesque. Art faces a significant challenge. It plays a crucial role in interpreting manifestations of hyperobjects through its interdisciplinary possibilities. Art has the tools to incorporate into natural history the image of phenomena that elude comprehension. The main goal of my work is to integrate the theory of hyperobjects into artistic practices, culminating in the creation of an interdisciplinary installation. My research will be grounded in posthumanist theories, speculative philosophy, quantum physics, and natural sciences. These investigations will be conducted in relation to contemporary art and popular culture.

Key words: hyperobject, natural history, dark ecology, darkness, Anthropocene, synthetic materials, horror, posthumanism, aesthetics, global warming, capitalism, interdisciplinarity

Bibliography:

Arts of Living on a Damaged Planet. Ghosts and Monsters of the Anthropocene.

Edited by A. Tsing, N. Bubandt, E. Gan and H. Swanson, Minnesota Press, 2017

Barad K. , Spotkanie z wszechświatem w pół drogi. Fizyka kwantowa a splątanie materii ze znaczeniem, (Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning), przeł. S. Królak, Humanistyka Środowiskowa, 2023

- Fisher M., Dziwaczne i osobliwe (Weird and the Eerie), Słowo/obraz terytoria, 2023
- Haraway D., The Promises of Monsters. A Regenerative Politics for Inappropriate/d Others [w:]
The Haraway Reader, Routledge, New York and London 1992
- Harman G., Object- Oriented Ontology. A New Theory of Everything., Penguin Books, 2018
- LeMenager S., Living Oil: Petroleum Culture in the American Century, Oxford University Press,
2014
- Marder M., Tondeur A., The Chernobyl Herbarium: Fragments of an Exploded Consciousness,
Open Humanities Press, Londyn 2016
- Morton T., Hyperobjects. Philosophy and Ecology after the End of the World, University of
Minnesota Press, 2013
- Morton T., Mroczna ekologia. Ku logice przyszłego współistnienia (Dark Ecology: For a Logic of
Future Coexistence) , Oficyna Związek Otwarty, Warszawa 2023
- Morton. T., Realist Magic: Objects, Ontology, Causality, Open Humanities Press, An imprint of
MPublishing – University of Michigan Library, Ann Arbor 2013
-

XV

Nauki o sztuce

Arts studies

Mgr Richard Gregor

Academic supervisor: prof. Annika Öhrner (Södertörn University, Stockholm)

Utracone wystawy. Perypetie sztuki słowackiej we Włoszech w 1942 i 1966 roku

W moich badaniach chcę określić, w jaki sposób dwa różne reżimy totalitarne na Słowacji - faszystowski i socjalistyczny - podchodziły do sztuk wizualnych w przypadku wybranych prezentacji międzynarodowych. Obie ideologie postrzegamy jako niespójne w wybranym czasie, zwykle charakteryzując je w naszej historiografii takimi terminami jak "nieszczelny totalitaryzm", "liberalny faszyzm" czy "socjalizm z ludzką twarzą". Przejawem tej niekonsekwencji było to, że oficjalna prezentacja państwa za granicą, celowo lub przypadkowo, często stawała się wysokiej jakości sztuką współczesną, która w ogóle nie była cenzurowana. Pokazuje to, że oba reżimy wiedziały, że oficjalna produkcja artystyczna dotowana przez państwo funkcjonowała jako narzędzie ideologiczne tylko w społeczeństwie, a dla celów międzynarodowych była bezużyteczna lub nawet niepożądana. Taka relatywizacja mogłaby stanowić szczególny wkład w bogaty dyskurs na temat relacji faszystowskiego i socjalistycznego totalitaryzmu do artystycznego modernizmu. Aby nazwać tę kwestię, wybrałem dwa studia przypadków słowackich wystaw we Włoszech. Pierwszym był oficjalny udział Słowacji w Biennale w Wenecji w 1942 roku, który odbył się w dawnym czechosłowackim pawilonie w Giardini w skomplikowanych okolicznościach dyplomatycznych. Drugą była wystawa pięciu młodych artystów, którzy na przełomie 1965 i 1966 roku wystawiali swoje obrazy, rzeźby i grafiki w różnych włoskich miastach za pośrednictwem renomowanej prywatnej Galleria Numero. Ich prace, w niejasnych okolicznościach, nigdy nie wróciły na Słowację. W ten sposób łączę dwa przykłady z historii słowackiego międzynarodowego przemysłu wystawienniczego: jeden oficjalny, a drugi prywatny, aprobowany przez władze. Oba rodzą nie tylko pytania polityczne czy dotyczące odpowiedzialności artystycznej i kuratorskiej, ale także pytania etyczne skierowane do artystów. Kluczowe jest zwrócenie uwagi na wstydlivy moment z historii i "życia pozagrobowego" kluczowych dzieł słowackiego modernizmu, które skrycie noszą w sobie brak oporu ze strony ich autorów. Inną, równie poważną kwestią, jest poszukiwanie zaginionych dzieł w słowackich i włoskich kolekcjach, rozważanie możliwych (współ)sprawców kradzieży, a następnie rewizja rzeczywistego miejsca tych dzieł w słowackiej historii sztuki. Oprócz standardowego dla historii sztuki krajów posttotalitarnych dylematu moralnego dotyczącego tego, w jakim stopniu można oddzielić dzieło od jego autora, zamierzam również nazwać drugą stronę relacji między Wschodem a Zachodem - relacji, które były niezwykle ważne w XX wieku pod względem edukacji artystów i ich awangardowej współpracy. Moje dwa studia przypadku sugerują, że polityczna i komercyjna forma "sieciowania" na osi Wschód-Zachód może być również źródłem kontrowersji, które są nierozzerwalną częścią historii. Często demonizowane parametry relacji kulturowych podczas II wojny światowej, a także często idealizowana współpraca między Wschodem a Zachodem w latach sześćdziesiątych XX wieku, będą przedstawione w innym świetle.

Słowa kluczowe: modernizm faszystowski, modernizm socjalistyczny, stosunki kulturalne Wschód-Zachód, neoawangarda, sztuka słowacka, Biennale w Wenecji, Włochy, 1942, 1966

Lost Exhibitions. Two vicissitudes of Slovak art in Italy in 1942 and 1966

In my research, I want to name how two different totalitarian regimes in Slovakia - fascist and socialist - approached visual art in the case of selected international presentations. We perceive both ideologies as inconsistent at the selected time, usually when characterizing them in our historiography we use terms such as “leaky totality”, “liberal fascism”, or “socialism with a human face”. A manifestation of this inconsistency was, that the official state representation abroad, intentionally or accidentally, often became high-quality contemporary art, which was not censored at all. This shows that both regimes knew that official state-subsidized artistic production did function as an ideological tool only within society, and that for international purposes it was unusable or even undesirable. Such a relativization could be a specific contribution to the rich discourse on the relationship of fascist and socialist totalities to artistic modernism. To name the issue, I chose two case studies of Slovak exhibitions in Italy. The first was the official participation of the wartime Slovak state in the Venice Biennale in 1942, which took place in the former Czechoslovak pavilion in the Giardini under complicated diplomatic circumstances. The second was an exhibition of five young artists who, at the turn of 1965 and 1966, exhibited their paintings, sculptures and graphics in various Italian cities through the renowned private Galleria Numero. Their works, under still unclear circumstances, never returned to Slovakia. I thus connect two examples from the history of our international exhibition industry: one official, and the other private with the blessing of state authorities. Both raise not only political questions, or questions about artistic and curatorial responsibility, but also ethical questions directed at the authors. The attention to the shameful moment from the history and “afterlife” of key works of Slovak modernism, which secretly carry within themselves the lack of resistance from their authors, is key among them. Another, equally serious issue is the search for lost works in Slovak and Italian collections, the consideration of possible (co-)perpetrators of the theft, and the subsequent revision of the real place of these works in our art history. In addition to the standard moral dilemma of the art history of post-totalitarian countries about the extent to which it is possible to separate a work from its author, I also intend to name the flip side of the relations between East and West - relations that were extremely important in the 20th century in terms of the education of artists and their avant-garde collaborations. My two case studies suggest that the political and commercial form of “networking” on the East-West axis can also be a source of controversy that is inextricably part of history. The often demonized parameters of cultural relations during World War II, as well as the often idealized cooperation between East and West in the 1960s, will be seen in a different light.

Key words: fascist modernism, socialist modernism, East-West cultural relations, Neo-avant-garde, Slovakia, Venice Biennial, Italy, 1942, 1966

Bibliography:

- Alloway, Lawrence (1969): Biennale 1895-1968. From Salon to Goldfish Bowl. New York, New York Graphic Society
- Bajcurová, Katarína - Hanáková, Petra - Koklesová, Bohunka (Eds.) (2016): Sen x Skutočnosť. Umenie & propaganda 1939 - 1945. Bratislava, SNG
- Bartlová, Milena - Vybíral, Jindřich & kol. (Eds.) (2015): Budování státu. Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu. Praha, UMPRUM
- Di Martino, Enzo (2005): The History of the Venice Biennale 1895-2005. Venezia, Papiro Arte

- Golan, Romy (2021): *Flashback, Eclipse. The Political Imaginary of Italian Art in the 1960s*. New York, Zone Books
- Griffin Roger (2007): *Modernism and Fascism. The Sense of the Beginning under Mussolini and Hitler*. New York, Palgrave Macmillan
- Koklesová, Bohunka (2009): *V tieni tretej ríše. Oficiálne fotografie Slovenského štátu*. Bratislava, Slovart, VŠVU
- Lipták, Ľubomír (1998): *Slovensko v 20. storočí*. Bratislava, Kalligram
- Tomasella, Giulia (2001): *Biennali di guerra, Arte e propaganda negli anni di conflitto 1939-1944*. Padova, Il Poligrafo
- Tolu, Rosalia Manno - Messina, Maria Grazia (Eds.) (2003) *Fiamma Vigo e "Numero". Una vita pre l'arte*. Firenze: Centro Di
- Tymkiw, Michael (2018): *The Nazi Exhibition Design and Modernism*. Boston, MIT

Mgr Aleksandra Klimek-Lipnicka

Academic supervisor: dr hab. Rafał Solewski, prof. UKEN (IMiEA UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Mira Marcinów (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk)

Szaleństwo dokumentowania. Fotografia jako medium histeryczne

W ramach planowanej pracy doktorskiej zamierzam badać fotografię jako medium, które ucieleśnia histeryczne tendencje w epoce nadmiaru obrazów, zachowując przy tym melancholijną naturę. Pojęcia hysterii i melancholii definiuję zgodnie z perspektywą fenomenologii psychopatologii jako egzystencjalne reakcje na zanik sensu i tożsamości. Podczas gdy pozycja melancholijna koncentruje się na kontemplacji utraty i zrezygowanej próbie odzyskania świata, strategia histeryczna wyraża się poprzez hiperwidzialność, performatywność i nadmiar. Kluczowa dla zrozumienia dynamiki tej drugiej postawy jest figura Innego, który pełni rolę adresata histerycznego gestu i tym samym umożliwia ustabilizowanie kruchej formy jego nadawcy. Co za tym idzie, histerię należy rozpatrywać wyłącznie w kategoriach interpersonalnych. Takie ujęcie pozwala analizować fotografię jako źródło ekspresji i relacyjności, zdolne do ujawniania i leczenia osobistych oraz społecznych rozłamów. Wydaje się to szczególnie istotne w obliczu kryzysów i katastrof rozgrywających się na oczach współczesnego człowieka oraz zintensyfikowanego przekazu medialnego, napędzającego niepokój o przyszłość. Szerokim horyzontem badawczym pozostają dla mnie metodologie, których celem jest przekraczanie normatywnych struktur, negatywności, inercji i traumy. Humanistyka afirmatywna Ewy Domańskiej, afektywna historia sztuki Luizy Nader oraz historia potencjalna Arielli Aishy Azoulay osadzają fotografię w rozległym kulturowym i teoretycznym kontekście. Stanowią także niezbędne tło dla ukazania sposobów manifestowania się hysterii w polu sztuki. W ramach mojej rozprawy analizie poddane zostaną współczesne fotograficzne praktyki artystyczne oraz dzieła posiadające cechy histeryczne. Posługując się przykładami prac Cindy Sherman, Sophie Calle, Nan Goldin, Samuela Fosso, Jurgena Baldigi, Karoliny Wojtas, Agaty Zbylut, Bieke Depoorter i wielu innych osób artystycznych zadaję następujące pytania badawcze: w jaki sposób histeryczna nadprodukcja obrazów odzwierciedla kondycję człowieka w XXI wieku? Czy fotografia może być dziś narzędziem przekraczania stagnacji, braku nadziei i kryzysu? Jaki jest wpływ histerycznego gestu na estetykę współczesnej fotografii? Zamierzam również umiejscowić melancholijno-histeryczną interpretację medium w kontekście tradycji teoretycznej, takiej jak ontologie Rolanda

Barthes'a i François Soulages'a. Rozwinięcie tych koncepcji pozwala na głębsze zrozumienie, w jaki sposób fotografia funkcjonuje jako medium pamięci, afektu i tożsamości w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych, środowiskowych i technologicznych.

Słowa kluczowe: fotografia, histeria, melancholia, fenomenologia psychopatologii, relacyjność, afekt

The Madness of Documenting: Photography as a Hysterical Medium

As part of my planned doctoral dissertation, I intend to examine photography as a medium that embodies hysterical tendencies in an era of image overload while retaining its melancholic nature. I define the concepts of hysteria and melancholy in line with the perspective of the phenomenology of psychopathology, as existential responses to the loss of meaning and identity. While the melancholic position focuses on the contemplation of loss and a resigned attempt to recover the world, the hysterical strategy is expressed through hyper-visibility, performativity, and excess. Central to understanding the dynamics of this latter attitude is the figure of the Other, who acts as the addressee of the hysterical gesture and thereby enables the stabilization of the sender's fragile ego. As such, hysteria must be considered exclusively in interpersonal terms. This perspective allows for the analysis of photography as a source of expression and relationality, capable of revealing and healing personal and social rifts. This seems particularly important in the face of crises and catastrophes unfolding before contemporary humanity and the intensified media communication that fuels anxiety about the future. My broad research horizon includes methodologies aimed at transcending normative structures, negativity, inertia, and trauma. Affirmative humanities by Ewa Domańska, the affective history of art by Luiza Nader, and the potential history of Ariella Aïsha Azoulay situate photography within an extensive cultural and theoretical context. They also provide essential frameworks for exploring ways in which hysteria manifests itself in the field of art. In my dissertation, I will analyze contemporary photographic artistic practices and works that exhibit hysterical characteristics. I focus on the works of Cindy Sherman, Sophie Calle, Nan Goldin, Samuel Fosso, Jurgen Baldiga, Karolina Wojtas, Agata Zbylut, Bieke Depoorter, and many others. I pose the following research questions: How does the hysterical overproduction of images reflect the condition of humanity in the 21st century? Can photography today be a tool for overcoming stagnation, hopelessness, and crisis? What is the impact of the hysterical gesture on the aesthetics of contemporary photography? I also aim to situate the melancholic-hysterical interpretation of the medium in the context of theoretical traditions such as the ontologies of Roland Barthes and François Soulages. Expanding on these concepts allows for a deeper understanding of how photography functions as a medium of memory, affect, and identity in the face of contemporary cultural, environmental, and technological challenges.

Key words: photography, hysteria, melancholy, phenomenology of psychopathology, relationality, affect

Bibliography:

Azoulay, Ariella Aïsha, Historia potencjalna: bez narzędzi pana, bez narzędzi w ogóle, „Teksty Drugie” 2021, nr 5: 268–292.

- Barthes, Roland, Światło obrazu. Uwagi o fotografii. Warszawa 1996.
- Bieńczyk, Marek, Historia i histeria, „Tygodnik Powszechny”, 28 grudnia 2009. Dostęp 26 stycznia 2025. <https://www.tygodnikpowszechny.pl/historia-i-histeria-136008>.
- Charbonneau, Georges, La situation existentielle des personnes hystériques: intensité, centralité et figuralité, Paris 2007.
- Domańska, Ewa, Humanistyka afirmatywna. Władza i płeć po Butler i Foucaulcie, [w:] „Kultura Współczesna. Teoria, Interpretacje, Praktyka”, 2014, nr 4, s. 117-129.
- Freud, Sigmund, Studia nad histerią, Warszawa 2008.
- Fuchs, Thomas, Fenomenologia i psychopatologia [w:] Głównne problemy współczesnej fenomenologii, red. Jacek Migasiński i Marek Pokropski, 211–230, Warszawa 2017.
- Jaspers, Karl, General Psychopathology. Volume One, Baltimore and London 1997.
- Nader, Luiza, Afektywna historia sztuki, [w:] „Teksty Drugie : teoria literatury, krytyka, interpretacja”, 2014, 1 (145), s. 14-40.
- Sontag, Susan, Widok cudzego cierpienia, Kraków 2016.
- Soulages, François, Estetyka fotografii. Strata i zysk, Kraków 2012.
-

XVI

Ekonomia i finanse
Economics & Finance

Mgr Kamila Koszła

Academic supervisor: dr hab. Robert Tomanek, prof. UE (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)

Auxiliary supervisor: dr Katarzyna Kowalska (IPEiA UKEN)

Czynniki wpływające na ujawnienia dotyczące kwestii ESG w spółkach notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie

Tematem przedstawionym w pracy jest analiza czynników wpływających na ujawnienia dotyczące kwestii ESG w raportach dużych spółek notowanych na GPW w Warszawie. ESG odnosi się do trzech kluczowych obszarów odpowiedzialności biznesowej: kwestii środowiskowych (E), społecznych (S) oraz ładu korporacyjnego (G). Zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnych pokoleń, nie odbierając możliwości przyszłym generacjom do zaspokojenia ich własnych potrzeb. Rosnące zainteresowanie zrównoważonym rozwojem przekłada się na konieczność transparentnego raportowania przez przedsiębiorstwa ich wpływu na otoczenie. W ostatnich latach opracowano wiele regulacji, takich jak dyrektywa NFRD (Non-Financial Reporting Directive) czy CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), których celem jest zwiększenie przejrzystości oraz ułatwienie porównywalności raportów z zakresu zrównoważonego rozwoju, co ma pozytywny wpływ na zaufanie inwestorów oraz społeczne zaangażowanie interesariuszy. Praca ma na celu określenie głównych czynników determinujących zakres i szczegółowość ujawnianych informacji ESG przez spółki notowane na GPW, uwzględniając wewnętrzne i zewnętrzne determinanty. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że na poziom ujawnianych informacji mogą wpływać m.in. rentowność spółki, udział kobiet w zarządzie oraz wybór audytora. Na podstawie istniejących badań przyjęto hipotezy badawcze zakładające, że obecność kobiet na szczeblach zarządzających oraz wyższa rentowność przedsiębiorstwa pozytywnie korelują z jakością i zakresem ujawnianych informacji ESG. Ponadto założono, że spółki współpracujące z renomowanymi audytorami częściej prezentują bardziej szczegółowe raporty z zakresu zrównoważonego rozwoju. Metodyka badawcza obejmuje analizę raportów ESG wybranych spółek notowanych na giełdzie w latach 2021-2026, co pozwoli na porównanie praktyk raportowania w okresie przed i po wdrożeniu nowych wymogów sprawozdawczych CSRD. Jako wskaźnik szczegółowości ujawnień przyjęto indeksy oparte na standardach ESRS (European Sustainability Reporting Standards), które określają wymagania dotyczące raportowania ESG. Analiza statystyczna zebranych danych, w tym regresja, posłuży do określenia zależności między poziomem szczegółowości ujawnień, a takimi zmiennymi jak rentowność, wielkość spółki czy zadłużenie. Uzyskane wyniki badań będą podstawą oceny, w jakim stopniu spółki wdrażają wymogi dotyczące zrównoważonego rozwoju i jakie czynniki najbardziej motywują je do ujawniania szczegółowych informacji. Na podstawie przeprowadzonych badań i analiz, praca powinna wnieść istotny wkład do literatury poświęconej raportowaniu ESG, stanowiąc jednocześnie ważny i potrzebny zasób wiedzy dla praktyki gospodarczej. Oczekiwane rezultaty przeprowadzonej analizy pozwolą wskazać, które czynniki sprzyjają zwiększeniu transparentności oraz jakie działania mogą podjąć spółki i regulatorzy, aby wspierać zrównoważony rozwój poprzez bardziej szczegółowe i zgodne z międzynarodowymi standardami ujawnienia ESG. Praca będzie stanowić zatem odpowiedź na potrzeby rynku oraz oczekiwania interesariuszy, dostarczając aktualnej wiedzy i praktycznych rekomendacji dotyczących raportowania zrównoważonego rozwoju w Polsce i Europie.

Słowa kluczowe: ESG, raportowanie niefinansowe, zrównoważony rozwój, CSRD, ESRS

Factors Influencing ESG Disclosures in Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange

The subject of this dissertation is the analysis of factors influencing disclosures related to ESG issues in the reports of large companies listed on the Warsaw Stock Exchange (GPW). ESG pertains to three key areas of corporate responsibility: environmental (E), social (S), and governance (G). Sustainable development refers to growth that meets the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. The increasing focus on sustainable development translates into the need for businesses to transparently report their impact on the environment and society. In recent years, several regulations, such as the Non-Financial Reporting Directive (NFRD) and the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), have been developed to enhance transparency and improve the comparability of sustainability reports. These regulations positively influence investor trust and stakeholder engagement. The aim of the study is to identify the main factors determining the scope and detail of ESG information disclosed by companies listed on the GPW, taking into account both internal and external determinants. The literature indicates that factors such as company profitability, the presence of women on boards, and the choice of auditor may influence the level of disclosed information. Based on existing studies, research hypotheses assume that the presence of women in management positions and higher profitability of companies positively correlate with the quality and scope of ESG disclosures. Furthermore, it is assumed that companies collaborating with reputable auditors are more likely to produce detailed sustainability reports. The research methodology involves analyzing ESG reports of publicly listed companies from 2021 to 2026, allowing for a comparison of reporting practices before and after the implementation of the new CSRD reporting requirements. The detail of disclosures is measured using indices based on the European Sustainability Reporting Standards (ESRS), which outline requirements for ESG reporting. Statistical analysis of the collected data, including regression analysis, will be used to determine the relationships between the level of disclosure detail and variables such as profitability, company size, or debt levels. The results are expected to provide an assessment of the extent to which companies implement sustainability reporting requirements and identify the factors that most strongly motivate them to disclose detailed information. Thus, the study contributes significantly to the literature on ESG reporting while offering valuable insights for business practice. The expected findings will help identify which factors promote greater transparency and what actions companies and regulators can take to support sustainable development through more detailed and internationally standardized ESG disclosures. The study responds to market needs and stakeholder expectations, providing up-to-date knowledge and practical recommendations on sustainability reporting in Poland and Europe.

Key words: ESG, sustainability reporting, sustainable development, CSRD, ESRS

Bibliopgraphy:

- Adams R. B., Ferreira D., Women in the boardroom and their impact on governance and performance. *Journal of Financial Economics*, 2009, 94(2), 291–309
- Aragón-Correa J. A., Hurtado-Torres N., Sharma S., García-Morales V. J., Environmental strategy and performance in small firms: A resource-based perspective, 2008
- Ballou B., Chen P. C., Grenier J. H., Heitger D. L., Corporate social responsibility assurance and reporting quality: Evidence from restatements. *Journal of Accounting and Public Policy*, 37(2), 2018.
- Cho Ch. H., Krasodomska J., Ratliff-Miller P., Godawska J., Internationalization and CSR reporting: evidence from US companies and their Polish subsidiaries, *Meditari Accountancy Research*, 2021.
- Dobija D., Arena C., Kozłowski Ł., Krasodomska J., Godawska J., Towards sustainable development: The role of directors' international orientation and their diversity for non-financial disclosure, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 2023.
- Dumitru M., Dyduch J., Gușe R. G., Krasodomska J., Corporate reporting practices in Poland and Romania—an ex-ante study to the new non-financial reporting European directive, *Accounting in Europe*, 2017
- Krasodomska J., Zieniuk P., Kostrzewska J., Reporting on Sustainable Development Goals in the European Union: what drives companies' decisions? *Competitiveness Review*, 2023, 33(1).
- Lopes A., de Alencar R., Disclosure and cost of equity capital in emerging markets: The Brazilian case, „*International Journal Of Accounting*”, 45 (4), 2010.
- Maroun W., Does external assurance contribute to higher quality integrated reports? *Journal of Accounting and Public Policy*, 38(4), 106670, 2019.
- Świdarska G., Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2010.

Mgr Piotr Raźniak

Academic supervisor: dr hab. Dorota Murzyn, prof. UKEN (IPEiA UKEN)

Auxiliary supervisor: dr Elżbieta Szczygieł (IPEiA UKEN)

Rola Europejskiego Funduszu Społecznego w zwalczaniu wykluczenia społecznego w makroregionie północno–zachodnim Polski w latach 2014–2023

Wykluczenie społeczne stanowi jedno z kluczowych wyzwań współczesnych społeczeństw, negatywnie wpływając na rozwój gospodarczy, spójność społeczną i stabilność regionów. Europejski Fundusz Społeczny (EFS), jako jedno z narzędzi polityki spójności Unii Europejskiej, odgrywa istotną rolę w promowaniu włączenia społecznego, walce z ubóstwem i przeciwdziałaniu dyskryminacji. Głównym celem badań jest określenie i ocena roli EFS w zmniejszaniu poziomu wykluczenia społecznego w makroregionie północno-zachodnim Polski w latach 2014-2023. Szczególna uwaga zostanie poświęcona identyfikacji grup docelowych, analizie zjawiska wykluczenia społecznego oraz ocenie wpływu programów EFS na wskaźniki takie jak np.: zatrudnienie, zagrożenie wykluczeniem społecznym lub ubóstwem czy pogłębiona deprivacja

materialna. Realizacja celu głównego opiera się na czterech celach szczegółowych. Pierwszy z nich zakłada określenie przyczyn, obszarów oraz uwarunkowań wykluczenia społecznego, co pozwoli na pełniejsze zrozumienie charakteru tego zjawiska w badanym makroregionie. Drugi cel koncentruje się na identyfikacji grup docelowych oraz kluczowych problemów społecznych, na które skierowane były działania finansowane z EFS. Kolejny cel szczegółowy obejmuje oszacowanie wpływu programów i projektów realizowanych w ramach EFS na zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego w badanym makroregionie. Ważnym elementem analizy jest także rozpoznanie relacji i związków przyczynowych między uwarunkowaniami społeczno-ekonomicznymi makroregionu północno-zachodniego a poziomem absorpcji środków z EFS. Badania wykorzystają podejście mieszane, łącząc analizę ilościową – obejmującą dane statystyczne z GUS, Eurostat i innych źródeł – z analizą jakościową, w tym studium przypadków wybranych projektów oraz wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zarządzających i beneficjentami projektów. Badania obejmą lata 2014-2023, czyli ostatnią pełną perspektywę finansową w UE. Praca stanowi wkład w rozwój badań naukowych, uzupełniając istniejącą lukę dotyczącą wpływu funduszy unijnych na poprawę pewnych aspektów jakości życia w wymiarze regionalnym. Dostarczy nowych informacji na temat regionalnego wpływu EFS, co może stanowić punkt odniesienia dla badań prowadzonych w innych regionach Polski i Unii Europejskiej. Wybór makroregionu północno-zachodniego (obejmującego województwa: zachodniopomorskie, lubuskie i wielkopolskie), który jest niedostatecznie reprezentowany w literaturze, podkreśla innowacyjność przyjętego podejścia badawczego. Temat pracy jest w pełni uzasadniony zarówno z perspektywy naukowej, jak i praktycznej. Łączy on analizę kluczowych wyzwań społecznych z badaniem wpływu polityki unijnej na poziomie regionalnym, co nie tylko wypełnia istniejącą lukę badawczą, ale również dostarcza istotnych wniosków dla przyszłych działań praktycznych. Wyniki badania mogą być użyteczne dla decydentów na poziomie regionalnym i krajowym, a także przyczynić się do lepszego projektowania programów wspierających grupy zagrożone wykluczeniem społecznym.

Słowa kluczowe: wykluczenie społeczne, włączenie społeczne, integracja społeczna, Europejski Fundusz Społeczny

The Role of the European Social Fund in Combating Social Exclusion in the Northwestern Macroregion of Poland in 2014–2023

Social exclusion is one of the key challenges of contemporary societies, adversely affecting economic development, social cohesion, and regional stability. The European Social Fund (ESF), as one of the tools of the European Union's cohesion policy, plays a significant role in promoting social inclusion, combating poverty, and counteracting discrimination. The primary objective of this research is to define and evaluate the role of the ESF in reducing social exclusion in the northwestern macroregion of Poland during the years 2014–2023. Particular attention will be given to identifying target groups, analyzing the phenomenon of social exclusion, and assessing the impact of ESF programs on indicators such as employment, the risk of social exclusion or poverty, and severe material deprivation. The main objective is based on four specific goals. The first involves identifying the causes, areas, and determinants of social exclusion, which will enable a more comprehensive understanding of this phenomenon in the studied macroregion. The second focuses on identifying target groups and key social issues addressed by ESF-funded

initiatives. The third specific goal includes estimating the impact of programs and projects implemented under the ESF on reducing social exclusion in the macroregion. Another critical element of the analysis is exploring the relationships and causal links between the socio-economic conditions of the northwestern macroregion and the absorption of ESF funds. The study employs a mixed-methods approach, combining quantitative analysis—utilizing statistical data from Statistics Poland (GUS), Eurostat, and other sources—with qualitative analysis, including case studies of selected projects and in-depth interviews with representatives of managing institutions and project beneficiaries. The research covers the years 2014–2023, which encompass the last full financial perspective of the EU. This work contributes to the advancement of scientific research by addressing the existing gap regarding the impact of EU funds on improving certain aspects of quality of life at the regional level. It provides new insights into the regional effects of the ESF, which could serve as a reference point for studies conducted in other regions of Poland and the European Union. The choice of the northwestern macroregion (comprising the provinces of the Zachodniopomorskie, Lubuskie and Wielkopolskie Voivodeships of Poland), which is underrepresented in the literature, underscores the innovative nature of the research approach. The study's topic is fully justified from both scientific and practical perspectives. It combines the analysis of key social challenges with an examination of the impact of EU policy at the regional level, addressing an existing research gap and offering valuable conclusions for future practical actions. The results of this research may be useful for policymakers at regional and national levels and contribute to the better design of programs supporting groups at risk of social exclusion.

Key words: social exclusion, social inclusion, social integration, European Social Fund

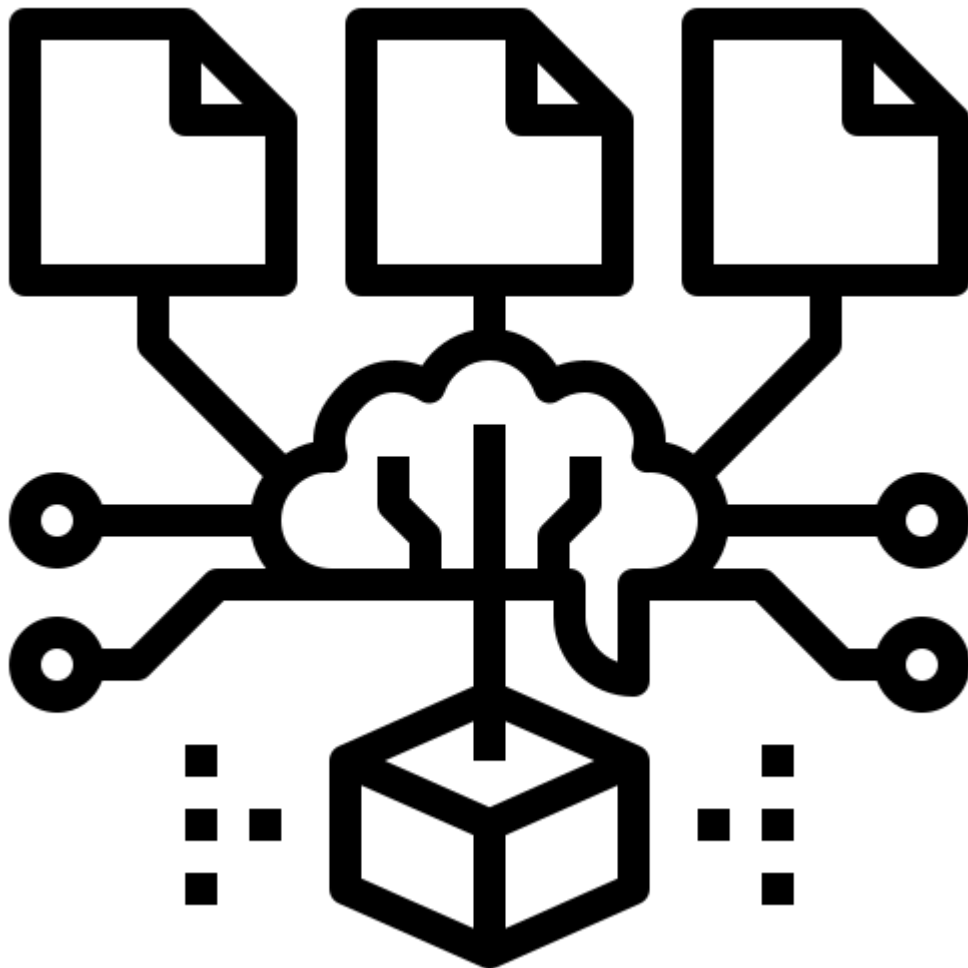
Bibliography:

- Alexander, R. (2022). Evaluating the Impact of European Social Fund Interventions on Local Labour Markets. *Local Economy*, 1, 42-60.
- Bednarowicz, M. (2023). Rola Europejskiego Funduszu Społecznego w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w Polsce, Warszawa: Wydawnictwo UW.
- DeWall, C.N. (2020). *The Oxford Handbook of Social Exclusion*, Oxford: OUP.
- Gorlach, K. (red.) (2016). *Wykluczenie społeczne: ujęcie interdyscyplinarne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kozłowska, J. (2023). Wpływ funduszy unijnych na rozwój lokalny na przykładzie Europejskiego Funduszu Społecznego, Gdańsk: PARP.
- Murzyn, D. (2018). Kierunki wpływu funduszy Unii Europejskiej na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu w Polsce po 2006 roku, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Murzyn, D. (2010). *Polityka spójności Unii Europejskiej a proces zmniejszania dysproporcji w rozwoju gospodarczym Polski*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Sen, A. (2020). *Social Exclusion: Short and Long-Term Causes and Consequences*, Cambridge: CUP.
- Tway, H. (2022). The Role of the European Social Fund in Supporting Social Innovation. *Social Policy & Administration*, 1, 25-49.
- Zaleski, J. (2015). *Europejski Fundusz Społeczny a rozwój regionalny w Polsce*, Warszawa: PARP.
-

XVII

Nauki socjologiczne

Sociology

Mgr Ada Benio

Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Marta Juza (IS UKEN)

Kultura gwałtu w Polsce. Charakterystyka zjawiska i mechanizmów jego aktywnej reprodukcji

Kultura gwałtu to system przekonań, który jest powiązany z wzorami zachowań ludzi w życiu codziennym. Dotyczą one ról społecznych kobiet i mężczyzn (gender), a także dynamiki relacji dominacji i podporządkowania pomiędzy płciami. Zgodnie z tradycyjnym wzorcem kulturowym kobiety są podległe mężczyznom, ponieważ są słabsze i pasywne, w przeciwieństwie do mężczyzn, którzy są silni i aktywni, oraz w każdej sytuacji są gotowi i chętni na seks. Zatem gdy to kobieta krzywdzi mężczyznę, a on jest z tego powodu wyśmiewany jako niemęski, to również jest elementem kultury gwałtu. Te przekonania zostały ugruntowane poprzez wieki w kulturze patriarchalnej i stanowią dziś normę społeczną. Sprzyja to przemocy, w tym bagatelizacji gwałtów i zwiększenia stopnia bezkarności sprawców przestępstw seksualnych, między innymi poprzez upowszechnienie mechanizmu obwiniania ofiary [victim blaming]. Pojęcie kultury gwałtu narodziło się w latach 70-ych XX wieku w Stanach Zjednoczonych, w trakcie drugiej fali feminizmu, w środowisku akademickim. Opisuje zjawisko, które istniało zawsze historii ludzkości, jednak dopiero teraz zostaje nazwane i jest rozpoznawane jako istotny problem społeczny. W Polsce ten termin upowszechnił się dopiero w nowym tysiącleciu i nie jest jeszcze dogłębnie zbadany. Celem mojej pracy jest zbadanie zjawiska kultury gwałtu w Polsce oraz identyfikacja społeczno-demograficznych czynników, które mogą wpływać na reprodukcję przekonań i zachowań związanych z tym zjawiskiem. Hipoteza badawcza zakłada, że istnieją zarówno czynniki zwiększające, jak i zmniejszające tendencję do reprodukcji kultury gwałtu. Planowane badania składają się z trzech głównych etapów. Pierwszy etap obejmuje analizę literatury przedmiotu, w tym badań naukowych i statystycznych w celu opisanie kontekstu powstania terminu w Stanach Zjednoczonych oraz jego adaptacji w Polsce, a także zarysowania zbadanego już stanu rzeczy z zakresu przemocy seksualnej. Drugi etap to analiza treści na forach internetowych i w mediach społecznościowych (np. Facebook, Instagram) oraz komentarzy internautów do artykułów dotyczących przejawów kultury gwałtu, jakie wyszczególnię w pierwszym etapie badań. Za pomocą tej metody będę mogła scharakteryzować obecny kształt kultury gwałtu w Polsce i aktywny udział internautów w jej reprodukowaniu. W trzecim etapie przeprowadzę ankiety mające na celu zbadanie cech społeczno-demograficznych osób, które aktywnie włączają się w proces reprodukcji kultury gwałtu oraz tych, którzy się do tego aktywnie nie przyczyniają. Ufam że wyniki moich badań będą mogły się przyczynić do zwiększenia świadomości społecznej na temat kultury gwałtu oraz wskazania obszarów wymagających edukacji i interwencji, aby skuteczniej przeciwdziałać tym niekorzystnym zjawiskom w polskim społeczeństwie.

Słowa kluczowe: gwałt, feminizm, przemoc seksualna, kultura gwałtu, obwinianie ofiary

Rape culture in Poland. A characterisation of the phenomenon and mechanisms of its active reproduction

The rape culture is a system of beliefs that is linked to patterns of behaviour in everyday life. These patterns concern the social roles of women and men (gender), as well as the dynamics of domination and subordination between the sexes. According to traditional cultural norms, women are subordinate to men because they are perceived as weaker and passive, in contrast to men, who are seen as strong and active, always ready and willing for sex. Therefore, in a situation when a woman harms a man and he is ridiculed as not masculine, this is also an element of the culture of rape. These beliefs have been entrenched over centuries in patriarchal culture and today constitute a social norm. This fosters violence, including the trivialization of rape and an increased sense of impunity among perpetrators of sexual crimes, partly through the widespread mechanism of victim blaming. The concept of rape culture emerged in the 1970s in the United States during the second wave of feminism within academic circles. It describes a phenomenon that has always existed throughout human history, but is only now being named and recognized as a significant social problem. In Poland, this term became more widely known only in the new millennium and has not yet been thoroughly researched. The aim of my work is to investigate the phenomenon of rape culture in Poland and to identify socio-demographic factors that may influence the reproduction of beliefs and behaviours associated with this phenomenon. The research hypothesis assumes that there are both factors that increase and decrease the tendency to reproduce rape culture. The planned research consists of three main stages. The first stage includes a literature review, including scientific studies and statistics, to describe the context of coining the term in the United States and its adaptation in Poland, as well as to outline the already researched state of sexual violence. The second stage involves analysing content on internet forums and social media (e.g., Facebook, Instagram) as well as user comments on articles regarding manifestations of rape culture identified in the first stage of research. This method will allow me to characterize the current shape of rape culture in Poland and the active participation of internet users in its reproduction. In the third stage, I will conduct online surveys aimed at examining the socio-demographic characteristics of individuals who actively engage in the process of reproducing rape culture and those who do not contribute to it actively. I trust that the results of my research will contribute to increasing social awareness about rape culture and identify areas requiring education and intervention to more effectively combat these adverse phenomena in Polish society.

Key words: rape, feminism, sexual violence, rape culture, victim blaming

Bibliopgraphy:

Bogucka Maria, Gorsza płeć: Kobieta w dziejach Europy od antyku po XXI wiek, wyd. Trio, Warszawa, 2005.

Council of Europe, Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Artykuł 36 Przemoc seksualna, w tym gwałt, Artykuł 40 Molestowanie seksualne.

Council of Europe, Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Artykuł 36 Przemoc seksualna, w tym gwałt.

Flora Davis, Moving the mountain, University of Illinois Press, 1999.

Grabowska Magdalena, Grzybek Agnieszka, Przełamać tabu: Raport o przemocy seksualnej, „STER”, Warszawa, 2016.

M. Piercy, Open letter, (w:) L. Lederer (red.) “Take back the night. Women on pornography”, New York, 1982.

Piotrowska Joanna; Synakiewicz Alina, Słomski, Dość milczenia. Przemoc seksualna wobec kobiet i problem gwałtu w Polsce, [w:] "Problemy moralne etyki seksualnej", Warszawa 1999.

Roiphe Kaite, The morning after, Boston 1993.

Ślęczka Kazimierz, Feminizm: ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu, 1999.

Solnit Rebeka, Mężczyźni objaśniają mi świat, Kraków 2017.

Staśko, Wieczorkiewicz, Gwałt Polski, Warszawa 2020.

Mgr Magdalena Wesoly

Academic supervisor: dr hab. Paulina Rojek-Adamek, prof. UKEN (IS UKEN)

Moda jako system społeczny – interakcje i relacje w złożonym ekosystemie zmiany w perspektywie socjologicznej

Branża modowa zyskuje coraz większe zainteresowanie ze względu na swój globalny negatywny wpływ na wiele aspektów ludzkiego życia, począwszy od szkód wyrządzonych środowisku, poprzez trudności w łańcuchu dostaw, aż do niesprawiedliwych warunków pracy. Ostatnie badania uznały przemysł tekstylny za jeden z najbardziej szkodliwych dla środowiska, jednocześnie firmy modowe są szeroko krytykowane za brak różnorodności i równość płci na stanowiskach kierowniczych oraz brak parytetu płac. Najnowsze dyrektywy i prawa dotyczące mody na poziomie krajowym (USA, Wielka Brytania) i międzynarodowym (strategia UE ds. tekstyliów) mają na celu ograniczenie jej szkodliwego wpływu, jednocześnie ukazując ten sektor jako ważny dla życia ekonomicznego, ekologicznego i społecznego na całym świecie. Moda jako zjawisko socjologiczne zawsze opierała się na sprzecznościach, balansując pomiędzy stabilnością i innowacyjnością, przynależnością i indywidualizmem, inspirując i odzwierciedlając zmiany społeczne, jednak bezprecedensowy wzrost konsumpcji, wraz z rozwojem technologicznym i oczekiwaniami konsumentów w zakresie ekologicznym tworzą otoczenie, w którym zdolności adaptacyjne, równowaga i przetrwanie są wyzwaniem dla całego sektora. Celem projektu badawczego jest zatem analiza mody jako systemu społecznego i obserwacja procesów wewnętrznych, w celu zidentyfikowania zasad i przepisów, które nią rządzą i pozwalają jej przetrwać, zwłaszcza w obliczu kryzysu, z jakim obecnie boryka się branża. System mody zostanie przeanalizowany w kontekście teorii systemów, m.in. teorii Parsons’a (1970), która może zapewnić szerokie spojrzenie na wielowymiarowe i złożone relacje między podmiotami i instytucjami oraz pomóc zrozumieć, w jaki sposób współdziałają one w celu utrzymania status quo i regulacji systemu. Ramy te zostaną poszerzone o teorię systemu autopoietycznego Luhmann’a (1984) w celu zbadania, w jaki sposób system mody wchodzi w interakcje ze swoim środowiskiem i komunikuje się z innymi systemami, aby przetrwać. Badania koncentrują się na analizie kultury pracy w międzynarodowych firmach modowych, zwłaszcza ich kreatywnych i biznesowych centrach, które znajdują się w krajach UE, a także w USA i Wielkiej Brytanii. Praca badawcza będzie oparta na metodach jakościowych, w tym analizie materiałów zastanych i badaniach etnograficznych. Przeprowadzone zostaną pogłębione wywiady z pracownikami / pracowniczkami firm i obserwacje nieuczestniczące w wyselekcjonowanych firmach.

Słowa kluczowe: system społeczny, branża mody, Luhmann, Parsons, globalny kryzys

Fashion as a social system – interaction and relations in the complex ecosystem of change through a sociological perspective

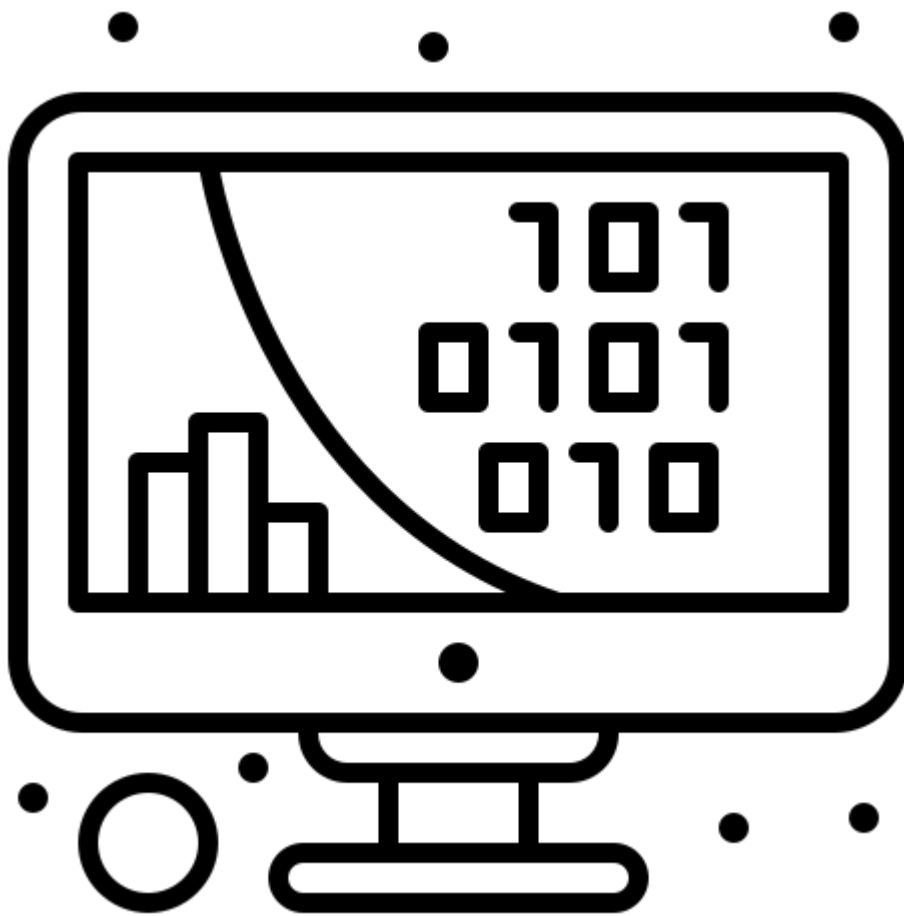
The fashion industry is receiving increasing interest due to its strong impact on vast aspects of human life, starting from ecological and environmental damage to difficulties in the supply chain and unfair working conditions. Recently, the textile industry has been named the most damaging industry to the environment, while fashion companies have been widely criticised for lack of diversity and inclusion efforts, gender equality in leadership, and lack of pay parity to name a few. Recent policies on national (USA, UK) and multinational laws (the EU textiles' strategy) aim to restrict its harmful impact, at the same time, showcasing how important the sector has become to the economic, environmental and social lives across the globe. Fashion as a sociological phenomenon has always been grounded in permanent contradictions between stability and innovation, belonging and individualism, inspiring and mirroring societal changes, yet unprecedented growth of consumption, along with technological development and consumers' environmental expectations create an environment where adaptability, balance and survival are challenging. The aim of this research project is therefore to analyse fashion as a social system and observe the internal processes, in order to identify rules and regulations that govern it and allow it to survive, especially in the crisis that the industry is currently facing. The fashion system will be analysed in the context of systems theories, including Parsons's theory (1970), which could provide a broad view of the multidimensional and complex relationships between actors and institutions and help to understand how they interact to maintain the status quo and regulate the system. This framework will be extended by employing Luhmann's (1984) autopoiesis system theory to explore how does fashion system interact with its environment and other systems in order to survive. The study will focus on investigating work culture in international fashion companies, especially their creative and business hubs, which are located in the EU countries, as well as the USA or UK. The research employs qualitative methods, including content analysis, desk research, and ethnographic research, including in-depth interviews with employees and non-participatory observations in selected companies.

Key words: social system, fashion industry, Luhmann, Parsons, global crisis

Bibliography:

- Luhmann, N. (2013). Introduction to systems theory (D. Baecker, Ed.; P. Gilgen, Trans.). Polity.
- Kawamura, Y. (2006). Fashion-ology: an introduction to fashion studies (Pbk. ed). Berg.
- Kawamura, Y. (2020). Doing Research in Fashion and Dress: an Introduction to Qualitative Methods (2nd ed). Bloomsbury Publishing USA.
- Parsons, T. (2018). The social system (Neudruck der Ausgabe London 1964). Forgotten Books.
- Rocamora, A., Smelik, A. (2019). Thinking through fashion: a guide to key theorists. Bloomsbury Visual Arts.

PROGRAM PROGRAMME

---

5 LUTEGO 2025 (ŚRODA) / FEBRUARY 5, 2025 (WEDNESDAY)

12.00 – 12.15 Otwarcie / Opening

- Welcome – dr hab. prof. UKEN Michał Rogoż, Vice-Rector for Research
- Leading – dr hab. prof. UKEN W. M. Kolasa & dr hab. prof. UKEN Aleksandra Budrewicz

---

Panel I – Nauki o polityce i administracji / Political Science

12:15-12:30

01. mgr Martha Puhach

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Liudmyla Kryvachuk (IDiSM UKEN)

12:30-12:45

02. mgr Seymour Ingilabli

- Academic supervisor: prof. dr hab. Jacek Sroka (IDiSM UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr UKEN Karol Bieniek (IDiSM UKEN)

Panel II – Nauki o komunikacji społecznej i mediach / Communication & Media Studies

12:45-13:00

03. mgr Milena Gajewska

- Academic supervisor: dr hab. prof. UJ Joanna Dyduch (Uniwersytet Jagielloński)
- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Władysław Marek Kolasa (INoI UKEN)

13:00-13:15

04. mgr Kinga Banasik

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Iwona Pietrzekiewicz (INoI UKEN)

13:15-13:30

Dyskusja nad panelami I & II / Discussion of Panels I & II

Panel III – Psychologia / Psychology

13:30-13:45

05. mgr Weronika Gajda

- Academic supervisor: prof. dr hab. Józef Krzysztof Gierowski (Uniwersytet SWPW, Wydział w Katowicach)
- Auxiliary supervisor: dr Magdalena Grzyb (Uniwersytet Jagielloński)

14:00-14:15

06. mgr Karolina Dymek

- Academic supervisor: ass. prof. Felice Iasevoli (University School of Naples 'Fredrico II')
- Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz Krzywoszański (IPs UKEN)

14:15-14:30

07. mgr Kamila Sap

- Academic supervisor: dr hab. prof. IP PAN Łukasz Gawęda (Instytut Psychologii PAN)
- Auxiliary supervisor: dr Radosław Stupak (IPs UKEN)

14:30-14:45

Dyskusja nad panelem III / Discussion of Panel III

14:45-15:15 – Przerwa obiadowa

Panel IV – Literaturoznawstwo / Literary Studies

15:15-16:30

08. mgr Jan Klósak

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Przemysław Michalski (IFA UKEN)
- Replacement: dr hab. prof. UKEN Monika Mazurek (IFA UKEN)

16:30-16:45

09. mgr Wiktoria Kulak

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Katarzyna Wądolny-Tatar (IFP UKEN)

16:45-16:00

10. mgr Anna Szostek

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Stanisław Jasionowicz (IN UKEN)

16:00-16:15

11. mgr Alicja Wosik

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Janusz Waligóra (IFP UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Patryk Szaj (IFP UKEN)

16:15-16:30

Dyskusja nad Panelem IV / Discussion of Panel IV

Panel V – Nauki prawne / Legal Sciences

16:30-16:45

12. mgr Kinga Dudzik

- Academic supervisor: prof. dr hab. Włodzimierz Wróbel (Uniwersytet Jagielloński)
- Auxiliary supervisor: dr Ewa Czerwińska-Jakimiuk (IDiSM UKEN)

16:45-17:00

13. mgr Julia Bernacka

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Bogdan Fischer (IPEiA UKEN)

17:00-17:15

14. mgr Natalia Turaczy

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Czesław Kłak (IPEiA UKEN)

17:15-17:30

15. mgr Paulina Wójcik

- Academic supervisor: prof. dr hab. Jerzy Kasprzak (IPEiA UKEN)

17:30-17:45

Dyskusja nad Panelem V / Discussion of Panel V

---

6 LUTEGO 2025 (CZWARTEK) / FEBRUARY 6, 2025 (THURSDAY)

Panel VI – Historia / History

12:00-12:15

16. mgr Adrian Jarosz

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Mateusz Wyźga (IHiA UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Wiktoria Kudela-Świątek (IHiA)

12:15-12:30

17. mgr Cezary Ruchała

- Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Chłosta-Sikorska (IHiA UKEN)
- Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Krzysztof Kloc (IHiA UKEN)

12:30-12:45

18. mgr Filip Sitek

- Academic supervisor: dr hab. prof. UJ Janusz Pezda (Uniwersytet Jagielloński)
- Auxiliary supervisor: dr hab. prof. UKEN Hubert Chudzio (IHiA)

12:45-13:00

19. mgr Wiktoria Zarębczan

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Hubert Chudzio (IHiA UKEN)

13:00-13:15

Dyskusja nad Panelem VI / Discussion of Panel VI

Panel VII – Nauki biologiczne / Biological Sciences**13:15-13:30**

20. mgr Kamila Dybaś-Struj

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Robert Stawarz (IBiNoZ)

13:30-13:45

21. mgr Anna Kucab

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Beata Barabasz-Krasny (IBiNoZ)
- Auxiliary supervisor: dr Anna Sołtys-Lelek (Ojcowski Park Narodowy)

13:45-14:00

22. mgr Paulina Likus

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Magdalena Greczek-Stachura (IBiNoZ)
- Auxiliary supervisor: dr n. biol. Anna Macieja (Uniwersytet Medyczny w Łodzi)

14:00-14:15

23. mgr Wiktoria Omachel

- Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Anna Barbasz (IBiNoZ)
- Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Elżbieta Rudolphi-Szydło (IBiNoZ)

14:15-14:30

24. mgr inż. Nhat My Tran

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz J. Binkowski (IBiNoZ)

14:30-14:45

25. mgr Ewelina Żegleń

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Magdalena Nowak-Chmura (IBiNoZ)
- Auxiliary supervisor: dr hab. n. med. Marek Asman, prof. SUM (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)

14:45-15:00

Dyskusja nad Panelem VII / Discussion of Panel VII

15:00-15:30 – Przerwa obiadowa

Panel VIII – Nauki o bezpieczeństwie / Security Sciences**15:30-15:45**

26. mgr Natalia Borodziuk

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Tomasz Skrzyński (IBiI UKEN)

15:45-16:00

27. mgr Fabian Kobalczyk-Gruda

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Tomasz Skrzyński (IBiI UKEN)

16:00-16:15

28. mgr Lucyna Łowisz

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Przemysław Wywiat (IBiI UKEN)

16:15-16:30

Dyskusja nad Panelem VIII / Discussion of Panel VIII

Panel IX – Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna / Socio-economic Geography and Spatial Management**16:30-16:45**

29. mgr inż. Szymon Błaszczyk

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Softys (IPEiA UKEN)

16:45-17:00

30. mgr inż. Aleksandra Jasińska

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Kwiatek-Softys (IPEiA UKEN)

17:00-17:15

31. mgr Mateusz Zajęga

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Sławomir Kurek (IPEiA UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Tomasz Padło (IMiEA UKEN)

17:15-17:30

Dyskusja nad Panelem IX / Discussion of Panel IX

Panel X – Pedagogika / Pedagogy**17:30-17:45**

32. mgr Xu He

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Barbara Nowak (IP UKEN)

17:45-18:00

33. mgr Justyna Janik

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Henryk Noga (INT UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Tomasz Nesterak (ANS w Nowym Sączu)

18:00-18:15

34. mgr Van Pham Tran

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Łukasz Albański (IP UKEN)

18:15-18:30

35. mgr Thi Lan Nhi Truong

- Academic supervisor: prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak (Uniwersytet Warszawski)

18:30-18:45

Dyskusja nad Panelem X / Discussion of Panel X

---

7 LUTEGO 2025 (PIĄTEK) / FEBRUARY 7, 2025 (FRIDAY)**Panel XI – Matematyka / Mathematics****10:00-10:15**

36. mgr Artur Bromboszcz

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Piotr Pokora (IM UKEN)

10:15-10:30

37. mgr Izabela Leśniak

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Piotr Pokora (IM UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Marek Janasz (IM UKEN)

10:30-10:45

38. mgr Rafał Stypka

- Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Jacek Chmieliński (IM UKEN)
- Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Paweł Wójcik (IM UKEN)

10:45-11:00

Dyskusja nad Panelem XI / Discussion of Panel XI

Panel XII – Fizyka i Nauki o Ziemi i Środowisku / Physics & Earth and Environmental Sci.**11:00-11:15**

39. mgr inż. Aleksander Zawada (Physics)

- Academic supervisor #1: dr hab. Piotr Konarski (Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Tele- i Radiotechniczny)
- Academic supervisor #2: prof. dr hab. Henryk Teisseyre (Instytut Fizyki Polskiej Akademii Nauk)

11:15-11:30

40. mgr inż. Jakub Gajda (Physics)

- Academic supervisor #1: dr hab. prof. UKEN Wojciech Bąk (INT UKEN)
- Auxiliary supervisor #3: dr Piotr Dulian (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

11:30-11:45

41. mgr inż. Natalia Wójcik (Physics)

- Academic supervisor: dr hab. Joanna Jałocha-Bratek, prof. PK (Politechnika Krakowska)
- Auxiliary supervisor: dr inż. Magdalena Krupska-Klimczak (IBiI UKEN)

11:45-12:00

42. mgr Maria Koczur (Earth and environmental sciences)

- Academic supervisor: prof. dr hab. Marta Bąk (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)
- Auxiliary supervisor: dr Agnieszka Ciurej (IBiNoZ UKEN)

12:00-12:15

Dyskusja nad Panelem XII / Discussion of Panel XII

Panel XIII – Filozofia i Językoznawstwo / Philosophy & Linguistics**12:15-12:30**

43. mgr Tomasz Bożek-Gogolewski (Philosophy)

- Academic supervisor #1: dr hab. prof. UW Michał Herer (Uniwersytet Warszawski)
- Academic supervisor #2: dr hab. prof. UKEN Tomasz Sikora (IFA UKEN)

12:30-12:45

44. mgr Paweł Włodyka (Philosophy)

- Academic supervisor: dr hab. Kazimierz Mrówka, prof. UKEN (IS UKEN)

12:45-13:00

45. mgr Michał Kozanecki (Linguistics)

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Agnieszka Gicala (IFA UKEN)

13:00-13:15

Dyskusja nad Panelem XIII / Discussion of Panel XIII

Panel XIV – Sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki / Fine Arts and Conservation of Works of Art**13:15-13:30**

46. mgr Karolina Jonderko

- Academic supervisor: dr hab. Wojciech Sternak (Uniwersytet Warszawski)
- Auxiliary supervisor: dr Michał Łuczak (ISiD UKEN)

13:30-13:45

47. mgr Gabriela Palicka

- Academic supervisor: dr hab. prof. UKEN Małgorzata Niespodziewana-Rados (ISiD)

13:45-14:00

48. mgr Aleksandra Przybysz

- Academic supervisor: prof. dr hab. Alicja Panasiewicz (ISiD UKEN)

14:00-14:15

Dyskusja nad Panelem XIV / Discussion of Panel XIV

Panel XV – Nauki o sztuce / Art Studies**14:15-14:30**

49. mgr Richard Gregor

- Academic supervisor: prof. Annika Öhrner (Södertörn University, Stockholm)

14:30-14:45

50. mgr Aleksandra Klimek-Lipnicka

- Academic supervisor: dr hab. Rafał Solewski, prof. UKEN (IMiEA UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Mira Marcinów (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk)

14:45-15:00

Dyskusja nad Panelem XV / Discussion of Panel XV

15:00-15:30 – Przerwa obiadowa

Panel XVI – Ekonomia i finanse / Economics and Finance**15:30-15:45**

51. mgr Kamila Koszła

- Academic supervisor: dr hab. Robert Tomanek, prof. UE (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)
- Auxiliary supervisor: dr Katarzyna Kowalska (IPEiA UKEN)

15:45-16:00

52. mgr Piotr Raźniak

- Academic supervisor: dr hab. Dorota Murzyn, prof. UKEN (IPEiA UKEN)
- Auxiliary supervisor: dr Elżbieta Szczygieł (IPEiA UKEN)

16:00-16:15

Dyskusja nad Panelem XVI / Discussion of Panel XVI

Panel XVII – Nauki socjologiczne / Sociology**16:15-16:30**

53. mgr Ada Benio

- Academic supervisor: dr hab. Marta Juza, prof. UKEN (IS UKEN)

16:30-16:45

54. mgr Magdalena Wesoły

- Academic supervisor: dr hab. Paulina Rojek-Adamek, prof. UKEN (IS UKEN)

16:45-17:00

Dyskusja nad Panelem XVII / Discussion of Panel XVII

17:00-17:15 – Podsumowanie i zamknięcie sesji